

અન્ય વર્તમાન પ્રવાહો

Special
Issue

કુલ **40** TOPICS

CURRENT AFFAIRS

TARGET

26/12/2021

GPSC
Prelim

- વીજ સંબંધિત યોજનાઓ માટે જિલ્લા સ્તરની સમિતિઓ
- આર્કટિક સમુદ્રના બરફમાં ઘટાડો
- બે ભારતીય પ્રોજેક્ટ્સને અર્થશોટ એવોર્ડ મળ્યો
- સ્ટેટ ફૂડ સેફ્ટી ઇન્ડેક્સ: FSSAI
- પોષણ વૃદ્ધિમાં યોજાની ભૂમિકા
- ગ્લોબલ ઇનોવેશન ઇન્ડેક્સ 2021

icerajkotofficial

www.iceonline.in

icerajkot

અન્ય સંક્ષિપ્ત વર્તમાન પ્રવાહો

વીજ સંબંધિત યોજનાઓ માટે જિલ્લા સ્તરની સમિતિઓ

- તાજેતરમાં જ ઉર્જા મંત્રાલયે દેશમાં વીજ પુરવઠાની ગુણવત્તા સુધારવા માટે જિલ્લા સ્તરની સમિતિઓની રચના કરવાનો આદેશ જારી કર્યો છે.

જિલ્લા સ્તરની સમિતિઓ

■ પરિચય:

- તમામ રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોએ આ જિલ્લા ઉર્જા સમિતિઓની સ્થાપનાને સૂચિત કરવી પડશે અને સુનિશ્ચિત કરવી પડશે, જે ઉર્જા મંત્રાલયને જાણ કરે છે.
- તે સરકારની તમામ વીજ સંબંધિત યોજનાઓની અસર અને લોકોને સેવાઓની જોગવાઈ પર નજર રાખશે. તે ત્રણ મહિનામાં ઓછામાં ઓછા એકવાર જિલ્લા મુખ્યાલયમાં મળશે.

■ રચના:

- આ સમિતિમાં જિલ્લા કલેક્ટરને જિલ્લાના સૌથી વરિષ્ઠ સંસદ સભ્ય (MP)ના અધ્યક્ષ, જિલ્લાના અન્ય સાંસદ સહઅધ્યક્ષ તરીકે, જિલ્લા કલેક્ટરોને સભ્ય સચિવ તરીકે સામેલ કરવામાં આવશે.

Back to basics : ભારતમાં પાવર સેક્ટર

■ પરિચય:

- ભારતનું વીજ ક્ષેત્ર વિશ્વના સૌથી વૈવિધ્યસભર પ્રદેશોમાંનું એક છે. વીજ ઉત્પાદનના સ્ત્રોતો કોલસા, લિગ્નાઈટ, કુદરતી ગેસ, તેલ, હાઈડ્રો પાવર અને પરમાણુ ઉર્જા જેવા પરંપરાગત સ્ત્રોતોથી માંડીને પવન, સૌર અને કૃષિ અને ઘરેલું કચરા જેવા વ્યવહારૂ બિનપરંપરાગત સ્ત્રોતો સુધીના છે.
- ભારત સત્તાનું ત્રીજું સૌથી મોટું ઉત્પાદક અને વિશ્વનું બીજું સૌથી મોટું ગ્રાહક છે.
- પાવર સેક્ટરમાં ઓટોમેટિક રૂટ હેઠળ 100 ટકા એફડીઆઈ (FDI)ની મંજૂરી છે.
- વીજળી એ સમાંતર સૂચિનો વિષય છે (બંધારણનું સાતમું સમયપત્રક).

■ નોડલ એજન્સી:

- દેશમાં ઉર્જાના વિકાસ માટે મુખ્યત્વે ઉર્જા મંત્રાલય જવાબદાર છે.
- તે વીજળી અધિનિયમ, 2003 અને ઉર્જા સંરક્ષણ અધિનિયમ, 2001નું સંચાલન કરે છે.

■ ભવિષ્ય માટે રોડમેપ:

- સરકારે 2022 સુધીમાં 175 ગીગાવોટ નવીનીકરણીય ઉર્જા ક્ષમતા હાંસલ કરવા માટેનો રોડમેપ બહાર પાડ્યો છે, જેમાં 100 ગીગાવોટ સૌર ઉર્જા અને 60 ગીગાવોટ પવન ઉર્જાનો સમાવેશ થાય છે.
- સરકાર 2022 સુધીમાં રૂફટોપ સોલાર પ્રોજેક્ટ્સ મારફતે 40 ગીગાવોટ (GW) વીજળી ઉત્પન્ન કરવાના તેના લક્ષ્યને ટેકો આપવા માટે 'રેન્ટ એ રૂફ' નીતિ બનાવી રહી છે.
- નવી અને નવીનીકરણીય ઉર્જા મંત્રાલય (MNRE) નવી અને નવીનીકરણીય ઉર્જા સાથે સંબંધિત તમામ બાબતો માટે નોડલ મંત્રાલય છે.

સંબંધિત સરકારી પહેલો

- પ્રધાનમંત્રી સહજ બીજલી હર ઘર યોજના (સૌભાગ્ય): દેશના ગ્રામીણ અને શહેરી વિસ્તારોમાં તમામ રસ ધરાવતા પરિવારોનું વિદ્યુતીકરણ સુનિશ્ચિત કરવું.
- દીનદયાળ ઉપાધ્યાય ગ્રામ જ્યોતિ યોજના (DDUGJY): કૃષિ અને બિન-કૃષિ ફીડરનું વિભાજન; વિતરણ ટ્રાન્સફોર્મર, ફીડર અને ગ્રાહકોના સ્તરે મીટરિંગ સહિતના ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં પેટા-પ્રસારણ અને વિતરણ માળખાને મજબૂત અને વધારવું.
- ગૌરવ (ગ્રામીણ વિદ્યુતીકરણ) એપ્લિકેશન: વીજળીકરણ યોજનાઓના અમલીકરણમાં પારદર્શિતા પર નજર રાખવા માટે GARV એપ્લિકેશન મારફતે પ્રગતિની જાણ કરવા માટે સરકાર દ્વારા ગ્રામીણ વીજ ઇજનેરો (GVAs)ની નિમણૂક કરવામાં આવી છે.
- ઉજ્જવલ ડિસ્કોમ એશ્યોરન્સ સ્કીમ (UDAY): ડિસ્કોમ્સના સંચાલન અને નાણાકીય પરિવર્તન માટે.
- સુધારેલી ટેરિફ નીતિમાં '4 E': 4 E વીજળી સુનિશ્ચિત કરવાની ક્ષમતા, બધા માટે પોસાય તેવા ટેરિફ, ટકાઉ ભવિષ્ય માટેનું વાતાવરણ, રોકાણ આકર્ષિત કરવાની અને નાણાકીય સધ્ધરતા સુનિશ્ચિત કરવા માટે વેપાર કરવાની સરળતાનો સમાવેશ થાય છે.

‘ફૂન્ટ-ઓફ-પેક’ લેબલ

- ફૂડ સેફ્ટી એન્ડ સ્ટાન્ડર્ડ ઓથોરિટી ઓફ ઇન્ડિયા (FSSAI) એ 2018માં ડ્રાફ્ટ ફૂડ સેફ્ટી એન્ડ સ્ટાન્ડર્ડ્સ (લેબલિંગ એન્ડ પર્ફોમન્સ) રેગ્યુલેશન્સ જારી કર્યા હતા.
- જોકે, અનેક નિષ્ણાત પેનલોની ભલામણો અને નિયમો બાદ પણ ભારતમાં સ્પષ્ટ લેબલિંગ અથવા ફૂન્ટ ઓફ પેક (FoP)

લેબલિંગ સિસ્ટમ લાગુ કરવામાં આવી નથી, જે ગ્રાહકોને પ્રોસેસ ખોરાકમાં ચરબી, મીઠું અને ખાંડના હાનિકારક સ્તર વિશે ચેતવણી આપે છે.

ફન્ટ-ઓફ-પેક (FoP) લેબલિંગ સિસ્ટમ વિશે

- ફન્ટ-ઓફ-પેક (FoP) લેબલિંગ સિસ્ટમ ગ્રાહકોને તંદુરસ્ત ખોરાકના વિકલ્પોનો ઉપયોગ કરવા પ્રોત્સાહિત કરવા માટે વૈશ્વિક શ્રેષ્ઠ પદ્ધતિઓમાંની એક તરીકે સૂચિબદ્ધ છે.
- તે તે જ રીતે કામ કરે છે જેમ સિગારેટના પેકેટને વપરાશને નિરૂત્સાહિત કરવા માટે છબીઓ સાથે લેબલ કરવામાં આવે છે.
- ભારતમાં આહાર પદ્ધતિઓ બદલાતાં લોકો વધુ ને વધુ પ્રોસેસ અને ઓવરપ્રોસેસ ફૂડ્સનું સેવન કરી રહ્યા છે અને તેમનું બજાર ઝડપથી વધી રહ્યું છે, જેના કારણે દેશમાં ફન્ટ ઓફ પેક (FoP) લેબલિંગની જરૂરિયાતમાં ઘણો વધારો થયો છે.
- તે વધતી સ્થૂળતા અને ઘણા બિન-ચેપી રોગો સામે લડવામાં ઉપયોગી ભૂમિકા ભજવી શકે છે.
- વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઈઝેશન (WHO) ફન્ટ-ઓફ-પેક (FoP) લેબલને ન્યુટ્રિશન લેબલિંગ સિસ્ટમ તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરે છે જે પોષક તત્વો અથવા ઉત્પાદનોની પોષક ગુણવત્તા અંગે સરળ અને ગ્રાફિક માહિતી રજૂ કરે છે.
- તે ખોરાક પેકેટને પાછળ પૂરી પાડવામાં આવેલી વધુ વિગતવાર પોષક તત્વોની માહિતીને પૂરક બનાવે છે.
- WHO અને ફૂડ એન્ડ એગ્રીકલ્ચર ઓર્ગેનાઈઝેશન (FAO) દ્વારા સંયુક્ત પણે સ્થાપિત આંતરરાષ્ટ્રીય ખાદ્ય ધોરણોની સંસ્થા કોડેક્સ એલિમેન્ટરી કમિશને ઉલ્લેખ કર્યો છે કે FAO લેબલિંગ પોષક તત્વોની માહિતી સમજાવવામાં મદદ કરવા માટે બનાવવામાં આવ્યું છે.

Back to basics : ફૂડ સેફ્ટી એન્ડ સ્ટાન્ડર્ડ્સ (લેબલિંગ એન્ડ પર્ફોમન્સ) રેગ્યુલેશન ડ્રાફ્ટ વિશે

- નિયમો ખાદ્ય ચીજોના પેકિંગ પર કલર-કોડેડ લેબલ (colour-coded labels) ફરજિયાત બનાવે છે.
- ગ્રાહકોને તંદુરસ્ત ખોરાકનો વિકલ્પ શોધવા અને ઉત્પાદનમાં ખરેખર શું સામેલ છે તે વિશે જાણ કરવા માટે ડ્રાફ્ટ નિયમન લાવવામાં આવ્યું છે.
- તમામ પેકેજડ ફૂડ પેકેટમાં કુલ કેલરી, સંતૃપ્ત અને ટ્રાન્સ ચરબી, મીઠું અને ખાંડની વધારાની માત્રા તેમજ ખોરાક દ્વારા પૂરી કરવામાં આવતી દૈનિક ઊર્જાની આવશ્યકતાઓનો ગુણોત્તર દર્શાવવો પડશે.
- FSSAIએ શાકાહારી ખોરાકના પ્રતીક તરીકે ઉપયોગમાં લેવાતા લીલા ગોળાને લીલા ત્રિકોણ આકારમાં પરિવર્તિત કર્યો છે જેથી દૃષ્ટિહીન લોકોને તેને બિનશાકાહારી ખોરાક દર્શાવતા ભૂરા વર્તુળથી અલગ કરવામાં મદદ કરી શકે.

સૂચિત નિયમન મુજબ, જો કેલરી, ચરબી, ટ્રાન્સ-ફેટ, ખાંડ અને સોડિયમનો કુલ જથ્થો નિર્ધારિત મર્યાદાથી વધુ હોય તો તે લાલ રંગમાં બતાવવામાં આવશે.

આ નિયમો સાથે સંબંધિત મુદ્દાઓ

- હકારાત્મક પોષક તત્વોને માસ્ક કરવું/છુપાવવું: મોટાભાગની ગ્રાહક સંસ્થાઓએ વાંધો ઉઠાવ્યો હતો કે 'હકારાત્મક પોષક તત્વો' (Positive Nutrients) ખોરાકમાં ઉચ્ચ ચરબી, મીઠું અને ખાંડ જેવા નકારાત્મક પોષક તત્વો (Negative Nutrients)ની અસરોને માસ્ક કરશે અને ઉદ્યોગ તેનો ઉપયોગ ગ્રાહકને ગેરમાર્ગે દોરવા માટે કરશે.
- FSSAIએ FoP લેબલમાં 'સકારાત્મક પોષક તત્વો' પર વિચાર કરવાનો પણ પ્રસ્તાવ મૂક્યો હતો જે તંદુરસ્ત ખોરાકને પ્રોત્સાહન આપવાના નામે પ્રોટીન, બદામ, ફળો અને શાકભાજી જેવા 'સકારાત્મક પોષક તત્વો'ને પ્રોત્સાહન આપવા સાથે સંબંધિત હતો.
- પ્રતિબંધિત લક્ષ્ય પ્રેક્ષકો: લેબલિંગ ફોર્મેટ ફક્ત એવા લોકો માટે ઉપયોગી છે જેઓ સાક્ષર અને પોષક રીતે સભાન છે.
- તદુપરાંત, મર્યાદિત અને સામાન્ય પોષક સાક્ષરતાનો અર્થ એ છે કે વિષયના ઊંડા પોષક તત્વોને સમજવું મુશ્કેલ છે.
- ખાદ્ય ઉદ્યોગના વાંધા: ભારતીય ખાદ્ય ઉદ્યોગે સૂચિત ફોર્મેટ પર ઘણી ચિંતાઓ વ્યક્ત કરી છે 'ખાસ કરીને લાલ રંગનો ઉપયોગ કરવાના સંદર્ભમાં' કારણ કે તે જોખમ સૂચવે છે અને ગ્રાહકોને ઉત્પાદનોથી દૂર કરી શકે છે.

આગળનો રસ્તો

- ચિત્રાત્મક પ્રતિનિધિત્વ પર વધુ ધ્યાન: લગભગ એક ચતુર્થાંશ ભારતીય વસ્તી અભણ છે, તેથી ચિત્રાત્મક પ્રતિનિધિત્વ વધુ સારી જોડાણ અને સમજમાં વધારો કરશે.
- ભારતમાં ફૂડ ઇમેજ, લોગો (Logos) અને આરોગ્ય લાભો સાથે ફન્ટ-ઓફ-પેક લેબલિંગના પ્રતીક પર આધારિત હોવું ફાયદાકારક હોઈ શકે છે.
- વધુ સંશોધનની જરૂર: પેક લેબલિંગની આવશ્યકતા પહેલાં, સઘન સંશોધન અને તે એવા ફોર્મેટમાં હોવું જોઈએ જે બધાને સમજી શકાય તેવું અને સ્વીકાર્ય હોય.

બે ભારતીય પ્રોજેક્ટ્સને અર્થશોટ એવોર્ડ મળ્યો (Earthshot Prize)

- 17 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ પર્યાવરણ પુરસ્કાર (Environment Prize/Earthshot Prize) માટે બે ભારતીય પ્રોજેક્ટ્સની પસંદગી કરવામાં આવી છે.

- > પસંદ કરાયેલા પ્રોજેક્ટમાંનો એક સોલાર પાવર્ડ આયર્નિંગ કાર્ટ પ્રોજેક્ટ (Solar-Powered Ironing Cart Project) છે, જેની ડિઝાઇન તમિલનાડુના 14 વર્ષીય વિદ્યાર્થીએ કરી છે.
- > બીજો પ્રોજેક્ટ દિલ્હીના ઉદ્યોગસાહસિક દ્વારા વિકસાવવામાં આવેલી કૃષિ કચરા રિસાયક્લિંગ કન્સેપ્ટ (Agricultural Waste Recycling Concept) છે.
- > પર્યાવરણ પુરસ્કાર માટે વિશ્વભરના સેંકડો નામાંકનમાંથી કુલ 15 ફાઇનલિસ્ટની પસંદગી કરવામાં આવી છે.

Back to basics : પર્યાવરણ પુરસ્કારો (Environment Prize/Earthshot Prize)

- > અર્થશોટ એવોર્ડ તરીકે ઓળખાતો પ્રથમ પર્યાવરણીય પુરસ્કાર 2020માં બ્રિટનના પ્રિન્સ વિલિયમ (ડ્યુક ઓફ કેમ્બ્રિજ) અને ડેવિડ એટનબરો દ્વારા શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો. આ એવોર્ડ 2021થી 2030 સુધી દર વર્ષે પાંચ વિજેતાઓને આપવામાં આવે છે. વિજેતાઓને તેમના ઉકેલ માટે પસંદ કરવામાં આવે છે અથવા જે પર્યાવરણને ઘણી મદદ કરે છે. તે રોયલ ફાઉન્ડેશન, ઈંગ્લેન્ડ દ્વારા આપવામાં આવ્યું છે. આ પુરસ્કાર સંયુક્ત રાષ્ટ્ર ટકાવ વિકાસ લક્ષ્યોના ટેકાથી પાંચ જુદી જુદી કેટેગરીમાં આપવામાં આવે છે. વિજેતાઓની પસંદગી અર્થશોટ એવોર્ડ્સ કાઉન્સિલ દ્વારા કરવામાં આવે છે જે છ ખંડોમાં ફેલાયેલી વૈશ્વિક ટીમ છે.

સૌર ઉર્જાથી ચાલતો આયર્નિંગ કાર્ટ પ્રોજેક્ટ (Solar-Powered Ironing Cart Project)

- > આ પ્રોજેક્ટ વિનીશા ઉમાશંકર દ્વારા વિકસાવવામાં આવ્યો છે. તેમણે 'ફ્લીન અવર એર' કેટેગરીમાં સ્થાન મેળવ્યું હતું.

કૃષિ કચરા રિસાયક્લિંગ ખ્યાલ (Agricultural Waste Recycling Concept)

- > આ પ્રોજેક્ટ તાકાયર દ્વારા વિકસાવવામાં આવ્યો છે અને વિદ્યુત મોડન દ્વારા સહ-સ્થાપિત કરવામાં આવ્યો છે. તેને તેની સસ્તી, નાના પાયે, પોર્ટેબલ તકનીક માટે 'ફ્લીન અવર એર કેટેગરી' માં નામાંકિત કરવામાં આવી છે. આ પ્રોજેક્ટ પાકના અવશેષોને વેચાણ કરી શકાય તેવા બાયોપ્રોડ્યુક્ટ્સમાં રૂપાંતરિત કરે છે.

સ્ટેટ ફૂડ સેફ્ટી ઇન્ડેક્સ: FSSAI

- > તાજેતરમાં કેન્દ્રીય આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ મંત્રીએ ત્રીજો રાજ્ય ખાદ્ય સુરક્ષા સૂચકાંક (Food Safety Index -FSSAI) બહાર પાડ્યો છે.

- > આ ઉપરાંત દેશભરમાં ખાદ્ય સુરક્ષાના વાતાવરણને મજબૂત કરવા માટે 19 મોબાઇલ ફૂડ ટેસ્ટિંગ વાન (ફૂડ સેફ્ટી ઓન વ્હીલ્સ) પણ મોકલવામાં આવી છે.

Back to basics : સૂચકાંક વિશે

- > ખાદ્ય સુરક્ષામાં મહત્વપૂર્ણ માપદંડો પર રાજ્યોની કામગીરીને માપવા માટે ખાદ્ય સુરક્ષા અને ધોરણો ઓથોરિટી ઓફ ઇન્ડિયા (FSSAI) દ્વારા આ સૂચકાંક વિકસાવવામાં આવ્યો છે.
- > આ માપદંડોમાં માનવ સંસાધન અને સંસ્થાકીય ડેટા, પરવાનગી/પાલન, ખાદ્ય પરીક્ષણ- માળખાગત સુવિધાઓ અને દેખરેખ, તાલીમ અને ક્ષમતા નિર્માણ અને ગ્રાહક સશક્તિકરણનો સમાવેશ થાય છે.
- > સૂચકાંક એક ગતિશીલ માત્રાત્મક અને ગુણાત્મક બેન્ચમાર્કિંગ મોડેલ છે જે તમામ રાજ્યો/કેન્દ્રીઓમાં ખાદ્ય સુરક્ષાનું મૂલ્યાંકન કરવા માટે હેતુપૂર્ણ માળખું પ્રદાન કરે છે.
- > 7 જૂન, 2019ના રોજ વિશ્વ ખાદ્ય સુરક્ષા દિવસ પર વર્ષ 2018-19 માટે પ્રથમ સ્ટેટ ફૂડ સિફ્યોરિટી ઇન્ડેક્સની જાહેરાત કરવામાં આવી હતી.

રાજ્યોનું રેન્કિંગ

- > મુખ્ય રાજ્યોમાં ગુજરાત રેન્કિંગમાં ટોચ પર છે, ત્યારબાદ કેરળ અને તમિલનાડુનો ક્રમ આવે છે.
- > ગોવા નાના રાજ્યોની યાદીમાં ટોચ પર છે અને ત્યારબાદ મેઘાલય અને મણિપુર છે.
- > જમ્મુ-કાશ્મીર, આંધ્રાપ્રદેશ અને નિકોબાર ટાપુઓ અને નવી દિલ્હી કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં ટોચ પર છે.

ખાદ્ય સુરક્ષાનું મહત્વ

- > પૂરતા પ્રમાણમાં સુરક્ષિત ખોરાકની પહોંચ એ જીવન જાળવવા અને સારા સ્વાસ્થ્યને પ્રોત્સાહન આપવાની ચાવી છે.
- > દૂષિત ખોરાક અથવા પાણી મારફતે શરીરમાં પ્રવેશતા બેક્ટેરિયા, વાયરસ, પરોપજીવીઓ અથવા રાસાયણિક પદાર્થોને કારણે થતા ખોરાકજન્ય રોગો ઘણી વાર ચેપી અથવા ઝેરી પ્રકૃતિના હોય છે.
- > વિશ્વભરમાં દર વર્ષે અંદાજિત 4,20,000 લોકો દૂષિત ખોરાક ખાવાથી મૃત્યુ પામે છે અને 5 વર્ષથી ઓછી ઉંમરના બાળકો ખોરાકજન્ય રોગનો 40 ટકા બોજ સહન કરે છે, જેમાંથી વાર્ષિક 1,25,000 લોકો મૃત્યુ પામે છે.
- > ખાદ્ય શૃંખલાના દરેક તબક્કામાં ખોરાક સલામત છે તેની ખાતરી કરવામાં ખાદ્ય સુરક્ષા મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવે છે - ઉત્પાદનથી લઈને કાપણી, પ્રોસેસિંગ, સ્ટોરેજ, વિતરણ, તૈયારી અને વપરાશ સુધી.

- ગ્લોબલ વોર્મિંગમાં ફાળો આપતા વૈશ્વિક ગ્રીનહાઉસ-ગેસ ઉત્સર્જનના 30 ટકા સુધી ખાદ્ય ઉત્પાદન જવાબદાર છે.

સંબંધિત ભારતીય પહેલો

- **ઈટ રાઈટ ઇન્ડિયા મુવમેન્ટ:**
 - તમામ ભારતીયો માટે સલામત, સ્વસ્થ અને ટકાઉ ખોરાક સુનિશ્ચિત કરવા માટે દેશની ખાદ્ય પ્રણાલીમાં ફેરફાર કરવાની ભારત સરકાર અને FSSAIની પહેલ છે.
 - તે રાષ્ટ્રીય આરોગ્ય નીતિ 2017 સાથે સંબંધિત છે, જે આયુષ્માન ભારત, પોષણ અભિયાન, એનીમિયા મુક્ત ભારત અને સ્વચ્છ ભારત મિશન જેવા મુખ્ય કાર્યક્રમો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.
- **ઈટ રાઈટ સ્ટેશન પ્રમાણપત્ર:**
 - FSSAI દ્વારા રેલવે સ્ટેશનોને પ્રમાણપત્ર પૂરું પાડવામાં આવે છે જે મુસાફરોને સલામત અને પૌષ્ટિક ખોરાક પ્રદાન કરવામાં બેન્ચમાર્ક (ફૂડ સેફ્ટી એન્ડ સ્ટાન્ડર્ડ એક્ટ, 2006 મુજબ) સૂચવે છે.
 - ખાદ્ય સુરક્ષા અને પોષણના ક્ષેત્રમાં ઉચ્ચ ગુણવત્તાવાળા સંશોધનને પ્રોત્સાહન આપવા અને માન્યતા આપવા માટે ભારતમાં ઈટ રાઈટ રિસર્ચ એવોર્ડ્સ (Eat Right Research Awards) અને ગ્રાન્ટ્સ પણ શરૂ કરવામાં આવી છે.
 - પસંદ કરેલી ખાદ્ય ચીજોમાં ઔદ્યોગિક રીતે ઉત્પાદિત ટ્રાન્સ ફેટી એસિડ સામગ્રીની હાજરીને ઓળખવા માટે ઓલ ઇન્ડિયા સર્વે (PAN-India Survey)ના પરિણામો જાહેર કરવામાં આવ્યા છે. કુલ 6,245 નમૂનાઓમાંથી માત્ર 84 નમૂનાઓ એટલે કે 1.34 ટકા નમૂનાઓમાં ઔદ્યોગિક રીતે ઉત્પાદિત ટ્રાન્સ ચરબીના 3 ટકાથી વધુ નમૂનાઓ હોવાનું જાણવા મળ્યું છે.
 - ફૂડ પેકેજિંગમાં પ્લાસ્ટિક સાથે જોડાયેલા ઉદ્યોગોને સામેલ કરવાના પ્રયાસરૂપે, 24 ખાદ્ય વ્યવસાયોએ તમામ સ્ત્રોતોમાંથી 100% ગ્રાહકનું સેવન કર્યા પછી પ્લાસ્ટિકના કચરાને એકત્રિત કરીને, પ્રોસેસિંગ અને રિસાયક્લિંગ કરીને 'પ્લાસ્ટિક વેસ્ટ ન્યુટ્રલ' બનવાની પ્રતિજ્ઞા પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા.

વૈશ્વિક પહેલો

- કોડેક્સ એલિમેન્ટ્રિસ અથવા 'ફૂડ કોડ' કોડેક્સ એલિમેન્ટરી કમિશન દ્વારા અપનાવવામાં આવેલા ધોરણો, માર્ગદર્શિકાઓ અને વ્યવહાર સંહિતાનો સંગ્રહ છે.
- કોડેક્સ એલિમેન્ટરી કમિશન (Codex Alimentarius Commission) એ ખાદ્ય અને કૃષિ સંગઠન (Food and Agriculture Organisation) અને વિશ્વ આરોગ્ય સંગઠન (World Health Organisation) દ્વારા સંયુક્ત પણે સ્થાપિત આંતરસરકારી સંસ્થા છે.

- હાલમાં આ પંચના સભ્યોની સંખ્યા 189 છે અને ભારત આ આયોગનો સભ્ય છે.

બિન-સરકારી સંસ્થાઓના વિદેશી ભંડોળ પર પ્રતિબંધ

- તાજેતરમાં કેન્દ્ર સરકારે બાળ અધિકારો, જળવાયુ પરિવર્તન અને પર્યાવરણીય પ્રોજેક્ટ્સ પર કામ કરતી 10 આંતરરાષ્ટ્રીય બિન-સરકારી સંસ્થાઓ (NGO)ના વિદેશી ભંડોળ પર પ્રતિબંધ મૂક્યો છે.
- ફેબ્રુઆરી 2021માં ગૃહ મંત્રાલય (MHA)એ વિદેશી યોગદાન (વિનિયમન) અધિનિયમ, 2010 હેઠળ બેંકોને નવી વિનિયમન માર્ગદર્શિકા જારી કરી હતી.

Back to basics : પરિચય

- ભારતીય રિઝર્વ બેંકે અગાઉ અનેક વિદેશી સંગઠનોને પ્રિ-રેફરન્સ કેટેગરી (Prior Reference Category-PRC)ની યાદીમાં મૂકવા જણાવ્યું હતું.
- આનો અર્થ એ થયો કે જ્યારે પણ કોઈ વિદેશી દાતા ભારતમાં પ્રાપ્તકર્તાના સંગઠનને પૈસા ટ્રાન્સફર કરવા માંગે છે, ત્યારે તેને ગૃહ મંત્રાલયની પૂર્વ મંજૂરીની જરૂર હોય છે.
- આ યાદીમાં 80થી વધુ આંતરરાષ્ટ્રીય એજન્સીઓ છે.
- **વિદેશી યોગદાન (વિનિયમન) સુધારા અધિનિયમ (FCRA), 2020 હેઠળની જોગવાઈઓ:**
 - આ માટે જરૂરી છે કે જે કોઈ સંસ્થા FCRA હેઠળ પોતાને રજિસ્ટર કરવા માંગે છે તે ઓછામાં ઓછા ત્રણ વર્ષ માટે અસ્તિત્વમાં હોવું જોઈએ અને સમાજના સુધારણા માટે છેલ્લા ત્રણ નાણાકીય વર્ષ દરમિયાન તેની મુખ્ય પ્રવૃત્તિઓ પર ઓછામાં ઓછા 15 લાખ રૂપિયા ખર્ચવા જોઈએ.
 - NGOએ તેમના દાતાઓને પ્રતિબદ્ધતા પત્રો સુપરત કરવા જરૂરી છે, જેમાં વિદેશી યોગદાનની રકમ અને આ નાણાં તેમને કયા હેતુ માટે આપવાનો પ્રસ્તાવ છે તે સ્પષ્ટ કરવું જરૂરી છે.

પ્રતિબંધનું કારણ

- એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે વિદેશી ફાળો મેળવનારી ડઝનબંધ NGO ભંડોળની સંપૂર્ણ હેરાફેરી અથવા દુરુપયોગમાં સામેલ છે.
- 2010થી 2019ની વચ્ચે વિદેશી યોગદાનનો પ્રવાહ બમણો કરવામાં આવ્યો હોવા છતાં, ઘણા પ્રાપ્તકર્તાઓએ FCRA એક્ટ હેઠળ ભંડોળ પૂરું પાડવામાં આવ્યું હતું અથવા નોંધણી કરવામાં આવી હતી તે હેતુ માટે ભંડોળનો ઉપયોગ કર્યો ન હતો.

- આ કારણોસર કેન્દ્ર સરકારે 2011થી 2019 વચ્ચેના સમયગાળા દરમિયાન 19,000થી વધુ ફાળો આપનાર સંસ્થાઓના રજિસ્ટ્રેશન સર્ટિફિકેટ રદ કરવા પડ્યા હતા.

પ્રતિબંધનો અર્થ

■ બંધારણીય અધિકારોને નિરૂત્સાહિત:

- આ પગલાંની અસર સંગઠન, અભિવ્યક્તિ અને સભાની સ્વતંત્રતા (કલમ 19)ના બંધારણીય રીતે બાંધધરી વાળા અધિકારોને નિરૂત્સાહિત કરશે.
- સરકારે ભારતમાં NGOની રોજબરોજની કામગીરી અંગે સરકારની વિવેકબુદ્ધિ, અમલદારશાહી નિયંત્રણ અને દેખરેખમાં વધારો કર્યો છે.

■ NGOના માનવતાવાદી કાર્યપર અંકુશ:

- લાલ ટેપ દ્વારા NGOને નિયંત્રિત કરવાથી આ સંસ્થાઓ માનવ કાર્ય કરવામાં અસમર્થ બનશે.
- આનાથી સરકાર, વેપાર, ધર્મ અને રાજકીય જૂથોથી સ્વતંત્ર પાયાની NGO માટે ભારતમાં કામ કરવું વધુ મુશ્કેલ બની શકે છે.

■ દમનકારી સ્વતંત્રતા:

- FCRA સુધારા, 2020 પસાર કરવામાં અને એમ્નેસ્ટી સામે કાર્યવાહી કરવામાં, તે ભારતને રશિયા પછી જ મૂકે છે, જ્યાં સરકારે સંગઠન અને અભિવ્યક્તિની સ્વતંત્રતાને દબાવવા માટે વિદેશી એજન્ટ અધિનિયમ, 2012 અને અનિચ્છનીય સંગઠન અધિનિયમ, 2015નો શસ્ત્ર તરીકે ઉપયોગ કર્યો છે.
- આંતરરાષ્ટ્રીય સંગઠનોએ ભારતમાં કાર્યકરો અને NGOના 'અવાજને દબાવવા' માટે વિદેશી ફાળો વિનિયમન અધિનિયમના ઉપયોગ અંગે ચિંતા વ્યક્ત કરી હતી.

આગળનો રસ્તો

- વિદેશી યોગદાન પર વધુ પડતું વિનિયમન NGOની કામગીરીને અસર કરી શકે છે જે જમીન પર સરકારી યોજનાઓના અમલીકરણમાં મદદ કરશે. તે એવા અંતરોને ભરે છે જ્યાં સરકાર પોતાનું કામ કરવામાં નિષ્ફળ જાય છે.
- વિનિયમન વૈશ્વિક સમુદાયની કામગીરી માટે જરૂરી રાષ્ટ્રીય સરહદો પર સંસાધનોની વહેંચણીમાં અવરોધ ન ઊભો કરવો જોઈએ અને જ્યાં સુધી એવું માનવાનું કારણ ન હોય કે ગેરકાયદેસર પ્રવૃત્તિઓમાં મદદ કરવા માટે નાણાંનો ઉપયોગ કરવામાં આવી રહ્યો છે ત્યાં સુધી તેને નિરાશ ન કરવો જોઈએ.

પોષણ વૃદ્ધિમાં યોજાની ભૂમિકા

- તાજેતરના એક અભ્યાસ મુજબ સંશોધકો દ્વારા તપાસ બાદ જાણવા મળ્યું હતું કે ભારતીય યોજાની 12 લોક જાતો કુપોષિત માતાઓમાં મહત્વપૂર્ણ ફેટી એસિડ (FA)ની પોષક માંગને પહોંચી વળે છે.

- યોજામાં વિવિધ પ્રકારના ફેટી એસિડ, વિટામિન્સ, ખનિજો, સ્ટાર્ચ અને થોડી માત્રામાં પ્રોટીન હોય છે.

ફેટી એસિડ્સ

- ફેટી એસિડ ચરબી અને તેલના કુદરતી ઘટકો છે. તેઓ શરીરમાં ઊર્જા સંગ્રહ સહિત ઘણી મહત્વપૂર્ણ વસ્તુઓ કરે છે.
- તેમને તેમની રાસાયણિક રચનાના આધારે ત્રણ જૂથોમાં વિભાજિત કરી શકાય છે: 'સંતૃપ્ત', 'મોનો-અસંતૃપ્ત' અને 'પોલી- સંતૃપ્ત' ફેટી એસિડ્સ.
- સંતૃપ્ત ફેટી એસિડ (ચરબી) મુખ્યત્વે માંસ (ચરબીયુક્ત) માંસ, ચરબીયુક્ત, સોસેજ, માખણ અને ચીઝ જેવા પ્રાણીઓ માંથી મેળવેલા ખોરાકમાં તેમજ તળવા માટે ઉપયોગમાં લેવાતા પામ કર્નલ અને નાળિયેર તેલમાં જોવા મળે છે.
- મોટા ભાગના અસંતૃપ્ત ફેટીએસિડ્સ (ચરબી) છોડ અને ચરબીયુક્ત માછલીના મૂળના હોય છે. માંસ ઉત્પાદનોમાં સંતૃપ્ત અને અસંતૃપ્ત બંને ચરબી હોય છે.
- પોલિઅસંતૃપ્ત ફેટી એસિડ્સ (PUFA) પરિવારમાં બે જુદા જુદા જૂથો છે: 'ઓમેગા-3-ફેટી એસિડ્સ' અને 'ઓમેગા-6-ફેટી એસિડ્સ'.
- બંનેને આવશ્યક ફેટી એસિડ માનવામાં આવે છે કારણ કે તે મનુષ્ય દ્વારા સંશ્લેષિત કરી શકાતું નથી.
- ટ્રાન્સ ફેટી એસિડ, જેને સામાન્ય રીતે ટ્રાન્સ ફેટ કહેવામાં આવે છે, હાઈડ્રોજન ગેસ અને ઉત્પ્રેરકોની હાજરીમાં પ્રવાહી વનસ્પતિ તેલને ગરમ કરીને બનાવવામાં આવે છે. આ પ્રક્રિયાને હાઈડ્રોજનેશન કહેવામાં આવે છે. તે હૃદય, રક્વાહિનીઓ અને શરીરના બાકીના ભાગો માટે સૌથી ખરાબ પ્રકારની ચરબી છે.

અભ્યાસના મુખ્ય તારણો

- સ્વાસ્થ્યમાં સહાયક:
- યોજાની પરંપરાગત જાતો મુખ્ય આહારમાં આવશ્યક ફેટી એસિડનો સમાવેશ કરી શકે છે જે શિશુઓમાં સામાન્ય મગજના વિકાસમાં મદદ કરે છે.
- સ્તનપાન કરાવતી સ્ત્રીઓ માટે લોક ચિકિત્સામાં એથિકરાય, દૂધ-સાર, કાયમે, નીલમ સામ્બા, શ્રીહતી, મહારાજી અને ભેજરી જેવી ઘણી લોક જાતો મહત્વની માનવામાં આવે છે.
- કેલાસ, દુધબોલ્ટા અને ભૂતમુરી જેવી જાતો આયનથી ભરપૂર હોય છે અને એનિમિયાની સારવાર માટે તેને માતાઓના આહારમાં સમાવી શકાય છે.
- કુપોષણની સમસ્યાનો ઉકેલ:
- પરંપરાગત જાતો પાંચ વર્ષથી ઓછી વયના બાળકોમાં કુપોષણની સમસ્યા હલ કરવામાં મદદ કરે છે.

- ગ્લોબલ હંગર ઇન્ડેક્સ 2020 દ્વારા ભારત 107 દેશોમાં 94મા ક્રમે હતું. તેની ગણતરી વસ્તીના કુલ અન્ડરન્યુટ્રિશન, ચાઇલ્ડ સ્ટેટિંગ, વેસ્ટિંગ અને બાળ મૃત્યુદરના આધારે કરવામાં આવે છે.

■ અર્થતંત્રમાં યોગદાન:

- તાજેતરમાં આસામથી બાઓ-ધાન (રેડ રાઇસ)નો પહેલો જથ્થો માર્ચ 2021માં અમેરિકા મોકલવામાં આવ્યો હતો. તેનાથી ખેડૂત પરિવારોની આવક વધશે.
- આ આયનથી ભરપૂર રેડ રાઇસ આસામની બ્રહ્મપુત્રા ખીણમાં કોઈ રાસાયણિક ખાતર વિના ઉગાડવામાં આવે છે.

■ ઇમ્યુનિટી:

- પૂર્વોત્તર ભારતની સાત ચોખાની જાતો – મેઘાલય લાકાંગ, ચિંગફોરેલ, મનુઈખમેઈ, કેન્યાકેપેયુ, વેનેમ, થેકારૂલા અને કોયાજંગ – ચોખાના છોડમાં પાંદડા અને નેકબ્લાસ્ટ રોગનો પ્રતિકાર કરવાની ક્ષમતા ધરાવે છે.
- નેકબ્લાસ્ટ રોગ, ફંગલ પેથોજેન પાયરિક્યુલરિયા ઓરિઝાને કારણે થાય છે, જે વિશ્વભરમાં ચોખાની ઉત્પાદકતા માટે મોટો ખતરો છે.

■ ઓછી કિંમતનું રક્ષણ:

- પોષક તત્વોથી સમૃદ્ધ ચોખાની આ ઉપેક્ષિત અને લુપ્ત થતી જાતોની ઇન-સિટુ/સ્વાસ્થાની સંરક્ષણ (In Situ Conservation) ઉચ્ચ ઉપજ આપતી જાતો (HYVs) કરતાં સસ્તો વિકલ્પ છે.
- વિકાસશીલ દેશોમાં ખાદ્ય પુરવઠો સુધારવા અને દુષ્કાળ ની સમસ્યાને દૂર કરવા માટે વૈજ્ઞાનિકો દ્વારા HYV બીજ વિકસાવવામાં આવ્યા હતા.
- સંરક્ષણની સીટુ અને એક્સ સીટુ પદ્ધતિઓ અનુક્રમે તેમના કુદરતી રહેઠાણની અંદર અને બહાર પ્રજાતિઓની વિવિધતાની જાળવણી પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.

Back to basics : છીણમાંથી સાફ કરેલા ચોખા

- તે ખરીફ ઋતુનો પાક છે જેના માટે ઊંચું તાપમાન (25 ડિગ્રી સેલ્સિયસથી વધુ) અને 100 સેમી. વાર્ષિક કરતા વધુ વરસાદ સાથે ઉચ્ચ ભેજની જરૂર છે.
- ચોખા ઉત્તર અને ઉત્તર-પૂર્વ ભારતના મેદાનો, દરિયાકાંઠાના વિસ્તારો અને ડેલ્ટા વિસ્તારોમાં ઉગાડવામાં આવે છે.
- ચોખા ઉત્પાદક રાજ્યોની યાદીમાં પશ્ચિમ બંગાળ ટોચ પર છે, ત્યારબાદ ઉત્તર પ્રદેશ અને પંજાબ નો પીછો કરવામાં આવે છે.

ગ્લોબલ ઇનોવેશન ઇન્ડેક્સ 2021

- તાજેતરમાં બહાર પાડવામાં આવેલા ગ્લોબલ ઇનોવેશન ઇન્ડેક્સ (GII) 2021 રેન્કિંગમાં ભારતની સ્થિતિમાં બે સ્થાનનો સુધારો થયો છે અને ભારત 46મા ક્રમે પહોંચી ગયું છે.

Back to basics : ગ્લોબલ ઇનોવેશન ઇન્ડેક્સ (GII) 2021

■ GII વિશે:

- લોન્ચ: યુએનની વિશેષ એજન્સી વર્લ્ડ ઇન્ટેલેક્ચ્યુઅલ પ્રોપર્ટી ઓર્ગેનાઇઝેશન (WIPO) દ્વારા GI શરૂ કરવામાં આવી છે.
- GIIનો ઉદ્દેશ વિશ્વની 132 અર્થવ્યવસ્થાઓના સંદર્ભમાં નવીનતા રેન્કિંગ અને સમૃદ્ધ વિશ્લેષણના બહુપરિમાણીય પાસાઓ પર પકડ મજબૂત કરવાનો છે.
- ભાગીદારી: તે પોર્ટોલ્સ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ અને અન્ય કોર્પોરેટ ભાગીદારો સાથે ભાગીદારીમાં પ્રકાશિત થયું છે, જેમાં સામેલ છે:
- બ્રાઝિલિયન નેશનલ કન્ફેડરેશન ઓફ ઇન્ડસ્ટ્રી (CNI), કન્ફેડરેશન ઓફ ઇન્ડિયન ઇન્ડસ્ટ્રી (CII), ઇકોપેટ્રોલ (કોલંબિયા) અને તુર્કિશ એક્સપોર્ટર્સ એસેમ્બલી (TIM).
- સૂચક: સૂચકાંક તેમની નવીનતા ક્ષમતાઓ અનુસાર વિશ્વ અર્થતંત્રોને રેન્ક આપે છે જેમાં લગભગ 80 સૂચકાંકોનો સમાવેશ થાય છે અને નવીનતા ઇનપુટ (Innovation Inputs) અને આઉટપુટ (Outputs)માં જૂથબદ્ધ છે.
- ઇનોવેશન ઇનપુટ: ઇન્સ્ટિટ્યૂટ, હુમન કેપિટલ એન્ડ રિસર્ચ, ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર, માર્કેટ આર્ટિકિયલિટી (Market sophistication), પ્રોફેશનલ એક્સપર્ટિટી.
- નવીનતા આઉટપુટ: જ્ઞાન અને તકનીકી સર્જનાત્મકતા.

વૈશ્વિક પ્રદર્શન

- રેન્કિંગમાં ટોચના પાંચ દેશો: સ્વિટ્ઝર્લેન્ડ, સ્વીડન, યુએસ અને યુકે છેલ્લા ત્રણ વર્ષથી ટોચના 5માં રહેલા ઇનોવેશન રેન્કિંગમાં ટોચનું સ્તર ધરાવે છે.
- કોરિયા પ્રજાસત્તાક 2021માં પહેલી વાર GIIના ટોચના 5 દેશોની સૂચિમાં જોડાયું છે.
- એશિયન દેશો: ચાર એશિયન અર્થતંત્રો ટોચના 15માં સામેલ છે, જેમાં સિંગાપોર (8), ચીન (12), જાપાન (13) અને હોંગકોંગ (14)નો સમાવેશ થાય છે.

ભારતનું પ્રદર્શન

- ભારત છેલ્લા કેટલાક વર્ષોથી સતત GIIમાં વૃદ્ધિ કરી રહ્યું છે.
- ભારત 2015માં 81મા સ્થાનેથી વધીને 2021માં 46મા સ્થાને રહ્યું છે.
- ભારતે 2021માં નવીનતા ઇનપુટ કરતા નવીનતા આઉટપુટમાં વધુ સાફ પ્રદર્શન કર્યું છે.
- આ વર્ષે ભારત નવીનતા ઇનપુટમાં 57મા ક્રમે છે, જે અગાઉના વર્ષની સમકક્ષ છે પરંતુ 2019 કરતાં વધુ છે.
- જ્યાં સુધી નવીનતા ઉત્પાદનનો સવાલ છે, ભારત 45મા ક્રમે છે. આ પરિસ્થિતિ ગયા વર્ષની જેમ જ છે પરંતુ 2019 કરતા વધુ છે.

- મધ્યમ આવકની 34 નીચી અર્થવ્યવસ્થાઓમાં ભારત બીજા ક્રમે છે.
- મધ્ય અને દક્ષિણ એશિયાની 10 અર્થવ્યવસ્થાઓમાં ભારત પ્રથમ ક્રમે છે.
- સરકારે પરમાણુ ઊર્જા, વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી, બાયોટેકનોલોજી અને અવકાશ વિભાગોને દેશના વધુ સારા પ્રદર્શન માટે મહત્વપૂર્ણ ગણ્યા છે.

GII 2021ના અન્ય તારણો

- 2019માં રોગચાળા પહેલાં નવીનતામાં રોકાણ સર્વોચ્ચ સ્તરે પહોંચ્યું હતું અને બિન-વૃદ્ધિ અને વૃદ્ધિ 8.5 ટકાના અસાધારણ દરે વધી હતી.
- ટોચના સંશોધન અને વિકાસ ખર્ચ વાળા અર્થતંત્રો માટે સરકારી બજેટ ફાળવણીમાં 2020માં સતત વધારો જોવા મળ્યો હતો.
- 2020માં વિશ્વભરમાં વૈજ્ઞાનિક લેખોના પ્રકાશનમાં 7.6 ટકાનો વધારો થયો હતો.
- ભારત, કેન્યા, રિપબ્લિક ઓફ મોલ્ડોવા અને વિયેતનામ સતત 11મા વર્ષે તેમના વિકાસના સ્તરની તુલનામાં નવીનતા પર વધુ સારા પ્રદર્શનનો રેકોર્ડ જાળવી રાખ્યો છે.

નોંધ

- ઇન્ડિયા ઇનોવેશન ઇન્ડેક્સ નેશનલ ઇન્સ્ટિટ્યૂશન ફોર ટ્રાન્સફોર્મિંગ ઇન્ડિયા કમિશન દ્વારા GIIની તર્જ પર વિકસાવવામાં આવ્યો છે.
- આ સૂચકાંક પરંપરાગત નવીનતા અભિગમો ઉપરાંત કેટલાક નવીન ધોરણો અપનાવે છે જેમ કે પ્રતિ મિલિયન વસ્તી પેટન્ટ, વૈજ્ઞાનિક જર્નલોમાં પ્રકાશનો, સંશોધન પર GDP ખર્ચની ટકાવારી.
- આ નવા માપદંડોમાં વસ્તીવિષયક ડિવિડન્ડ જેવા પરિબલોને પણ આવરી લેવામાં આવ્યા છે જે ભારતીય અર્થતંત્ર માટે વિશેષ સ્થાન ધરાવે છે.

21 સપ્ટેમ્બર: આંતરરાષ્ટ્રીય શાંતિ દિવસ (International Day of Peace)

- વિશ્વભરના તમામ દેશો અને લોકોમાં શાંતિના આદર્શોને મજબૂત કરવા માટે દર વર્ષે 21 સપ્ટેમ્બરે આંતરરાષ્ટ્રીય શાંતિ દિવસ (International Day of Peace) ઉજવવામાં આવે છે.
- થીમ : 'Recovering better for an equitable and sustainable world'

મહત્વ

- આંતરરાષ્ટ્રીય શાંતિ દિવસ એવા લોકોના પ્રયાસોને સ્વીકારે છે જેમણે સંઘર્ષને સમાપ્ત કરવાનો અને શાંતિને પ્રોત્સાહન આપવાનો પ્રયાસ કર્યો છે. આ દિવસને યુદ્ધવિરામના દિવસ તરીકે પણ ઉજવવામાં આવે છે.

પૃષ્ઠભૂમિ:

- યુનાઈટેડ નેશન્સ જનરલ એસેમ્બલી (UNGA)એ ઠરાવ 36/67 પસાર કર્યો હતો અને 21 સપ્ટેમ્બરને 1981માં આંતરરાષ્ટ્રીય શાંતિ દિવસ તરીકે નિયુક્ત કર્યો હતો.
- આ દિવસ UNGAના તેના પ્રારંભિક સત્ર સાથે મેળ ખાય છે જે સામાન્ય રીતે સપ્ટેમ્બરના ત્રીજા મંગળવારે દર મહિને યોજાય છે.

શાંતિમાં સાથે રહેવાનો આંતરરાષ્ટ્રીય દિવસ (International Day of Living Together in Peace)

- દર વર્ષે, 16 મે, સંયુક્ત રાષ્ટ્ર અને વિશ્વના વિવિધ ભાગોમાં અન્ય ઘણા સંગઠનો શાંતિથી સાથે રહેવા માટે ઉજવવામાં આવે છે (International Day of Living Together in Peace).
- આ દિવસ આંતરરાષ્ટ્રીય સહકાર હાંસલ કરવા, માનવ અધિકારો માટે આદરને પ્રોત્સાહન આપવા અને જાતિ, લિંગ, ધર્મ અને ભાષા હોવા છતાં સ્વતંત્રતાને પ્રોત્સાહન આપવા માટે ઉજવવામાં આવે છે.
- સંયુક્ત રાષ્ટ્રે 2001થી 2010ના દાયકાને શાંતિ અને અહિંસાની સંસ્કૃતિ માટે આંતરરાષ્ટ્રીય દાયકા (International Decade for a Culture of Peace and Non-Violence for the Children of the World) તરીકે જાહેર કર્યું હતું.

ચરણજીત સિંહ ચન્નીએ પંજાબના નવા મુખ્યમંત્રી તરીકે શપથ લીધા

- પંજાબના નવા મુખ્યમંત્રી ચરણજીત સિંહ ચન્નીએ ચંદીગઢ ના રાજભવનમાં શપથ લીધા હતા. તેઓ પંજાબના 16મા મુખ્યમંત્રી બન્યા છે.
- ઉલ્લેખનીય છે કે ચરણજીત સિંહ ચન્ની પંજાબના પ્રથમ દલિત મુખ્યમંત્રી છે. રાજ્યપાલ બનવારીલાલ પુરોહિતે તેમને પદ અને ગોપનીયતાના શપથ લેવડાવ્યા હતા. તેમની સાથે બે વરિષ્ઠ ધારાસભ્યો સુખજિંદરસિંહ રંધાવા અને ઓ.પી. સોનીએ કેબિનેટ મંત્રી તરીકે પણ શપથ લીધા હતા. કોંગ્રેસ નેતા રાહુલ ગાંધી, પ્રદેશ કોંગ્રેસ અધ્યક્ષ નવજોત સિંહ સિદ્ધુ, વિધાનસભા અધ્યક્ષ રાણા કે.પી. સિંહ, રાજ્યસભાના સભ્ય અંબિકા સોની પણ હાજર હતા. પૂર્વ મુખ્યમંત્રી કેપ્ટન અમરિંદર સિંહ આ કાર્યક્રમમાં હાજર રહ્યા ન હતા.

- અગાઉ પંજાબ કોંગ્રેસના દિગ્ગજ નેતા કેપ્ટન અમરિન્દર સિંહે પાર્ટી દ્વારા કથિત રીતે અપમાનિત થયા બાદ મુખ્યમંત્રી પદેથી રાજીનામું આપી દીધું હતું.

ચરણજીત સિંહ ચન્ની

- ચરણજીત સિંહ ચન્ની પંજાબમાં ભારતીય રાષ્ટ્રીય કોંગ્રેસના નેતા છે. હાલ તેઓ ચમકૌર સાહિબથી ધારાસભ્ય છે. તેઓ 2015થી 2016ની વચ્ચે પંજાબ વિધાનસભામાં વિપક્ષના નેતા હતા. 2017માં તેઓ ટેકનિકલ એજ્યુકેશન એન્ડ ઈન્ડસ્ટ્રિયલ ટ્રેનિંગ વિભાગના મંત્રી બન્યા હતા.

ભારત 'વેક્સીન મૈત્રી' હેઠળ કોવેક્સના સભ્ય દેશોને કોવિડ રસીની નિકાસ ફરી શરૂ કરશે

- ભારત 19 રસીઓની નિકાસ શરૂ કરવા જઈ રહ્યું છે, આ વર્ષે એપ્રિલમાં કોવિડ 19 કેસોમાં અચાનક વધારો થયો છે અને દેશમાં રસીઓની ઘરેલું માંગમાં વધારો થયો છે.
- આરોગ્ય પ્રધાન મનસુખ માંડવિયાએ જાહેરાત કરી હતી કે ભારત તેની ઘરેલું માંગને પૂર્ણ કર્યા પછી તેના 'વેક્સિન મૈત્રી' કાર્યક્રમ હેઠળ વર્ષના છેલ્લા ત્રિમાસિક ગાળાથી અન્ય દેશોને કોવિડ રસી પહોંચાડવાનું શરૂ કરશે. તે વૈશ્વિક રસી વહેંચણી પ્લેટફોર્મ COVAX અને પડોશી દેશોને પ્રાથમિકતા આપશે કારણ કે પુરવઠો વધશે. કેન્દ્રીય આરોગ્ય મંત્રીએ જણાવ્યું હતું કે, દેશમાં માસિક રસીનું ઉત્પાદન આવતા મહિનાથી 30 કરોડ ડોઝ સુધી પહોંચવાની સંભાવના છે.

વેક્સિન મૈત્રી પહેલ (Vaccine Maitri Initiative)

- વેક્સિન મૈત્રી પહેલ 20 જાન્યુઆરી, 2021ના રોજ શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- આ પહેલ હેઠળ ભારત તેના પડોશી દેશોને મેડ-ઈન-ઈન્ડિયા કોવિડ-19 રસી પૂરી પાડી રહ્યું છે. આ રસી નેબરહૂડ ફર્સ્ટ પોલિસીના અન્ય મુખ્ય ભાગીદારોને પણ આપવામાં આવશે.
- ભૂતાન અને માલદીવ રસી મેળવનારા પ્રથમ દેશો હતા.
- આ પછી બાંગ્લાદેશ, નેપાળ, મ્યાનમાર અને સેશેલ્સની રસી આપવામાં આવી હતી.
- નિયમનકારી મંજૂરી બાદ શ્રીલંકાને વેક્સિન સપ્લિમેન્ટ્સ મળી રહ્યા છે.
- અફઘાનિસ્તાન અને મોરેશિયસને પણ જરૂરી નિયમનકારી મંજૂરી આપ્યા પછી રસી મળશે.
- ભારતે અત્યાર સુધીમાં ભૂતાનને 1,50,000 ડોઝ, માલદીવને 100,000 ડોઝ, બાંગ્લાદેશને 2 મિલિયન ડોઝ, નેપાળને 1 મિલિયન ડોઝ, મ્યાનમારને 5 મિલિયન ડોઝ, સેશેલ્સને 50,000 ડોઝ અને મોરેશિયસને 1,00,000 ડોઝ પૂરા પાડ્યા છે.

ભારતની વેક્સિન ડિપ્લોમસી (India's Vaccine Diplomacy):

- ગ્રાન્ટ સહાય તરીકે રસીઓનું વિતરણ ભારતની 'નેબરહૂડ ફર્સ્ટ પીલીસી નીતિ' અને SAGAR સિદ્ધાંતને અનુરૂપ છે.
- 2020માં ભારતે નાણાકીય સ્થિરતા સુનિશ્ચિત કરવા માટે શ્રીલંકામાં 400 મિલિયન ડોલરની કરન્સી એક્સચેન્જ સુવિધાનો વિસ્તાર કર્યો હતો. ભારતે 26 ટન આવશ્યક જીવન રક્ષક દવાઓ અને ઉપકરણોની સહાય પણ પૂરી પાડી હતી.
- ભારતે રોગચાળા દરમિયાન ઘણા દેશોને હાઈડ્રોક્સિફ્લોરોક્વિન, રેમેડિસવિર, પેરાસિટામોલ ટેબલેટ, ડાયગ્નોસ્ટિક કિટ, માસ્ક, ગ્લોવ્ઝ, વેન્ટિલેટર અને અન્ય તબીબી પુરવઠો સક્રિય પણે પૂરો પાડ્યો હતો.
- ભારતે ફિલિપાઈન ટ્રાયલ (PACT) કાર્યક્રમ માટે ભાગીદારી હેઠળ તેમની ફિલિપાઈન ક્ષમતાઓ વધારવા માટે તેના પડોશીઓને તાલીમ પણ પૂરી પાડી છે.

ઓઇલ સ્પિલ માટે સુપર-હાઇડ્રોફોબિક કોટન કમ્પોઝિટ

- તાજેતરમાં, ઈન્ડિયન ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ટેકનોલોજી (IIT), ગુવાહાટીએ મેટલ-ઓર્ગેનિક ફ્રેમવર્ક (MOF) સાથે સુપર-હાઇડ્રોફોબિક કોટન કમ્પોઝિટ (Super-Hydrophobic Cotton Composite) વિકસાવ્યું છે જે દરિયાઈ તેલના ઢોળાવને સાફ કરી શકે છે.
- અગાઉ, એક અધ્યયનમાં પુષ્ટિ કરવામાં આવી હતી કે કેનેડિયન આર્કટિકના ઠંડા સમુદ્રના પાણીમાં પોષક તત્વો વાળા ઉત્તેજક બેક્ટેરિયા (બાયોરેમેડિએશન) તેલ ઢોળાયા પછી ડીઝલ અને અન્ય પેટ્રોલિયમ તેલને વિઘટિત કરવામાં મદદ કરી શકે છે.

Back to basics : મેટલ-ઓર્ગેનિક ફ્રેમવર્ક વિશે

- આ એક નવું MOF કમ્પોઝિટ છે, જે પાણી-પ્રતિરોધક સામગ્રી છે અને તેલ-પાણીના મિશ્રણમાંથી તેલ શોષી શકે છે.
- MOF સ્ફટિકીય છે, જે નક્કર સ્ટેજ નિષ્કર્ષણ માટે યોગ્ય બહુપરિમાણીય કાર્બનિક અણુઓના ત્રિપરિમાણીય (3D) નેટવર્કથી બનેલું છે.
- આ MOF કમ્પોઝિટ તેલની રાસાયણિક રચના અને ઘનતાને ધ્યાનમાં લીધા વિના તેલ-પાણીના મિશ્રણથી તેલ અલગ થવાની મોટી ક્ષમતા (95% થી 98% વચ્ચે અલગ થવાની કાર્યક્ષમતા) ધરાવે છે.
- તે મોટી માત્રામાં તેલ શોષી શકે છે અને ઓછામાં ઓછા 10 વખત ફરીથી ઉપયોગમાં લેવામાં આવી શકે છે. તેથી,

તે તેલના ઢોળાવમાંથી પડેલા વધુને વધુ તેલને પુનઃસ્થાપિત કરી શકે છે. તે સરળ, ખર્ચ અસરકારક અને પુનઃઉપયોગી છે જે ભારે અને હળવા તેલ બંનેને અસરકારક રીતે શોષી શકાય છે.

મહત્વ

- > તે ઉચ્ચ કાર્યક્ષમતા અને વધુ શોષણ ક્ષમતા સાથે તેલ પરિવહન દરમિયાન પર્યાવરણીય પાણી (નદી, સમુદ્ર અથવા સમુદ્રના પાણીમાં) ફેલાયેલા તેલને સાફ કરશે, આમ પર્યાવરણીય જળ પ્રદૂષણમાં ઘટાડો થશે.
- > તે પર્યાવરણને અનુકૂળ અને ખર્ચ અસરકારક છે. આવી ઓછી કિંમતની સામગ્રી હાલમાં ઉપલબ્ધ સામગ્રીની તુલનામાં વાસ્તવિક એપ્લિકેશનો માટે સામૂહિક સંશ્લેષણ માટે સામગ્રીના ઉત્પાદનના ખર્ચમાં ઘટાડો કરશે.

તેલ ઢોળાવ

- > ઓઈલ સ્પિલ પર્યાવરણમાં ફૂડ ઓઈલ, ગેસોલિન, ઈધણ અથવા અન્ય તેલ ઉત્પાદનોના અનિયંત્રિત લીકેજનો સંદર્ભ આપે છે. તેલ ઢોળાવાની ઘટના જમીન, હવા અથવા પાણીને પ્રદૂષિત કરી શકે છે, જોકે તેનો ઉપયોગ સામાન્ય રીતે સમુદ્રમાં તેલ ઢોળાવાના સંદર્ભમાં થાય છે.
- > પાણીનું ગંભીર દૂષણ મનુષ્ય તેમજ અન્ય જીવંત પ્રજાતિઓના સ્વાસ્થ્ય માટે ખતરો છે.
- > મુખ્યત્વે ખંડીય ખડકો પર સઘન પેટ્રોલિયમ સંશોધન અને ઉત્પાદન અને જહાજોમાં મોટા પ્રમાણમાં તેલ પરિવહનને કારણે તેલઢોળાવ એક મોટી પર્યાવરણીય સમસ્યા બની ગઈ છે.
- > તેલઢોળાવ તરત જ માછીમારીને અસર કરે છે અને દરિયાઈ માર્ગો મારફતે પર્યટન અને વાણિજ્યને પણ અસર કરે છે.
- > નદીઓ, ખાડીઓ અને સમુદ્રમાં થતા તેલના ઢોળાવ ઘણી વાર ટેન્કર, હોડીઓ, પાઈપલાઈન, રિફાઈનરીઓ, ડ્રિલિંગ વિસ્તારો અને સંગ્રહ સુવિધાઓ સાથે સંકળાયેલા અકસ્માતોને કારણે થાય છે, પરંતુ સામાન્ય નૌકાવિહાર અને કુદરતી આપત્તિઓને પણ અસર કરે છે.

ભારતમાં સંબંધિત કાયદાઓ

- > હાલમાં ભારતમાં ઓઈલ સ્પિલ અને તેના પરિણામે પર્યાવરણીય નુકસાનને આવરી લેતો કોઈ કાયદો નથી પરંતુ આવી પરિસ્થિતિઓનો સામનો કરવા માટે ભારત પાસે 1996ની નેશનલ ઓઈલ સ્પિલ ડિઝાસ્ટર કન્ટીજન્સી પ્લાન (National Oil Spill Disaster Contingency Plan-NOS-DCP) છે.

- > તે કોસ્ટ ગાર્ડ ઓફ ઈન્ડિયાને રાજ્યના વિભાગો, મંત્રાલયો, બંદર અધિકારીઓ અને પર્યાવરણીય એજન્સીઓ સાથે સંકલન કરવાની સત્તા આપે છે જેથી તેલઢોળાવની સફાઈમાં મદદ કરી શકે.
- > 2015માં ભારતે બંકર ઓઈલ પ્રદૂષણ નુકસાન, 2001 (બંકર કન્વેન્શન) માટે નાગરિક જવાબદારી પર આંતરરાષ્ટ્રીય પરિષદને બહાલી આપી હતી. આ સંમેલન તેલઢોળાવને કારણે થયેલા નુકસાન માટે પૂરતું, ત્વરિત અને અસરકારક વળતર સુનિશ્ચિત કરે છે.
- > તેનું સંચાલન આંતરરાષ્ટ્રીય દરિયાઈ સંગઠન (IMO) દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું.

સિંગલ-યુઝ પ્લાસ્ટિકનો વિકલ્પ

- > તાજેતરમાં, ઈન્ડિયન ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ સાયન્સ, બેંગલુરુ (IISc)ના સંશોધકોએ સિંગલ-યુઝ પ્લાસ્ટિક (SUP)નો વિકલ્પ બનાવવાનો માર્ગ શોધી કાઢ્યો છે, જે સૈદ્ધાંતિક રીતે પર્યાવરણમાં પ્લાસ્ટિકનો કચરો એકત્રિત કરવાની સમસ્યાને ઘટાડવામાં મદદ કરી શકે છે.

સંશોધન વિશે

- > સંશોધનમાં પોલિમર બનાવવાની આ પ્રક્રિયામાં બિન-ખાદ્ય એરંડા તેલનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો જેમાં તેમને સેલ્યુલોઝ(કૃષિ અવશેષોમાંથી) અને ડિ-આઈસોસાયનેટ કમ્પાઉન્ડ સાથે પ્રતિક્રિયા આપવાની મંજૂરી આપવાનો સમાવેશ થાય છે.
- > આ પોલિમરને બેગ, કટલરી અથવા કન્ટેનર બનાવવા માટે યોગ્ય ગુણધર્મો વાળી શીટ્સમાં ઢાળી શકાય છે.
- > આમ બનાવેલી સામગ્રી બાયોડિગ્રેડેબલ, લીક-પ્રૂફ અને બિનઝેરી છે.

સંબંધિત લાભો

- > સિંગલ-યુઝ પ્લાસ્ટિક (SUP)ની સમસ્યાનું સમાધાન: સિંગલ-યુઝ પ્લાસ્ટિકના ઉપયોગમાં વધારો તેમજ લેન્ડફિલના સંચાલનના પડકારને ધ્યાનમાં રાખીને, ખાસ કરીને પેકેજિંગ ક્ષેત્રમાં (SUPમાં સૌથી મોટો ગ્રાહક) આવા વિકલ્પો નોંધપાત્ર ફેરફારો કરી શકે છે.
- > કૃષિ અવશેષોની સમસ્યાનો સામનો કરવો: ભારતના ઘણા ઉત્તરીય રાજ્યોમાં કૃષિ અવશેષોને સળગાવવું એ હવાના પ્રદૂષણ માટે જવાબદાર પરિબળોમાંનું એક છે.
- > ઉદાહરણ તરીકે, દિલ્હીમાં એર ક્વોલિટી ઇન્ડેક્સ દર વર્ષે શિયાળામાં પ્રદૂષણના 'નિર્ણાયક' અથવા 'ખતરનાક' સ્તરે હવાની ગુણવત્તામાં ઘટાડો સૂચવે છે અને આસપાસના વિસ્તારોમાં કૃષિ અવશેષો સળગાવવાને કારણે આ પરિસ્થિતિ ઊભી થાય છે.

- > સિંગલ યુઝ પ્લાસ્ટિકને બદલે કૃષિ અવશેષોનો ઉપયોગ કરવાથી હવાના પ્રદૂષણની સમસ્યા હલ થશે એટલું જ નહીં પરંતુ ખેડૂતો માટે આવકની વધારાની તકો પણ ઊભી થશે.
- > આરોગ્ય સંભાળ સુવિધાઓમાં ઉપયોગ: પદાર્થ બાયોડિગ્રેડેબલ અને બિનઝેરી હોવાથી સંશોધકો આરોગ્ય સંભાળ એપ્લિકેશનો માટે આ પદાર્થ અથવા સામગ્રીનો ઉપયોગ કરવાની પણ યોજના બનાવી રહ્યા છે.

સિંગલ-યુઝ પ્લાસ્ટિકના અન્ય વિકલ્પો

- > પ્લાસ્ટિકના વિકલ્પો જે હાલમાં લાંબા ગાળાના ઉપયોગ માટે ઉપલબ્ધ છે તે સ્ટેનલેસ સ્ટીલ, ગ્લાસ, પ્લેટિનમ સિલિકોન, વાંસ, માટીકામ અને સિરામિક વગેરે છે.
- > આ ઉપરાંત પરંપરાગત પ્લાસ્ટિકને બદલવા માટે બાયો-પ્લાસ્ટિકનો ઉપયોગ કરી શકાય છે.
- > બાયોપ્લાસ્ટિક એ વનસ્પતિ તેલ અને સ્ટાર્ચ જેવા કુદરતી સંસાધનોમાંથી બનેલું પ્લાસ્ટિકનો એક પ્રકાર છે.

પ્લાસ્ટિકના પ્રદૂષણને ધ્યાનમાં લેવાની જરૂર છે

- > ભારતના કેન્દ્રીય પ્રદૂષણ નિયંત્રણ બોર્ડના અહેવાલ મુજબ વર્ષ 2018-2019માં ભારતીયો દ્વારા 33 લાખ મેટ્રિક ટન પ્લાસ્ટિક કચરો ઉત્પન્ન થયો હતો.
- > જોકે, ઘણા અહેવાલોએ આને ઓછું આંક્યું છે.
- > બીજો ચોંકાવનારો આંકડો એ છે કે વિશ્વમાં ઉત્પાદિત તમામ પ્લાસ્ટિક કચરાનો 79 ટકા હિસ્સો પર્યાવરણમાં પ્રવેશે છે.
- > તમામ પ્રકારના પ્લાસ્ટિક કચરાના માત્ર 9 ટકા જ રિસાયકલ(Recycled) થાય છે.
- > પ્લાસ્ટિકનો કચરો એકત્રિત કરવો પર્યાવરણ માટે હાનિકારક છે અને જ્યારે આ કચરો સમુદ્રમાં પ્રવેશે છે, ત્યારે જળચર ઇકોસિસ્ટમને પણ મોટું નુકસાન થઈ શકે છે.
- > SUP એટલું સસ્તું અને અનુકૂળ છે કે તેણે પેકેજિંગ ઉદ્યોગમાં અન્ય તમામ સામગ્રીને વિસ્થાપિત કરી છે પરંતુ વિખેરવામાં સેંકડો વર્ષ લાગે છે.

પ્લાસ્ટિકના કચરાને રોકવા/નિયંત્રિત કરવાની પહેલ

- > 1 જુલાઈ, 2022થી સિંગલ યુઝ પ્લાસ્ટિક પર પ્રતિબંધ મૂકતા નિયમો
- > સ્વચ્છ ભારત મિશન
- > ઈન્ડિયા પ્લાસ્ટિક સમજૂતી
- > પ્રોજેક્ટ પુનઃયોજના
- > બિન-પ્લાસ્ટિક કલેક્ટીવ
- > ગોલિટર પાર્ટનરશીપ પ્રોજેક્ટ

આગળનો રસ્તો

- > ચક્રીય અર્થતંત્ર: પ્લાસ્ટિક પ્રદૂષણ ઘટાડવા માટે દેશોએ પ્લાસ્ટિકની કિંમત શુંબલામાં ચક્રીય અને ટકાઉ આર્થિક પ્રવૃત્તિઓ અપનાવવી જોઈએ.

- > ચક્રીય અર્થતંત્ર બંધ લૂપ સિસ્ટમ (Closed-Loop System) બનાવવા માટે સંસાધનોના પુનઃઉપયોગ, વહેંચણી, સમારકામ, નવીનીકરણ, પુનર્નિર્માણ અને રિસાયક્લિંગ પર આધાર રાખે છે જે સંસાધનોના ઉપયોગને ઘટાડીને કચરાના ઉત્પાદન, પ્રદૂષણ અને કાર્બન ઉત્સર્જનને ઘટાડે છે.
- > વર્તણૂકમાં ફેરફાર: નાગરિકોએ કચરો ન ફેલાવીને કચરાના અલગીકરણ અને કચરાના વ્યવસ્થાપનમાં મદદ કરીને તેમની વર્તણૂક બદલવી પડશે અને ફાળો આપવો પડશે.
- > વિસ્તૃત ઉત્પાદક જવાબદારી: નીતિ સ્તરે વિસ્તૃત ઉત્પાદક જવાબદારી (Extended Producer Responsibility-EPR)ની વિભાવનાને પ્રોત્સાહન આપવું પડશે, જે 2016ના નિયમો હેઠળ પહેલેથી જ દર્શાવવામાં આવી છે.
- > EPR એ એક નીતિગત અભિગમ છે જેના હેઠળ ઉત્પાદકો દ્વારા ઉત્પાદનોની સારવાર અથવા નિકાલ માટે ગ્રાહકને નાણાકીય અને/અથવા ભૌતિક રીતે મહત્વપૂર્ણ જવાબદારી આપવામાં આવે છે.

એર માર્શલ વી.આર. ચૌધરી ભારતીય વાયુસેનાના આગામી વડા બનશે

- > એર માર્શલ વી.આર. ચૌધરી ભારતીય વાયુસેનાના આગામી વડા બનશે. તેઓ તરીકે હાલમાં ભારતીય વાયુસેનાના વાઈસ ચીફ છે. તેઓ એર ચીફ માર્શલ રાકેશ કુમાર સિંહ ભદ્રૌરિયાની નિવૃત્તિ બાદ આ મહિનાની 30 મીએ ચાર્જ સંભાળશે.
- > એર માર્શલ વી.આર. ચૌધરીને 29 ડિસેમ્બર, 1982ના રોજ ભારતીય વાયુસેનાના ફાઈટર સ્ટ્રીમમાં કમિશન આપવામાં આવ્યું હતું. એર માર્શલ ચૌધરીને પરમ વિશિષ્ટ સેવા મેડલ, અતી વિશિષ્ટ સેવા મેડલ અને વાયુસેના મેડલ એનાયત કરવામાં આવ્યો છે.

Back to basics : ભારતીય વાયુસેના

- > ભારતીય વાયુસેનાની સ્થાપના 8 ઓક્ટોબર, 1932ના રોજ કરવામાં આવી હતી, જેનું મુખ્ય મથક નવી દિલ્હીમાં હતું. દર વર્ષે 8 ઓક્ટોબરે એરફોર્સ ડે ઉજવવામાં આવે છે. ભારતીય વાયુસેનાનું સૂત્ર છે નભ: સ્પુશ દીપતમ. ભારતીય વાયુસેના પાસે સુખોઈ સુ-30 MKI, તેજસ, રાફેલ, મિરાજ 2000, મિગ 29 અને મિગ 21 જેવા વિમાનો છે.

21 સપ્ટેમ્બર: વિશ્વ અલ્ઝાઈમર્સ ડે (World Alzheimer's Day)

- > વિશ્વ અલ્ઝાઈમર્સ ડે 21 સપ્ટેમ્બરના રોજ ઉજવવામાં આવે છે, જેના ઉદ્દેશથી વિશ્વભરમાં રોગ, સામાન્ય લક્ષણો અને જોખમ પરિબળો વિશે જાગૃતિ લાવવાનો છે.

- > અલ્ઝાઈમર રોગ એ મનોબ્રંશ (dementia)નો પ્રચલિત પ્રકાર છે જે ધીમે ધીમે યાદશક્તિ ગુમાવવાનું અને જ્ઞાનાત્મક ક્ષમતા (cognitive capacity)ની ખોટનું કારણ બને છે.
- > આ દિવસ અલ્ઝાઈમર રોગના કારણ અને તીવ્રતા વિશે જાગૃતિ લાવે છે.
- > કેટલાક દેશોમાં આ દિવસ આખા મહિના દરમિયાન ઉજવવામાં આવે છે.

Back to basics : અલ્ઝાઈમર રોગ (Alzheimer's Disease)

- > અલ્ઝાઈમર રોગ એ મગજની ડિજનરેટિવ સ્થિતિ (degenerative brain condition) છે જે ધીમે ધીમે યાદશક્તિ અને જ્ઞાનાત્મક ક્ષમતાઓને નબળી પાડે છે. તે વૃદ્ધ લોકોમાં ડિમેન્શિયાનું સૌથી સામાન્ય કારણ છે. આ સ્થિતિ એક પ્રગતિશીલ રોગ છે જે મગજના કોષોને બગડવા અને મૃત્યુનું કારણ બને છે.

Alzheimer Disease International

- > Alzheimer Disease Internationalની સ્થાપના 1984માં કરવામાં આવી હતી. 1994માં Alzheimer Disease Internationalની દસમી વર્ષગાંઠ પર વર્લ્ડ અલ્ઝાઈમર્સ ડે જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો અને ત્યારથી આ દિવસ 21 સપ્ટેમ્બરે ઉજવવામાં આવી રહ્યો છે. વર્લ્ડ અલ્ઝાઈમર્સ મંથ 2012માં શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો.

રોગના લક્ષણો

- > યાદશક્તિ ગુમાવવી એ અલ્ઝાઈમર રોગનું મુખ્ય લક્ષણ છે. તાજેતરની ઘટનાઓ અથવા ચર્ચાઓને યાદ રાખવામાં અસમર્થતા એ રોગનું પ્રારંભિક લક્ષણ છે. રોગ વધતાં યાદશક્તિની સમસ્યાઓ વધે છે. આ રોગ એક અપરિવર્તનીય, ડિજનરેટિવ મગજની સ્થિતિ છે જે યાદશક્તિ અને વિચારવાની કુશળતાને અસર કરે છે.

બ્લુ ફ્લેગ પ્રમાણીકરણ

- > તાજેતરમાં પર્યાવરણીય શિક્ષણ (FEE) માટેના ફાઉન્ડેશન ડેન્માર્ક કોવલમ (તમિલનાડુ) અને ઈડન (પુડુચેરી)ને બ્લુ ફ્લેગ સર્ટિફિકેશન આપ્યું છે, જે પછી દેશમાં બ્લુ ફ્લેગ સર્ટિફિકેટ મેળવતા સમુદ્ર તટોની કુલ સંખ્યા 10 થઈ ગઈ છે.
- > સમુદ્ર તટો પર લહેરાતો 'બ્લુ ફ્લેગ' 33 કડક માપદંડો અને સારા સમુદ્ર તટ સ્વાસ્થ્યનું 100% પાલન સૂચવે છે.

Back to basics : પરિચય

- > તે આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે માન્યતા પ્રાપ્ત ઈકો-લેબલ છે જે 33 માપદંડોના આધારે આપવામાં આવે છે. આ માપદંડોને 4 મુખ્ય શીર્ષકોમાં વિભાજિત કરવામાં આવ્યા છે, જે નીચે મુજબ છે:
 1. પર્યાવરણીય શિક્ષણ અને માહિતી
 2. બાથ વોટર ક્વોલિટી
 3. પર્યાવરણીય વ્યવસ્થાપન
 4. સમુદ્ર તટો પર સંરક્ષણ અને સુરક્ષા સેવાઓ
- > બ્લુ ફ્લેગ સમુદ્ર તટોને વિશ્વનો સૌથી સ્વચ્છ સમુદ્ર તટો માનવામાં આવે છે. તે એક ઈકો-ટૂરિઝમ મોડેલ છે જે પ્રવાસીઓ/સમુદ્ર તટો મુલાકાતીઓ માટે સાફ અને સ્વચ્છ પાણી, સુવિધાઓ, સલામત અને તંદુરસ્ત વાતાવરણ સાથે આ ક્ષેત્રના ટકાઉ વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવાનો પ્રયાસ કરે છે.
- > તે પ્રખ્યાત સભ્યો દ્વારા રચાયેલી આંતરરાષ્ટ્રીય જયુરી દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવે છે – યુનાઈટેડ નેશન્સ એન્વાયર્નમેન્ટ પ્રોગ્રામ (UNEP), યુનાઈટેડ નેશન્સ વર્લ્ડ ટૂરિઝમ ઓર્ગેનાઈઝેશન (UNWTO), ડેનિશ સ્થિત એનજીઓ ફાઉન્ડેશન ફોર એન્વાયર્નમેન્ટલ એજ્યુકેશન (FEE) અને ઈન્ટરનેશનલ યુનિયન ફોર કન્ઝર્વેશન ઓફ નેચર (IUCN).
- > બ્લુ ફ્લેગ સર્ટિફિકેશનની જેમ ભારતે પણ તેની ઈકો-લેબલ સમુદ્ર તટો એન્વાયર્નમેન્ટ એન્ડ એસથેટિક્સ મેનેજમેન્ટ સર્વિસિસ (Beach Environment and Aesthetics Management Services- BEAMS) શરૂ કરી છે.
- અન્ય આઠ સમુદ્ર તટ કે જેમણે બ્લુ ફ્લેગ સર્ટિફિકેશન મેળવ્યું છે:
 - > શિવરાજપુર, ગુજરાત
 - > ઘોઘલા, દમણ અને દિવ
 - > કાસરકોદ, કર્ણાટક
 - > પુડુબીદ્રી કોસ્ટ, કર્ણાટક
 - > કપ્પદ, કેરળ
 - > રૂશિકોન્ડા, આંધ્રપ્રદેશ
 - > ગોલ્ડન સમુદ્ર તટો, ઓડિશા
 - > રાધાનગર કોસ્ટ, આંધ્રાપ્રદેશ અને નિકોબાર ટાપુઓ

સમુદ્ર તટો એન્વાયર્નમેન્ટ એન્ડ એસથેટિક્સ મેનેજમેન્ટ સર્વિસિસ (BEAMS)

- > BEAMS એટલે સમુદ્ર તટનું પર્યાવરણ અને સૌંદર્યશાસ્ત્ર વ્યવસ્થાપન સેવાઓ.
- > સમુદ્ર એન્વાયર્નમેન્ટ એન્ડ એસથેટિક્સ મેનેજમેન્ટ સર્વિસ ઇન્ટિગ્રેટેડ કોસ્ટલ ઝોન મેનેજમેન્ટ (Integrated Coastal Zone Management- ICZM) પ્રોજેક્ટ હેઠળ આવે છે.

- > સોસાયટી ઓફ ઇન્ટિગ્રેટેડ કોસ્ટલ મેનેજમેન્ટ (Society of Integrated Coastal Management- SICOM) અને કેન્દ્રીય પર્યાવરણ, વન અને આબોહવા પરિવર્તન મંત્રાલય (Union Ministry of Environment, Forest and Climate Change- MoEFCC) દ્વારા તેનું લોકાર્પણ કરવામાં આવ્યું હતું.

BEAMS પ્રોગ્રામનો ઉદ્દેશ

- > દરિયાકાંઠાના પાણીના પ્રદૂષણને ઘટાડવા માટે.
- > સમુદ્ર તટો પર સુવિધાઓના ટકાઉ વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવા માટે.
- > દરિયાકાંઠાની ઇકોસિસ્ટમ અને કુદરતી સંસાધનોનું રક્ષણ અને સુરક્ષા.
- > સ્વચ્છતાના ઉચ્ચ ધોરણોને મજબૂત અને જાળવવા.
- > દરિયાકાંઠાના વાતાવરણ અને નિયમો મુજબ સમુદ્ર તટો માટે સ્વચ્છતા અને સલામતી.
- > તેણે રિસાયક્લિંગ મારફતે 1,100 મિલી/વર્ષ મ્યુનિસિપલ પાણી બચાવવામાં મદદ કરી છે; સમુદ્ર તટો પર 1,25,000 લોકોને સમુદ્ર તટો પર જવાબદાર વર્તન જાળવવા માટે શિક્ષિત કરવામાં આવ્યા હતા. પ્રદૂષણ ઘટાડવા, સલામતી અને સેવાઓ મારફતે 500 માછીમારો પરિવારોને વૈકલ્પિક આજીવિકાની તકો પૂરી પાડવામાં આવી છે અને દરિયાકિનારા પર મનોરંજક પ્રવૃત્તિઓ માટે પ્રવાસીઓની સંખ્યામાં લગભગ 80 ટકાનો વધારો થયો છે જેના કારણે આર્થિક વૃદ્ધિ થઈ છે.

હળદરની નવી જાતો

- > તાજેતરમાં ઓડિશાના નાબરંગપુર કેશરી વેરાયટી (મહત્વાકાંક્ષી જિલ્લાઓમાંના એક) ખાતે વિકસિત કરક્યુમિનોઇડથી સમૃદ્ધ CIM-Pitamber અને નેશનલ બોટનિકલ રિસર્ચ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ (National Botanical Research Institute- NBRI દ્વારા વિકસિત કેસરી વેરાયટી (Keshari Variety) રજૂ કરી.

Back to basics : CIM-Pitamber

- CIM-Pitamber વિશે:
- > તે સેન્ટ્રલ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ મેડિસિનલ એન્ડ એરોમેટિક પ્લાન્ટ્સ (CIMAP) દ્વારા વિકસિત હળદરની ઉચ્ચ ઉપજ આપતી કરક્યુમિનોઇડ-સમૃદ્ધ (Curcuminoid-Rich) વિવિધતા છે.
- > બીજની ઊંચી ઉપજ આપતી જાતો (High yielding varieties- HYV)માં બીજ હોય છે જે મોટા પ્રમાણમાં પાક, ખાસ કરીને ઘઉં અને ચોખાનું ઉત્પાદન કરે છે.

- > આ બીજના ઉપયોગ માટે પાણીનો નિયમિત પુરવઠો, ખાતરનો મહત્તમ ઉપયોગ અને જંતુનાશકોનો યોગ્ય પ્રમાણમાં ઉપયોગ જરૂરી છે.
- > આ જાતમાં હળદરની અન્ય હાલની જાતો કરતાં 12.5 ટકા વધારે કરક્યુમિનોઇડ તત્વ છે.
- > કરક્યુમિનોઇડ હળદરમાંથી મેળવેલો પદાર્થ છે જેમાં કેન્સર વિરોધી ગુણધર્મો, શરીરમાં બળતરા ઘટાડવાના ગુણધર્મો, એન્ટિ-એજિંગ, એન્ટિ-ડાયાબિટીસ અને અન્ય ઘણા ઔષધીય ગુણધર્મો છે.

લાભ

- > તે હળદરની હાલની જાતો કરતાં 50% વધુ ઉપજ આપવા સક્ષમ છે જે ખેડૂતોને આર્થિક રીતે સક્ષમ કરવામાં મદદ કરી શકે છે. તે હળદરમાં પાંદડાના ડાઘના રોગ (Leaf Blotch Disease of Turmeric) પ્રત્યે પણ સહિષ્ણુ છે.
- > વધુ માત્રામાં કરક્યુમિનોઇડ (Curcuminoid) ધરાવતી હળદરને યુરોપિયન દેશો અને ઉત્તર અમેરિકા પસંદ કરે છે. જો કરક્યુમિનની ઊંચી રકમ હશે તો તેની નિકાસ અને વેચાણ કિંમત વધુ હશે.

કેસરી વિવિધતા

- > તે શિયાળા દરમિયાન નીચા તાપમાન અને ઠંડક પ્રત્યે સહિષ્ણુ છે. તે અન્ય જાતોની તુલનામાં લાંબો વૃદ્ધિ સમયગાળો ધરાવે છે, જે ઉચ્ચ ગુણવત્તાયુક્ત ઉચ્ચ તાજી પ્રકાંડ ઉપજ (Fresh Rhizome Yield) આપે છે.
- > આ જાત અન્ય હાલની જાતોની તુલનામાં શિયાળા દરમિયાન પાંદડા પીળા અને પડવાની સમસ્યાને ઘટાડે છે, જેનાથી આયુષ્ય (Life Period) વધે છે.
- > તેમાં કુલ 1.16 ટકા કરક્યુમિનોઇડ્સ છે, જે ઉત્તર ભારતમાં અન્ય હાલની હળદરની ખેતીની જાતો કરતાં વધુ છે.

હળદર

- > હળદર એક ફૂલછોડ છે, તે કરકુમા લોંગા (Curcuma Longa) નામના આદુ પરિવારનો છે, જેનો ઉપયોગ ધાર્મિક સમારોહ ઉપરાંત મસાલા, રંગ, દવા અને કોસ્મેટિક તરીકે પણ થાય છે.
- > તેનો પીળો રંગ મુખ્યત્વે કરક્યુમિન (Curcumin) નામના તેજસ્વી પીળા ફિનોલિક કમ્પાઉન્ડ (Phenolic Compound)ને કારણે થાય છે.
- > ભારત વિશ્વમાં હળદરનું મુખ્ય ઉત્પાદક અને નિકાસકાર છે જે વૈશ્વિક સ્તરે 80 ટકા હળદરનું ઉત્પાદન કરે છે.
- > તેલંગાણા 2018માં ભારતમાં હળદરનું મુખ્ય ઉત્પાદક હતું. તે વર્ષે રેન્કિંગમાં મહારાષ્ટ્ર અને તમિલનાડુ બીજા અને ત્રીજા ક્રમે હતા.

- > તે દરિયાની સપાટીથી 1500 મીટરની ઉંચાઈએ, વિવિધ ઉષ્ણકટિબંધીય પરિસ્થિતિઓ, 20-350 ડિગ્રી તાપમાન, 1500 મીમી અથવા તેથી વધુનો વાર્ષિક વરસાદ અને વરસાદી અથવા સિંચાઈની સ્થિતિમાં ઉગાડી શકાય છે.

સેન્ટ્રલ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ મેડિસિનલ એન્ડ એરોમેટિક

પ્લાન્ટ્સ (CIMAP)

- > CIMAP એ કાઉન્સિલ ઓફ સાયન્ટિફિક એન્ડ ઇન્ડસ્ટ્રિયલ રિસર્ચ (CSIR)ની અગ્રણી પ્લાન્ટ રિસર્ચ લેબોરેટરી છે જેની સ્થાપના 1959માં 'સેન્ટ્રલ ઇન્ડિયન મેડિસિનલ પ્લાન્ટ્સ ઓર્ગેનાઈઝેશન' (Central Indian Medicinal Plants Organisation- CIMPO) તરીકે કરવામાં આવી હતી.
- > તે જૈવિક અને રાસાયણિક વિજ્ઞાનમાં બહુવિધ ઉચ્ચ ગુણવત્તાયુક્ત સંશોધન કરી રહ્યું છે અને ઔષધીય અને સુગંધિત છોડની ખેતી કરતા ખેડૂતો અને ઉદ્યોગસાહસિકોને તકનીકો અને સેવાઓનું વિસ્તરણ કરી રહ્યું છે.
- > તેનું મુખ્ય મથક લખનઉમાં છે.

રાષ્ટ્રીય વનસ્પતિ સંશોધન સંસ્થા

- > તે 1953માં સ્થાપિત CSIRની ઘટક સંશોધન સંસ્થાઓમાંની એક છે. તેનું મુખ્ય મથક લખનઉમાં છે.
- > તે વનસ્પતિશાસ્ત્રના વિવિધ પાસાઓ પર મૂળભૂત અને લાગુ સંશોધન કરે છે, જેમાં દસ્તાવેજીકરણ, સંરક્ષણ અને આનુવંશિક સુધારો સામેલ છે.

વૈશ્વિક હવાની ગુણવત્તાની માર્ગદર્શિકા: વિશ્વ આરોગ્ય સંગઠન

- > તાજેતરમાં વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઈઝેશન (WHO)એ નવી ગ્લોબલ એર ક્વોલિટી ગાઈડલાઈન્સ (AQGs) જારી કરી છે. આ માર્ગદર્શિકા હેઠળ, વિશ્વ આરોગ્ય સંસ્થાએ પ્રદૂષકોના ભલામણ કરેલા સ્તરને વધુ ઘટાડ્યું છે, જેને માનવ સ્વાસ્થ્ય માટે સલામત ગણી શકાય.
- > 2005 પછી વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઈઝેશનનું આ પહેલું અપડેટ છે. આ માર્ગદર્શિકાનો ઉદ્દેશ તમામ દેશો માટે ભલામણ કરેલી હવાની ગુણવત્તાનું સ્તર હાંસલ કરવાનો છે.

નવી માર્ગદર્શિકા

- > આ માર્ગદર્શિકાઓ મુખ્ય હવા પ્રદૂષકોના સ્તરને ઘટાડીને વિશ્વની વસ્તીના સ્વાસ્થ્યનું રક્ષણ કરવા માટે હવાની ગુણવત્તાના નવા સ્તરની ભલામણ કરે છે, જેમાંથી કેટલાક જળવાયુ પરિવર્તનને ઘટાડવામાં પણ નોંધપાત્ર ફાળો આપે છે.

- > આ માર્ગદર્શિકા તમામ દેશોને તેમના નાગરિકોના સ્વાસ્થ્યનું રક્ષણ કરવામાં તેમજ ભલામણ કરેલા સ્તરો હાંસલ કરવાનો પ્રયાસ કરીને વૈશ્વિક આબોહવા પરિવર્તન ઘટાડવામાં મદદ કરશે.

- > WHOનું આ પગલું સરકાર દ્વારા નવા કડક ધોરણો વિકસાવવાની દિશામાં નીતિમાં અંતિમ ફેરફાર માટે એક પ્લેટફોર્મ તૈયાર કરે છે.
- > વર્લ્ડ હેલ્થ ઇન્સ્ટિટ્યૂટની નવી માર્ગદર્શિકા 5 પ્રદૂષકો માટે હવાની ગુણવત્તાના સ્તરની ભલામણ કરે છે જે સૌથી વધુ આરોગ્ય જોખમ ઊભું કરે છે.
- > આ 6 પ્રદૂષકોમાં રજકણો (PM 2.5 અને 10), ઓઝોન (O3), નાઈટ્રોજન ડાયોક્સાઈડ (NO2), સલ્ફર ડાયોક્સાઈડ (SO2) અને કાર્બન મોનોક્સાઈડ (CO)નો સમાવેશ થાય છે.

વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઈઝેશનની નવી વૈશ્વિક AQGs વિરૂદ્ધ

ભારતની NAAQS

- > માનવ સ્વાસ્થ્ય પર વાયુ પ્રદૂષણની અસર:
- > વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઈઝેશન (WHO)ના જણાવ્યા અનુસાર, વાયુ પ્રદૂષણ જળવાયુ પરિવર્તન તેમજ માનવ સ્વાસ્થ્ય માટે સૌથી મોટો પર્યાવરણીય ખતરો છે.
- > એક અંદાજ મુજબ હવાના પ્રદૂષણના સંપર્કમાં આવતા દર વર્ષે 70 લાખ લોકો અકાળે મૃત્યુ પામે છે અને પરિણામે લાખો તંદુરસ્ત વર્ષોના લોકોના જીવનું નુકશાન જાય છે.
- > તેની બાળકોમાં ઘણી અસરો થાય છે, જેમ કે ફેફસાંનો ઓછો વિકાસ, શ્વસન ચેપ, અસ્થમા વગેરે.
- > પુખ્ત વયના લોકોમાં બાહ્ય વાયુ પ્રદૂષણને કારણે હૃદયરોગ અને સ્ટ્રોક અકાળ મૃત્યુના સૌથી સામાન્ય કારણો છે અને ડાયાબિટીસ અને ચેતાતંત્રની નબળાઈ અથવા ન્યુરોડિજનરેટિવ (Neurodegenerative) પરિસ્થિતિઓ જેવી અન્ય અસરોના પુરાવા પણ પ્રકાશમાં આવી રહ્યા છે.
- > હવાના પ્રદૂષણને કારણે થતા રોગોને અન્ય મોટા વૈશ્વિક આરોગ્ય જોખમો જેવા કે બિનઆરોગ્યપ્રદ આહાર અને તમાકુના ધૂમ્રપાન જેવા સમાન ગણવામાં આવે છે.
- > મોટા પાયે શહેરીકરણ અને આર્થિક વિકાસને કારણે હવાના પ્રદૂષણના જોખમની દ્રષ્ટિએ વિશ્વભરમાં અસમાનતાઓ વધી રહી છે, ખાસ કરીને ઓછી અને મધ્યમ આવક ધરાવતા દેશોમાં, જે મોટા ભાગે અશ્મિભૂત ઈંધણના દહનને કારણે છે.

ભારતમાં પ્રદૂષણની સ્થિતિ

- > ભારત વિશ્વના સૌથી પ્રદૂષિત વિસ્તારોમાંનું એક છે, જેમાં પ્રદૂષકનું સ્તર ભલામણ કરેલા સ્તર (Recommended Levels) કરતાં અનેક ગણું વધારે છે.

- > ઉદાહરણ તરીકે, ગ્રીનપીસના એક અભ્યાસમાં 2020માં નવી દિલ્હીમાં PM 2.5ની સરેરાશ સાંદ્રતા પ્રદૂષણના ભલામણ કરેલા સ્તર કરતા લગભગ 17 ગણી વધારે હોવાનું જાણવા મળ્યું હતું.
- > મુંબઈમાં પ્રદૂષણનું સ્તર આઠ ગણું, કોલકાતાનું નવ ગણું વધારે અને ચેન્નાઈનું પાંચ ગણું વધારે હતું.
- > ગ્લોબલ બર્ડન ઓફ ડિસીઝ સ્ટડી (Global Burden of Disease study)ના નિષ્ણાતોના જણાવ્યા અનુસાર, ભારતની 95 ટકાથી વધુ વસ્તી પહેલેથી જ એવા વિસ્તારોમાં રહે છે જ્યાં પ્રદૂષણનું સ્તર 2005ના ધોરણો કરતાં વધી ગયું છે.
- > ભારતના રાષ્ટ્રીય હવા ગુણવત્તા ધોરણો WHOના 2005ના ધોરણો કરતા ઘણા વધુ ઉદાર છે.
- > ઉદાહરણ તરીકે, 24 કલાકના ગાળામાં ભલામણ કરેલી PM 2.5 સાંદ્રતા 60 માઈક્રોગ્રામ પ્રતિ ક્યુબિક મીટર છે, જ્યારે વર્ષ 2005 માટે WHOની માર્ગદર્શિકા 25 માઈક્રોગ્રામની ભલામણ કરે છે.
- > પરંતુ આ નીચા સ્તરના ધોરણો ભાગ્યે જ પૂર્ણ થાય છે.

ભારત પર નવી માર્ગદર્શિકાની અસર

- > હવાની ગુણવત્તાની નવી માર્ગદર્શિકાનો અર્થ એ છે કે લગભગ આખા ભારતને વર્ષના મોટાભાગના સમય માટે પ્રદૂષિત વિસ્તાર તરીકે ગણવામાં આવશે.
- > જોકે, WHOએ પોતે સ્વીકાર્યું છે કે વિશ્વની 90 ટકાથી વધુ વસ્તી એવા વિસ્તારોમાં રહે છે જે 2005ના પ્રદૂષણના ધોરણોને પૂર્ણ કરતા નથી.
- > WHOના નવા ધોરણોના આધારે ભારતે તેની હવાને સ્વચ્છ અને સલામત બનાવવા માટે સખત મહેનત કરવી જોઈએ.
- > વધુમાં, નવી માર્ગદર્શિકાના અમલીકરણની શક્યતા શંકાસ્પદ છે, ખાસ કરીને ભારત સહિત દક્ષિણ એશિયા જેવા ભૂ-આબોહવા ક્ષેત્રોને પડકારવા માટે.
- > નિષ્ણાતોનું કહેવું છે કે આ વિસ્તારમાં હવામાન અને આબોહવાની સ્થિતિ પડકારજનક છે, જેમાં ધુમ્મસની કોલમ (Haze Columns), હીટ આઈલેન્ડ (Heat Island) અને વધુ બેઝ પોલ્યુશનના વધારાના પડકારો છે.
- > જોકે WHOની માર્ગદર્શિકા બંધનકર્તા નથી, પરંતુ તેના પગલાની ભારત પર તાત્કાલિક અસર થતી નથી કારણ કે નેશનલ એમ્બિયન્ટ એર ક્વોલિટી સ્ટાન્ડર્ડ્સ (National Ambient Air Quality Standards- NAAQS) WHOના હાલના ધોરણોને પૂર્ણ કરતું નથી.
- > 2017ના સ્તરને આધાર વર્ષ ગણીને 2024 સુધીમાં 122 શહેરોમાં કણોની સાંદ્રતા 20 ટકાથી ઘટાડીને 30 ટકા કરવાના લક્ષ્યાંક સાથે સરકારનો પોતાનો સમર્પિત રાષ્ટ્રીય સ્વચ્છ હવા કાર્યક્રમ છે.

આગળનો રસ્તો

- > ભારતમાં વાયુ પ્રદૂષણની સ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને આરોગ્ય ડેટાને મજબૂત કરવાની અને તે મુજબ નેશનલ એમ્બિયન્ટ એર ક્વોલિટી સ્ટાન્ડર્ડ્સમાં સુધારો કરવાની જરૂર છે.
- > વધુમાં, રોગચાળા દરમિયાન લોકડાઉનના મુશ્કેલ તબક્કાઓના સમયગાળા દરમિયાન પ્રદૂષણમાં નોંધપાત્ર ઘટાડો જોવા મળ્યો હતો, જે સ્થાનિક પ્રદૂષણ અને પ્રાદેશિક અસરોને ઘટાડવા માટે શક્ય લાગે છે.

23 સપ્ટેમ્બર: આંતરરાષ્ટ્રીય સાંકેતિક ભાષા દિવસ (International Day of Sign Languages)

- > દર વર્ષે, 23 સપ્ટેમ્બરને સંયુક્ત રાષ્ટ્ર આંતરરાષ્ટ્રીય સાંકેતિક ભાષા દિવસ (International Day of Sign Languages) તરીકે ઉજવે છે. આ દિવસની ઉજવણી 2018થી કરવામાં આવી રહી છે.

23 સપ્ટેમ્બર શા માટે?

- > આ દિવસે World Federation of the Deaf ની રચના કરવામાં આવી હોવાથી આંતરરાષ્ટ્રીય સાંકેતિક ભાષા દિવસની ઉજવણી માટે 23 સપ્ટેમ્બરની પસંદગી કરવામાં આવી છે. તે વર્લ્ડ એસોસિએશન ઓફ ધ ડેફ છે જેણે આંતરરાષ્ટ્રીય સાંકેતિક ભાષા દિવસ ઉજવવાનો ખ્યાલ આવ્યો હતો.
- > સાંકેતિક ભાષાઓનો પહેલો આંતરરાષ્ટ્રીય દિવસ 2018માં બહેરાના આંતરરાષ્ટ્રીય સપ્તાહ સાથે ઉજવવામાં આવ્યો હતો. આ અઠવાડિયે સૌ પ્રથમ 1958માં World Federation of the Deaf દ્વારા ઉજવણી કરવામાં આવી હતી.
- > વર્લ્ડ ફેડરેશન ઓફ ડેફના જણાવ્યા અનુસાર, વિશ્વભરમાં 72 મિલિયનથી વધુ બહેરા લોકો છે. 80 ટકાથી વધુ બહેરા લોકો વિકાસશીલ દેશોમાં રહે છે અને 300થી વધુ સાંકેતિક ભાષાઓનો ઉપયોગ કરે છે.

Back to basics : ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યો(Sustainable Development Goals – SDG)

- > વિશ્વમાં વિકલાંગતાનું પ્રમાણ યુએન SDG 10 ના લક્ષ્ય સાથે ગાઢ રીતે સંબંધિત છે. લક્ષ્ય 10 તમામના સામાજિક, આર્થિક અને રાજકીય સમાવેશને સશક્ત અને પ્રોત્સાહન આપીને દેશો વચ્ચેની અસમાનતા ઘટાડવાનો પ્રયાસ કરે છે. આમાં વિકલાંગ વ્યક્તિઓનો સમાવેશ થાય છે.

વિકલાંગ વ્યક્તિઓના અધિકારો પર સંમેલન (Convention on the Rights of Persons with Disabilities)

- તે બોલાતી ભાષાઓ જેવી જ સાંકેતિક ભાષાઓના ઉપયોગને ઓળખે છે અને પ્રોત્સાહન આપે છે. આ સાંકેતિક ભાષા શીખવાનું સરળ બનાવે છે.
- તેને 2006માં અપનાવવામાં આવ્યું હતું. અત્યાર સુધીમાં આ કન્વેન્શનને 177 બહાલી મળી છે. તેનો ઉદ્દેશ વિકલાંગ વ્યક્તિઓ સામેના ભેદભાવને દૂર કરવાનો છે. ભારતે 2007માં આ સંમેલનને બહાલી આપી હતી અને વિકલાંગ વ્યક્તિઓના અધિકારો પર સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સંમેલન હેઠળની જવાબદારીઓ પૂર્ણ કરવા માટે વિકલાંગ વ્યક્તિઓનો અધિકાર અધિનિયમ, 2016 અમલમાં મૂક્યો હતો. સાથે જ ભારત સરકારે સરકારી ઇમારતોને વિકલાંગો માટે વધુ સુલભ બનાવવા માટે 'સુગમ ભારત અભિયાન' શરૂ કર્યું હતું.

વૈશ્વિક કંપનીઓ 2050 સુધીમાં જહાજોમાંથી ઉત્સર્જન ઘટાડશે

- ઓઈલ મેજર અને પોર્ટ ઓથોરિટીઝ સહિત લગભગ 150 અગ્રણી કંપનીઓ અને સંસ્થાઓએ 22 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ વૈશ્વિક શિપિંગ ઉદ્યોગને 2050 સુધીમાં સંપૂર્ણપણે ડિકાર્બનાઈઝ કરવાની હાકલ કરી હતી.
- વિશ્વ વેપારનો લગભગ 90 ટકા હિસ્સો સમુદ્ર દ્વારા પરિવહન કરવામાં આવે છે, જે વૈશ્વિક શિપિંગ ઉત્સર્જન CO2માં વિશ્વમાં 3 ટકા હિસ્સો ધરાવે છે. આમ આ વિસ્તાર પર સ્વચ્છતાનું દબાણ વધી રહ્યું છે.

IMOનો હેતુ

- યુનાઈટેડ નેશન્સ શિપિંગ એજન્સી જેને ઇન્ટરનેશનલ મેરીટાઈમ ઓર્ગેનાઈઝેશન (International Maritime Organization – IMO) કહેવામાં આવે છે, તેનો ઉદ્દેશ 2050 સુધીમાં 2008ના સ્તરની તુલનામાં જહાજોમાંથી કુલ ગ્રીનહાઉસ ગેસ (GHG) ઉત્સર્જનમાં 50 ટકાનો ઘટાડો કરવાનો છે. જોકે, ઉદ્યોગ જૂથો સરકારોને કાર્યવાહી ઝડપી બનાવવા હાકલ કરી રહ્યા છે.

કંપનીઓ અને જૂથો દ્વારા પહેલો

- નવીનતમ પહેલમાં, શિપિંગ, ચાર્ટરિંગ, ફાઈનાન્સ, ઈથેક્સ ઉત્પાદન અને બંદર કંપનીઓ અને જૂથો પેરિસ સમજૂતી દ્વારા નિર્ધારિત આબોહવાના લક્ષ્યાંકોને પૂર્ણ કરે તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે મજબૂત પગલાં માંગી રહ્યા છે. પેરિસ સમજૂતીમાં ગ્લોબલ વોર્મિંગમાં 2 ડિગ્રી સેલ્સિયસથી પણ ઓછો ઘટાડો કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે.

કોલ ટુ એક્શન ઇનિશિયેટિવ

- 'કોલ ટુ એક્શન' પહેલ વર્લ્ડ ઇકોનોમિક ફોરમ, બિનનફાકારક ગ્લોબલ મેરીટાઈમ ફોરમ અને અન્ય ભાગીદારો દ્વારા વિકસાવવામાં આવી હતી. આ કાર્યવાહી પહેલ શિપિંગને ડિકાર્બનાઈઝેશનની માંગ કરે છે.

ARAI ઇલેક્ટ્રિક વાહનો માટે ચાર્જર વિકસાવે છે

- ઓટોમોટિવ રિસર્ચ એસોસિએશન ઓફ ઇન્ડિયા (ARAI) એ ભારતમાં ઈવી ઇકોસિસ્ટમને પ્રોત્સાહન આપવા માટે ઇલેક્ટ્રિક વાહનો (EV) માટે પોતાનું સ્વદેશી ચાર્જર વિકસાવ્યું છે.
- ARAIના ડાયરેક્ટર રેઝી મથાઈના જણાવ્યા અનુસાર ઇલેક્ટ્રિક વાહનોને પ્રોત્સાહન આપવા માટે ચાર્જિંગ માટે ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર મહત્વપૂર્ણ છે.
- હાલમાં મોબિલિટી ચાર્જર્સ ભારતમાં આયાત કરવામાં આવે છે. તેથી, ARAIએ આ સ્વદેશી ચાર્જર્સના વિકાસ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કર્યું. આ ચાર્જર્સ પોસાય તેવા છે અને સ્થાનિક અર્થતંત્રને વેગ આપે છે.
- ARAIએ AC001 નામના EV ચાર્જર માટે સ્વદેશી તકનીક વિકસાવી છે. ભારત ઇલેક્ટ્રોનિક્સ દ્વારા ઉત્પાદન અને પ્રચાર માટે લેવામાં આવ્યું છે.
- ભારત ઇલેક્ટ્રોનિક્સ દ્વારા ચાર્જિંગ પોઈન્ટ્સ સ્થાપિત કરવામાં આવશે જ્યારે ટાઈપ 1, ટાઈપ 2, CCS અને CHAdeMO પાર્સ જેવી EV ચાર્જર સિસ્ટમ્સ સ્થાનિક સ્તરે બનાવવામાં આવશે.
- આ ઉપરાંત, ARAI ટાકવેમાં પોતાનું નવું કેન્દ્ર સ્થાપી રહ્યું છે, કારણ કે ADAS (Advanced Driver Assistant System) વાહનો અને સિલિન્ડર પરીક્ષણ કેન્દ્રોને સમર્પિત જગ્યાની જરૂર છે.
- આ કેન્દ્રની સ્થાપના માટે આગામી 3-4 વર્ષમાં તબક્કાવાર આશરે રૂ.500 કરોડનું રોકાણ કરવામાં આવશે.
- ARAI હાલમાં તેલંગાણા અને કેરળ સરકારો સાથે આવા કેન્દ્રો સ્થાપવા માટે વાતચીત કરી રહી છે.

ચાર્જર્સ કિંમત

- EV ચાર્જરની કિંમત 50,000 થી 60,000 રૂપિયા વચ્ચે રહેવાની સંભાવના છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- ARAIએ તાજેતરમાં EV ચાર્જર્સ પર ભારત ઇલેક્ટ્રોનિક્સ લિમિટેડ સાથે કરાર કર્યો હતો. સોદા મુજબ, અરેબિયા ચાર્જની સંપૂર્ણ વિગતો પ્રદાન કરશે જ્યારે ભારત ઇલેક્ટ્રોનિક્સ તેમનું ઉત્પાદન કરશે.

ભારત 2022 સુધીમાં ટ્રાન્સ ફેટ ફ્રી (trans fat-free) બનશે

- ફૂડ સેફ્ટી એન્ડ સ્ટાન્ડર્ડ ઓથોરિટી ઓફ ઈન્ડિયા (FSSAI) ના અભ્યાસ મુજબ ભારત 2022 સુધીમાં ઔદ્યોગિક ટ્રાન્સ ફેટ-ફ્રી બની જશે.
- ભારતમાં, નવા પરીક્ષિત ખોરાકના નમૂનાઓમાંથી માત્ર 1.34% ઘટકોના માન્ય સ્તર (permissible levels) કરતા વધુ દર્શાવે છે.
- FSSAIએ ભારતના સર્વેક્ષણના તમામ પરિણામોને ટાંક્યા હતા અને પ્રોસેસ ફૂડ પ્રોડક્ટ્સમાં ઔદ્યોગિક ટ્રાન્સ ચરબીના વધુ પડતા ઉપયોગની કલ્પનાને નકારી કાઢી હતી.
- ભારતે WHOની માર્ગદર્શિકાના એક વર્ષ પહેલાં 2022 સુધીમાં ઔદ્યોગિક રીતે ઉત્પાદિત ટ્રાન્સ ફેટથી ભારતને મુક્ત કરવા માટે ઔદ્યોગિક રીતે ઉત્પાદિત ટ્રાન્સ ફેટની શ્રેણીમાં 2 ટકાનો ઘટાડો કરવાનો આદેશ આપ્યો છે.

FSSAI સર્વેક્ષણ

- ઉદ્યોગ દ્વારા પાલનની ચકાસણી કરવા માટે FSSAIએ ભારતની ગુણવત્તા પરિષદના સહયોગથી પ્રોસેસ ફૂડ્સના 6,245 નમૂનાઓ એકત્રિત કર્યા હતા. 419 શહેરોમાં 6 પૂર્વનિર્ધારિત કેટેગરીમાંથી નમૂના એકત્રિત કરવામાં આવ્યા હતા. આ સર્વેક્ષણ અનુસાર:
- પ્રોસેસ ફૂડના 6,000 નમૂનાઓમાંથી 34 ટકામાં ચરબીનું પ્રમાણ વધારે હતું.
- ડબ્બાબંધ ખોરાકના 3% નમૂનાઓમાં 2 ટકાથી વધુ ટ્રાન્સ ચરબી હોય છે.

ટ્રાન્સ ફેટ્સ પર WHO માર્ગદર્શિકા

- WHOના જણાવ્યા અનુસાર, ટ્રાન્સ ફેટનું સેવન, જે કુલ ઊર્જા સેવનના 1 ટકાથી વધુ છે, કોરોનરી હૃદયરોગના મૃત્યુદરનું જોખમ વધારે છે.

Back to basics : ટ્રાન્સ ચરબી

- ટ્રાન્સ ચરબીને સૌથી ખરાબ પ્રકારની ચરબી માનવામાં આવે છે. અન્ય આહાર ચરબીથી વિપરીત, ટ્રાન્સ ચરબી અથવા ટ્રાન્સ-ફેટી એસિડ ખરાબ કોલેસ્ટ્રોલમાં વધારો કરે છે અને સારા કોલેસ્ટ્રોલને ઘટાડે છે. ટ્રાન્સ ફેટવાળા આહારથી હૃદયરોગનું જોખમ વધે છે.

લદાખ રેસિડેન્ટ સર્ટિફિકેટ ઓર્ડર 2021

- તાજેતરમાં લદાખ વહીવટીતંત્રે આ વિસ્તારના કાયમી રહેઠાણ પ્રમાણપત્ર ધારકો (Permanent Resident Certificate holders)ને જ નિવાસી પ્રમાણપત્ર (Resident Certificate) આપવાનો નિર્ણય કર્યો છે.
- આ જમ્મુ-કાશ્મીરના નિવાસી પ્રમાણપત્રથી વિપરીત છે જેમાં નવા ડોમિસાઈલ કાયદાઓ (New Domicile Laws) બહારના લોકોને નોકરી, જમીન અને અન્ય સુવિધાઓ માટે અરજી કરવાની મંજૂરી આપે છે.
- અગાઉ જ્યારે જમ્મુ-કાશ્મીર અને લદાખમાં ભારતીય બંધારણની કલમ 370 અને કલમ 35A અમલમાં હતી ત્યારે લદાખ સહિત તત્કાલીન જમ્મુ-કાશ્મીર રાજ્યની તમામ નોકરીઓ ખાસ કરીને રાજ્યના કાયમી રહેવાસીઓ માટે અનામત રાખવામાં આવી હતી.

નિવાસી પ્રમાણપત્રો વિશે

- લેહ અને કારગિલ જિલ્લામાં સક્ષમ સત્તામંડળ (તહસીલદાર) દ્વારા જારી કરવામાં આવેલા કાયમી નિવાસી પ્રમાણપત્ર (Permanent Resident Certificate- PRC) ધરાવતી અથવા PRC જારી કરવા માટે લાયક વ્યક્તિઓની કેટેગરીની હોય તેવી કોઈપણ વ્યક્તિ નિવાસી પ્રમાણપત્ર મેળવવા માટે પાત્ર રહેશે.
- વહીવટીતંત્રે તમામ પોસ્ટમાં સરકારી સેવાઓમાં પ્રવેશ માટેની ઉપલી વય મર્યાદામાં પણ વધારો કર્યો છે.
- વય મર્યાદામુક્તિ ફક્ત એક જ વાર ઉપલબ્ધ થશે જે બે વર્ષ સુધી અમલમાં રહેશે.

ઉદ્દેશ

- લદાખના વહીવટના કોઈ પણ વિભાગની સ્થાપના અથવા સેવા અંગે તમામ બિન-રાજ પત્રિત જગ્યાઓ પર નિમણૂકનો હેતુ લદાખના કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના રહેવાસીને કામચલાઉ રીતે વ્યાખ્યાયિત કરવાનો છે.

Back to basics : કાયમી રહેઠાણ પ્રમાણપત્ર (PRC)

- PRC વિશે:
- તે એક પ્રકારનું ડોમિસાઈલ પ્રમાણપત્ર છે જે લોકોને સરકારી નોકરીઓમાં ડોમિસાઈલને લગતા ફ્લોટાનો લાભ લેવા અને શૈક્ષણિક સંસ્થાઓમાં પ્રવેશ મેળવવામાં મદદ કરે છે.
- ભારતમાં PRC અરૂણાચલ પ્રદેશ, આસામ, મિઝોરમ, મેઘાલય, ત્રિપુરા અને મણિપુર જેવા રાજ્યો દ્વારા જારી કરવામાં આવે છે.

■ હેતુ:

- તે એક કાનૂની દસ્તાવેજ છે જે રહેઠાણના પુરાવા તરીકે કામ કરે છે અને આ રીતે જ્યાં પણ રહેઠાણના પુરાવાની જરૂર હોય ત્યાં રજૂ કરી શકાય છે.

■ ઉપયોગિતા:

- ખાસ કરીને ચોક્કસ ક્વોટા હેઠળ સરકારી નોકરીઓ અને શૈક્ષણિક સંસ્થાઓમાં પ્રવેશ માટે સ્થાનિક પસંદગી મેળવવા માટે.
- સંબંધિત રાજ્યમાં રેશનકાર્ડ મેળવવા અને ચૂંટણીમાં મતદાન કરવા માટે.
- રાજ્યની વિવિધ યોજનાઓનો લાભ લેવા અથવા રાજ્ય દ્વારા આપવામાં આવતી શિષ્યવૃત્તિનો દાવો કરવો.

24 સપ્ટેમ્બર: વિશ્વ દરિયાઈ દિવસ (World Maritime Day)

- દર વર્ષે, 24 સપ્ટેમ્બર આંતરરાષ્ટ્રીય દરિયાઈ સંગઠન (IMO) અને અન્ય આંતરરાષ્ટ્રીય સંસ્થાઓ દ્વારા ઉજવવામાં આવે છે.
- વિશ્વ દરિયાઈ દિવસની પ્રથમ ઉજવણી માર્ચ 1978માં કરવામાં આવી હતી. ત્યારબાદ IMO કન્વેન્શનને ચિહ્નિત કરવા માટે તેની ઉજવણી કરવામાં આવી હતી. 1948માં જિનેવામાં યોજાયેલી આંતરરાષ્ટ્રીય પરિષદે IMO કન્વેન્શન અપનાવ્યું હતું.
- અગાઉ IMOને આંતરસરકારી દરિયાઈ સલાહકાર સંગઠન કહેવામાં આવતું હતું.

મહત્વ

- વિશ્વનો લગભગ 80 ટકા વેપાર સમુદ્ર મારફતે થાય છે. તે માલનું ઓછા ખર્ચે પરિવહન પ્રદાન કરે છે અને આ રીતે ટકાઉ દરિયાઈ વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવા માટે નિર્ણાયક છે.

Back to basics : રાષ્ટ્રીય દરિયાઈ દિવસ(National Maritime Day)

- ભારત દર વર્ષે 5 એપ્રિલે પોતાનો દરિયાઈ દિવસ ઉજવે છે. તેની પ્રથમ ઉજવણી 1964માં કરવામાં આવી હતી. ભારત સરકાર રાષ્ટ્રીય દરિયાઈ દિવસ પર વરૂણા એવોર્ડ, દરિયાઈ શિક્ષણ અને તાલીમમાં ઉત્કૃષ્ટ યોગદાન અને NMD એક્સેલન્સ એવોર્ડ જેવા પુરસ્કારો પ્રસ્તુત કરે છે.

ભારતની દરિયાઈ પહેલ:

- ભારત-પ્રશાંત પહેલ ભારતની હાલની દરિયાઈ પહેલ છે. ભારતે સુરક્ષિત સમુદ્ર માટે આ પહેલ અપનાવી છે.

- આ દરિયાઈ સંસાધનો મારફતે વિવિધ દેશો સાથે ભાગીદારી દ્વારા પ્રાપ્ત કરવામાં આવશે. ઇન્ડો-પેસિફિક પહેલને ઓસ્ટ્રેલિયા, જાપાન અને થાઈલેન્ડનું સમર્થન છે. આ આંતરરાષ્ટ્રીય પરિષદો હેઠળ વિવાદોને હલ કરવામાં મદદ કરશે.

લેહ હિમાલયન ફિલ્મ ફેસ્ટિવલની પ્રથમ આવૃત્તિનું આયોજન કરશે

- લેહ હિમાલયન ફિલ્મ ફેસ્ટિવલની પ્રથમ આવૃત્તિનું આયોજન કરશે, જે 24 સપ્ટેમ્બર, 2021થી શરૂ થશે.
- માહિતી અને પ્રસારણ પ્રધાન અનુરાગ ઠાકુર 24 સપ્ટેમ્બરે ફિલ્મ ફેસ્ટિવલનું ઉદઘાટન કરશે.
- હિમાલય ફિલ્મ ફેસ્ટિવલ 24 થી 28 સપ્ટેમ્બર સુધી પાંચ દિવસ ચાલશે.
- લદ્દાખ ભારતની આઝાદીના 75 વર્ષ નિમિત્તે 'સ્વતંત્રતાના અમૃત મહોત્સવ'ની ઉજવણીના ભાગરૂપે ફિલ્મ ફેસ્ટિવલનું આયોજન કરી રહ્યું છે.
- 5 દિવસના આ ફેસ્ટિવલમાં પ્રેક્ષકો અને ફિલ્મ પ્રેમીઓને એક્સરબા આકર્ષવા માટે અનેક સેગમેન્ટનો સમાવેશ કરવામાં આવશે.

મહોત્સવનો હેતુ

- આ પાંચ દિવસીય ફેસ્ટિવલનું આયોજન મહત્વાકાંક્ષી સ્થાનિક ફિલ્મ નિર્માતાઓને પ્રોત્સાહન આપવા તેમજ લદ્દાખને આકર્ષક ફિલ્મ ડેસ્ટિનેશન તરીકે પ્રદર્શિત કરવા માટે ઇન્ટરેક્ટિવ અને એક્સપોઝર પ્લેટફોર્મ બનાવવાના ઉદ્દેશસાથે કરવામાં આવી રહ્યું છે.

આ તહેવારનું આયોજન કોણ કરી રહ્યું છે?

- લેહ દ્વારા કેન્દ્રીય માહિતી અને પ્રસારણ મંત્રાલય હેઠળ ફિલ્મ ફેસ્ટિવલના નિદેશાલયના સહયોગથી આ ફેસ્ટિવલનું આયોજન કરવામાં આવી રહ્યું છે. આ ફિલ્મ ફેસ્ટિવલ લેહના સિંધુ કલ્ચર સેન્ટરમાં યોજાશે.

હિમાલયન પ્રદેશ ઓફ ઇન્ડિયા

- ભારતની હિમાલયન પ્રદેશ તેની અનોખી કુદરતી સ્થિતિને કારણે વિશ્વભરના ફિલ્મ નિર્માતાઓને આકર્ષે છે. આ ક્ષેત્રની અનન્ય ભૂગોળ તેના મૂળ વતનીઓ, વ્યવસાયો અને પરંપરાગત કુશળતા સાથે દસ્તાવેજિત કરવામાં આવી છે. આમ ફિલ્મ ફેસ્ટિવલ સ્થાનિક ફિલ્મ નિર્માતાઓ માટે તેમની વાર્તાઓ વ્યાપક પ્રેક્ષકો સાથે શેર કરવાની તક પ્રસ્તુત કરે છે.

હિમાચલ પ્રદેશના કાઝામાં વિશ્વના સૌથી ઊંચા ઇલેક્ટ્રિક વ્હીકલ ચાર્જિંગ સ્ટેશનનું ઉદઘાટન

- > ઇલેક્ટ્રિક વાહનો માટે વિશ્વના સૌથી ઊંચા ચાર્જિંગ સ્ટેશનનું ઉદઘાટન હિમાચલ પ્રદેશના લાહૌલ-સ્પીતી જિલ્લાના કાઝા ખાતે કરવામાં આવ્યું હતું. તેનું ઉદઘાટન SDM મહેન્દ્ર પ્રતાપ સિંહે કર્યું હતું. તેની સ્થાપના goEgo કંપની દ્વારા કરવામાં આવી હતી.
- > આ ચાર્જિંગ સ્ટેશન ખોલવાથી પ્રદેશના પર્યાવરણની સુરક્ષામાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવશે. ઇલેક્ટ્રિક વાહનોનો ઉપયોગ કરતા મુસાફરો કાઝામાં ચાર્જિંગ સુવિધાઓનો લાભ લઈ શકશે. પરીક્ષણના આધારે બે ઇલેક્ટ્રિક સ્કૂટર સફળતાપૂર્વક ચાર્જ કરવામાં આવ્યા હતા.

કાઝા

- > કાઝા હિમાચલ પ્રદેશના લાહૌલ-સ્પીતી જિલ્લાનું એક શહેર છે. તે સમુદ્ર સપાટીથી 3650 મીટરની ઊંચાઈ પર સ્પીતી નદીના કાંઠે સ્થિત છે.

Back to basics : ફેમ યોજના (FAME Scheme)

- > આ યોજના નેશનલ ઇલેક્ટ્રિક મોબિલિટી મિશન સ્કીમ (National Electric Mobility Mission Plan) નો એક ભાગ છે. સબસિડી આપીને ઇલેક્ટ્રિક વાહનોને પ્રોત્સાહન આપવા માટે આ યોજના શરૂ કરવામાં આવી હતી. આ યોજનાનો ઉદ્દેશ તમામ વાહન વિભાગોને પ્રોત્સાહન આપવાનો છે. તેને બે તબક્કામાં લોન્ચ કરવામાં આવી હતી. પ્રથમ તબક્કો 2015માં શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો અને 31 માર્ચ, 2019ના રોજ સમાપ્ત થયો હતો. જોકે, આ તબક્કો એપ્રિલ-2 2019થી શરૂ થયો હતો અને 2024માં સમાપ્ત થશે. ભારે ઉદ્યોગ અને જાહેર સાહસ મંત્રાલય હેઠળ ભારે ઉદ્યોગ વિભાગ દ્વારા આ યોજના પર નજર રાખવામાં આવે છે.

CAF World Giving Index 2021 બહાર પાડવામાં આવ્યો

- > Charities Aid Foundation (CAF) World Giving Index 2021 તાજેતરમાં પ્રકાશિત થયો હતો, જેમાં ભારત ટોચના 20 ઉદાર દેશોમાં સ્થાન ધરાવે છે.

અહેવાલના મુખ્ય તારણો

- > રિપોર્ટમાં ભારતને 14મું સ્થાન મળ્યું છે.

- > CAFના અહેવાલમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે, ભારત ઇન્ડેક્સમાં સૌથી ઝડપથી વિકસતા દેશોમાંનો એક છે.
- > આ રિપોર્ટ અનુસાર 2020માં કોવિડ-19મહામારી દરમિયાન 61 ટકા ભારતીયોએ એક અજાણી વ્યક્તિને મદદ કરી છે.
- > 36 ટકા ભારતીયોએ દાન આપ્યું હતું.
- > 34 ટકા ભારતીયોએ ભારતમાં સામાજિક કાર્ય માટે સ્વેચ્છિક સેવા આપી હતી.

વિશ્વભરના લેન્ડસ્કેપ્સ

- > CAFના સર્વે અનુસાર, કોવિડ-19 રોગચાળા દરમિયાન વિશ્વભરના સમુદાયો સાથે નાગરિકોને મદદ કરવા માટે કામ કરી રહ્યા છે. આના પરિણામે 2009 પછી સૌથી વધુ 'અજાણી મદદ' આંકડા આવ્યા.
- > વિશ્વના 55% પુખ્ત વયના લોકો (એટલે કે 3 અબજ લોકો) એ એવી વ્યક્તિને મદદ કરી હોવાનું જાણવા મળ્યું છે જેને તેઓ 2020 માં જાણતા ન હતા.
- > 2020માં છેલ્લા પાંચ વર્ષમાં દાનની તુલનામાં 31 ટકા લોકોએ દાન આપ્યું હતું.
- > 2020માં સ્વયંસેવકનું સ્તર વૈશ્વિક સ્તરે વ્યાપક પણે અપરિવર્તિત છે.
- > યુએસ, યુકે, કેનેડા, આયર્લેન્ડ અને નેધરલેન્ડ જેવા વિકસિત દેશો ટોચની રેન્કિંગમાંથી બહાર હતા.
- > ઓસ્ટ્રેલિયા અને ન્યૂઝીલેન્ડ પોતાનું ટોપ-10 રેન્કિંગ જાળવી રાખ્યું હતું.
- > CAF2021ના ઇન્ડેક્સમાં કેન્યા, નાઈજીરિયા અને ઘાના જેવા ગરીબ દેશો ટોચના 10 ઉદાર દેશોમાં સામેલ થયા હતા.

સૌથી ઉદાર દેશ કયો છે?

- > ઇન્ડોનેશિયા વિશ્વનો સૌથી ઉદાર દેશ છે. આ વર્ષે CAF ઇન્ડેક્સમાં ઇન્ડોનેશિયાને પ્રથમ સ્થાન મળ્યું છે. ઇન્ડોનેશિયા પછી કેન્યા, નાઈજીરિયા, મ્યાનમાર, ઓસ્ટ્રેલિયા, ઘાના, ન્યૂઝીલેન્ડ, યુગાન્ડા, કોસોવો અને થાઈલેન્ડનો સમાવેશ કરવામાં આવે છે. 2019માં યુ.એસ. ટોચ પર હતું.

આંતરરાષ્ટ્રીય સ્ટાર્ટ-અપ હબ રેન્કિંગ 2021

- > ઇન્ટરનેશનલ સ્ટાર્ટ-અપ હબ રેન્કિંગ્સ 2021 તાજેતરમાં સ્ટાર્ટ-અપ જીનોમ (Start-up Genome) દ્વારા તેના વાર્ષિક Global Start-up Ecosystem Report 2021 માટે સંકલિત અને પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યું હતું.
- > આંતરરાષ્ટ્રીય સ્ટાર્ટ-અપના વ્યાપક રેન્કિંગ મુજબ લંડન, મુંબઈ અને બેંગલોરને વિશ્વના ટોચના સ્ટાર્ટ-અપ સેન્ટરોમાં સામેલ કરવામાં આવ્યા છે.

- બ્રેક્કિંગ અને કોરોનાવાયરસના રોગચાળા છતાં લંડનએ સતત બીજા વર્ષે ન્યૂયોર્ક સાથે બીજા સ્થાને રેન્કિંગ જાળવી રાખ્યો.
- બેંગ્લોર 23મા ક્રમે હતું.
- દિલ્હી 36મા ક્રમે હતું.
- ઉભરતા ઇકોસિસ્ટમ રેન્કિંગમાં મુંબઈને પ્રથમ સ્થાન મળ્યું છે.
- કર્ણાટક વિશ્વની ચોથી સૌથી મોટી તકનીકી અને નવીનતા ફલસ્ટર પણ છે અને 400થી વધુ વૈશ્વિક સંશોધન અને વિકાસ કેન્દ્રોનું ઘર છે.

સૌથી આકર્ષક સ્થળો

- આ અહેવાલ મુજબ સિલિકોન વેલીની બહાર ટેક સ્ટાર્ટ-અપ્સ સ્થાપવા માટે લંડન સૌથી આકર્ષક સ્થળ છે. તેની એકંદર ઇકોસિસ્ટમનું મૂલ્ય 147.7 અબજ ડોલર છે. વૈશ્વિક સ્તરે રોકાણ ઇકોસિસ્ટમમાં ભંડોળ, ગુણવત્તા અને પ્રવૃત્તિની સુલભતા માટે લંડન શ્રેષ્ઠ શહેરોમાંનું એક છે.

ભારતીય સ્ટાર્ટ-અપ્સ ક્યાં ઉભા છે?

- રિપોર્ટ અનુસાર ભારતીય સ્ટાર્ટ અપ્સે 2021ના પહેલા ભાગમાં 12.1 અબજ ડોલર એકત્ર કર્યા છે. તે ટેકનોલોજી અને નવીનતાના વૈશ્વિક કેન્દ્ર તરીકે ભારતના ઝડપી વિકાસને પ્રદર્શિત કરે છે.

PFRDA રાષ્ટ્રીય પેન્શન પ્રણાલી દિવસ

- પેન્શન રેગ્યુલેટર પેન્શન ફંડ રેગ્યુલેટરી એન્ડ ડેવલપમેન્ટ ઓથોરિટી (PFRDA) 1 ઓક્ટોબર, 2021 ના રોજ નેશનલ પેન્શન સિસ્ટમ (NPS) દિવસની ઉજવણી કરવા માટે તૈયાર છે.
- NPS એ પેન્શન અને નિવૃત્તિ આયોજનને પ્રોત્સાહન આપવા માટે 'આઝાદી કા અમૃત મહોત્સવ' અંતર્ગત અભિયાન પણ શરૂ કર્યું.
- NPS સબસ્ક્રાઇબર્સ લાભની શક્તિ, સંયોજનનો આનંદ માણશે અને નિવૃત્તિ પછી ઘણા લાભો મેળવશે.
- અભિયાનનો ઉદ્દેશ
- PFRDA દરેક નાગરિકને નિવૃત્તિ પછી નાણાકીય રીતે સદ્ગતિ ભાવિ સુનિશ્ચિત કરવા માટે નાણાકીય કુશળ બનાવવાની યોજના માટે પ્રોત્સાહિત કરવાના હેતુથી જુબેશનું આયોજન કરશે.
- આ અભિયાન લોકોમાં પેન્શન યોજના વિશે જાગૃતિ લાવવાનો પણ પ્રયાસ કરે છે.
- તે ભારત માટે પેન્શનર સમાજના વિઝનને પૂર્ણ કરવા માટે તમામ લાયક નાગરિકોને પેન્શન યોજના હેઠળ આવરી લેવાનું લક્ષ્ય ધરાવે છે.

સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાના ટોપર્સ વિદ્યાર્થીઓ માટેનું નં. 1 મેગેઝિન

ICE® MAGIC

અર્ધવાર્ષિક કરન્ટ અફેર્સ

વર્તમાન પ્રવાહોની ઓછા સમયમાં સર્વશ્રેષ્ઠ તૈયારી માટે અત્યંત ઉપયોગી ટુ ઈ પોઇન્ટ પરીક્ષાલક્ષી માહિતી સમતગત, પુસ્તકારો, સંમેલનો, મહોત્સવ, સૈન્ય અભ્યાસ, અગત્યની નિમણૂકો તથા મહાનુભાવોના નિધન ગુજરાત તથા ભારત સરકારની મહત્વની યોજનાઓ, નીતિ નિર્ણયો ગુજરાત અને ભારતનું નવું મંત્રી મંડળ તથા મહત્વના પદાધિકારીશ્રીઓ નોબેલ પુરસ્કાર, ટોક્યો ઓલિમ્પિક, રિપોર્ટ, ઇન્ડેક્સ તથા રેન્કિંગ

COMING SOON

આ પુસ્તક તમામ અગ્રગણ્ય બુક સ્ટોર અને ICEONLINE.IN પર ટૂંક સમયમાં ઉપલબ્ધ થશે.

GPSC I/2, Dy.SO, Dy.MAMLATDAR, RFO, ઓફિસ સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટ, બિનસચિવાલય, તલાટી, PSI, ASI, CONSTABLE તથા વર્ગ - 3 સહિતની તમામ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓ માટે ઉપયોગી

ડાબેરી ઉગ્રવાદ સંબંધિત હિંસામાં ઘટાડો

- ગૃહ મંત્રાલય (MHA) દ્વારા ઉપલબ્ધ ડેટા અનુસાર, હિંસાના ભૌગોલિક ફેલાવા અને દેશમાં ડાબેરી ઉગ્રવાદ (LWE) પર તેની અસરમાં સતત ઘટાડો થયો છે.
- માઓવાદીઓનો ભૌગોલિક પ્રભાવ દેશના માત્ર 41 જિલ્લાઓ સુધી ઘટી ગયો છે, જે 2010માં 10 રાજ્યોના 96 જિલ્લાઓ સુધી ફેલાયેલો હતો.
- LWEની ઘટનાઓ પણ 2009માં 2,258થી ઘટીને ઓગસ્ટ 2021 સુધી 349 થઈ ગઈ છે.

Back to basics : ભારતમાં ડાબેરી ઉગ્રવાદ

- ડાબેરી ઉગ્રવાદને વિશ્વભરમાં માઓવાદી સાયથ અને ભારતમાં નક્સલવાદી તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.
- ભારતમાં નક્સલી હિંસાની શરૂઆત 1967માં પશ્ચિમ બંગાળ ના દાર્જિલિંગ જિલ્લાના નક્સલબારી નામના ગામમાંથી થઈ હતી અને તેથી જ આ ઉગ્રવાદી ચળવળને 'નક્સલવાદ' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.
- જમીનદારો દ્વારા નાના ખેડૂતોની સત્તામણીને રોકવા માટે સત્તા સામે ચાર મજુમદાર, કાનુ સાન્યાલ અને કન્હાઈ ચેટર્જી દ્વારા શરૂ કરવામાં આવેલા સશસ્ત્ર આંદોલનને નક્સલવાદ કહેવામાં આવ્યું હતું.
- આ ચળવળ છત્તીસગઢ, ઓડિશા અને આંધ્રપ્રદેશ જેવા પૂર્વ ભારતના ઓછા વિકસિત રાજ્યોમાં ફેલાઈ હતી.
- એવું માનવામાં આવે છે કે નક્સલવાદીઓ માઓવાદી રાજકીય ભાવનાઓ અને વિચારધારાને ટેકો આપે છે.
- માઓવાદ એ માઓ ત્સે તુંગ દ્વારા વિકસિત સામ્યવાદનું એક સ્વરૂપ છે. આ સિદ્ધાંતના સમર્થકો સશસ્ત્ર બળવા, જનતા અને વ્યૂહાત્મક જોડાણ સાથે મળીને રાજ્યની સત્તા કબજે કરવામાં માને છે.
- ડાબેરી ઉગ્રવાદ અસરગ્રસ્ત વિસ્તારને 'રેડ કોરિડોર' કહેવામાં આવે છે.

ડાબેરી ઉગ્રવાદનું કારણ

- આદિવાસી અસંતોષ:
 - વન (સંરક્ષણ) અધિનિયમ, 1980નો ઉપયોગ આદિવાસીઓને નિશાન બનાવવા માટે કરવામાં આવ્યો છે જેઓ તેમની આજીવિકા માટે વન પેદાશો પર આધાર રાખે છે.

- વિકાસ પરિયોજનાઓ, ખાણકામની કામગીરી અને અન્ય કારણોસર નક્સલ પ્રભાવિત રાજ્યોમાં આદિવાસી વસ્તી મોટા પાયે વિસ્થાપિત થઈ છે.
- માઓવાદીઓ માટે સરળ લક્ષ્યો:
 - જે લોકો પાસે જીવનનો કોઈ સ્ત્રોત નથી તેમને માઓવાદીઓ સરળતાથી તેમની સાથે લઈ જાય છે.
 - માઓવાદીઓ આવા લોકોને શસ્ત્રો, દારૂગોળો અને પૈસા પૂરા પાડે છે.
- દેશની સામાજિક-આર્થિક વ્યવસ્થામાં ગાબડાં:
 - સરકારે નક્સલ પ્રભાવિત વિસ્તારોમાં વિકાસને બદલે હિંસક હુમલાઓની સંખ્યાના આધારે તેની સફળતાને માપી હતી.
 - નક્સલીઓ સામે લડવા માટે મજબૂત તકનીકી બુદ્ધિનો અભાવ છે.
 - ઉદાહરણ તરીકે, માળખાગત સમસ્યાઓ, કેટલાક ગામો હજી સુધી કોઈ સંદેશાવ્યવહાર નેટવર્ક સાથે યોગ્ય રીતે જોડાઈ શક્યા નથી.
- વહીવટીતંત્ર તરફથી કોઈ તપાસ નથી:
 - એવું જોવા મળ્યું છે કે પોલીસે કોઈ વિસ્તાર પર કબજો કર્યા પછી પણ વહીવટીતંત્ર આ વિસ્તારના લોકોને જરૂરી સેવાઓ આપવામાં નિષ્ફળ જાય છે.
 - નક્સલવાદને સામાજિક મુદ્દો અથવા સુરક્ષા જોખમ તરીકે પહોંચી વળવા અંગે મૂંઝવણ.

નક્સલવાદી પ્રવૃત્તિઓને ઓળખવાની સરકારની પહેલ

- 2015માં રાષ્ટ્રીય નીતિ અને કાર્ય યોજના: તેમાં સુરક્ષા પગલાં, વિકાસ પહેલો અને સ્થાનિક સમુદાયોના અધિકારો સુનિશ્ચિત કરતા બહુ-આયામી અભિગમોનો સમાવેશ થાય છે.
- ગૃહ મંત્રાલય (MHA) કેન્દ્રીય સશસ્ત્ર પોલીસ દળ (CAPF) બટાલિયન, હેલિકોપ્ટર અને યુએસએવી અને રિઝર્વ બટાલિયનઓફ ઈન્ડિયા (IRBs)/સ્પેશિયલ ઈન્ડિયા રિઝર્વ બટાલિયન (SIRBs)ની મંજૂરી દ્વારા રાજ્ય સરકારોને વ્યાપક ટેકો આપી રહ્યું છે.
- રાજ્ય પોલીસના આધુનિકીકરણ અને તાલીમ માટે પોલીસ દળ આધુનિકીકરણ (Modernization of Police Force-MPF), સુરક્ષા સંબંધિત ખર્ચ (Security Related Expenditure-SRE) અને વિશેષ માળખાગત યોજનાઓ (Special Infrastructure Scheme-SIS) હેઠળ ભંડોળ પૂરું પાડવામાં આવે છે.
- રસ્તાઓના નિર્માણ, મોબાઇલ ટાવર લગાવવા, કૌશલ્ય વિકાસ, બેંકો અને પોસ્ટ ઓફિસોના નેટવર્કમાં સુધારો, આરોગ્ય અને શિક્ષણ સુવિધાઓ માટે અનેક વિકાસ પ્રગતિઓ અમલમાં મૂકવામાં આવી છે.
- વિશેષ કેન્દ્રીય સહાય (Special Central Assistance-SCA) યોજના હેઠળ, LWE અસરગ્રસ્ત મોટાભાગના જિલ્લાઓને વિકાસ માટે ભંડોળ પણ પૂરું પાડવામાં આવે છે.

- > ગ્રેડાઉન્ડ્સ: તેની સ્થાપના 1989માં એક વિશિષ્ટ નક્સલ વિરોધી દળ તરીકે કરવામાં આવી હતી.
 - > ઓપરેશન ગ્રીન હન્ટ: તેને 2009-10માં લોન્ચ કરવામાં આવ્યું હતું, જે અંતર્ગત નક્સલ પ્રભાવિત વિસ્તારોમાં સુરક્ષા દળોની ભારે તૈનાતી કરવામાં આવી હતી.
 - > લેફ્ટ વિંગ એક્સ્ટ્રીમિઝમ (LWR) મોબાઇલ ટાવર પ્રોજેક્ટ: સરકારે LWE અસરગ્રસ્ત રાજ્યોમાં મોબાઇલ કનેક્ટિવિટી સુધારવા માટે 2014માં મોબાઇલ ટાવર સ્થાપવાની મંજૂરી આપી હતી.
 - > મહત્વાકાંક્ષી જિલ્લા કાર્યક્રમ: 2018માં શરૂ કરવામાં આવેલા, તેનો ઉદ્દેશ એવા જિલ્લાઓને ઝડપથી સુધારવાનો છે જેમણે મુખ્ય સામાજિક ક્ષેત્રોમાં પ્રમાણમાં ઓછી પ્રગતિ દર્શાવી છે.
- સમાધાન (SAMADHAN):
- > આનો અર્થ એ છે:
 - > S- સ્માર્ટ લીડરશીપ.
 - > A- આક્રમક વ્યૂહરચના.
 - > M. પ્રેરણા અને તાલીમ.
 - > A- એક્શનેબલ ઇન્ટેલિજન્સ.
 - > D- ડેશબોર્ડ આધારિત મુખ્ય કામગીરી સૂચક (KPIs) અને મુખ્ય પરિણામ વિસ્તાર (KRAs)
 - > H- હાર્નેસિંગ ટેકનોલોજી.
 - > A- દરેક થિયેટર/થિયેટર માટે એક્શન પ્લાન.
 - > N- ધિરાણ માટે કોઈ એક્સેસ નથી.
 - > આ સિદ્ધાંત ડાબેરી ઉગ્રવાદની સમસ્યાનો એકમાત્ર ઉકેલ છે. તેમાં વિવિધ સ્તરે તૈયાર કરવામાં આવેલી ટૂંકીથી લાંબા ગાળાની નીતિઓ સુધીની સરકારની સમગ્ર વ્યૂહરચનાનો સમાવેશ થાય છે.

આગળનો રસ્તો

- > જોકે તાજેતરના સમયમાં LWEની ઘટનાઓ ઘટી છે, પરંતુ આવા જૂથોને દૂર કરવા માટે સતત પ્રયત્નો અને ધ્યાન આપવાની જરૂર છે.
- > IED (ઇમ્પ્રોવાઇઝ્ડ એક્સપ્લોઝિવ ડિવાઇસ) સાથે સંબંધિત ઘટનાઓને રોકવા માટે નવા પગલાં લેવાની જરૂર છે, જેના કારણે તાજેતરના વર્ષોમાં નોંધપાત્ર ઘટનાઓ બની છે.
- > કાયદો અને વ્યવસ્થા જાળવવામાં રાજ્યો મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવે છે. તેથી, સ્થાનિક પોલીસ દળોના ક્ષમતા નિર્માણ અને આધુનિકીકરણ પર ભાર મૂકવો જોઈએ. સ્થાનિક વહીવટીતંત્ર ડાબેરી ઉગ્રવાદી સંગઠનોને કાર્યક્ષમ અને અસરકારક રીતે નિષ્ક્રિય કરી શકે છે.
- > રાજ્યોએ ડાબેરી ઉગ્રવાદની જાળમાં ફસાયેલા મુખ્ય પ્રવાહના નિર્દોષ વ્યક્તિઓને તેમની શરણાગતિ નીતિને તર્કસંગત કરવી જોઈએ.

- > ડાબેરી ઉગ્રવાદ જૂથોને સંપૂર્ણપણે નાબૂદ કરવા અને અસરગ્રસ્ત વિસ્તારોના સર્વાંગી વિકાસની ખાતરી કરવા માટે રાજ્યોએ પણ કેન્દ્રિત સમયબદ્ધ અભિગમ અપનાવવાની જરૂર છે.
- > સરકારે સુરક્ષા કર્મચારીઓના જાનહાનિને ઘટાડવા માટે ડ્રોનનો ઉપયોગ જેવા તકનીકી ઉકેલો લાવવાની જરૂર છે.

27 સપ્ટેમ્બર: વિશ્વ પર્યટન દિવસ (World Tourism Day)

- > દર વર્ષે 27 સપ્ટેમ્બરે વિશ્વ પર્યટન દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવે છે. આંતરરાષ્ટ્રીય સમુદાયને એકીકૃત કરવામાં પર્યટન ક્ષેત્ર દ્વારા ભજવવામાં આવેલી ભૂમિકા વિશે જાગૃતિ લાવવા માટે આ દિવસ ઉજવવામાં આવે છે.

વિશ્વ પર્યટન દિવસ (World Tourism Day)

- > વિશ્વ પર્યટન દિવસનો રંગ વાદળી છે. 1997માં, UNWTO એ દિવસની ઉજવણી માટે તેના ભાગીદાર તરીકે કામ કરવા માટે યજમાન દેશને નોમિનેટ કરવાનો નિર્ણય કર્યો.

Back to basics : વિશ્વ કૃષિ પર્યટન દિવસ (World Agri-Tourism Day)

- > વિશ્વ કૃષિ પર્યટન દિવસ (World Agri-Tourism Day) દર વર્ષે 16 મેના રોજ ઉજવવામાં આવે છે. કૃષિ-પર્યટનમાં શહેરી પ્રવાસીઓ ખેડૂતોના ઘરમાં રહે છે. તેમના રોકાણ દરમિયાન, તેઓ ખેતીની પ્રવૃત્તિઓ, ટ્રેક્ટર સવારી, બળદ ગાડાની સવારીમાં વ્યસ્ત રહે છે. તેમજ લોકગીતો અને નૃત્યોનો આનંદ માણે છે. તેઓ તાજી કૃષિ પેદાશો ખરીદે છે.
- > બદલામાં, ખેડૂતો પ્રવાસીઓને રહેવાની સુવિધા પૂરી પાડે છે અને તેમના રોકાણ દરમિયાન તેમનું મનોરંજન કરે છે. તે ખેડૂતો માટે વધારાની આવક તરીકે કામ કરે છે. તેમજ તે સ્થાનિક યુવાનોને પર્યટક માર્ગદર્શિકા તરીકે નિમણૂક કરે છે. આ રીતે આ કાર્યક્રમ રોજગારીની તકો પણ પૂરી પાડે છે.

CSIR ઇનોવેશન એવોર્ડ એનાયત

- > ઉપરાષ્ટ્રપતિ એમ વેંકેયા નાયડુએ 26 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ કાઉન્સિલ ઓફ સાયન્ટિફિક એન્ડ ઇન્ડસ્ટ્રિયલ રિસર્ચ (CSIR) ઇનોવેશન રજૂ કર્યું હતું.
- > ઉડુપી જિલ્લાના ધોરણ 2, 10ના વિદ્યાર્થીઓને વર્યુઅલ ફંક્શનમાં એવોર્ડ એનાયત કરવામાં આવ્યા હતા.

- > તેઓ વિદ્યાર્થી અનુષ્ઠા અને રક્ષિતા નાઈક છે.
- > તેમને 'ગેસ સેવિંગ કિટ' નામના તેમના પ્રોજેક્ટ માટે એવોર્ડ મળ્યો છે.
- > આ એવોર્ડ કેન્દ્રીય વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી મંત્રાલયે પ્રાયોજિત કર્યો હતો, જે એક અઠવાડિયામાં પોસ્ટ મારફતે વિદ્યાર્થીઓ સુધી પહોંચશે.
- > જેમાં 20,000 રૂપિયાનું રોકડ ઇનામ સામેલ છે.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- > દેશભરમાંથી અત્યાર સુધીમાં 14 શાળાઓને પુરસ્કાર આપવામાં આવ્યો છે.
- > 14 શાળાઓમાંથી ચારમકકી નારાયણ શેટ્ટી મેમોરિયલ ગવર્નમેન્ટ હાઈસ્કૂલ એકમાત્ર સરકારી શાળા છે જેમને આ એવોર્ડ મળ્યો છે.

કાઉન્સિલ ઓફ સાયન્ટિફિક એન્ડ ઇન્ડસ્ટ્રિયલ

રિસર્ચ (Council of Scientific and Industrial

Research – CSIR)

- > CSIRની સ્થાપના સપ્ટેમ્બર 1942માં ભારત સરકાર દ્વારા સ્વાયત્ત સંસ્થા તરીકે કરવામાં આવી હતી. તે ભારતની સૌથી મોટી સંશોધન અને વિકાસ સંસ્થા છે. તેને મુખ્યત્વે વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી મંત્રાલય દ્વારા ભંડોળ પૂરું પાડવામાં આવે છે. જોકે, તે સોસાયટીઝ રજિસ્ટ્રેશન એક્ટ, 1860 હેઠળ સ્વાયત્ત સંસ્થા તરીકે કામ કરે છે. સંસ્થાની સંશોધન અને વિકાસ પ્રવૃત્તિઓમાં સ્ટ્રક્ચરલ એન્જિનિયરિંગ, એરોસ્પેસ એન્જિનિયરિંગ, સમુદ્ર વિજ્ઞાન, રસાયણશાસ્ત્ર, ખાણિકામ, જીવન વિજ્ઞાન, ધાતુશાસ્ત્ર, ખોરાક, ચામડા, પેટ્રોલિયમ વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.

લશ્કરી ઇજનેરી સેવા દિવસ

- > 99મી લશ્કરી ઇજનેરી સેવાઓ ઉછેર દિવસ 26 સપ્ટેમ્બર 2021 ના રોજ ઉજવવામાં આવ્યો.
- > આ પ્રસંગે બોલતા, લેફ્ટનન્ટ જનરલ હરપાલ સિંઘ ઇજનેર-ઈન-ચીફે તમામ લશ્કરી ઇજનેર સેવા કર્મચારીઓને લશ્કરી ઇજનેરી સેવાઓ માટે પોતાને સમર્પિત કરવા વિનંતી કરી.

Back to basics : લશ્કરી ઇજનેર સેવાઓ (MES)

- > MES એ એક મોટી બાંધકામ એજન્સી છે અને ભારતીય સેનાના કોર્પ્સ ઓફ એન્જિનિયરિંગનો મહત્વનો આધારસ્તંભ છે. તે સશસ્ત્ર દળો અને સંરક્ષણ મંત્રાલયની અન્ય સંલગ્ન સંસ્થાઓને રિયર લાઈન એન્જિનિયરિંગ સપોર્ટ પૂરો પાડે છે. MES ભારતની સૌથી મોટી બાંધકામ અને જાળવણી એજન્સી છે જેની વાર્ષિક રૂ. 30,000 કરોડના કામનો બોજ છે.

MES નું કાર્ય

- > MES ભારતભરમાં વિવિધ બાંધકામ પ્રવૃત્તિઓ કરે છે જેમ કે રહેણાંક અને ઓફિસની ઇમારતો, રસ્તાઓ, હોસ્પિટલો, રનવે અને દરિયાઈ માળખાં, પછી ભલે તે પરંપરાગત ઇમારતો હોય, અત્યાધુનિક અને જટિલ પ્રયોગશાળાઓ, કાર્યશાળાઓ, ફેક્ટરીઓ, હેંગરો, ડોકયાર્ડ્સ, દારૂગોળો સંગ્રહ કરવાની સુવિધાઓ, જેટ્ટીઓ પણ સામેલ છે.

MES નું મહત્વ

- > COVID-19 રોગચાળા દરમિયાન MES એ મહત્વની ભૂમિકા ભજવી છે. તે તમામ લશ્કરી સ્ટેશનોને 'અવિરત આવશ્યક સેવાઓ' સુનિશ્ચિત કરે છે.
- > ભારતમાં હાલની ઘણી મિલકતોને કોવિડ કેર સુવિધાઓમાં બનાવવા અને સુધારવામાં પણ મહત્વની ભૂમિકા ભજવી હતી. પુણેમાં એક મલ્ટીસ્પેશિયાલિટી હોસ્પિટલ બનાવી છે જે અત્યાધુનિક તબીબી સુવિધાઓ પૂરી પાડે છે. આ હોસ્પિટલનું ઉદ્ઘાટન જાન્યુઆરી 2021 માં થયું હતું.
- > MES એકંદર નાણાકીય સમજદારીને સુનિશ્ચિત કરવામાં અને વીજળીના દર ઘટાડવામાં પણ મોખરે રહ્યું છે.
- > MES સૌર ઊર્જા પ્રોજેક્ટ્સ અને હોમ ગ્રીન બિલ્ડિંગ ધોરણો અપનાવીને ઊર્જા સંરક્ષણ અને ઇકોસિસ્ટમ તરફ પણ પ્રતિબદ્ધ છે.

મેઘાલય એન્ટરપ્રાઇઝ આર્કિટેક્ચર પ્રોજેક્ટ (MeghEA)

- > તાજેતરમાં મેઘાલય એન્ટરપ્રાઇઝ આર્કિટેક્ચર પ્રોજેક્ટ (Meghalaya Enterprise Architecture Project (MeghEA) શરૂ કરવામાં આવ્યો છે.
- > આ પ્રોજેક્ટનો ઉદ્દેશ ડિજિટલ તકનીકોનો ઉપયોગ કરતા લોકો માટે સેવાઓની ડિલિવરી અને શાસનમાં સુધારો કરવાનો છે.
- > એન્ટરપ્રાઇઝ આર્કિટેક્ચર (Enterprise Architecture-EA) એ પ્રક્રિયા છે જેના દ્વારા સંસ્થાઓ વ્યવસાયિક લક્ષ્યો સાથે સુસંગત થવા માટે માહિતી તકનીકના માળખાને પ્રમાણિત અને સંગઠિત કરે છે.

મેઘાલય એન્ટરપ્રાઇઝ આર્કિટેક્ચરલ પ્રોજેક્ટ વિશે

- > MeghEA પહેલ હેઠળ, 2030 સુધીમાં મેઘાલયને ઉચ્ચ આવકનું રાજ્ય બનાવવા માટે શાસન, માનવ સંસાધન, ઉદ્યોગસાહસિકતા, પ્રાથમિક ક્ષેત્ર, માળખાગત સુવિધાઓ અને પર્યાવરણ પર આધારિત 6 સ્તંભો છે.
- > આ પહેલ ડિજિટલ ઇન્ડિયાના વિઝનને અનુરૂપ છે જે ભારતને ડિજિટલ સશક્ત સમાજ અને જ્ઞાન અર્થતંત્રમાં રૂપાંતરિત કરવા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.

- વર્ષ 2018માં ભારત ઉદ્યમ સ્થાપત્ય/ઇન્ડિયા એન્ટરપ્રાઇઝ આર્કિટેક્ચર (India Enterprise Architecture-IndEA)ના નોટિફિકેશન સાથે ઇન્ટિગ્રેટેડ અને નેશનલ સ્તરે પોર્ટેબલ અને સ્કેલેબલ ડિજિટલ પ્લેટફોર્મની ડિઝાઇન અને અમલીકરણે નવી ગતિ મેળવી છે.

Back to basics : ઇન્ડિયા એન્ટરપ્રાઇઝ આર્કિટેક્ચર (IndEA)

- IndEA એક સર્વગ્રાહી સ્થાપત્ય વિકસાવવા માટે એક માળખું પ્રદાન કરે છે, જે સરકારને સાહસ અથવા એન્ટરપ્રાઇઝ તરીકે ધ્યાનમાં રાખીને કાર્યાત્મક રીતે એકબીજા સાથે જોડાયેલું છે.
- તે ઘણા સંદર્ભ મોડેલોનું સંયોજન છે, જે સાથે સાથે સરકારના તમામ ક્ષેત્રોમાં સરહદ મુક્ત અને હિસ્સેદારો, એટલે કે નાગરિકો, વ્યવસાયો અને કર્મચારીઓને સંકલિત સેવાઓના વિતરણને સરળ બનાવે છે.
- IndEA ફેમવર્કમાં 8 રેફરન્સ મોડેલનો સમાવેશ થાય છે, જેમ કે બિઝનેસ, એપ્લિકેશન્સ, ડેટા, ટેકનોલોજી, પર્ફોમન્સ, સિક્યોરિટી, ઇન્ટિગ્રેશન અને આર્કિટેક્ચર ગવર્નન્સ.
- તે સરકારોમાં સક્ષમ માહિતી અને સંદેશાવ્યવહાર તકનીક (Information and Communication Technology-ICT)ને ટેકો આપવા માટે એન્ટરપ્રાઇઝ આર્કિટેક્ચર વિકસાવવા માટે એક વ્યાપક અને અનુકૂળ માળખું પ્રદાન કરે છે.
- આ ઇ-ગવર્નન્સના ક્ષેત્રમાં વિવિધતામાં એકતા સ્થાપિત કરવાનો એક માર્ગ છે.
- વધુ સારી વહીવટી સધ્ધરતા, અમલીકરણના વિકેન્દ્રીકરણની જરૂર, રાજ્ય વિશિષ્ટ ICT સેવાઓના નિર્માણમાં રાજ્ય સરકારો માટે ચાલુ ઇ-ગવર્નન્સ પ્રયાસો અને લવચીકતા.

IndEAની ફાયદા

- નાગરિકો અને વ્યવસાયોને એક સરકારી અનુભવ (ONE Government Experience) પ્રદાન કરવો.
- સેવાઓની વિતરણ કાર્યક્ષમતામાં વધારો.
- સર્વગ્રાહી કામગીરી વ્યવસ્થાપન દ્વારા વિકાસલક્ષી અને કલ્યાણકારી યોજનાઓના અમલીકરણની અસરકારકતામાં સુધારો કરવો.
- માહિતીની સરળ એક્સેસ દ્વારા કર્મચારીઓ અને એજન્સીઓની ઉત્પાદકતા વધારવા માટે.
- શ્રેષ્ઠ પદ્ધતિઓ સાથે એડજસ્ટ થવા અને નવીનતમ તકનીકોનો લાભ લેવા માટે લવચીકતા અને ઝડપી સિસ્ટમ ફેરફારો.
- સહિયારા માળખાગત સુવિધાઓ અને સેવાઓના ઉપયોગ દ્વારા ખર્ચ-અસરકારકતાને સાકાર કરવી.
- ડેટાની સુરક્ષા અને વ્યક્તિગત માહિતીની ગોપનીયતા વચ્ચે યોગ્ય સંતુલન જાળવવામાં.

રાષ્ટ્રીય મહિલા આયોગે ડેરી ફાર્મિંગમાં મહિલાઓ માટે તાલીમ કાર્યક્રમ શરૂ કર્યો

- નેશનલ કમિશન ફોર વુમન (NCW)એ ડેરી ફાર્મિંગમાં મહિલાઓ માટે રાષ્ટ્રવ્યાપી તાલીમ અને ક્ષમતા નિર્માણ કાર્યક્રમ શરૂ કર્યો હતો.
- આ તાલીમ કાર્યક્રમ હાથ ધરવા માટે રાષ્ટ્રીય મહિલા આયોગ ભારતની કૃષિ યુનિવર્સિટીઓ સાથે મળીને ડેરી ફાર્મિંગ અને સંલગ્ન પ્રવૃત્તિઓના ક્ષેત્રમાં કામ કરતી મહિલાઓની ઓળખ અને તાલીમ આપી રહ્યું છે.
- આ પ્રોજેક્ટ હેઠળ પ્રથમ કાર્યક્રમનું આયોજન હિસારમાં લાલા લાજપત રાય વેટરનરી એન્ડ વેટરનરી યુનિવર્સિટી ફોર વિમેન સેલ્ફ હેલ્પ ગ્રુપ્સમાં 'વેલ્યુ એડેડ ડેરી પ્રોડક્ટ્સ' પર કરવામાં આવ્યું હતું. હરિયાણા રાજ્ય ગ્રામીણ આજીવિકા મિશનના સહયોગથી તેનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું.

ઉદ્દેશ

- આ કાર્યક્રમ એટલા માટે શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો કારણ કે ગ્રામીણ ભારતમાં મહિલાઓ ડેરી ફાર્મિંગના દરેક ભાગમાં સામેલ છે પરંતુ તેમને નાણાકીય સ્વતંત્રતા મળી નથી. આમ, મહિલાઓને સશક્ત બનાવવા અને નાણાકીય સ્વતંત્રતા પ્રાપ્ત કરવામાં મદદ કરવાના ઉદ્દેશસાથે આ પ્રોજેક્ટ શરૂ કરવામાં આવ્યો છે.

નાણાકીય સ્વતંત્રતા કેવી રીતે સુનિશ્ચિત કરવામાં આવશે?

- આ પ્રોજેક્ટ મહિલાઓને ડેરી ઉત્પાદનોની ગુણવત્તા વધારવા, મૂલ્ય વર્ધ, પેકેજિંગ અને તેમના ઉત્પાદનોની શેલ્ફ લાઈફ વધારવા અને ઉત્પાદનોની શેલ્ફ લાઈફ વધારવા જેવા પાસાઓમાં તાલીમ આપીને નાણાકીય સ્વતંત્રતા પ્રાપ્ત કરવામાં મદદ કરવાનો પ્રયાસ કરે છે.

Back to basics : રાષ્ટ્રીય મહિલા આયોગ (National Commission for Women – NCW)

- રાષ્ટ્રીય મહિલા આયોગ એક વૈધાનિક સંસ્થા છે જે સરકારને મહિલાઓ સાથે સંબંધિત તમામ નીતિવિષયક બાબતો અંગે સલાહ આપે છે. આ સંસ્થાની સ્થાપના 31 જાન્યુઆરી, 1992ના રોજ ભારતના બંધારણની જોગવાઈઓ હેઠળ કરવામાં આવી હતી. તેની સ્થાપના રાષ્ટ્રીય મહિલા આયોગ અધિનિયમ, 1990 નામના કાયદા દ્વારા કરવામાં આવી હતી.

લુઇસ હેમિલ્ટન 100 ગ્રાન્ડ પ્રિક્સ જીતનાર પ્રથમ F1 ડ્રાઇવર બન્યો

- લુઇસ હેમિલ્ટન પોતાની કારકિર્દીમાં 100 ગ્રાન્ડ પ્રિક્સ જીતનાર પ્રથમ ફોર્મ્યુલા વન ડ્રાઇવર બન્યા છે. તેણે 26 સપ્ટેમ્બર 2021 ના રોજ રશિયન ગ્રાન્ડ પ્રિક્સમાં વિજય સાથે આ સિદ્ધિ હાંસલ કરી હતી.
- સાત વખતના વિશ્વ ચેમ્પિયન, લુઇસ હેમિલ્ટને રેસ લીડર લેન્ડો નોરિસને પાછળ છોડી દીધા.
- નોરિસ પ્રથમ ગ્રાન્ડ પ્રિક્સ જીતવાના અગ્રણી દાવેદાર હતા.
- હેમિલ્ટન બીજા સ્થાને મેક્સ વર્સ્ટાપેન છે.
- હેમિલ્ટન પહેલાથી જ સૌથી વધુ F1 જીતનો રેકોર્ડ ધરાવે છે.

Back to basics : સર લુઇસ કાર્લ ડેવિડસન હેમિલ્ટન

- તે બ્રિટીશ રેસિંગ ડ્રાઇવર છે અને હાલમાં મર્સિડીઝ ટીમ માટે ફોર્મ્યુલા વનમાં રમે છે. તેણે અગાઉ 2007 થી 2012 દરમિયાન મેકલેરેન માટે વાહન ચલાવ્યું હતું. હેમિલ્ટને ફોર્મ્યુલા વનમાં સંયુક્ત રેકોર્ડ સાત વર્લ્ડ ડ્રાઇવર્સ ચેમ્પિયનશિપ ટાઇટલ જીત્યા છે. તે સૌથી વધુ જીત, પોડિયમ ફિનિશ અને પોલ પોઝિશનનો રેકોર્ડ પણ ધરાવે છે.
- હેમિલ્ટનનો જન્મ અને ઉછેર સ્ટીવનેજ, હર્ટફોર્ડશાયરમાં થયો હતો. વર્ષ 1998 માં, તે મેકલેરેન યંગ ડ્રાઇવર પ્રોગ્રામમાં જોડાયો. આ 2007 માં મેકલેરેન સાથે ફોર્મ્યુલા વન ડ્રાઇવ તરફ દોરી ગયું. 2007 ની સિઝનમાં, હેમિલ્ટને ઘણા રેકોર્ડ બનાવ્યા. પછીની સિઝનમાં, તેણે તેનું પ્રથમ ટાઇટલ જીત્યું અને ઇતિહાસમાં તત્કાલીન સૌથી યુવા ફોર્મ્યુલા વન વર્લ્ડ ચેમ્પિયન બન્યો.

ભારતના હવાઈ ક્ષેત્રનો નકશો

- તાજેતરમાં નાગરિક ઉડ્ડયન મંત્રાલય (Ministry of Civil Aviation) ડ્રોન કામગીરી માટે ભારતના હવાઈ ક્ષેત્રનો નકશો બહાર પાડ્યો છે, જે દેશભરના રેડ ઝોન, યલો ઝોન અને ગ્રીન ઝોન વિસ્તારોને પ્રતિબિંબિત કરે છે.
- આનાથી નાગરિક ડ્રોન ઓપરેટરો પ્રતિબંધિત ફ્લાઈટ ઝોન (No-fly zones) અથવા ઉડાન ભરતા પહેલા તેમને કેટલીક ઔપચારિકતાઓમાંથી પસાર થવું પડશે તેની તપાસ કરવાની મંજૂરી મળશે.
- અગાઉ 'ટ્રસ્ટ, સેફ્ફ સર્ટિફિકેશન અને અનઈન્ટરફેલ્સ સર્વેલન્સ' પર આધારિત 'લિબરલાઈઝ્ડ ડ્રોન રૂલ્સ, 2021'નું અનાવરણ કરવામાં આવ્યું હતું અને ડ્રોન ઉદ્યોગ માટે પ્રોડક્શન-લિંક્ડ ઇન્સેન્ટિવ (PLI) યોજનાની પણ જાહેરાત કરવામાં આવી હતી.

Back to basics : પરિચય

- ગ્રીન ઝોન:**
 - તે 400 ફૂટ સુધીનું એરફિલ્ડ છે જે લાલ અથવા પીળા વિસ્તાર તરીકે નિયુક્ત નથી અને એરપોર્ટની ઓપરેશનલ પરિધિથી 8-12 કિમીની વચ્ચે સ્થિત વિસ્તારથી 200 ફૂટ ઉપર છે.
 - 500 કિલો સુધી વજનધરાવતા ડ્રોન ચલાવવા માટે કોઈ પરવાનગીની જરૂર નથી.
- યલો ઝોન:**
 - તે નિર્ધારિત ગ્રીન ઝોનમાં 400 ફૂટથી ઉપરનું હવાઈ ક્ષેત્ર છે અને 200 ફૂટથી ઉપરના એરપોર્ટના પરિધિથી 8-12 કિમી અને એરપોર્ટની પરિમિતિ સપાટીથી 5-8 કિમીની વચ્ચેનો વિસ્તાર છે.
 - સંબંધિત એર ટ્રાફિક કન્ટ્રોલ ઓથોરિટીઝ પાસેથી પરવાનગી જરૂરી છે જે કાં તો એરપોર્ટ ઓથોરિટી ઓફ ઇન્ડિયા, ઇન્ડિયન એરફોર્સ, ઇન્ડિયન નેવી, હિન્દુસ્તાન એરોનોટિક્સ લિમિટેડ વગેરે હોઈ શકે છે.
- રેડ ઝોન:**
 - તે 'નો-ડ્રોન ઝોન' છે જેની અંદર કેન્દ્ર સરકારની પરવાનગી પછી જ ડ્રોન ચલાવી શકાય છે.

ડ્રોન નિયમો, 2021

- આ નિયમોનો ઉદ્દેશ 'ડિજિટલ સ્કાય પ્લેટફોર્મ' બનાવવાનો છે જે વ્યવસાયને અનુકૂળ સિંગલ-વિન્ડો ઓનલાઈન સિસ્ટમ છે જેમાં ઓછામાં ઓછા માનવ હસ્તક્ષેપ સાથે મોટાભાગની પરવાનગીઓ જાતે મેળવી શકાય છે.
- નિયમોનું પાલન કરવાની માંગથી પ્રક્રિયામાં સામેલ લાલ ટેપ (Red-Tape)માં ઘટાડો થયો છે:
- ફીની રકમ ઘટાડીને નજીવા સ્તરે કરવામાં આવી છે અને ડ્રોનના કદ દ્વારા નક્કી કરવાની પ્રક્રિયાથી અલગ કરવામાં આવી છે.
- ડિજિટલ સ્કાય પ્લેટફોર્મ દ્વારા ડ્રોનના ટ્રાન્સફર અને રજિસ્ટ્રેશન માટે સરળ પ્રક્રિયા સ્પષ્ટ કરવામાં આવી છે.
- નેનો અને મોડેલ ડ્રોન (સંશોધન અથવા મનોરંજન હેતુ માટે બનાવવામાં આવ્યા છે) ને ટાઈપ સર્ટિફિકેશન માંથી મુક્તિ આપવામાં આવી છે.
- ડ્રોન રૂલ્સ, 2021 હેઠળ ડ્રોનનું કવરેજ 300 કિલોથી વધારીને 500 કિલો કરવામાં આવ્યું છે. તેમાં ડ્રોન ટેક્સીઓ પણ શામેલ હશે.
- ભારતમાં ડ્રોન ચલિત કરવું હોય તો જ ટાઈપ સર્ટિફિકેટની જરૂર પડે છે. સંપૂર્ણ નિકાસ માટે ના ઉત્પાદન ડ્રોનને Type Certification અને Unique Identification Number માંથી મુક્તિ આપવામાં આવી છે.
- કાર્ગો ડિલિવરી માટે ડ્રોન કોરિડોર વિકસાવવામાં આવશે.

ડ્રોન વિશે

- ડ્રોન એ માનવરહિત વિમાન (Unmanned Aircraft) માટે ઉપયોગમાં લેવાતો સામાન્ય શબ્દ છે. માનવરહિત વિમાનોના ત્રણ પેટા સેટ છે – રીમોટલી પાયલોટ વિમાન (Remotely Piloted Aircraft), સ્વાયત્ત વિમાન (Autonomous Aircraft) અને મોડેલ વિમાન (Model Aircraft).
- દૂરથી પાયલોટ કરાયેલા વિમાનોમાં દૂરસ્થ પાર્શ્વલટ સ્ટેશનો, જરૂરી કમાન્ડ એન્ડ કન્ટ્રોલ લિંક્સ અને અન્ય ઘટકો નો સમાવેશ થાય છે.
- ડ્રોનને તેમના વજનના આધારે પાંચ કેટેગરીમાં વિભાજિત કરવામાં આવે છે:
- નેનો– 250 ગ્રામથી ઓછું અથવા બરાબર.
- માઈક્રો– 250 ગ્રામથી 2 કિલો. સુધી.
- નાનું– 2 કિ.ગ્રા. 25 કિલો સુધી.
- મધ્યમ– 25 કિ.ગ્રા. 150 કિલો સુધી.
- મોટું– 150 કિ.ગ્રા. ઉપરની તરફ

મહત્વ

- ડ્રોન અર્થતંત્રના લગભગ તમામ ક્ષેત્રોમાં લાભ પ્રદાન કરે છે.
- તેમાં કૃષિ, ખાણકામ, માળખાગત સુવિધાઓ, સર્વેલન્સ, કટોકટીની પ્રતિક્રિયા, પરિવહન, ભૂ-અવકાશી મેપિંગ, સંરક્ષણ અને કાયદા અમલીકરણનો સમાવેશ થાય છે.
- ડ્રોન તેમની સુલભતા, ઉચ્ચ ક્ષમતા અને ઉપયોગમાં સરળતાને કારણે રોજગાર અને આર્થિક વૃદ્ધિનું મહત્વનું જનરેટર બની શકે છે, ખાસ કરીને ભારતના દૂરના અને દુર્ગમ વિસ્તારોમાં.
- તાજેતરમાં તેલંગાણા સરકારે આ પ્રકારના મહત્વાકાંક્ષી પાયલોટ પ્રોજેક્ટ મેડિસિન ફોમ ધ સ્કાયના પરીક્ષણ માટે 16 પ્રાથમિક આરોગ્ય કેન્દ્રો (PHC)ની પસંદગી કરી છે. આ પ્રોજેક્ટમાં ડ્રોન મારફતે ડ્રગ્સની ડિલિવરી શામેલ છે.

29 સપ્ટેમ્બર: વિશ્વ હૃદય દિવસ (World Heart Day)

- દર વર્ષે 29 સપ્ટેમ્બરે વર્લ્ડ હાર્ટ ડે ઉજવવામાં આવે છે. આ દિવસ હૃદયના રોગો વિશે જાગૃતિ લાવવા માટે ઉજવવામાં આવે છે. તેની શરૂઆત વર્લ્ડ હાર્ટ ફાઉન્ડેશન દ્વારા કરવામાં આવી હતી.
- આ દિવસ મહત્વપૂર્ણ છે કારણ કે કાર્ડિયો વેસ્ક્યુલર રોગ મૃત્યુનું મુખ્ય કારણ છે. આના કારણે દર વર્ષે 17.9 મિલિયન લોકો મૃત્યુ પામે છે. સાથે સાથે આ દિવસ પણ મહત્વપૂર્ણ છે કારણ કે તે તમાકુના ઉપયોગ, શારીરિક નિષ્ક્રિયતા અને બિનઆરોગ્યપ્રદ આહારની આડઅસરો વિશે જાગૃતિ ફેલાવે છે. આ સાવચેતીઓ દ્વારા જ હૃદયરોગને કારણે 80 ટકા અકાળ મૃત્યુ અટકાવી શકાય છે.

ભારતના પગલાં

- 2017માં શરૂ કરવામાં આવેલી ભારતની રાષ્ટ્રીય આરોગ્ય નીતિનો ઉદ્દેશ વર્ષ 2025 સુધીમાં કાર્ડિયોવેસ્ક્યુલર રોગો, ડાયાબિટીસ, કેન્સર અને શ્વસન રોગોથી મૃત્યુદરમાં 25 ટકાનો ઘટાડો કરવાનો છે.
- કેન્સર, ડાયાબિટીસ અને કાર્ડિયોવેસ્ક્યુલર રોગોના નિવારણ અને નિયંત્રણ માટેનો રાષ્ટ્રીય કાર્યક્રમ 2010માં શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો. આ કાર્યક્રમ પ્રારંભિક નિદાન, આરોગ્ય પ્રોત્સાહન અને વ્યવસ્થાપન પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.

ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યો(Sustainable Development Goal)

- હૃદયરોગ (non-communicable diseases) જેવા બિન-ચેપી રોગો ટકાઉ વિકાસના 2030ના એજન્ડાની પ્રગતિ માટે ખતરો છે. ટકાઉ વિકાસ ધ્યેય એ 2030 સુધીમાં બિન-ચેપી રોગોથી અકાળ મૃત્યુને એક તૃતીયાંશ ઘટાડવાનો ઉદ્દેશ છે.

Back to basics : ભારતમાં હૃદયરોગ

- ભારતમાં, વધુ શહેરીકૃત રાજ્યોમાં લોકોને હૃદયરોગનું જોખમ વધારે હોય છે. કેરળમાં સૌથી વધુ 19.5 ટકા, ત્યારબાદ ઝારખંડમાં 13.5 ટકાનું જોખમ છે. ઉત્તર, દક્ષિણ અને ઉત્તર પૂર્વમાં શરીરના સમૂહ સૂચકાંકો વધુ હોય છે. તેનાથી હાઈપર ટેન્શન અને ડાયાબિટીસ વધે છે.

એલ્ડર લાઇન (Elder Line) 14567

- સામાજિક ન્યાય અને સશક્તિકરણ મંત્રાલયે વરિષ્ઠ નાગરિકો માટે ભારતની પ્રથમ અખિલ ભારતીય હેલ્પલાઇન શરૂ કરી છે, જેને ‘એલ્ડર લાઇન’ (Elder Line) કહેવામાં આવે છે, જેમાં ટોલ-ફ્રી નંબર 14567 છે. તે વરિષ્ઠ નાગરિકોને તેમના પડકારો અને સમસ્યાઓમાં મદદ કરશે.
- એલ્ડર લાઇન વરિષ્ઠ નાગરિકોને પેન્શનના મુદ્દાઓ, કાનૂની મુદ્દાઓ, દુરુપયોગના કેસોમાં દબલગીરી, ભાવનાત્મક ટેકો, બેઘર વરિષ્ઠ નાગરિકો માટે બચાવ અને સંભાળ વગેરે અંગે મફત માહિતી અને માર્ગદર્શન પ્રદાન કરવામાં મદદ કરશે.

આ હેલ્પલાઇન નંબર શા માટે શરૂ કરવામાં આવ્યો?

- ભારતમાં 2050 સુધીમાં 300 મિલિયનથી વધુ વરિષ્ઠ નાગરિકોની વસ્તી હશે. આ મહત્વપૂર્ણ છે કારણ કે ઘણા દેશોની કુલ વસ્તી 300 મિલિયનથી ઓછી છે. આ વય જૂથ ઘણા માનસિક, નાણાકીય, ભાવનાત્મક, કાનૂની અને શારીરિક પડકારોનો સામનો કરે છે. આમ, તેમને સપોર્ટ કરવા માટે આ હેલ્પલાઇન નંબર લોન્ચ કરવામાં આવ્યો છે.

‘એલ્ડર લાઇન’નો ઉદ્દેશ

- ભારતમાં તમામ વરિષ્ઠ નાગરિકો અથવા તેમના શુભેચ્છકોને પ્લેટફોર્મ પ્રદાન કરવાના ઉદ્દેશસાથે એલ્ડર લાઇન શરૂ કરવામાં આવી છે.

એલ્ડર લાઇન કોણ ચલાવે છે?

- એલ્ડર લાઇન એ વિજયવાહીની ચેરિટેબલ ફાઉન્ડેશનના સહયોગથી ટાટા ટ્રસ્ટની પહેલ છે. ત્યાંના વૃદ્ધોની મદદ માટે તેલંગાણા સરકારના સહયોગથી હૈદરાબાદમાં 2018માં તેની શરૂઆત કરવામાં આવી હતી. હાલમાં ટાટા ટ્રસ્ટ્સ અને NSE ફાઉન્ડેશન ટેકનિકલ ભાગીદાર તરીકે કામ કરી રહ્યા છે અને વડીલ લાઇનના સંચાલનમાં મંત્રાલયને સંયુક્ત પણે ટેકો આપી રહ્યા છે. અત્યાર સુધીમાં 17 રાજ્યો દ્વારા પોતપોતાના ભૌગોલિક વિસ્તારો માટે વડીલ લાઇનો ખોલવામાં આવી છે.

‘વિશેષ શ્રેણી દરજ્જો’

- તાજેતરમાં બિહાર સરકારે ભારપૂર્વક જણાવ્યું છે કે તેણે બિહારને વિશેષ વર્ગનો દરજ્જો (Special Category Status) આપવાની માંગ પાછી ખેંચી નથી.

વિશેષ શ્રેણી દરજ્જો સ્થિતિ

- ભૌગોલિક અને સામાજિક-આર્થિક પછાતપણાનો સામનો કરી રહેલા રાજ્યોના વિકાસમાં મદદ કરવા માટે કેન્દ્ર દ્વારા આપવામાં આવેલ વર્ગીકરણ વિશેષ કેટેગરીનો રાજ્યનો દરજ્જો છે.
- આ વર્ગીકરણ 1969માં પાંચમા નાણાં પંચની ભલામણો પર કરવામાં આવ્યું હતું.
- તે ગાડગિલ ફોર્મ્યુલા પર આધારિત હતું જેણે વિશેષ કેટેગરીના સ્ટેટ હૂડ માટે નીચેના માપદંડો નક્કી કર્યા હતા:
- પહાડી વિસ્તાર.
- ઓછી વસ્તી ગીચતા અને/અથવા આદિવાસી વસ્તીનો મોટો ભાગ.
- પડોશી દેશો સાથે સરહદોની વ્યૂહાત્મક સ્થિતિ.
- આર્થિક અને મૂળભૂત માળખાગત સુવિધાઓની પછાતતા.
- સ્ટેટ ફાઇનાન્સની બિનવ્યવહાર પ્રકૃતિ.
- 1969માં જમ્મુ-કાશ્મીર, આસામ અને નાગાલેન્ડને પ્રથમ વખત વિશેષ કેટેગરી સ્ટેટ સ્ટેટસ આપવામાં આવ્યું હતું. ત્યારથી અત્યાર સુધીમાં અન્ય આઠ રાજ્યો (અરુણાચલ પ્રદેશ, હિમાચલ પ્રદેશ, મણિપુર, મેઘાલય, મિઝોરમ, સિક્કિમ, ત્રિપુરા અને ઉત્તરાખંડ)ને આ દરજ્જો આપવામાં આવ્યો છે.

- બંધારણમાં કોઈ પણ રાજ્યને વિશેષ કેટેગરી રાજ્યનો દરજ્જો (SCS) આપવાની કોઈ જોગવાઈ નથી.
- અગાઉ, રાષ્ટ્રીય વિકાસ પરિષદ દ્વારા રાજ્યોને યોજના સહાય માટે વિશેષ કેટેગરીનો દરજ્જો આપવામાં આવ્યો હતો, જેના પર વિશેષ ધ્યાન આપવાની જરૂર છે.
- હવે, આવા રાજ્યોને કેન્દ્ર દ્વારા વિશેષ કેટેગરી રાજ્યનો દરજ્જો આપવામાં આવે છે.
- 14મા નાણાં પંચે ઉત્તર-પૂર્વ અને ત્રણ પહાડી રાજ્યો સિવાયના રાજ્યો માટે ‘વિશેષ કેટેગરીનો દરજ્જો’ નાબૂદ કર્યો છે.
- તેના બદલે, તેણે સૂચવ્યું હતું કે દરેક રાજ્યનું સંસાધન અંતર ‘ટેક્સ ટ્રાન્સફર’ દ્વારા ભરવામાં આવે, કેન્દ્રને કર આવકમાં રાજ્યનો હિસ્સો 32 ટકાથી વધારીને 42 ટકા કરવા વિનંતી કરવામાં આવી હતી, જે 2015થી અમલમાં મૂકવામાં આવી છે.

SCS ધરાવતા રાજ્યોને લાભ

- વિશેષ કેટેગરીના રાજ્યો માટે કેન્દ્ર સરકાર કેન્દ્ર પ્રાયોજિત યોજનામાં જરૂરી રકમના 90 ટકા ચૂકવે છે, જ્યારે અન્ય રાજ્યોના કિસ્સામાં કેન્દ્ર સરકાર માત્ર 60 ટકા અથવા 75 ટકા જ ચૂકવે છે.
- ખર્ચ ન કરેલા પૈસા લેપ્સ નથી અને ભવિષ્યમાં તેનો ઉપયોગ કરી શકાય છે.
- આ રાજ્યોને એક્સાઇઝ અને કસ્ટમ્સ, આવકવેરા અને કોર્પોરેટ ટેક્સમાં નોંધપાત્ર છૂટ આપવામાં આવે છે.

Ease of Logistics Portal શરૂ કરાયું

- કેન્દ્રીય વાણિજ્ય અને ઉદ્યોગ પ્રધાન પીયૂષ ગોયલે 27 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ ‘ઈઝ ઓફ લોજિસ્ટિક્સ પોર્ટલ’ (Ease of Logistics Portal)ની શરૂઆત કરી હતી.
- પોર્ટલનો શુભારંભ કરતાં મંત્રીએ કહ્યું હતું કે, તમામ હિસ્સેદારો માટે ‘વેપારના નિયમો’ સમાન હોવા જોઈએ.
- ફેડરેશન ઓફ ઈન્ડિયન એક્સપોર્ટ ઓર્ગેનાઈઝેશન (FIEO) દ્વારા આયોજિત ‘કોમર્સ વીક ફેલિગેશન સેરેમની’ દરમિયાન આ પોર્ટલ શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું.
- આ કાર્યક્રમને સંબોધતા શ્રી પિયુષ ગોયલે જણાવ્યું હતું કે, સરકાર દરેકને તેમના વ્યવસાયો માટે સમાન તકો પૂરી પાડશે, પછી ભલે તે મોટા કે નાના ઉદ્યોગો હોય.

- પારદર્શિતા લાવવા માટે લોજિસ્ટિક્સ પોર્ટલનું EG શરૂ કરવામાં આવ્યું છે.

Back to basics : Federation of Indian Export Organisations (FIEO)

- FIEO એ સર્વોચ્ચ વેપાર પ્રોત્સાહન સંસ્થા છે, જેનું સ્થાપન વાણિજ્ય મંત્રાલય દ્વારા 1965માં કરવામાં આવ્યું હતું. તે વિદેશી બજારોમાં ભારતીય ઉદ્યોગસાહસિકો અને નિકાસકારોનું પ્રતિનિધિત્વ અને સહાય કરવા માટે જવાબદાર છે. FIEO ભારતમાં નિકાસ પ્રમોશન કાઉન્સિલ, નિકાસ વિકાસ સત્તામંડળો અને કોમોડિટી બોર્ડની મુખ્ય સંસ્થા છે. તે ભારતના આંતરરાષ્ટ્રીય વેપાર સમુદાય અને કેન્દ્ર અને રાજ્ય સરકારો, બંદરો, રેલવે, નાણાકીય સંસ્થાઓ, સપાટી પરિવહન વગેરે વચ્ચે મહત્વપૂર્ણ ઇન્ટરફેસ પ્રદાન કરે છે.

Ease of Logistics Portal

- તે FIEO દ્વારા વિકસિત વ્યવસાયિક સુવિધા પોર્ટલ છે. નિકાસકારો અને લોજિસ્ટિક્સ સેવા પ્રદાતાઓને એક પ્લેટફોર્મ પર લાવવા માટે તેની શરૂઆત કરવામાં આવી છે.

રાઈટ આજીવિકા પુરસ્કાર (Right Livelihood Award) 2021ની જાહેરાત

- રાઈટ આજીવિકા પુરસ્કાર (Right Livelihood Award) 2021 દિલ્લી સ્થિત પર્યાવરણ સંગઠન 'Legal Initiative for Forest and Environment (LIFE)' ને એનાયત કરવામાં આવ્યો હતો. આ પુરસ્કારને સ્વીડનનો વૈકલ્પિક નોબેલ પુરસ્કાર 'Sweden's alternative Nobel Prize' તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.
- LIFEને 'નબળા સમુદાયો માટે તેમની આજીવિકાનું રક્ષણ કરવા અને સ્વચ્છ પર્યાવરણનો તેમનો અધિકાર દર્શાવવા માટે પાયાના અભિગમ' માટે એવોર્ડ મળ્યો છે.
- અન્ય પુરસ્કાર વિજેતાઓમાં સામેલ છે:
- કેમરૂનની મહિલા અધિકાર કાર્યકર્તા માર્થા વેન્ડોઉ (Marthe Wandou)
- રશિયાના પર્યાવરણીય કાર્યકર્તા વ્લાદિમીર સ્લીક (Vladimir Slivyak)
- કેનેડિયન સ્વદેશી અધિકાર સંરક્ષક ફ્રેડા હુસન (Freda Huson)

Back to basics : રાઈટ આજીવિકા પુરસ્કાર (Right Livelihood Award)

- રાઈટ આજીવિકા પુરસ્કારની સ્થાપના રાઈટ આજીવિકાના એક્ઝિક્યુટિવ ડિરેક્ટર ઓલે વોન ઉક્સકુલ (Ole von Uexkull) દ્વારા કરવામાં આવી હતી. આ પુરસ્કાર વૈશ્વિક સમસ્યાઓના ઉકેલમાં લોકોને આદર આપે છે અને ટેકો

આપે છે. આમાં 1 મિલિયન સ્વીડિશ તાજનું રોકડ ઇનામ અને લાંબા ગાળાનો ટેકો શામેલ છે જે એવોર્ડ વિજેતાઓના કાર્યને પ્રકાશિત કરે છે અને વિસ્તૃત કરે છે.

એવોર્ડ વિજેતાઓને કેવી રીતે શોર્ટલિસ્ટ કરવામાં આવે છે?

- પુરસ્કાર વિજેતાઓની પસંદગી સ્ટોકહોમ સ્થિત રાઈટ આજીવિકાની જયુરી દ્વારા કરવામાં આવે છે.

LIFE ને આ એવોર્ડ શા માટે મળ્યો?

- LIFEને 'ભારતમાં પર્યાવરણીય લોકશાહી'નું પાલન કરીને સમુદાયોને તેમના સંસાધનોનું રક્ષણ કરવા માટે સશક્ત બનાવવાના કાનૂની કાર્ય માટે આ પુરસ્કાર મળ્યો છે. ભારતમાં પર્યાવરણ સંરક્ષણ કાયદાનું મજબૂત માળખું હોવા છતાં, ભારતમાં બાકીના જંગલો અને જૈવવિવિધતાનું રક્ષણ કરવાની યોજના ધરાવતા લોકો માટે ન્યાયની પહોંચ ઘણી વાર મર્યાદિત હોય છે, એમ ધ રાઈટ આજીવિકામાં જણાવાયું છે. આમ, આ અંતરને દૂર કરવા માટે, LIFEની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી.

LIFE

- LIFEની સ્થાપના 2005માં વકીલો ઋત્વિક દત્તા અને રાહુલ દ્વારા કરવામાં આવી હતી. તે ભારતના સૌથી મહત્વપૂર્ણ પર્યાવરણીય જોખમો સામે લડી રહ્યા છે.

મોટર વાહનો (વાહન સ્કેપિંગ સુવિધાનું રજિસ્ટ્રેશન અને કામગીરી) નિયમો, 2021

- માર્ગ પરિવહન અને રાજમાર્ગ મંત્રાલયે 'વાહન સ્કેપિંગ પોલિસી' (Vehicle Scrapping Policy) હેઠળ 'Registered Vehicle Scrapping Facility (RVSF)' સ્થાપવાની વિગતવાર પ્રક્રિયાની જાહેરાત કરી હતી.

વાહન સ્કેપિંગ નીતિ (Vehicle Scrapping Policy)

- ગયા મહિને ઓગસ્ટ 2021માં વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીએ વાહન સ્કેપિંગ નીતિ શરૂ કરી હતી.
- કેન્દ્રીય નાણાં પ્રધાન નિર્મલા સીતારામને 2021ના બજેટમાં આ જાહેરાત કરી હતી.

નિયમ

- મોટર વાહનો (વાહન સ્કેપિંગ સુવિધાનું રજિસ્ટ્રેશન અને કામ) નિયમો, 2021 15 માર્ચ, 2021ના રોજ માર્ગ પરિવહન અને રાજમાર્ગ મંત્રાલય દ્વારા જારી કરવામાં આવ્યા હતા. આ નિયમો હેઠળની જોગવાઈઓ રજિસ્ટર્ડ વાહન સ્કેપિંગ સુવિધા

(RVSF)ની સ્થાપનાની પ્રક્રિયા સૂચવે છે. આ જોગવાઈ ઓ તમામ વાહનો અને તેમના છેલ્લા નોંધાયેલા માલિકો, રિસાયકલર્સ, મોટર વાહન રિજીસ્ટ્રેશન, ઓટોમોબાઈલ કલેક્શન સેન્ટર્સ અને સ્કેપિંગ અને રિસાયક્લિંગ સુવિધાઓ પર લાગુ પડશે.

નિયમોની જોગવાઈઓ

- આ નિયમો અનુસાર, RVSFને પાસવર્ડ સુરક્ષિત વપરાશકર્તા આઈડી સાથે વાહન નોંધણીના વાહન ડેટાબેઝની કનેક્ટિવિટી અને એક્સેસ પ્રદાન કરવામાં આવશે.
- RVSFને વાહનને સ્કેપ કરવા અને ડિપોઝિટ સર્ટિફિકેટ અને સ્કેપિંગ સર્ટિફિકેટ આપવા માટે યોગ્ય એન્ટ્રી કરવાની સત્તા આપવામાં આવશે.
- રાજ્ય સરકાર અથવા કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશ સરકારો કોઈપણ RVSFને અધિકૃતતા પ્રદાન કરતી વખતે લાયકાતના માપદંડોને ધ્યાનમાં લેશે.
- મંત્રાલય આવી સુવિધાઓના રજિસ્ટ્રેશન અથવા નવીનીકરણ માટે 'સિંગલ વિન્ડોઅલ પોર્ટલ' સ્થાપશે. આ સમગ્ર પ્રક્રિયા 60 દિવસની અંદર પૂર્ણ થઈ જશે.
- RVSFનું રજિસ્ટ્રેશન 10 વર્ષ માટે માન્ય રહેશે અને એક સાથે વધુ 10 વર્ષ માટે નવીકરણ કરી શકાય છે.
- RVSFને કોઈ પણ ચોરાયેલા વાહનની ઓળખ માટે નેશનલ ક્રાઈમ રેકોર્ડ્સ બ્યુરો (NCRB)ની એક્સેસ પણ મળશે.
- અન્ય રાજ્યોમાં કોઈપણ નોંધાયેલી સુવિધામાં કોઈપણ રાજ્યમાં નોંધાયેલા વાહનને સ્કેપ કરી શકાય છે.

ડિજી સક્ષમ કાર્યક્રમ

- તાજેતરમાં કેન્દ્રીય શ્રમ મંત્રાલય અને માઈક્રોસોફ્ટ ઈન્ડિયાએ યુવાનોની રોજગાર ક્ષમતા વધારવા માટે ડિજિટલ કૌશલ્ય પ્લેટફોર્મ ડિજી સક્ષમ (DigiSaksham)ની સંયુક્ત રીતે શરૂઆત કરી છે.
- આ સંયુક્ત પહેલ ગ્રામીણ અને અર્ધશહેરી વિસ્તારોના યુવાનોને પ્રોત્સાહિત કરવા માટે સરકાર દ્વારા સંચાલિત કાર્યક્રમોનું વિસ્તરણ છે.

Back to basics :પરિચય

- 3 લાખથી વધુ યુવાનોને ડિજી સક્ષમ પહેલો મારફતે પ્રથમ વર્ષમાં મૂળભૂત કુશળતા તેમજ અદ્યતન કમ્પ્યુટિંગ (Advanced Computing) સહિત ડિજિટલ કુશળતામાં મફત તાલીમ આપવામાં આવશે.
- આ પહેલથી વંચિત સમુદાયો સાથે સંબંધિત અર્ધ-શહેરી વિસ્તારોના નોકરી શોધનારાઓને પ્રાથમિકતા આપવામાં

આવશે, જેમાં કોવિડ-19 રોગચાળાને કારણે નોકરી ગુમાવનારાઓનો પણ સમાવેશ થાય છે.

- દેશભરમાં SC/ST માટે મોડેલ કારકિર્દી કેન્દ્રો (MCC) અને રાષ્ટ્રીય કારકિર્દી સેવા કેન્દ્રો (NCSC) પર તાલીમ લેવામાં આવશે.

અમલીકરણ

- આગા ખાન રૂરલ સપોર્ટ પ્રોગ્રામ ઈન્ડિયા (AKRSP-I) દ્વારા આ ક્ષેત્રમાં ડિજી સક્ષમનો અમલ કરવામાં આવશે.
- AKJRSP-Iએક બિન-સાંપ્રદાયિક, બિન-સરકારી વિકાસ સંસ્થા છે. તે સ્થાનિક સમુદાયોને સીધી સહાય પૂરી પાડીને ગ્રામીણ સમુદાયોની સુધારણા માટે ઉત્ત્પ્રેરક તરીકે કાર્ય કરે છે.

પોર્ટલની ભૂમિકા

- નોકરી શોધનારાઓ નેશનલ કારકિર્દી સેવા (NCS) પોર્ટલ મારફતે તાલીમ મેળવી શકે છે.
- NCS પોર્ટલ એક વન-સ્ટોપ સોલ્યુશન છે જે ભારતના નાગરિકોને વિવિધ પ્રકારની રોજગાર અને કારકિર્દી સંબંધિત સેવાઓ પ્રદાન કરે છે. તેનો અમલ શ્રમ અને રોજગાર મંત્રાલય દ્વારા કરવામાં આવે છે.

આવશ્યકતા

- ભારતના ડિજિટલ અંતરને દૂર કરવું, દેશને સર્વસમાવેશક આર્થિક પુનઃપ્રાપ્તિના માર્ગ પર મૂકવો અને માત્ર સ્થાનિક અર્થતંત્રની જરૂરિયાતોને પહોંચી વળવા માટે જ નહીં પરંતુ વિદેશમાં પણ રોજગારની તકો પૂરી પાડવી આવશ્યક છે.
- યુવાનોને રોજગાર આપવા માટેની અન્ય યોજનાઓ
- પ્રધાનમંત્રી કૌશલ વિકાસ યોજના 3.0
- જનરેશન અનલિમિટેડ ઈન ઈન્ડિયા (યુવા/યુથ)
- રાષ્ટ્રીય કારકિર્દી સેવા
- પ્રધાનમંત્રી મુદ્રા યોજના (PMMY)
- પ્રધાનમંત્રી રોજગાર પ્રોત્સાહન યોજના (PMRPY)
- મહાત્મા ગાંધી રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ રોજગાર ગેરંટી યોજના (MGNREGA)

ફેસબુકે ભારતમાં 'સર્જક શિક્ષણ કાર્યક્રમ (Creator Education Programme)' શરૂ કર્યો

- ફેસબુકે 30 સપ્ટેમ્બર, 2021 ના રોજ ભારતમાં સૌથી મોટો 'નિર્માતા શિક્ષણ અને સક્ષમ કાર્યક્રમ' શરૂ કર્યો.

- > આ કાર્યક્રમ સામગ્રી સર્જકોને તેમના પ્લેટફોર્મ અને ઇન્સ્ટાગ્રામ પર તેમના સમુદાયો શીખવા, કમાવવા અને નિર્માણ કરવાની તક પૂરી પાડશે.
- > 'ક્રિએટર ડે ઇન્ડિયા'ની 2021 ની આવૃત્તિને સંબોધતા, ઇન્સ્ટાગ્રામના વડા એડમ મોસેરીએ કહ્યું કે ભારત ફોટો શેરિંગ અને ટૂંકા વિડીયો પ્લેટફોર્મ માટે સૌથી ઝડપથી વિકસતા બજારોમાંનું એક છે.
- > સર્જકોના વિકાસ અને આજીવિકા માટે ભારત શ્રેષ્ઠ સ્થાન બની ગયું છે. તેથી, ફેસબુક અભિવ્યક્તિને લોકશાહી બનાવવા માટે સર્જનાત્મક સાધનોની શ્રેણી વિકસાવીને આવું કરવાની યોજના ધરાવે છે. ઉદાહરણ તરીકે, રીલ્સ લોકશાહી સર્જનાત્મકતાનું ઉત્તમ ઉદાહરણ છે. ભારતમાં દરરોજ સરેરાશ 6 મિલિયનથી વધુ રીલ્સનું ઉત્પાદન થાય છે.
- > સોશિયલ મીડિયા પ્લેટફોર્મ સર્જકોને સામગ્રી દ્વારા કમાણી કરવામાં સહાય માટે મુદ્રીકરણ સાધનો પણ ઓફર કરે છે.

Back to basics : સર્જક શિક્ષણ અને સક્ષમ કાર્યક્રમ

- > આ 'Born on Instagram' નું આગલું પગલું છે. આ કાર્યક્રમ ભારતમાં સર્જકોને ઓનલાઈન શિક્ષણ અભ્યાસક્રમ દ્વારા શીખવાની મંજૂરી આપશે. પ્રોગ્રામ નિષ્ણાતો સાથે લાઈવ માસ્ટર ક્લાસ, પ્રોડક્ટ અપડેટ્સ, ટ્રેન્ડ અને પડકારો પર નવીનતમ પ્રદાન કરશે.

Born on Instagram પ્રોગ્રામ

- > આ કાર્યક્રમ 2019માં શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો. રીલ ફીચર વર્ષ 2020માં લોન્ચ કરવામાં આવ્યું હતું, જેનાથી યુઝર્સ ટૂંકા વિડીયો બનાવી અને શેર કરી શકે છે. ભારત એવા પ્રથમ દેશોમાં હતું જ્યાં રીલ સુવિધા શરૂ કરવામાં આવી હતી. ભારત પણ પહેલા બે દેશોમાંથી એક હતું જ્યાં ઇન્સ્ટાગ્રામ લાઈવ રૂમ લોન્ચ કર્યું હતું. હાલમાં, ઇન્સ્ટાગ્રામ ભારત અને યુકેમાં નવી 'કોલાબ' સુવિધાનું પરીક્ષણ કરી રહ્યું છે.

2021 યિદાન પુરસ્કાર

- > ભારત સ્થિત ડો. રૂક્મિણી બેનર્જીને 28 સપ્ટેમ્બર, 2021 ના રોજ 2021 યિદાન પુરસ્કાર એનાયત કરવામાં આવ્યો હતો. યિદાન એવોર્ડ ફાઉન્ડેશન દ્વારા તેમને આ એવોર્ડ આપવામાં આવ્યો છે.
- > તેમના સિવાય, યુએસ સ્થિત પ્રોફેસર એરિક હનુશેક પણ પ્રતિષ્ઠિત યિદાન પ્રાઈઝ 2021 થી સન્માનિત થયા છે.
- > બંનેને તેમના મહત્વના કાર્ય માટે યિદાન પુરસ્કાર એનાયત કરવામાં આવ્યો છે.
- > 2016 થી યિદાન પુરસ્કારથી સન્માનિત થયેલા નવ વિજેતાઓમાં આ બંનેનો સમાવેશ થશે.

રોકડ ઇનામ

- > બંને વ્યક્તિઓને HK\$ 30 મિલિયન મળશે જે આશરે \$ 3.9 મિલિયન જેટલી રાશિ મળે છે. ભંડોળમાં ફાઉન્ડેશન તરફથી HK\$ 15 મિલિયન રોકડ પુરસ્કાર અને HK\$ 15 મિલિયન પ્રોજેક્ટ ફંડનો સમાવેશ થાય છે.

Back to basics : ડો.રૂક્મણી બેનર્જી

- > તે પ્રથમ એજ્યુકેશન ફાઉન્ડેશનની મુખ્ય કાર્યકારી અધિકારી છે. તેમને શિક્ષણ વિકાસ માટે 2021 નો યીદાન એવોર્ડ આપવામાં આવ્યો છે. આ પુરસ્કાર શીખવાના પરિણામોને સુધારવા માટે તેમના કાર્યને ઓળખ આપે છે. તેમણે ભારતમાં બાળકોમાં સાક્ષરતા અને આંકડાકીય તફાવતોને ઊજાગર કર્યા, અને આ અંતરને દૂર કરવા માટે, તેમણે 'ટીચિંગ એટ ધ રાઈટ લેવલ' (TRL) કાર્યક્રમ શરૂ કર્યો, જેનો ઉદ્દેશ શાળાઓ અને સ્થાનિક સમુદાયોને મૂળભૂત વાંચન અને અંગકગણિત કુશળતા પ્રદાન કરવાનો છે. આ કાર્યક્રમ સુનિશ્ચિત કરે છે કે કોઈ બાળક પાછળ ન રહે.

યિદાન ઇનામ

- > યિદાન પ્રાઈઝની સ્થાપના 2016માં યિદાન પ્રાઈઝ ફાઉન્ડેશન દ્વારા કરવામાં આવી હતી. યિદાન પ્રાઈઝ ફાઉન્ડેશન એ વૈશ્વિક પરોપકારી શિક્ષણનો પાયો છે જે શિક્ષણમાં પ્રગતિ અને પરિવર્તન માટે પ્રેરણા આપે છે. તે એક શિક્ષણ પુરસ્કાર છે, જે વ્યક્તિઓ અથવા ત્રણ સભ્યોની ટીમોને મળે છે, જેમણે શિક્ષણ સંશોધન અને વિકાસમાં યોગદાન આપ્યું છે.

'બાલ રક્ષા કીટ'

- > આયુષ મંત્રાલય અંતર્ગત ઓલ ઇન્ડિયા ઇન્સ્ટિટ્યુટ ઓફ આયુર્વેદ (AIIA) એ 'બાલ રક્ષા કીટ' વિકસાવી છે જે રોગપ્રતિકારક શક્તિ વધારનાર કીટ છે.
- > આ કીટ કોરોનાવાયરસ રોગની ત્રીજી તરંગને ધ્યાનમાં રાખીને વિકસાવવામાં આવી છે.
- > કોવિડ-19 ચેપથી 16 વર્ષ સુધીના બાળકોને બચાવવા માટે તે પ્રતિરક્ષા વધારવાની કીટ છે.
- > 2જી નવેમ્બર 2021ના રોજ રાષ્ટ્રીય આયુર્વેદ દિવસ નિમિત્તે લગભગ 10,000 કીટનું વિનામૂલ્યે વિતરણ કરવામાં આવશે.

કીટનો હેતુ

- > આ કીટ બાળકોની રોગપ્રતિકારક શક્તિ વધારવાના હેતુથી વિકસાવવામાં આવી છે જેથી તેઓ SARS-CoV-2 વાયરસ સામે લડવામાં મદદ કરી શકે, જે કોવિડ-19 રોગનું કારણ બને છે.

કીટનું મહત્વ

- આ કીટ મહત્વની છે કારણ કે ભારતમાં બાળકો માટે હજુ સુધી કોઈ COVID-19 રસી ઉપલબ્ધ નથી.

કીટની સામગ્રી

- હેર પ્રોટેક્શન કીટમાં તુલસી, ગિલોય, મુલેઠી, તજ અને સૂકા દ્રાક્ષની બનેલી ચાસણી હોય છે, જેમાં અદ્ભૂત ઔષધીય ગુણધર્મો હોય છે.

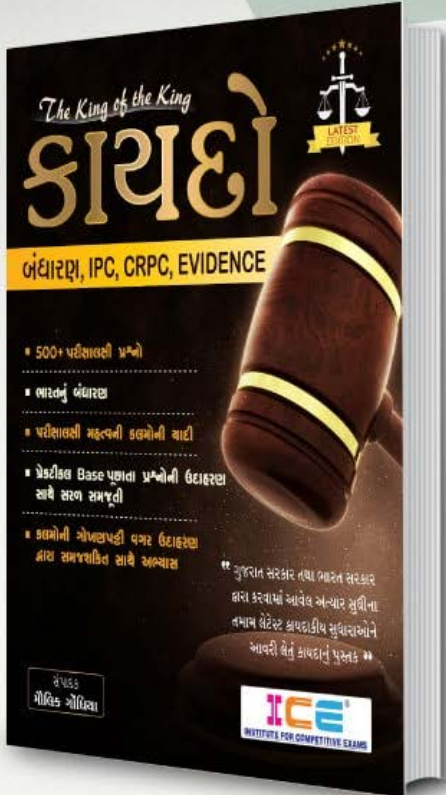
- આ કીટમાં અન્નુ ટેલ, સીટોપલાડી અને ચ્યવનપ્રાશનો પણ સમાવેશ થાય છે. આ ઉત્પાદનો રોગપ્રતિકારક શક્તિ વધારવામાં મદદ કરે છે.
- આ કીટ આયુષ મંત્રાલયની કડક માર્ગદર્શિકા હેઠળ વિકસાવવામાં આવી છે જ્યારે તેને ઉત્તરાખંડમાં ઈન્ડિયન મેડિસિન ફાર્માસ્યુટિકલ કોર્પોરેશન લિમિટેડ (IMPCL) દ્વારા બનાવવામાં આવી હતી.

GPSC 1/2, PSI/CONSTABLE, STI, Dy.SO, Dy.મામલતદાર, Sr.Clerk, ATDO, તલાટી, TET, TAT બિનસચિવાલય ક્લાર્ક વગેરે વિવિધ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓ માટે અત્યંત ઉપયોગી પુસ્તક

COMBO BOOKS

MRP 320 + 170 = ~~490~~

PRICE = 343/-

SPECIAL OFFER
30% COMBO OFFER

ICE[®]
INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

ભારતે એશિયન ટેબલ ટેનિસ ચેમ્પિયનશિપમાં બ્રોન્ઝ જીત્યો

- ભારતીય પુરૂષ ટેબલ ટેનિસ ટીમે 1 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ એશિયન ટેબલ ટેનિસ ચેમ્પિયનશિપમાં બ્રોન્ઝ મેડલ જીત્યો છે.
- ભારતીય ટીમે સેમીફાઇનલમાં દક્ષિણ કોરિયા સામે 0-3થી હાર્યા બાદ બ્રોન્ઝ મેડલ જીત્યો હતો.
- ટીમે 29 સપ્ટેમ્બરે ક્વાર્ટર ફાઇનલમાં ઈરાનને 3-1થી હરાવ્યું હતું.
- બંને સેમીફાઇનલિસ્ટ બ્રોન્ઝ મેડલ જીત્યા હતા.

એશિયન ટેબલ ટેનિસ ચેમ્પિયનશિપ

- તે દ્વિવાર્ષિક ટેબલ ટેનિસ ટુર્નામેન્ટ છે અને આંતરરાષ્ટ્રીય ટેબલ ટેનિસ ફેડરેશન (ITTF) દ્વારા તેને ખંડીય ચેમ્પિયનશિપ તરીકે ગણવામાં આવે છે. આ ટુર્નામેન્ટનું આયોજન ટેબલ ટેનિસ ફેડરેશન ઓફ એશિયા (TTFA) દ્વારા 1952થી 1972 દરમિયાન કરવામાં આવ્યું હતું.

Back to basics : આંતરરાષ્ટ્રીય ટેબલ ટેનિસ ફેડરેશન (ITTF)

- ITTF એ તમામ રાષ્ટ્રીય ટેબલ ટેનિસ ફેડરેશનનું સંચાલક મંડળ છે. તે નિયમો અને નિયમોની દેખરેખ રાખે છે અને ટેબલ ટેનિસમાં તકનીકી સુધારા લાવવાનો પ્રયાસ કરે છે.
- વર્લ્ડ ટેબલ ટેનિસ ચેમ્પિયનશિપ
- આ ટુર્નામેન્ટનું આયોજન 1926થી કરવામાં આવી રહ્યું છે. 1957થી, તે દ્વિવાર્ષિક રીતે યોજાય છે. આ ટુર્નામેન્ટ અંતર્ગત પુરૂષ સિંગલ્સ, વિમેન્સ સિંગલ્સ, વિમેન્સ ડબલ્સ, મેન્સ ડબલ્સ અને મિક્સ ડબલ્સ સહિત પાંચ વ્યક્તિગત ઇવેન્ટ્સનું આયોજન કરવામાં આવ્યું છે.

આસામ લોકપ્રિય ગોપીનાથ બોરડોલોઈ એવોર્ડ

- રાષ્ટ્રીય એકતા અને રાષ્ટ્રીય યોગદાન 2021 માટે લોકપ્રિય ગોપીનાથ બોરડોલોઈ એવોર્ડ 3 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ ઉપરાષ્ટ્રપતિ એમ. વૈકેયા નાયડુ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો.
- કસ્તુરબા ગાંધી નેશનલ મેમોરિયલ ટ્રસ્ટની આસામ શાખા, શિલોંગ ચેમ્બર ગાયક તેમજ લેખક નિરોદ કુમાર બરૂઆને પણ એવોર્ડથી સન્માનિત કરવામાં આવ્યા હતા.
- આ પુરસ્કાર આસામનો સૌથી મોટો નાગરિક પુરસ્કાર છે. તે 5 લાખના રોકડ પુરસ્કાર સાથે પ્રશસ્તિપત્ર આપે છે.

- આ પુરસ્કાર આસામના પ્રથમ મુખ્યમંત્રી ગોપીનાથ બોરડોલોઈના નામે આપવામાં આવે છે. તે ઉત્કૃષ્ટ સિદ્ધિઓ ધરાવતો બહુમુખી વ્યક્તિ હતો. 1999 માં તેમને મરણોપરાંત ભારત રત્નથી પણ નવાજવામાં આવ્યા હતા.

શિલોંગ ચેમ્બર ગાયક (Shillong Chamber Choir)

- શિલોંગ ચેમ્બર ક્વિવકવાયરની સ્થાપના 2001માં સ્થાપક, આશ્રયદાતા અને કંડક્ટર નીલ નોંગકીનરી (Neil Nongkynri) દ્વારા કરવામાં આવી હતી. તેના ભંડારમાં પશ્ચિમી શાસ્ત્રીય સંગીત જેમ કે બાય, હેન્ડલ, ગેર્શવિન અને મોઝાર્ટ, તેમજ ખાસી લોકગીતો અને ઓપેરાનો સમાવેશ થાય છે. ગાયક પોલેન્ડ, યુકે, સ્વિટ્ઝર્લેન્ડ, ઇટાલી, શ્રીલંકા તેમજ ભારતીય શહેરો દિલ્હી, મુંબઈ, બેંગલોર અને ગુવાહાટીમાં રજૂ થયા છે. વર્ષ 2021માં, તેણે રિયાલિટી ટીવી શો ઇન્ડિયાઝ ગોટ ટેલેન્ટ જીત્યો.

લોકપ્રિય ગોપીનાથ બોરડોલોઈ એવોર્ડ

- તે અસમના સૌથી મોટા નાગરિક પુરસ્કારોમાંનું એક છે, જે વિવિધ ક્ષેત્રોની સંસ્થાઓ અને વ્યક્તિઓને રાષ્ટ્રના એકીકરણમાં તેમના અનુકરણીય યોગદાનને ઓળખવા માટે આપવામાં આવે છે.

કસ્તુરબા ગાંધી નેશનલ મેમોરિયલ ટ્રસ્ટ

- આ ટ્રસ્ટની સ્થાપના 9 જાન્યુઆરી, 1946ના રોજ કરવામાં આવી હતી, જ્યારે મહાત્મા ગાંધીએ આસામની મુલાકાત લીધી હતી. આ ટ્રસ્ટ ગ્રામીણ મહિલાઓ અને બાળકો માટે કામ કરી રહ્યું છે.

Back to basics : ડો.નિરોદ કુમાર બરૂઆ

- તે જર્મનીમાં છે. તેમણે બનારસ હિન્દુ યુનિવર્સિટીમાંથી હિસ્ટ્રી અને પોલિટિકલ સાયન્સમાં માસ્ટર્સ કર્યું છે જ્યારે જર્મનીની બોન યુનિવર્સિટીમાંથી એમ. ફિલ કર્યું છે. તેમણે લોકપ્રિય ગોપીનાથ બોરડોલોઈ પર અનેક પુસ્તકો લખ્યા છે.

KVIC એ વિશ્વના સૌથી મોટા ખાદી રાષ્ટ્રીય ધ્વજનું ઉદ્ઘાટન કર્યું

- વિશ્વના સૌથી મોટા રાષ્ટ્રધ્વજનું ઉદ્ઘાટન 2 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ લેહમાં થયું હતું. તે ખાદીમાંથી બને છે.

- તેનું ઉદ્ઘાટન લદાખના ઉપરાજ્યપાલ આર.કે. માથુર દ્વારા હાથ ધરવામાં આવે છે.
- ખાદી અને ગ્રામોદ્યોગ આયોગ (KVIC) દ્વારા 'સ્મારક ખાદી રાષ્ટ્રીય ધ્વજ' તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો.
- આ ધ્વજ લગભગ 225 ફૂટ લાંબો અને 150 ફૂટ પહોળો છે. તેનું વજન લગભગ 1400 કિલો છે.

વિશ્વનો સૌથી મોટો ખાદી રાષ્ટ્રીય ધ્વજ

- રાષ્ટ્રધ્વજ અંદાજે 225 ફૂટ લાંબો, 150 ફૂટ પહોળો અને 1400 કિલોગ્રામ વજન ધરાવે છે.
- સ્મારક રાષ્ટ્રીય ધ્વજ એ ધ્વજ બનાવવા માટે કારીગરો અને સંલગ્ન કામદારોને લગભગ 3500 માણસોનો સમય લીધો હતો.
- ખાદીના 70 કારીગરોએ 49 દિવસમાં આ ધ્વજ તૈયાર કર્યો.
- આ રાષ્ટ્રધ્વજમાં અશોક ચક્ર છે, જેનો વ્યાસ 30 ફૂટ છે.

Back to basics : ખાદી અને ગ્રામોદ્યોગ આયોગ (KVIC)

- KVIC એક વૈધાનિક સંસ્થા છે, જેની સ્થાપના એપ્રિલ 1957માં 'ખાદી અને ગ્રામોદ્યોગ આયોગ 1956' હેઠળ કરવામાં આવી હતી. તે સૂક્ષ્મ, લઘુ અને મધ્યમ ઉદ્યોગો મંત્રાલય હેઠળ કામ કરે છે.

મોલનુપીરાવીર: COVID-19ની સારવાર માટે નવી દવા

- 1 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ, ફાર્માસ્યુટિકલ કંપની મર્ક અને રિજબેક બાયોથેરાપ્યુટિક્સે તેની એન્ટિ-વાયરલ દવા મોલનુપીરાવીરના ફેઝ-3 ટ્રાયલના પ્રારંભિક પરિણામો જાહેર કર્યા. આ પરિણામો અનુસાર, મોલનુપીરાવીર હળવા અથવા મધ્યમ લક્ષણો ધરાવતા COVID-19 દર્દીઓમાં હોસ્પિટલમાં દાખલ થવાની શક્યતા અડધી કરી દે છે.

શું મોલનુપીરાવીર COVID-19 સારવાર સામે

અસરકારક છે?

- મોલનુપીરાવીરના ફેઝ 3 ટ્રાયલનું સંપૂર્ણ પરિણામ હજી અજ્ઞાત છે. જો કે, દવાએ હોસ્પિટલમાં દાખલ થવાના બચત દરોની ખાતરી આપી છે. કંપની ટૂંક સમયમાં યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ ફૂડ એન્ડ ડ્રગ એડમિનિસ્ટ્રેશનને સમીક્ષા માટે ડેટા સબમિટ કરશે. ત્યારબાદ, આ દવા કટોકટીના ઉપયોગની મંજૂરી માટે મંજૂર થઈ શકે છે.

પરીક્ષણ

- આ દવાની અત્યાર સુધી માત્ર હળવાથી મધ્યમ COVID-19 ધરાવતા દર્દીઓમાં જ પરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું છે. ટેસ્ટ પોઝિટિવ આવ્યાના પાંચ દિવસમાં દર્દીઓની સારવાર શરૂ કરવામાં આવી હતી.

Back to basics : મોલનુપીરાવીરની ક્રિયા કરવાની પદ્ધતિ

- મોલનુપીરાવીર દવાને કંપનીએ 'EIDD 2801' નામ આપ્યું છે. એન્ટિવાયરલ દવાઓ વાયરસ દ્વારા નકલ કરવાની પ્રક્રિયાને અવરોધિત કરે છે. મોલનુપીરાવીર દવાના કિસ્સામાં, જ્યારે કોષો પર પરીક્ષણ કરવામાં આવે છે, ત્યારે તે શરીરના યજમાન કોષોની નકલ શરૂ કરવા માટે વાયરસ માટે જરૂરી મહત્વના ઉત્સેચકોને બદલીને કામ કરે છે.

કેન્દ્ર સરકારે વીજળીના નવા નિયમો જાહેર કર્યા

- કેન્દ્રીય ઊર્જા મંત્રાલયે ભારતમાં વીજળીના નવા નિયમોને 'વીજળી (ગ્રાહકોના અધિકારો) નિયમો' તરીકે સૂચિત કર્યા છે.
- આ નિયમો વીજળીના ગ્રાહકોને સશક્ત બનાવશે.
- આ નિયમો એ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને સૂચિત કરવામાં આવ્યા હતા કે ભારતભરની વિતરણ કંપનીઓનો એકાધિકારિક છે અને ગ્રાહક પાસે કોઈ વિકલ્પ નથી.
- નિયમો ભારતમાં વેપારમાં સરળતાને પ્રોત્સાહન આપશે કારણ કે તેના અમલીકરણથી સુનિશ્ચિત થશે કે નવા વીજ જોડાણો, રિફંડ અને અન્ય સેવાઓ ગ્રાહકોને સમયબદ્ધ રીતે પૂરી પાડવામાં આવશે.
- વીજળી (ગ્રાહકોના અધિકારો) નિયમો હેઠળ આવરી લેવામાં આવેલા મુખ્ય વિસ્તારો:
 - ગ્રાહકોના અધિકારો અને વિતરણ લાઈસેન્સ ધારકોની જવાબદારીઓ:
 - ગ્રાહક તરીકે ગ્રાહક
 - નવા જોડાણનો મુદ્દો અને હાલના જોડાણમાં ફેરફાર
 - મીટરિંગ સિસ્ટમ
 - પુરવઠાની વિશ્વસનીયતા
 - બિલિંગ અને ચુકવણી
 - લાઈસન્સધારકના પ્રદર્શન ધોરણો
 - વળતર પદ્ધતિ
 - ફરિયાદ નિવારણ પદ્ધતિ
 - ગ્રાહક સેવાઓ માટે કોલ સેન્ટર

નિયમોની મુખ્ય જોગવાઈઓ

- માલિક અથવા કબજેદારની વિનંતી પર વીજળી પૂરી પાડવી તે દરેક વિતરણ લાઈસન્સધારકની ફરજ રહેશે.
- નવા જોડાણો જારી કરવા અને હાલના જોડાણોમાં ફેરફાર પારદર્શક અને સમયબદ્ધ પ્રક્રિયામાં કરવામાં આવશે. આ પ્રક્રિયા મેટ્રો શહેરોમાં 7 દિવસમાં, મ્યુનિસિપલ વિસ્તારોમાં 15 દિવસ અને ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં 30 દિવસમાં પૂર્ણ થશે.

- મીટર વગર જોડાણ આપવામાં આવશે નહીં.
- કામગીરીના ઉલ્લંઘનના કિસ્સામાં, વિતરણ લાઈસેન્સધારકો દ્વારા ગ્રાહકોને આપમેળે વળતરની રકમ ચૂકવવામાં આવશે.
- ગ્રાહક ફરિયાદ નિવારણ ફોરમ (CGRF) ગ્રાહકો અને ફરિયાદીઓના પ્રતિનિધિઓનો સમાવેશ કરશે. આ અંતર્ગત 45 દિવસમાં ફરિયાદોનું નિરાકરણ કરવામાં આવશે.

તમિલનાડુએ પોલીસ તપાસમાં મદદ કરવા માટે face recognition software લોન્ચ કર્યો

- તમિલનાડુના મુખ્યમંત્રી એમ.કે. સ્ટાલિને 4 ઓક્ટોબર, 2021 ના રોજ પોલીસ અધિકારીઓને તેમની તપાસમાં મદદ કરવા માટે face recognition software લોન્ચ કર્યું.
- 'ફેસ રેકગ્નિશન સોફ્ટવેર' પોલીસ કર્મચારીઓને ક્રાઈમ અને ક્રિમિનલ ટ્રેકિંગ નેટવર્ક અને સિસ્ટમ (CCTNS) માં અપલોડ કરેલા 'ડેટા રિસોર્સ' સાથે શકમંદોના ફોટોગ્રાફ્સની તુલના કરવામાં મદદ કરશે.
- CCTNSની વેબસાઈટ પર શંકાસ્પદોના 5.30 લાખથી વધુ ફોટોગ્રાફ અપલોડ કરવામાં આવ્યા છે.
- સોફ્ટવેર CCTNS વેબસાઈટ પર અપલોડ કરેલા ડેટા સાથે શંકાસ્પદ, આરોપી વ્યક્તિઓ, ગુમ વ્યક્તિઓ અને અજાણ્યા મૃતદેહોની તુલના કરશે.
- આરોપીઓ અથવા શંકાસ્પદ સંબંધિત ડેટા સ્ટેશનો વચ્ચે જરૂરિયાતના આધારે વહેંચવામાં આવશે.
- આ સોફ્ટવેર પોલીસ કર્મચારીઓને એ તપાસવામાં પણ મદદ કરશે કે આરોપી વ્યક્તિ હિસ્ટ્રી-શીટર હતી કે તેની સામે કોઈ વોરંટ ઈશ્યુ કરવામાં આવ્યું છે.

સોફ્ટવેર કયા ઉપકરણ પર કામ કરશે?

- આ સોફ્ટવેર પોલીસ સ્ટેશનના કોમ્પ્યુટર તેમજ પોલીસ કર્મચારીઓના સ્માર્ટફોનમાં ઇન્સ્ટોલ કરી શકાય છે.

શું આ સોફ્ટવેર CCTV ફૂટેજ પરથી ચહેરા ઓળખી શકશે?

- રિપોર્ટ અનુસાર, ડિપાર્ટમેન્ટ CCTV ફૂટેજ દ્વારા ચહેરાની સરખામણી અને ઓળખ માટે ફેસ રેકગ્નિશન સોફ્ટવેરમાં સુધારો કરવાની પણ યોજના ધરાવે છે. આ સુધારો CCTV ફૂટેજનો ઉપયોગ કરીને ગુમ થયેલા અથવા શોધાયેલા લોકોની ઓળખ કરવામાં મદદ કરશે.

ક્રાઈમ એન્ડ ક્રિમિનલ ટ્રેકિંગ નેટવર્ક એન્ડ સિસ્ટમ્સ (CCTN)

- CCTN ભારત સરકારનો એક પ્રોજેક્ટ છે, જે ઇ-ગવર્નન્સ દ્વારા અસરકારક પોલીસિંગ માટે એક વ્યાપક અને સંકલિત સિસ્ટમ બનાવવા માટે શરૂ કરવામાં આવ્યો છે. આમાં રાષ્ટ્રવ્યાપી ઓનલાઈન ટ્રેકિંગ સિસ્ટમનો સમાવેશ થાય છે, જે ભારતમાં લગભગ 14,000 પોલીસ સ્ટેશનને એકીકૃત કરે છે. નેશનલ ક્રાઈમ રેકૉર્ડ બ્યુરો આ પ્રોજેક્ટને અમલમાં મૂકવાની નોડલ એજન્સી છે.

મેડિસિનમાં નોબેલ પુરસ્કાર 2021 (2021 Nobel Prize In Medicine) ની જાહેરાત કરી

- 4 ઓક્ટોબર, 2021 ના રોજ, અમેરિકન વૈજ્ઞાનિકો ડેવિડ જુલિયસ અને આર્ડેમ પાટાપોટીય (Ardem Patapoutian) ને પ્રતિષ્ઠિત '2021 નો મેડિસિન નોબેલ પારિતોષિક' (2021 Nobel Prize for Medicine) જીત્યો.
- તાપમાન અને સ્પર્શ માટે રીસેપ્ટરોની શોધ માટે તેમણે આ પુરસ્કાર જીત્યો.
- પુરસ્કાર આપતી સંસ્થાના જણાવ્યા અનુસાર, આ શોધ નવી પીડા-રાહત દવાઓ માટે માર્ગ મોકળો કરી શકે છે.
- આ શોધોએ સમજવામાં મદદ કરી છે કે કેવી રીતે ગરમી, ઠંડી અને યાંત્રિક શક્તિઓ ચેતા આવેગ શરૂ કરે છે જે બદલામાં મનુષ્યોને વિશ્વને સમજવા અને અનુકૂળન કરવાની મંજૂરી આપે છે.
- આ વિકાસ અને જ્ઞાનનો ઉપયોગ લાંબી પીડા સહિત ઘણી રોગવિષયક પરિસ્થિતિઓ માટે સારવાર વિકસાવવા માટે કરવામાં આવી રહ્યો છે.
- આ વર્ષે, ફિઝિયોલોજી અથવા મેડિસિન માટે નોબેલ પુરસ્કાર બંને વિજેતાઓ દ્વારા સમાન ભાગોમાં વહેંચવામાં આવ્યો છે.

Back to basics : નોબેલ પુરસ્કાર (Nobel Prize)

- 'વિજ્ઞાન, સાહિત્ય અને શાંતિ' માટે પ્રતિષ્ઠિત નોબેલ પુરસ્કારનું નામ સ્વીડિશ ડાયનામાઈટ શોધક અને ઉદ્યોગપતિ આલ્ફ્રેડ નોબેલના નામ પરથી રાખવામાં આવ્યું છે. આ એવોર્ડ 1901થી આપવામાં આવે છે. અર્થશાસ્ત્રમાં નોબેલ પુરસ્કાર સૌપ્રથમ 1969માં આપવામાં આવ્યો હતો.

Ardem Patapoutian કોણ છે?

- Ardem Patapoutianનો જન્મ 1967માં લેબેનોનમાં આર્મેનિયન માતાપિતાના ઘરે થયો હતો. તે તેની યુવાનીમાં લોસ એન્જલસ ગયો હતો અને હાલમાં સ્ક્રિપ્સ રિસર્ચ,

લા જોલા, કેલિફોર્નિયામાં પ્રોફેસર છે. તેમણે કેલિફોર્નિયા યુનિવર્સિટી, સાન ફ્રાન્સિસ્કો તેમજ કેલિફોર્નિયા ઇન્સ્ટિટ્યુટ ઓફ ટેકનોલોજી, પાસાડેનામાં સંશોધન કર્યું છે.

ડેવિડ જુલિયસ કોણ છે ?

- ડેવિડ જુલિયસનો જન્મ ન્યૂયોર્કમાં થયો હતો. તેઓ સાન ફ્રાન્સિસ્કો યુનિવર્સિટી ઓફ કેલિફોર્નિયામાં પ્રોફેસર છે.

ભારતનો સત્તાનો માર્ગ: વિદેશ નીતિ

- તાજેતરમાં, ‘ઇન્ડિયાઝ પાથ ટુ પાવર: સ્ટ્રેટેજી ઇન એ વર્લ્ડ ડ્રિફ્ટ’ નામના અહેવાલમાં વર્તમાન સંદર્ભમાં ભારત માટે અગાઉની ઘણી નીતિગત ભલામણો પર પ્રકાશ પાડવામાં આવ્યો હતો.
- તેમાં ભારપૂર્વક કહેવામાં આવ્યું છે કે વ્યૂહાત્મક સ્વાયત્તતા, ખુલ્લાપણું અને સર્વસમાવેશક આર્થિક વિકાસ એ મુખ્ય માર્ગદર્શક સિદ્ધાંતો છે.
- વૈશ્વિક અર્થતંત્રમાં પરિવર્તન:
 - ચીન અને ભારતના ઉદય અને યુરોપિયન યુનિયન અને અમેરિકાના વર્ચસ્વના સમાંતર ઘટાડા સાથે, સત્તાનું વૈશ્વિક સંતુલન એશિયા તરફ આગળ વધી રહ્યું છે.
 - આ પશ્ચિમી દેશોમાં ઇન્ડો-પેસિફિક ક્ષેત્રની વધતી લોકપ્રિયતામાં પ્રતિબિંબિત થાય છે.
- બહુધ્રુવીય વિશ્વ વ્યવસ્થાને મજબૂત બનાવવી:
 - એશિયા અને વિશ્વમાં બહુધ્રુવીયતા તરફનું વલણ વધી રહ્યું છે. આ વલણને મજબૂત બનાવવું ભારતના હિતમાં છે.
 - આ સંદર્ભમાં, ભારતે વિકાસશીલ દેશો અને ઉભરતા અર્થતંત્રો તરફ તેની વિદેશ નીતિને ફરીથી આગળ વધારવી જોઈએ જેની સાથે તેના સમન્વયના હિતો છે.
 - બહુપક્ષીય સંસ્થાઓ અને પ્રક્રિયાઓને મજબૂત કરીને આવા હિતોને અનુસરવા જોઈએ.
- વ્યૂહાત્મક સ્વાયત્તતા જાળવવી:
 - અમેરિકા, જાપાન અને યુરોપ સાથે વ્યૂહાત્મક સ્વાયત્તતા ભાગીદારીને વધુ મજબૂત કરવા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવું જોઈએ, જે ભારતની સુરક્ષા ચિંતાઓ અને વિકાસની સંભાવનાઓને વહેંચે છે.
 - સાથે સાથે ભારત અને રશિયાના સંબંધોને આ ક્ષેત્રના મુદ્દાઓને હલ કરવા અને વૈશ્વિક પડકારોનો જવાબ આપવા માટે સુસંગત રાખવા પડશે.
- વૈશ્વિકરણને ટેકો:
 - કેટલાક કિસ્સાઓમાં વૈશ્વિકરણને અસર થઈ હોવા છતાં, તે ભૂતકાળમાં અને ભવિષ્યમાં ઝડપી તકનીકી પ્રગતિ દ્વારા પ્રેરિત થશે.

- તેથી, તેની આર્થિક સંભાવનાઓ વધારવા અને લોકોના કલ્યાણમાં સુધારો કરવા માટે, ભારતે તેની અર્થવ્યવસ્થાની બાહ્ય દિશા જાળવવી જોઈએ.

■ પડોશી દેશો સાથે વધુ સારા સંબંધો:

- જો ભારત વિસ્તૃત પ્રાદેશિક અને વૈશ્વિક ભૂમિકા ભજવવા માંગે છે અને ચોખ્ખી સુરક્ષા પ્રદાતા (Net Security Provider) બનવા માંગે છે, તો તેણે પડોશી દેશોમાંથી ઉદભવતા જોખમો અને તકોનું વધુ સારી રીતે સંચાલન કરવાની જરૂર છે.
- એવામાં ભારતે ચીનના પડકારનો સામનો કરવો પડશે.
- આ એટલા માટે છે કારણ કે ચીન સ્વીકારે છે કે ભારત એકમાત્ર એવો દેશ છે કે જેની પાસે સમાન ક્ષેત્ર, વસ્તી, ઇતિહાસ, માનવશક્તિ અને વૈજ્ઞાનિક અને તકનીકી ક્ષમતાઓ છે, જે તેનાથી આગળ વધી શકે છે.
- તેમાં એમ પણ કહેવામાં આવ્યું છે કે ભારતે ચીન-પાકિસ્તાનની મિલીભગત સાથે રાજકીય રીતે માર્ગદર્શન ધરાવતો વ્યૂહાત્મક અભિગમ અપનાવવાની જરૂર છે.
- વિદેશ નીતિને પ્રભાવિત કરતા ઘરેલું રાજકારણને કાબૂમાં રાખવા:
 - એવા ઘણા ઉદાહરણો છે જ્યાં ઘણા દેશોએ ભારતની વિવિધ ઘરેલું નીતિઓ માટે અનામતનો હવાલો આપ્યો છે. નાગરિકતા સુધારા અધિનિયમ, 2019 તેનું ઉદાહરણ છે.
 - આ સંદર્ભમાં, ઘરેલું નીતિઓમાં સર્વસમાવેશકતા, અસમાનતાઓ ઘટાડવી અને આપણા તમામ નાગરિકોને આરોગ્ય, શિક્ષણ અને જાહેર સલામતીની મુખ્ય જવાબદારીઓ પૂરી પાડવી જોઈએ.
 - સાથે સાથે એ પણ સમજવાની જરૂર છે કે ભારતનો જન્મજાત સર્વદેશવાદ તેની અસાધારણ વિવિધતામાંથી પ્રાપ્ત થયો છે.

4 ઓક્ટોબર: વિશ્વ વસવાટ દિવસ (World Habitat Day)

- 4 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ વિશ્વ વસવાટ દિવસ મનાવવામાં આવ્યો. આ દિવસ સંયુક્ત રાષ્ટ્રની પહેલ છે.
- વિશ્વભરમાં દરેક માટે પર્યાપ્ત આશ્રય અને રહેઠાણના મૂળભૂત અધિકારને પ્રોત્સાહન આપવાના હેતુથી આ દિવસ મનાવવામાં આવે છે, જે ગીચ વસ્તી ધરાવે છે અને ઝડપી શહેરીકરણને કારણે અસરગ્રસ્ત છે.
- આ દિવસ દર વર્ષે ઓક્ટોબરના પહેલા સોમવારે ઉજવવામાં આવે છે.
- થીમ: Accelerating urban action for a carbon-free world

Back to basics : દિવસનો ઇતિહાસ

- > 1985માં યુનાઈટેડ નેશન્સ જનરલ એસેમ્બલી (UNGA) દ્વારા દર વર્ષે વિશ્વ આવાસ દિવસની ઉજવણી કરવાનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો. આ નિર્ણય બાદ, પ્રથમ વિશ્વ આવાસ દિવસ 1986માં કેન્યાના નૈરોબીમાં ઉજવવામાં આવ્યો.

મહત્વ

- > વધતી વસ્તી ગીચતા (વિવિધતા), ગરીબી, આબોહવાની કટોકટી અને જીવનની ગુણવત્તાને ધમકી આપતી કુદરતી આફતોના પ્રકાશમાં આ દિવસનું પાલન મહત્વનું છે.
- > બિનઆયોજિત શહેરો, ઝડપી શહેરીકરણ અને પર્યાવરણ પર તેની વિપરીત અસરોએ આશ્રય સંકટ જેવી અન્ય ઘણી સમસ્યાઓને જન્મ આપ્યો છે.
- > વૈશ્વિક કાર્બન ડાયોક્સાઈડના 70% ઉત્સર્જન શહેરી ગ્રીનહાઉસ વાયુ ઉત્સર્જનમાંથી થાય છે.
- > આમ, દિવસો ઉકેલો શોધવા અને યોગ્ય આશ્રય જોગવાઈઓ બનાવવા માટે મહત્વપૂર્ણ બને છે.
- > દિવસનો ઉદ્દેશ ક્રિયાશીલ શૂન્ય-કાર્બન યોજનાઓ વિકસાવવાનો પણ છે.

EU એ Pfizer-BioNtech COVID રસી બૂસ્ટરને મંજૂરી આપી

- > યુરોપિયન મેડિસિન એજન્સી (EMA) એ 4 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ 18 વર્ષથી વધુ ઉંમરના લોકો માટે Pfizer/BioNtech COVID-19 રસીના બૂસ્ટર ડોઝને મંજૂરી આપી હતી.
- > આ રસીએ એન્ટિબોડીના સ્તરમાં વધારો દર્શાવ્યો હતો, 18 થી 55 વર્ષની વયના લોકોને બૂસ્ટર શોટ સાથે બીજા ડોઝ આપ્યાના લગભગ છ મહિના પછી.
- > આમ, એજન્સી બીજા ડોઝના છ મહિના પછી બૂસ્ટર ડોઝ આપવાની ભલામણ કરે છે.
- > તેણે ગંભીર રીતે નબળી રોગપ્રતિકારક શક્તિ ધરાવતા લોકો માટે Pfizer/BioNtech અને Moderna રસીઓના વધારાના ડોઝની ભલામણ કરી છે.
- > આ રસીઓના વધારાના ડોઝ નબળા રોગપ્રતિકારક તંત્ર ધરાવતા અંગ પ્રત્યારોપણ દર્દીઓની SARS-cov-2 વાયરસ સામે એન્ટિબોડીઝ બનાવવાની ક્ષમતામાં વધારો કરે છે.
- > EMA અનુસાર, ગંભીર રોગપ્રતિકારક લોકોને બીજા ડોઝના ઓછામાં ઓછા 28 દિવસ પછી વધારાની માત્રા આપવામાં આવશે.

Back to basics : યુરોપિયન મેડિસિન એજન્સી (EMA)

- > EMA એ યુરોપિયન યુનિયન (EU) ની એક એજન્સી છે જે ઔષધીય ઉત્પાદનોના મૂલ્યાંકન અને દેખરેખ માટે જવાબદાર છે. તે અગાઉ યુરોપીયન દવાઓ મૂલ્યાંકન એજન્સી (EMA) તરીકે જાણીતી હતી. EMAની સ્થાપના 1995માં યુરોપિયન યુનિયન અને ફાર્માસ્યુટિકલ ઉદ્યોગના આર્થિક સહયોગથી કરવામાં આવી હતી.

ફાઈનર-બાયોનેટેક COVID-19 રસી

- > આ રસી Comirnaty બ્રાન્ડ નામ હેઠળ વેચાય છે. તે mRNA આધારિત COVID-19 રસી છે. તે 12 વર્ષથી વધુ ઉંમરના લોકોને SARS-CoV-2 વાયરસ સામે રક્ષણ આપવા માટે અધિકૃત છે જે COVID-19 નું કારણ બને છે.

COVID-19 રસી પરિવહન માટે 'મેડ ઇન ઇન્ડિયા' ડ્રોનનો ઉપયોગ કરવામાં આવી રહ્યો છે

- > કેન્દ્રીય આરોગ્ય મંત્રી મનસુખ માંડવિયાએ 4 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ ઉત્તર-પૂર્વના મુશ્કેલ અને દુર્ગમ વિસ્તારોમાં 'મેડ ઇન ઇન્ડિયા' ડ્રોનનો ઉપયોગ કરીને કોવિડ -19 રસી વિતરણની સુવિધા માટે એક પહેલ શરૂ કરી.
- > આ હેતુ માટે, ICMR એ 'Drone Response and Outreach in North East (i-Drone)' નામનું ડિલિવરી મોડેલ વિકસાવ્યું છે.
- > આ પહેલ 'આરોગ્યમાં અંત્યોદય' માટે સરકારની પ્રતિબદ્ધતાને અનુરૂપ શરૂ કરવામાં આવી હતી, જે ભારતના દરેક નાગરિકને આરોગ્ય સંભાળ સુલભ બનાવે છે.

પહેલનું મહત્વ

- > દક્ષિણ એશિયામાં 15 કિમીના હવાઈ અંતર પર કોવિડ-19 રસી પરિવહન માટે આ પ્રથમ વખત 'મેડ ઇન ઇન્ડિયા' ડ્રોનનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. આ અંતર વિષ્ણુપુર જિલ્લા હોસ્પિટલથી મણિપુરના લોકતળાવ, કરંગ દ્વીપ સુધી 12-15 મિનિટમાં કાપવામાં આવ્યું હતું. આ બે સ્થળો વચ્ચે રસ્તાનું અંતર 26 કિલોમીટર છે.

ડ્રોનનો ઉપયોગ

- > ડ્રોનનો ઉપયોગ જીવન રક્ષક દવાઓ પહોંચાડવા તેમજ લોહીના નમૂના લેવા માટે કરી શકાય છે.
- > તે મુશ્કેલ પરિસ્થિતિઓમાં પણ વાપરી શકાય છે.
- > તે આરોગ્ય સંભાળ વિતરણમાં પડકારોનો સામનો કરશે.

કયા રાજ્યો સમાન પ્રોજેક્ટ ચલાવી રહ્યા છે?

- હાલમાં, દૂરસ્થ વિસ્તારોમાં માનવરહિત હવાઈ વાહનો (UAVs) અથવા ડ્રોનને તૈનાત કરીને પડકારોનો સામનો કરવા માટે મણિપુર અને નાગાલેન્ડ તેમજ આંદામાન અને નિકોબાર ટાપુઓમાં ડ્રોન આધારિત ડિલિવરી પ્રોજેક્ટ હાથ ધરવામાં આવી રહ્યા છે.

કઈ સંસ્થાએ ડ્રોન ટેકનોલોજી ટ્રાન્સફર કરી?

- ICMR એ 'ઈન્ડિયન ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ટેકનોલોજી, કાનપુર' સાથે મળીને રસીઓ સુરક્ષિત રીતે સ્થાનાંતરિત અને વહન કરવા માટે ડ્રોનની ક્ષમતા ચકાસવા માટે પ્રાથમિક અભ્યાસ કર્યો હતો. ICMR એ આ અભ્યાસ મણિપુર, નાગાલેન્ડ અને આંદામાન અને નિકોબારમાં કર્યો હતો.

Dare to Dream 2.0 કોન્ટેસ્ટના વિજેતાઓનું સન્માન કરાયું

- 4 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ સંરક્ષણ મંત્રી રાજનાથ સિંહે સંરક્ષણ સંશોધન અને વિકાસ સંગઠન (DRDO) દ્વારા આયોજિત 'ડેર ટુ ડ્રીમ 2.0' સ્પર્ધાના વિજેતાઓને સન્માનિત કર્યા.
- વ્યક્તિગત કેટેગરીમાં 22 અને સ્ટાર્ટ-અપ કેટેગરીમાં 18 સહિત 40 વિજેતાઓને એવોર્ડ આપવામાં આવ્યા હતા.
- આ પ્રસંગે, ઈનોવેટર્સ અને સ્ટાર્ટ-અપ્સને પ્રોત્સાહન આપવા અને દેશમાં યુવા પ્રતિભાઓને પ્લેટફોર્મ પૂરું પાડવા માટે 'ડેર ટુ ડ્રીમ 3.0' પણ શરૂ કરવામાં આવ્યું છે.
- મંત્રીએ વર્ષ 2019 માટે 'DRDO યંગ સાયન્ટિસ્ટ એવોર્ડ્સ' પણ રજૂ કર્યા. 35 વર્ષથી ઓછી વયના 16 DRDO વૈજ્ઞાનિકોને તેમની કુશળતાના ક્ષેત્રમાં ઉત્કૃષ્ટ યોગદાન બદલ એનાયત કરવામાં આવ્યા હતા.

Back to basics : ડેર ટુ ડ્રીમ કોન્ટેસ્ટ

- ઉભરતી સંરક્ષણ અને એરોસ્પેસ ટેકનોલોજી અથવા સિસ્ટમો વિકસાવવા માટે ભારતીય શિક્ષણવિદો, વ્યક્તિઓ અને સ્ટાર્ટ-અપ્સને પ્રોત્સાહન આપવા માટે DRDO દ્વારા 'ડેર ટુ ડ્રીમ' સ્પર્ધા સમગ્ર ભારતમાં શરૂ કરવામાં આવી હતી. આ સ્પર્ધા હેઠળ, DRDO "ટેકનોલોજી ડેવલપમેન્ટ ફંડ (TDF) યોજના' હેઠળ વિજેતાઓને તેમના વિચારોને સાકાર કરવા માટે તકનીકી અને નાણાકીય સહાય પૂરી પાડે છે.

DRDO દ્વારા વિકસિત નવી સિસ્ટમ

- આ પ્રસંગે, DRDO દ્વારા સ્વદેશી રીતે વિકસિત ત્રણ ઉત્પાદનો અથવા સિસ્ટમો સશસ્ત્ર દળોને સોંપવામાં આવી હતી.

- ARINC818 વિડિઓ પ્રોસેસિંગ અને સ્વિચિંગ મોડ્યુલ:
- તે ભારતીય વાયુસેના માટે વિકસાવવામાં આવ્યું છે. અદ્યતન મોડ્યુલોમાં ઉચ્ચ બેન્ડવિડ્થ, ચેનલ બંધન, ઓછી વિલંબ અને સરળ નેટવર્કિંગ છે.
- સોનાર પરફોર્મન્સ મોડેલિંગ સિસ્ટમ:
- તે ભારતીય નૌકાદળ માટે વિકસાવવામાં આવી હતી. તે જહાજો, ભારતીય નૌકાદળની સબમરીન તેમજ જળ મોનિટરિંગ સ્ટેશન વગેરે માટે ઉપયોગી છે.

ભારત અને જાપાન વચ્ચે દરિયાઈ ક્વાયટ JIMEX ની 5મી આવૃત્તિ શરૂ થઈ

- ભારતીય નૌકાદળ અને જાપાન મેરીટાઈમ સેલ્ફ ડિફેન્સ ફોર્સ વચ્ચે દરિયાઈ દ્વિપક્ષીય ક્વાયટ JIMEX ની પાંચમી આવૃત્તિ 6 ઓક્ટોબર, 2021થી અરબી સમુદ્રમાં શરૂ થઈ હતી.
- JIMEX ક્વાયટની છેલ્લી આવૃત્તિ સપ્ટેમ્બર 2020માં હાથ ધરવામાં આવી હતી.
- આ ત્રણ દિવસની ક્વાયટ દરમિયાન ભારતીય નૌસેનાનું પ્રતિનિધિત્વ સ્વદેશી રીતે બનાવેલ ગાઈડેડ મિસાઈલ સ્ટીલ્થ ડિસ્ટ્રોયર કોચી અને ગાઈડેડ મિસાઈલ ફ્રિગેટ ટેગ દ્વારા કરવામાં આવશે.
- મિસાઈલોનું સંચાલન અજય કોચર કરશે, જે વેસ્ટર્ન ફ્લીટના ફ્લેગ ઓફિસર કમાન્ડિંગ રીઅર એડમિરલ છે.
- જાપાની બાજુનું પ્રતિનિધિત્વ JMSDF કાગા, એક ગાઈડેડ મિસાઈલ ડિસ્ટ્રોયર, ઈજુમો ફ્લાસ હેલિકોપ્ટર કેરિયર કરશે. કમાન્ડર એસ્કોર્ટ ફ્લોટીલા-3 ને રીઅર એડમિરલ ઈકેઉચી ઈજુરુ દ્વારા આદેશ આપવામાં આવશે.
- આ જહાજો ઉપરાંત, P8I લોન્ગ રેન્જ મેરીટાઈમ પેટ્રોલ એરક્રાફ્ટ, ઈન્ટિગ્રલ હેલિકોપ્ટર, ડોર્નિયર મેરીટાઈમ પેટ્રોલ એરક્રાફ્ટ અને મિગ-29K ફાઈટર એરક્રાફ્ટ પણ ક્વાયટમાં ભાગ લેશે.

JIMEX-21નો ઉદ્દેશ

- JIMEX-21 ઓપરેશનલ પ્રક્રિયાઓની સામાન્ય સમજ વિકસાવવા અને દરિયાઈ કામગીરીના સમગ્ર સ્પેક્ટ્રમમાં અદ્યતન ક્વાયટ હાથ ધરીને આંતર-કાર્યક્ષમતા વધારવાના હેતુથી હાથ ધરવામાં આવી રહી છે. આ બહુપક્ષીય વ્યૂહાત્મક ક્વાયટ બંને નૌકાદળો દ્વારા વિકસિત સંકલનને મજબૂત બનાવશે.

Back to basics : JIMEX

- > JIMEX શ્રેણીની કવાયત જાન્યુઆરી 2012માં શરૂ કરવામાં આવી હતી. તે મુખ્યત્વે દરિયાઈ સુરક્ષા સહકાર પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે. આ કવાયતો ભારતીય નૌકાદળ અને જાપાનીઝ મેરીટાઇમ સેલ્ફ ડિફેન્સ ફોર્સ વચ્ચે દ્વિવાર્ષિક ધોરણે હાથ ધરવામાં આવે છે.
- બંને દેશો વચ્ચે અન્ય લશ્કરી કવાયતો:
- > JIMEX સિવાય, ભારત અને જાપાન વાર્ષિક 'ધર્મ ગાર્ડિયન' નામની સંયુક્ત ભૂમિ લશ્કરી કવાયત કરે છે. બંને દેશો વચ્ચે 'શિન્યુ મેટ્રી' નામની સંયુક્ત વાયુદળની કવાયત પણ હાથ ધરવામાં આવે છે. ભારત અને જાપાન અમેરિકા સાથે મલાબાર નામની ત્રિપક્ષીય દરિયાઈ કવાયતમાં પણ સામેલ છે.

આરોગ્ય મંત્રીએ 'The State of the World's Children 2021' નું વિમોચન કર્યું

- > કેન્દ્રીય આરોગ્ય મંત્રી મનસુખ માંડવિયાએ 5 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ નવી દિલ્હીમાં "The State of the World's Children 2021: On My Mind: promoting, protecting and caring for children's mental health" શીર્ષક હેઠળ રિપોર્ટ બહાર પાડ્યો. The State of the World's Children યુનિસેફનું વૈશ્વિક મુખ્ય પ્રકાશન છે.
- > રિપોર્ટમાં બાળકોના માનસિક સ્વાસ્થ્ય પર COVID-19 રોગચાળાની અસર પર પ્રકાશ પાડવામાં આવ્યો છે.
- > આ રિપોર્ટ મહત્વનો છે કારણ કે માનસિક સ્વાસ્થ્ય જૂનો અને ઉભરતો મુદ્દો છે. તદુપરાંત, COVID-19 સમગ્ર વિશ્વ માટે માનસિક તણાવની કસોટી હતી.
- > યુનિસેફના એક રિપોર્ટ અનુસાર, ભારતમાં 15 થી 24 વર્ષની વયના લગભગ 14% લોકો હતાશા અનુભવે છે અથવા તેમને કામ કરવામાં ઓછો રસ હોય છે.

Back to basics : The State of the World's Children 2021 Report

- > આ રિપોર્ટ બાળકો, કિશોરો અને સંભાળ રાખનારાઓના માનસિક સ્વાસ્થ્યની તપાસ કરે છે. તે જીવનની નિર્ણાયક ક્ષણો પર જોખમ અને રક્ષણાત્મક પરિબળો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે. તે સામાજિક નિર્ધારકોની પણ શોધ કરે છે જે આખરે માનસિક સ્વાસ્થ્ય અને સુખાકારીને આકાર આપે છે. રિપોર્ટમાં દરેક બાળક માટે સારા માનસિક સ્વાસ્થ્યને પ્રોત્સાહન આપવા માટે પ્રતિબદ્ધતા, સંદેશાવ્યવહાર અને ક્રિયા માટે પણ કહેવામાં આવ્યું છે.

રિપોર્ટના તારણો

- > યુનિસેફના સ્ટેટ ઓફ ધ વર્લ્ડ ચિલ્ડ્રન રિપોર્ટ 2021 ચેતવણી આપે છે કે બાળકો અને યુવાનો આવનારા ઘણા વર્ષો સુધી તેમના માનસિક સ્વાસ્થ્ય અને સુખાકારી પર COVID-19ની અસર અનુભવી શકે છે.
- > આ અહેવાલ પ્રકાશિત કરે છે કે કેવી રીતે બાળકો અને યુવાનોએ કોવિડ-19 પહેલા પણ માનસિક સ્વાસ્થ્યનો બોજ વહન કર્યો હતો.
- > રોગચાળા પહેલા, ભારતમાં 50 મિલિયન બાળકો માનસિક સ્વાસ્થ્ય સમસ્યાઓથી પ્રભાવિત હતા. આમાંથી 80-90% બાળકોએ મદદ માંગી નથી.

જાહેર હિતની અરજી

- > ભૌતિકશાસ્ત્ર 2021માં નોબેલ પુરસ્કાર જાપાન, જર્મની અને ઈટાલીના ત્રણ વૈજ્ઞાનિકોને આપવામાં આવ્યો હતો. રોયલ સ્વીડિશ એકેડેમી ઓફ સાયન્સના સેક્રેટરી જનરલ ગોરાન હેન્સને 5 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ વિજેતાઓની જાહેરાત કરી હતી.
- > સયુકુરો મનાબે (Syukuro Manabe) અને ક્લાઉસ હાસેલમેન (Klaus Hasselmann)ને 'પૃથ્વીની આબોહવાનું ભૌતિક મોડેલિંગ, પરિવર્તનશીલતાનું પરિમાણ અને ગ્લોબલ વોર્મિંગની વિશ્વસનીય આગાહી' માં તેમના કાર્ય માટે એનાયત કરવામાં આવ્યા હતા.
- > આ પુરસ્કારનો બીજો ભાગ જ્યોર્જિયો પેરસી (Giorgio Parisi)ને "Interplay of disorder and fluctuations in physical systems from atomic to planetary scales" ની શોધ માટે આપવામાં આવ્યો હતો.

સયુકુરો મનાબે (Syukuro Manabe)

- > 1960ના દાયકાથી, તેમણે દર્શાવ્યું હતું કે વાતાવરણમાં કાર્બન ડાયોક્સાઇડનું પ્રમાણ વધવાથી વૈશ્વિક તાપમાન કેવી રીતે વધે છે. આ પ્રદર્શન વર્તમાન હવામાન મોડેલો માટે પાયો નાખ્યો.

ક્લાઉસ હાસેલમેન (Klaus Hasselmann)

- > તેમણે હવામાન અને આબોહવાને જોડવા માટે એક મોડેલ બનાવ્યું. આ મોડેલે હવામાનની અનિશ્ચિત પ્રકૃતિ હોવા છતાં શા માટે આબોહવા મોડેલો વિશ્વસનીય હોઈ શકે છે તે સમજાવવામાં મદદ કરી. તેઓએ આબોહવા પર માનવીય પ્રભાવના ચોક્કસ સંકેતો શોધવાની રીતોનો પણ અભ્યાસ કર્યો.

જ્યોર્જિયો પેરસી દ્વારા વિકસિત મોડેલ

- તેમણે ઉંડા ભૌતિક અને ગાણિતિક મોડેલ બનાવ્યું. આ મોડેલે ગણિત, મશીન લર્નિંગ, બાયોલોજી અને ન્યુરોસાયન્સ ક્ષેત્રોમાં જટિલ સિસ્ટમોને સમજવાનું શક્ય બનાવ્યું.

પૃષ્ઠભૂમિ

- વર્ષ 2020માં, અમેરિકાના એન્ડ્રીયા ગેજ, બ્રિટનના રોજર પેનરોઝ અને જર્મનીના રેઈનહાર્ડ ગેન્ઝેલને બ્લેક હોલમાં સંશોધન કરવા બદલ ઈનામ આપવામાં આવ્યું હતું.

GI ટેગ સાથે મિહિદાના પશ્ચિમ બંગાળથી બહેરીનમાં નિકાસ

- સ્વદેશી અને ભૌગોલિક ઓળખ (Geographical Identification – GI) ટેગ કરેલા ઉત્પાદનોને પ્રોત્સાહન આપવા માટે, પશ્ચિમ બંગાળમાંથી પ્રાપ્ત મીઠી મિહિદાનાનો પ્રથમ માલ બહેરીનમાં નિકાસ કરવામાં આવ્યો હતો.
- GI ટેગ કરેલ મિહિદાના પશ્ચિમ બંગાળના બર્ધમાનથી મેળવવામાં આવ્યું હતું.
- મીઠી મિહિદાનાનો જથ્થો APEDA રજિસ્ટર્ડ મેસર્સ DM એન્ટરપ્રાઇઝ, કોલકાતા દ્વારા નિકાસ કરવામાં આવ્યો હતો.
- તે અલજીરા ગ્રુપ, બહેરીન દ્વારા આયાત કરવામાં આવ્યું હતું.
- દિવાળીના તહેવાર દરમિયાન બહેરીનમાં વધુ માલની નિકાસ કરવામાં આવશે.

GI ટેગ શું છે?

- GI ટેગ ચોક્કસ ભૌગોલિક મૂળ સૂચવે છે અને તે મૂળ માટે વિશિષ્ટ ગુણવત્તા અથવા પ્રતિષ્ઠા ધરાવે છે. GI બૌદ્ધિક સંપત્તિ અધિકાર (IPR) નું એક સ્વરૂપ છે.

કઈ વસ્તુઓ GI ટેગ કરી શકાય?

- GI ટેગ કૃષિ, કુદરતી અથવા ઉત્પાદિત માલ માટે અનન્ય ગુણવત્તા, પ્રતિષ્ઠા અથવા લાક્ષણિકતાઓ, તેના ભૌગોલિક મૂળથી અનન્ય માટે જારી કરી શકાય છે. ઉદાહરણ તરીકે, બાસમતી ચોખા, દાર્જિલિંગ ચા, કાંચીપુરમ સિલ્ક, મૈસુર સિલ્ક, નાગાલેન્ડ ચિલી પ્રોડક્ટ્સ, હૈદરાબાદી હલીમ વગેરેને GI ટેગ સાથે વેચવામાં આવે છે અને આ પ્રોડક્ટ્સનું પ્રીમિયમ ભાવ હોય છે.

કેન્દ્ર સરકાર National Road Safety Board ની રચના કરશે

- કેન્દ્રીય માર્ગ પરિવહન અને રાજમાર્ગ મંત્રાલયે તાજેતરમાં 'રાષ્ટ્રીય માર્ગ સલામતી બોર્ડ' (National Road Safety Board) ની સ્થાપના માટે જાહેરનામું બહાર પાડ્યું છે.
- નેશનલ સેફ્ટી બોર્ડ રોડ સેફ્ટી, ઈનોવેશનને પ્રોત્સાહન આપવા અને નવી ટેકનોલોજી અપનાવવા માટે જવાબદાર રહેશે.
- તે ટ્રાફિક અને મોટર વાહનોનું નિયમન પણ કરશે.
- સૂચનામાં રચનાની જોગવાઈઓ, બોર્ડના ચેરમેન અને સભ્યો માટે લાયકાત, પદની મુદત, પસંદગી પ્રક્રિયા, બોર્ડની સત્તાઓ અને કાર્યો, રાજીનામું અને દૂર કરવાની પ્રક્રિયા, બોર્ડની બેઠક વગેરેનો પણ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

બોર્ડનું મુખ્ય મથક

- રાષ્ટ્રીય રાજધાની ક્ષેત્રમાં રાષ્ટ્રીય માર્ગ સલામતી બોર્ડની મુખ્ય કચેરી સ્થાપવામાં આવશે. બોર્ડ ભારતમાં અન્ય સ્થળોએ પણ ઓફિસો સ્થાપી શકે છે.

■ બોર્ડના સભ્યો:

- રોડ સેફ્ટી બોર્ડ ચેરમેનનો સમાવેશ કરશે. આ સિવાય તે 3 થી 7 સભ્યો હશે. તમામ સભ્યોની નિમણૂક કેન્દ્ર સરકાર કરશે.

બોર્ડના કામ

■ આ બોર્ડ નીચેના કાર્યો કરશે:

- બોર્ડ માર્ગ સલામતી, નવીનતાને પ્રોત્સાહન આપવા અને નવી ટેકનોલોજી અપનાવવા માટે જવાબદાર રહેશે.
- તે ટ્રાફિક અને મોટર વાહનોનું નિયમન પણ કરશે.
- ટ્રાફિક અને મોટર વાહનોનું નિયમન કરવા માટે, બોર્ડ તૈયાર કરશે:
- પર્વતીય વિસ્તારોમાં ટ્રાફિક મેનેજમેન્ટ, રોડ સેફ્ટી અને રોડ કન્સ્ટ્રક્શન માટે ચોક્કસ ધોરણો.
- હાઈવે ઓથોરિટીઝ, ટ્રાફિક પોલીસ, હોસ્પિટલ ઓથોરિટીઝ, શૈક્ષણિક અને સંશોધન સંસ્થાઓ વગેરે માટે ક્ષમતા નિર્માણ અને કૌશલ્ય વિકાસ માટે માર્ગદર્શિકા.
- ટ્રોમા સુવિધાઓ અને પેરા-મેડિકલ સુવિધાઓની સ્થાપના અને સંચાલન માટે માર્ગદર્શિકા.
- બોર્ડ કેન્દ્ર, રાજ્ય અને સ્થાનિક સત્તાવાળાઓને માર્ગ સલામતી અને ટ્રાફિક વ્યવસ્થાપન અંગે તકનીકી સલાહ અને સહાય પણ આપશે.

Heli-borne Survey Technology

- > કેન્દ્રીય મંત્રી ડો.જીતેન્દ્ર સિંહે 5 ઓક્ટોબર, 2021 ના રોજ અદ્યતન હેલી-બોર્ન સર્વે ટેકનોલોજીનો પ્રારંભ કર્યો.
- > ભૂગર્ભજળ વ્યવસ્થાપન માટે હેલી સર્વે ટેકનોલોજી (Heli Survey Technology) રજૂ કરવામાં આવી હતી.
- > પ્રથમ તબક્કામાં રાજસ્થાન, પંજાબ, ગુજરાત અને હરિયાણા રાજ્યોમાં હેલી-બોર્ન સર્વે હાથ ધરવામાં આવી રહ્યા છે.
- > આ સર્વે 5 ઓક્ટોબરના રોજ રાજસ્થાનના જોધપુરથી શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો.

Back to basics : હેલી સર્વે ટેકનોલોજી (Heli Survey Technology)

- > આ ટેકનોલોજી CSIR-NGRI હૈદરાબાદ દ્વારા વિકસાવવામાં આવી છે.
- > અત્યાધુનિક ટેકનોલોજી, હેલી સર્વે ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ શુષ્ક વિસ્તારોમાં ભૂગર્ભજળના સ્ત્રોતોને મેપ કરવા માટે કરવામાં આવશે.
- > આ સર્વે પીવાના હેતુઓ માટે ભૂગર્ભ જળનો ઉપયોગ કરવામાં મદદ કરશે.
- > હેલી-બોર્ન ભૂ-ભૌતિક મેપિંગ તકનીક (heli-borne geophysical mapping technique) જમીનની સપાટીથી 500 મીટરની ઉંડાઈ સુધી ઉપ-સપાટી માટે ઉચ્ચ-રીઝોલ્યુશન 3D છબીઓ પ્રદાન કરશે.

પ્રોજેક્ટ ઉદ્દેશ

- > આ પ્રોજેક્ટ ભારતના દુર્લભ શુષ્ક વિસ્તારોમાં લોકોને સુરક્ષિત પીવાનું પાણી પૂરું પાડવા માટે સંભવિત ભૂગર્ભજળ સ્ત્રોતો અને તેના સંચાલનને ધ્યાનમાં રાખીને વિકસાવવામાં આવ્યો છે.

પ્રોજેક્ટના બે તબક્કાઓ

- > 150 કરોડના 150 કરોડના મેગા પ્રોજેક્ટ બે તબક્કામાં અમલમાં મૂકવામાં આવશે. આ પ્રોજેક્ટને અમલમાં મૂકવા માટે, CSIR એ 'National Aquifer Mapping Project' હેઠળ જળ શક્તિ મંત્રાલય સાથે સહયોગ કર્યો છે. આ પ્રોજેક્ટ જલ જીવન મિશન પ્રોજેક્ટને અમલમાં મૂકવા માટે CSIR ને ઉચ્ચ દૃશ્યતા પ્રદાન કરશે.

ટેકનોલોજીનું મહત્વ

- > સ્ત્રોતની શોધથી લઈને જળ શુદ્ધિકરણ સુધી, CSIRની જળ તકનીકો 'હર ઘર હલ સે જલ' યોજના તેમજ 'ખેડૂતોની આવકના લક્ષ્યને બમણી કરવા' માં સકારાત્મક યોગદાન આપશે.

ભારતમાં સૂકા વિસ્તારો

- > ઉત્તર-પશ્ચિમ ભારતમાં, શુષ્ક પ્રદેશો રાજસ્થાન, હરિયાણા, ગુજરાત અને પંજાબ રાજ્યોમાં ફેલાયેલા છે. આ ક્ષેત્ર ભારતના કુલ ભૌગોલિક વિસ્તારનો આશરે 12% છે અને આશરે 80 મિલિયન લોકોનું ઘર છે. શુષ્ક પ્રદેશોમાં વાર્ષિક વરસાદ 100 થી 400 મીમી સુધીનો હોય છે. પરિણામે, આખું વર્ષ પાણીની તીવ્ર અછત રહે છે.

ઉત્તર પૂર્વ રાજ્યોમાં ખાદ્ય તેલ પામઓઇલ પર રાષ્ટ્રીય મિશન પર બિઝનેસ સમિટનું આયોજન

- > 6 ઓક્ટોબર, 2021 ના રોજ ગુવાહાટીમાં ઉત્તર પૂર્વીય રાજ્યો માટે 'નેશનલ મિશન ઓન એડિબલ ઓઇલ-ઓઇલ પામ બિઝનેસ સમિટ' નું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું.
- > આ શિખર સંમેલન ઉત્તર પૂર્વની સર્વસમાવેશક અને સંતુલિત પ્રગતિ માટે પ્રધાનમંત્રીના વિઝનને અનુરૂપ આયોજિત કરવામાં આવ્યું હતું.
- > કેન્દ્રીય કૃષિ મંત્રી નરેન્દ્ર સિંહ તોમરની અધ્યક્ષતામાં સમિટની શરૂઆત કરવામાં આવી હતી.

પૂર્વોત્તર માટે પામતેલનું મહત્વ

- > પામ ઓઇલને પ્રોત્સાહન આપવા માટે પૂર્વોત્તર રાજ્યોમાં મુખ્ય હસ્તક્ષેપ કરવાનો સરકારનો નિર્ણય, પૂર્વોત્તર રાજ્યોને ભારતના પામ ઓઇલ હબમાં ફેરવશે. પૂર્વોત્તર રાજ્યો માટે ખાસ પેકેજ અને સહાય ખેડૂતોની સામાજિક-આર્થિક સ્થિતિમાં પરિવર્તન લાવશે. તે રોજગારીની તકો પણ ખોલશે કારણ કે તે માળખાકીય વિકાસ તેમજ પામ ઓઇલ મિલોની સ્થાપના તરફ દોરી જશે.

ખાદ્ય તેલ પર રાષ્ટ્રીય મિશનનો ખર્ચ

- > આ મિશન કુલ રૂ. 11,040 કરોડના ખર્ચે શરૂ કરવામાં આવી રહ્યું છે. આ આગામી પાંચ વર્ષમાં ઓઇલ પામ વાવેતર હેઠળ આશરે 6.5 લાખ હેક્ટરનો વધારાનો વિસ્તાર લાવશે. તેમાં થી 3.28 લાખ હેક્ટર ઉત્તર પૂર્વીય રાજ્યોમાંથી હશે જ્યારે 3.22 લાખ હેક્ટર બાકીના ભારતમાંથી હશે.

માનસિક સ્વાસ્થ્ય જાગૃતિ અભિયાન સપ્તાહ

- > કેન્દ્રીય આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ મંત્રાલય 5 ઓક્ટોબર, 2021 થી 'માનસિક સ્વાસ્થ્ય જાગૃતિ અભિયાન સપ્તાહ' ઉજવી રહ્યું છે.

- > આ અભિયાન 10 ઓક્ટોબર, 2021 ના રોજ સમાપ્ત થશે.
- > 10 ઓક્ટોબરને 'વિશ્વ માનસિક આરોગ્ય દિવસ' તરીકે પણ ઉજવવામાં આવે છે.
- > માનસિક વિકૃતિઓ સાથે જોડાયેલા કલંકને તોડવામાં લોકોની ભાગીદારીને પ્રોત્સાહિત કરવા માટે ભારતમાં માનસિક આરોગ્ય જાગૃતિ અભિયાન સપ્તાહ મનાવવામાં આવી રહ્યું છે.

અભિયાન હેઠળની પ્રવૃત્તિઓ

- > મેન્ટલ હેલ્થ અવેરનેસ કેમ્પેન વીક અંતર્ગત આયોજિત અન્ય પ્રવૃત્તિઓમાં નીચેનાનો સમાવેશ થાય છે:
- NIMHANS, બેંગલુરુ દ્વારા શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ અને અન્ય સંસ્થાઓના સહયોગથી વર્ચ્યુઅલ અવેરનેસ વર્કશોપ:
- > દિલ્લીમાં સાયકલ રેલી
- > ગ્રીન રિબન ઝુંબેશ
- > પ્રાદેશિક ભાષાઓમાં શોર્ટ ફિલ્મ રિલીઝ
- > #breakthestigma હેશટેગ અભિયાન શરૂ કર્યું
- > માનસિક સ્વાસ્થ્ય પર ફિવઝ અથવા સ્લોગન સ્પર્ધા

Back to basics : વિશ્વ માનસિક આરોગ્ય દિવસ

- > માનસિક સ્વાસ્થ્ય સમસ્યાઓ પ્રત્યે જાગૃતિ લાવવા અને માનસિક સ્વાસ્થ્યને ટેકો આપવાના પ્રયત્નોને એકત્ર કરવા માટે વિશ્વ માનસિક આરોગ્ય દિવસ વિશ્વભરમાં ઉજવવામાં આવે છે. આ વર્ષે દિવસ એવા સમયે મનાવવામાં આવશે જ્યારે COVID-19 રોગચાળાએ દૈનિક જીવનને મોટા પ્રમાણમાં બદલી નાખ્યું છે. આનાથી લોકોમાં વિવિધ માનસિક સ્વાસ્થ્ય સમસ્યાઓ ઉભી થઈ છે.

■ દિવસનો ઇતિહાસ:

- > વર્લ્ડ ફેડરેશન ફોર મેન્ટલ હેલ્થની પહેલ તરીકે 1992 માં પ્રથમ વર્લ્ડ મેન્ટલ હેલ્થ ડે મનાવવામાં આવ્યો હતો. 1994 સુધી આ દિવસ માટે કોઈ ખાસ થીમ ન હતી. પરંતુ 1994 માં આ દિવસ સેક્રેટરી જનરલ યુજીન બ્રોડીના સૂચન પર થીમ સાથે ઉજવવામાં આવ્યો હતો. 1994 માં થીમ 'સમગ્ર વિશ્વમાં માનસિક આરોગ્ય સેવાઓની ગુણવત્તા સુધારવી' હતી.

9 ઓક્ટોબર: વિશ્વ ડાક દિવસ (World Post Day)

- > દર વર્ષે, 9 ઓક્ટોબરના રોજ, યુનાઈટેડ નેશન્સ દ્વારા વિશ્વ પોસ્ટ દિવસ (World Post Day)ની ઉજવણી કરવામાં આવે છે. 9 ઓક્ટોબરના રોજ 9 ઓક્ટોબર 1874ના

રોજ Universal Postal Unionની સ્થાપનાની ઉજવણી કરવામાં આવી રહી છે. જાપાનમાં Universal Postal Union Congressમાં 1969માં આ દિવસને વિશ્વ પોસ્ટ દિવસ તરીકે જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો.

- > લોકોના રોજિંદા જીવનમાં ટપાલની ભૂમિકા વિશે જાગૃતિ લાવવા માટે વિશ્વ પોસ્ટ દિવસ ઉજવવામાં આવે છે. વિશ્વના 150થી વધુ દેશો વિશ્વ પોસ્ટ દિવસની ઉજવણી કરે છે. ભારતે વિશ્વ પોસ્ટ દિવસ સાથે રાષ્ટ્રીય ટપાલ સપ્તાહની શરૂઆત કરી છે. આ સપ્તાહ 9 ઓક્ટોબરથી 15 ઓક્ટોબર વચ્ચે ઉજવવામાં આવે છે.

ભારતમાં ટપાલ વ્યવસ્થા

- > ઈન્ડિયા પોસ્ટ, જે ભારતમાં પોસ્ટલ સિસ્ટમ ચલાવે છે, લોર્ડ ક્લાઈવે 1766માં સ્થાપના કરી હતી, તે સંચાર મંત્રાલય હેઠળ કામ કરે છે. તે વિશ્વમાં વ્યાપકપણે વિતરિત નેટવર્કમાંનું એક છે. ઈન્ડિયા પોસ્ટ ચીફ પોસ્ટ માસ્ટરના નેતૃત્વમાં 23 પોસ્ટલ સર્કલમાં વહેંચાયેલી છે.

Back to basics : યુનિવર્સલ પોસ્ટલ યુનિયન (Universal Postal Union)

- > ભારત 1876થી આ સંઘનું સભ્ય છે. તે સંયુક્ત રાષ્ટ્રની એક વિશિષ્ટ એજન્સી છે. તે સભ્ય દેશો વચ્ચે ટપાલ નીતિઓનું સંકલન કરે છે યુનિવર્સલ પોસ્ટલ યુનિયનનું મુખ્ય મથક બર્ન, સ્વિટ્ઝર્લેન્ડમાં છે. તેની સ્થાપના બર્ન સંધિ હેઠળ કરવામાં આવી હતી અને અગાઉ જનરલ પોસ્ટલ યુનિયન તરીકે જાણીતી હતી. 1994 સુધી ફ્રેન્ચ યુનિયનની એકમાત્ર સત્તાવાર ભાષા હતી. 1994 પછી અંગ્રેજી ઉમેરવામાં આવ્યું.

વાયુસેનાની 89મી વર્ષગાંઠ ઉજવાઈ

- > ભારતીય વાયુસેનાએ 8 ઓક્ટોબર 2021ના રોજ પોતાનો 89મો સ્થાપના દિવસ ઉજવ્યો.
- > આ પ્રસંગે, ગાઝિયાબાદના હિન્ડન એરબેઝ પર એરફોર્સ ડે પારેડનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું.
- > ચીફ ઓફ ડિફેન્સ સ્ટાફ જનરલ બિપિન રાવત, ચીફ ઓફ આર્મી સ્ટાફ જનરલ એમ.એમ. નરવણે અને નેવી ચીફ એડમિરલ કરમબીર સિંહ. શામેલ થયા.
- > પારેડનું નિરીક્ષણ એર સ્ટાફના વડા એર ચીફ માર્શલ વી.આર. ચૌધરીએ કર્યું હતું.
- > આ પ્રસંગે 1971ના યુદ્ધની જીતની યાદમાં 'સુવર્ણ વિજય વર્ષ' તરીકે ઉજવવામાં આવી રહ્યો છે.
- > આ પ્રસંગે વી.આર. ચૌધરીએ અધિકારીઓને વાયુ સેના મેડલ-વીરતા પણ અર્પણ કરી હતી.

Back to basics : ભારતીય વાયુસેના (IAF)

- IAF એ ભારતીય સશસ્ત્ર દળોનું હવાઈ દળ છે. તે 8 ઓક્ટોબર 1932ના રોજ બ્રિટિશ સામ્રાજ્યમાં સહાયક હવાઈ દળ તરીકે રચાયું હતું. IAFના કર્મચારીઓ અને વિમાન સંપત્તિના પૂરક વિશ્વની હવાઈ દળોમાં ચોથા ક્રમે છે. IAFને ભારતીય હવાઈ ક્ષેત્રને સુરક્ષિત કરવાના પ્રાથમિક મિશનની જવાબદારી સોંપવામાં આવી છે. તે સશસ્ત્ર સંઘર્ષ દરમિયાન હવાઈ લડાઈ ચલાવે છે. બ્રિટિશ સામ્રાજ્યએ બીજા વિશ્વયુદ્ધ દરમિયાન રોયલ ઉપસર્ગ સાથે ભારતની ઉડ્ડયન સેવા આપી હતી. 1947માં ભારતને આઝાદી મળ્યા પછી, "રોયલ ઈન્ડિયન એરફોર્સ" નામ આપવામાં આવ્યું. ઉપસર્ગ 'રોયલ' 1950માં પડતો મૂકવામાં આવ્યો હતો. ભારતના રાષ્ટ્રપતિ IAFના સર્વોચ્ચ કમાન્ડર છે.

ભારત 'High Ambition Coalition for Nature and People'માં જોડાયું

- ભારત 7 ઓક્ટોબર, 2021 ના રોજ "High Ambition Coalition for Nature and People" માં સત્તાવાર રીતે જોડાયું છે.
- નવી દિલ્હીમાં ફ્રેન્ચ અને ભારત સરકાર વચ્ચે યોજાયેલા સમારંભમાં ભારત આ જોડાણમાં જોડાયું હતું.
- "High Ambition Coalition (HAC) for Nature and People" 70થી વધુ દેશોનું જૂથ છે જે 30×30 સંરક્ષણના વૈશ્વિક લક્ષ્યને અપનાવવા માટે પ્રોત્સાહિત કરે છે.

HAC સભ્યો

- HACના સભ્યોમાં હાલમાં વૈશ્વિક ઉત્તર અને દક્ષિણના દેશોના મિશ્રણનો સમાવેશ થાય છે. HACના સભ્યોમાં એશિયા, આફ્રિકા, યુરોપિયન અને લેટિન અમેરિકાના દેશોનો સમાવેશ થાય છે. ભારત BRICS બ્લોકમાંથી HACમાં સામેલ થનાર પ્રથમ ઉભરતી અર્થવ્યવસ્થા બની છે.
- જૈવવિવિધતા બેઠક (Biodiversity Meeting)
- ભારતની ઘોષણા એક ઉચ્ચ સ્તરીય જૈવવિવિધતા બેઠકની પૃષ્ઠભૂમિમાં કરવામાં આવી હતી જેનું આયોજન ચીન કરશે. આ વર્ચ્યુઅલ મીટિંગ 11 ઓક્ટોબરથી 15 ઓક્ટોબર દરમિયાન યોજાશે. આ બેઠકમાં 'જૈવવિવિધતા સંધિ'ના મુખ્ય પાસાઓ પર ચર્ચા કરવામાં આવશે, જેને 2022માં અંતિમ સ્વરૂપ આપવાનું છે.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- High Ambition Coalition for Nature and People માં જોડાવાનું ભારતનું લક્ષ્ય જાન્યુઆરી 2021 માં પેરિસમાં 'વન પ્લેનેટ સમિટ' માં શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું. COP15 ના

ઉદઘાટન સમયે, ભારતમાં ફ્રેન્ચના રાજદૂત (ઈમેન્યુઅલ લેનિન) એ જણાવ્યું હતું કે ભારતની ઉચ્ચ મહત્વાકાંક્ષા ગઠબંધનમાં જોડાવું એક વાસ્તવિક ગેમ ચેન્જર હશે. આ પગલું બહુપક્ષીય પ્રયાસોને વેગ આપશે, કારણ કે ભારત જૈવવિવિધતા સંરક્ષણ માટે એક મુખ્ય દેશ છે.

જોડાણનો હેતુ

- HAC ગઠબંધન 2030 સુધીમાં વિશ્વની ઓછામાં ઓછી 30% જમીન અને સમુદ્રના રક્ષણ માટે આંતરરાષ્ટ્રીય કરારને પ્રોત્સાહન આપવાનું લક્ષ્ય ધરાવે છે.

બાળકો માટે PM-CARES (PM-CARES for Children) યોજના માટે માર્ગદર્શિકા

- મહિલા અને બાળ વિકાસ મંત્રાલયે 7 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ "PM-CARES for Children" યોજના માટે વિગતવાર માર્ગદર્શિકા જારી કરી હતી.

પૃષ્ઠભૂમિ

- વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીએ 29 મે, 2021ના રોજ કોવિડ-19 રોગચાળા દરમિયાન તેમના માતાપિતા ગુમાવનારા બાળકો માટે વ્યાપક સમર્થન અંગેની ઘોષણાની પૃષ્ઠભૂમિમાં માર્ગદર્શિકા જારી કરવામાં આવી હતી.

Back to basics : PM-CARES for Children યોજના

- પીએમ કેર ફોર ચિલ્ડ્રન સ્કીમ રોગચાળાને કારણે તેમના માતાપિતા ગુમાવનારા બાળકોની વ્યાપક સંભાળ અને સુરક્ષા સુનિશ્ચિત કરવાના હેતુથી શરૂ કરવામાં આવી છે.
- આ યોજના તેમને આરોગ્ય વીમો પૂરો પાડીને તેમની સુખાકારીને સક્ષમ કરશે, શિક્ષણ દ્વારા તેમને સશક્ત બનાવશે અને 23 વર્ષની ઉંમર સુધી આત્મનિર્ભર અસ્તિત્વ માટે તેમને આર્થિક સહાયથી સજ્જ કરશે.
- આ યોજના 18 વર્ષથી નાની ઉંમરના આ બાળકોને આરોગ્ય, શિક્ષણ, માસિક સ્ટાઈપેન્ડ સુનિશ્ચિત કરવા માટે એકરૂપ અભિગમ અને ગેપ ફંડિંગ દ્વારા સહાય પૂરી પાડશે. 23 વર્ષની ઉંમરે, તેને 10 લાખ રૂપિયાની એકીકૃત રકમ પણ આપવામાં આવશે.

નોંધણી પ્રક્રિયા

- આ યોજનાનો લાભ લેવા માટે, લાયક બાળકોએ 29 મે, 2021થી 31 ડિસેમ્બર, 2021 સુધી પોતાની નોંધણી કરાવવી જરૂરી છે. આ યોજના ત્યાં સુધી ચાલુ રહેશે જ્યાં સુધી દરેક ઓળખાયેલા લાભાર્થીની ઉંમર 23 વર્ષની ન થાય.

યોજના હેઠળ પાત્રતા

- > વિસ્તૃત કુટુંબ (extended family)માં બાળકના યોગ્ય પુનર્વસન વગેરેની વ્યવસ્થા કરીને બાળકને બોર્ડિંગ અને રહેવાની સગવડ પૂરી પાડવામાં આવશે.
- > પૂર્વશાળા અને શાળા શિક્ષણ માટે સહાય આપવામાં આવશે.
- > સમગ્ર ભારતમાં વ્યાવસાયિક અભ્યાસક્રમો અથવા ઉચ્ચ શિક્ષણ માટે લોન મેળવવા માટે બાળકને મદદ કરવામાં આવશે.

- > જો લાભાર્થી વ્યાજ સબવેન્શનનો લાભ લેવા માટે સક્ષમ ન હોય, તો આ લોનનું વ્યાજ પીએમ કેર ફોર ચિલ્ડ્રન સ્કીમમાં થી ચૂકવવામાં આવશે.
- > એકીકૃત રકમ લાભાર્થીઓના પોસ્ટ ઓફિસ ખાતામાં સીધી ટ્રાન્સફર કરવામાં આવશે.

જ્યાં સફળતા એજ એકમાત્ર પ્રણાલી છે...

ગુજરાત પોલીસમાં
1270થી વધુ સફળ વિદ્યાર્થીઓ

ICE®
INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

Prelims + Mains ની પરીક્ષાલક્ષી તૈયારી

PSI કોન્સ્ટેબલ

ફ્રી
ટ્રાયલ લેક્ચર

નવી બેચ શરૂ 6:30 To 8:30

93757-01110 રાજકોટ
93280-01110 OFFLINE

વૈશ્વિક બહુમુખી ગરીબી સૂચકાંક 2021

- ગ્લોબલ મલ્ટિફેસ પોવર્ટી ઈન્ડેક્સ 2021 તાજેતરમાં યુનાઈટેડ નેશન્સ ડેવલપમેન્ટ પ્રોગ્રામ (UNDP) અને ઓક્સફર્ડ પોવર્ટી એન્ડ હુમન ડેવલપમેન્ટ ઈનિશિયેટિવ (OPHI) દ્વારા બહાર પાડવામાં આવ્યો હતો.
- આ સૂચકાંક 109 દેશો અને 5.9 અબજ લોકોના ડેટાનું મૂલ્યાંકન કરે છે.

વૈશ્વિક ડેટા

- 1.3 અબજ લોકો બહુમુખી ગરીબ છે.
- આમાંથી લગભગ અડધા (644 મિલિયન) 18 વર્ષથી ઓછી વયના બાળકો છે.
- લગભગ 85% સબ-સહારા આફ્રિકા (556 મિલિયન) અથવા દક્ષિણ એશિયા (532 મિલિયન)માં રહે છે.
- 67 ટકાથી વધુ લોકો મધ્યમ આવક ધરાવતા દેશોમાં રહે છે.

ગરીબીમાં સમયાંતરે ઘટાડો

- 80 દેશો અને પાંચ અબજ લોકો (સમયાંતરે અને ડેટા બંને ઉપલબ્ધ) માંથી 70 દેશોએ ઓછામાં ઓછા એક સમયગાળામાં MPI માં ઘટાડો કર્યો હતો, જેમાં સિએરા લિયોન (2013-2017) ઝડપથી બદલાયો હતો, ત્યારબાદ ટોગો (2013/2014-2017) બદલાયો હતો.

ગરીબીમાં કુલ ઘટાડો

- કેટલાક દેશોએ તેમના સૌથી ગરીબ પ્રદેશોમાં સૌથી ઝડપી સંપૂર્ણ કાપ જોયો હતો, જેણે કોઈને પાછળ ન છોડવાની તેમની પ્રતિજ્ઞાને પૂર્ણ કરવામાં મદદ કરી હતી.
- આ વિસ્તારોમાં લાઈબેરિયામાં નોર્થ સેન્ટ્રલ (2013-2019/2020) અને નેપાળમાં પ્રાંત 2 (2016-2019)નો સમાવેશ થાય છે.

વંશીય અને વંશીય જૂથો વચ્ચે ગરીબી

- કેટલાક કિસ્સાઓમાં, વંશીય અને વંશીય જૂથોમાં બહુમુખી ગરીબીમાં અસમાનતા ભૌગોલિક પેટારાષ્ટ્રીય વિસ્તારોમાં અસમાનતાઓ કરતાં વધુ હોય છે.
- દેશની અંદર વિવિધ વંશીય જૂથોમાં બહુપરિમાણીય ગરીબી ખૂબ જ અલગ હોઈ શકે છે.
- તેથી, બહુપરિમાણીય ગરીબી ઘટાડવા માટે વિવિધ નીતિગત પગલાં લેવાની જરૂર છે.

શિક્ષણ

- વિશ્વભરમાં લગભગ બે તૃતીયાંશ બહુપરિમાણીય ગરીબો (836 મિલિયન) એવા ઘરોમાં રહે છે જ્યાં કોઈ પણ સ્ત્રી અથવા છોકરીએ ઓછામાં ઓછા છ વર્ષ શાળાકીય શિક્ષણ પૂર્ણ કર્યું નથી.
- ભારતમાં 227 મિલિયન ગરીબ લોકો રહે છે.
- તમામ બહુપરિમાણીય ગરીબ લોકોમાંથી 1/6 (215 મિલિયન) એવા ઘરોમાં રહે છે જેમાં ઓછામાં ઓછા એક છોકરા અથવા પુરૂષે છ કે તેથી વધુ વર્ષ શાળાકીય શિક્ષણ પૂર્ણ કર્યું છે પરંતુ કોઈ છોકરી અથવા સ્ત્રી દ્વારા નહીં.
- અહેવાલમાં એમ પણ જાણવા મળ્યું છે કે બહુમુખી ગરીબીમાં જીવતી મહિલાઓ અને છોકરીઓને આત્મીય ભાગીદારો તરફથી હિંસાનું જોખમ વધુ હોય છે.

જીવનધોરણ

- 1 અબજ લોકો કચરા આધારિત રાંધણ બળતણના સંપર્કમાં છે, અન્ય (અરબ) અપૂરતી સ્વચ્છતા સાથે જીવે છે, તેમજ ઘણા (અબજો) ઓછી ગુણવત્તાવાળા આવાસ ધરાવે છે.
- ઓછામાં ઓછા એક કુપોષિત વ્યક્તિ સાથેના મકાનમાં 788 મિલિયન લોકો રહે છે.
- 30 મિનિટના રાઉન્ડ ટ્રિપ વોકની અંદર, 568 મિલિયનમાં વધુ સારા પીવાના પાણીનો અભાવ છે.

કોવિડની અસર

- કોવિડ-19 રોગચાળાએ વિશ્વભરમાં વિકાસની પ્રગતિને નષ્ટ કરી દીધી છે અને અમે હજી પણ તેની સંપૂર્ણ અસરોને સમજવા માટે સંઘર્ષ કરી રહ્યા છીએ.
- તેણે સામાજિક સુરક્ષા પ્રણાલીઓમાં નબળાઈ, શિક્ષણ અને વિશ્વભરના કામદારોની નબળાઈને પ્રકાશિત કરી છે.
- બહુપરિમાણીય ગરીબીનું ઉચ્ચ સ્તર ધરાવતા દેશોમાં આ નબળાઈઓ સૌથી વધુ છે.

ભારતીય દૃશ્ય

- ભારતમાં જાતિઓ અને જનજાતિઓ વચ્ચે સામાજિક સ્તરીકરણની વધુ પ્રચલિત રેખા હોવાથી, આ સૂચકાંક જાતિઓ અને જનજાતિઓ અને વ્યક્તિઓ કે જેઓ કોઈ જાતિ અથવા જનજાતિના સભ્ય નથી તેમની વચ્ચે બહુપરિમાણીય ગરીબીની ઘટના અને તીવ્રતા રજૂ કરે છે.
- ભારતમાં છ બહુપરિમાણીય ગરીબ લોકોમાંથી પાંચ નીચી જાતિઓ અથવા જાતિના છે.
- ST જૂથનો 9.4 ટકા હિસ્સો બહુમુખી ગરીબીમાં જીવે છે.

- અનુસૂચિત જાતિ જૂથનો 33.3 ટકા હિસ્સો બહુમુખી ગરીબીમાં જીવે છે.
- OBC જૂથનો 27.2 ટકા હિસ્સો બહુમુખી ગરીબીમાં જીવે છે.
- ભારતમાં લગભગ 12 ટકા વસ્તી મહિલા પ્રધાન પરિવારોમાં રહે છે.

Back to basics : બહુપરિમાણીય ગરીબી સૂચકાંક (MPI)

- તેનો વિકાસ 2010માં ઓક્સફર્ડ પોવર્ટી એન્ડ હુમન ડેવલપમેન્ટ ઇનિશિયેટિવ(OPHI) અને યુનાઈટેડ નેશન્સ ડેવલપમેન્ટ પ્રોગ્રામ (UNDP) દ્વારા કરવામાં આવ્યો હતો.
- MPI એ વિચાર પર આધારિત છે કે ગરીબી એ કોઈ પરિમાણ નથી (તે માત્ર આવક પર જ આધાર રાખે છે અને વ્યક્તિમાં શિક્ષણ, આરોગ્ય વગેરે જેવી ઘણી મૂળભૂત જરૂરિયાતોનો અભાવ હોઈ શકે છે), પરંતુ તે બહુપરિમાણીય છે.
- આ સૂચકાંક વૈશ્વિક બહુમુખી ગરીબી સૂચકાંક પર આધારિત છે, જે દર વર્ષે વ્યક્તિગત અને સામૂહિક રીતે ગરીબ લોકોના જીવનની જટિલતાઓને માપે છે.
- MPI ત્રણ પરિમાણો અને દસ સૂચકોનો ઉપયોગ કરે છે જે નીચે મુજબ છે:
- **શિક્ષણ:**
 - શાળાકીય શિક્ષણ અને બાળ નોંધણીનું વર્ષ (દરેકનું 1/6 વજન, કુલ 2/6)
- **સ્વાસ્થ્ય:**
 - બાળ મૃત્યુદર અને પોષણ (દરેકનું 1/6 વજન, કુલ 2/6)
- **જીવનધોરણ:**
 - વીજળી, ફ્લોરિંગ, પીવાનું પાણી, સ્વચ્છતા, રાંધણ બળતણ અને સંપત્તિ (દરેકનો 1/18 ભાર, કુલ 2/6)
 - તે સમજાવે છે કે કેવી રીતે લોકો ત્રણ મુખ્ય પરિમાણોમાં પાછળ છે: આરોગ્ય, શિક્ષણ અને જીવનધોરણ, જેમાં 10 સૂચકાંકોનો સમાવેશ થાય છે. જેમને ઓછામાં ઓછા એક તૃતીયાંશમાં ઉણપનો અનુભવ થાય છે (એટલે કે 33% કે તેથી વધુ), તેઓ બહુપરિમાણીય રીતે ગરીબની શ્રેણીમાં આવે છે.
 - MPI મહત્વપૂર્ણ છે કારણ કે તે પરંપરાગત પદ્ધતિની તુલનામાં વિવિધ પરિમાણોમાં ગરીબીને માન્યતા આપે છે જે ફક્ત આવક અથવા નાણાકીય પરિસ્થિતિઓ દ્વારા ગરીબીને માપે છે.

ભારતમાં કોવિડ-19 રસીકરણનો આંકડો 95 કરોડને પાર

- અત્યાર સુધીમાં, ભારતમાં 95 કરોડથી વધુ લોકોને કોવિડ-19 રસીના ડોઝ આપવામાં આવ્યા છે. છેલ્લા 24 કલાકમાં 46 લાખ લોકોને રસી આપવામાં આવી છે.

રસીકરણ માટે નોંધણી કેવી રીતે કરવી ?

- કોવિડ-19 રસીકરણ માટે નોંધણી કો-વિન પોર્ટલ (<https://www.cowin.gov.in>) અને આરોગ્ય સેતુ એપ પર કરી શકાય છે. નોંધણી કર્યા પછી, વ્યક્તિએ રસીનું સ્થાન અને સમય પસંદ કરવો પડશે.

Back to basics : ભારતમાં વપરાતી રસી

- **COVAXIN:**
 - COVAXIN એ ભારત બાયોટેક દ્વારા ઉત્પાદિત સરકારી સહાયિત રસી છે. તેની અસરકારકતા દર 81% છે. 27,000 થી વધુ સહભાગીઓએ COVAXIN રસીના ત્રીજા તબક્કામાં ભાગ લીધો છે. COVAXIN બે ડોઝમાં આપવામાં આવે છે. ડોઝ વચ્ચેનો સમય અંતરાલ ચાર અઠવાડિયા છે. કોવેક્સિન મૃત કોવિડ-19 વાયરસમાંથી તૈયાર કરવામાં આવ્યું હતું.
- **કોવિશિલ્ડ:**
 - COVISHIELD રસી એસ્ટ્રાઝેનેકા દ્વારા બનાવવામાં આવે છે. સ્થાનિક રીતે, કોવિશિલ્ડ સીરમનું નિર્માણ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ઇન્ડિયા દ્વારા કરવામાં આવી રહ્યું છે. તે ચિમ્પાન્ઝી એડેનોવાયરસ નામના સામાન્ય ઠંડા વાયરસના નબળા સંસ્કરણમાંથી બનાવવામાં આવ્યો હતો. કોવિડ -19 વાયરસ જેવો દેખાવા માટે વાયરસમાં ફેરફાર કરવામાં આવ્યો છે. તે બે ડોઝમાં લાગુ પડે છે.
- **સ્પુટનિક વી (Sputnik V):**
 - તે મોસ્કોમાં ગામલેયા રિસર્ચ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ એપિડેમિયોલોજી એન્ડ માઈક્રોબાયોલોજી (Gamleya Research Institute of Epidemiology and Microbiology) દ્વારા વિકસાવવામાં આવી હતી.
 - તે બે ડોઝની રસી છે. જો કે, તાજેતરમાં રશિયામાં સ્પુટનિક V ની એક ડોઝ રસી બનાવવામાં આવી છે. તેને સ્પુટનિક લાઈટ સિંગલ ડોઝ કહેવામાં આવે છે. ભારત માત્ર ડબલ ડોઝ સ્પુટનિક વીનો ઉપયોગ કરી રહ્યું છે.
 - જ્યારે COVISHIELD નબળા સામાન્ય એડેનોવાયરસથી બનાવવામાં આવે છે જે ચિમ્પાન્ઝીને અસર કરે છે, સ્પુટનિક વી વિવિધ માનવ એડેનોવાયરસનો ઉપયોગ કરીને બનાવવામાં આવી છે.

પીએમ મોદી 'પીએમ ગતિ શક્તિ' (PM Gati Shakti) માસ્ટરપ્લાન લોન્ચ કરશે

- પ્રધાનમંત્રી નરેન્દ્ર મોદી 'પ્રધાનમંત્રી ગતિ શક્તિ' (Pradhan Mantri Gati Shakti) નામનું પ્રથમ રાષ્ટ્રીય માળખાગત માસ્ટરપ્લાન લોન્ચ કરશે. આ માસ્ટરપ્લાન 13 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ લોન્ચ કરવામાં આવશે.
- સ્વતંત્રતા દિવસ, 2021ના રોજ પીએમ મોદી દ્વારા ગતિ શક્તિ યોજનાની જાહેરાત કરવામાં આવી હતી.
- આ માસ્ટરપ્લાન 16 મંત્રાલયો અને સાત મુખ્ય ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ક્ષેત્રોને એક જ પ્લેટફોર્મ પર લાવશે જેથી ડુપ્લિકેશન, પ્લગ ગેપ્સ અને સમયસર મંજૂરીઓને ઝડપી બનાવવા માટે તમામ હિસ્સેદાર મંત્રાલયોને સંકલન કરી શકાય.

Back to basics : Gati Shakti Platform

- તત્કાલ માહિતી આપવા માટે ગતિ શક્તિ પ્લેટફોર્મ શરૂ કરવામાં આવ્યું છે. આ મંત્રાલયો વચ્ચે વધુ સારા સંકલનને મંજૂરી આપશે. ગતિ શક્તિ યોજના ત્રણ મૂળભૂત ધ્યેયો હાંસલ કરવાના ઉદ્દેશ સાથે શરૂ કરવામાં આવી હતી:
- માલ અને લોકોની સરળ હેરફેરની સુવિધા માટે સીમલેસ મલ્ટીમોડલ કનેક્ટિવિટી
- બહેતર પ્રાથમિકતા, સંસાધનોનો મહત્તમ ઉપયોગ, સમયસર ક્ષમતા નિર્માણ
- અસંબંધિત આયોજન, માનકીકરણ અને મંજૂરીઓ જેવા મુદ્દાઓનું નિરાકરણ

માસ્ટર પ્લાનનો ઉદ્દેશ

- આ માસ્ટર પ્લાન 'નેશનલ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર પાઇપલાઇન પ્રોગ્રામ' (National Infrastructure Pipeline) માટે એક માળખું પૂરું પાડશે.
- આ યોજનાનો ઉદ્દેશ ભારતીય ઉત્પાદનોને તેમના લોજિસ્ટિક્સ ખર્ચમાં ઘટાડો કરીને અને સપ્લાય ચેઇનમાં સુધારો કરીને વધુ સ્પર્ધાત્મક બનાવવાનો છે. તે એકંદર માળખાકીય સુવિધાઓ અને અર્થતંત્ર માટે સંકલિત માર્ગનો પાયો પૂરો પાડવાનો છે.
- આ ભારતના સ્થાનિક ઉત્પાદકોને વૈશ્વિક સ્તરે સ્પર્ધાત્મક બનવામાં મદદ કરશે.
- આ સિવાય 100 લાખ કરોડ રૂપિયાથી વધુની આ યોજના યુવાનો માટે રોજગારની તકો ઉભી કરશે.
- તે ભારતમાં ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર સુધારવા માટે સમગ્ર વિશ્વમાંથી રોકાણ આકર્ષવા માગે છે અને ભારતમાં એકંદર માળખાકીય વિકાસ માટે નવી દિશા અને નવી ગતિ પ્રદાન કરશે.

આયોજનનું મહત્વ

- તે એક સીમલેસ મલ્ટી-મોડલ કનેક્ટિવિટી પ્લેટફોર્મ છે અને માલ અને લોકોની અવિરત હિલચાલને સુનિશ્ચિત કરશે અને રહેવાની સરળતા અને વ્યવસાયમાં સરળતા વધારશે.

ભારત-કોએશિયાએ પરંપરાગત દવા પ્રણાલીમાં સંશોધન માટે સાથે કામ કરવાનું નક્કી કર્યું

- ભારતે કોએશિયા સાથે ભારતીય પરંપરાગત દવા પદ્ધતિઓમાં સંશોધન અને વિકાસ અને યુરોપમાં આયુર્વેદના પ્રચાર માટે MOU પર હસ્તાક્ષર કર્યા.
- કોએશિયાની સરકાર તેના પ્રવાસન સાથે ભારતમાંથી આયુર્વેદ અને યોગનું પેકેજ કરવાની યોજના બનાવી રહી છે.
- આ MOUનો એક ધ્યેય યુરોપિયન સભ્યોને આરોગ્ય અને પ્રવાસન ઉત્પાદનોની વધુ વ્યાપક ઓફર સાથે જોડવાનો છે.
- આ યોજનાને અમલમાં મૂકવા માટે, આયુષ મંત્રાલયે ભારતીય પરંપરાગત દવા પદ્ધતિમાં શૈક્ષણિક સહયોગ માટે કોએશિયન આરોગ્ય મંત્રાલય સાથે કરાર કર્યો છે.
- ઓલ ઈન્ડિયા ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ આયુર્વેદ (AIIA) અને કોએશિયાના ફ્રાન્કફર્ટ હેલ્થ ટુરિઝમ ફ્લસ્ટર વચ્ચે MOU પર હસ્તાક્ષર થયા હતા.

MOUનું મહત્વ

- આ કરાર મહત્વપૂર્ણ છે કારણ કે તે યુરોપિયન દેશોમાં ભારતીય પરંપરાગત દવા પ્રણાલીને પ્રોત્સાહન આપવામાં મદદ કરશે. અન્ય દેશો સાથે ભારતના સંબંધો વધારવા અને શૈક્ષણિક સંશોધન, તબીબી શિક્ષણ, તબીબી અને શૈક્ષણિક પ્રવૃત્તિઓ, તાલીમ અને લાયકાત મકાનને પ્રોત્સાહન આપવા માટે આ એક મહત્વપૂર્ણ પગલું છે.

ભારત-કોએશિયા સંબંધો

- ભૂતપૂર્વ યુગોસ્લાવિયાના યુગથી ભારત-કોએશિયાના સંબંધો મૈત્રીપૂર્ણ રહ્યા છે. 1990ના દાયકાની શરૂઆતમાં રાજકીય ઉથલપાથલ અને સંઘર્ષોને કારણે, યુગોસ્લાવિયા 1990ના દાયકા દરમિયાન 6 નવા દેશોમાં વિભેદાઈ ગયું. આ છ દેશો છે – બોસ્નિયા અને હર્ઝગોવિના, મેસેડોનિયા, મોન્ટેનેગ્રો, સર્બિયા, કોએશિયા અને સ્લોવેનિયા. કોએશિયા તેની ભૂ-વ્યૂહાત્મક સ્થિતિ અને યુરોપિયન યુનિયન અને નાટોના સભ્યપદને કારણે એક મહત્વપૂર્ણ મધ્ય યુરોપિયન દેશ છે. આ દેશ એડ્રિયાટિક દરિયાકિનારો દ્વારા યુરોપનું મહત્વનું પ્રવેશ દ્વાર છે.

11 ઓક્ટોબર: આંતરરાષ્ટ્રીય કન્યા દિવસ (International Day of the Girl Child)

- યુનિસેફ દ્વારા દર વર્ષે 11 ઓક્ટોબરના રોજ આંતરરાષ્ટ્રીય કન્યા દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.
- આ દિવસ સમગ્ર વિશ્વમાં છોકરીઓના મહત્વ, શક્તિ અને સંભાવનાઓની ઉજવણી કરે છે. આ દિવસ છોકરીઓની જરૂરિયાતો અને તેમની સામે આવતી સમસ્યાઓ પર પણ પ્રકાશ પાડે છે.

Back to basics : ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યો (Sustainable Development Goal)

- ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્ય 5 નો ઉદ્દેશ 2030 સુધીમાં લિંગ સમાનતા પ્રાપ્ત કરવાનો છે. મહિલાઓ પુરૂષો કરતા 2.6 ગણી વધુ અવેતન અને ઘરના કામ કરે છે. 2019 સસ્તેનેબલ ડેવલપમેન્ટ ઇન્ડેક્સ માપ જણાવે છે કે 129 દેશોમાં 17 માં થી 14 SDGs સાથે લિંગ સમાનતા છે.

ઇતિહાસ

- દિવસની શરૂઆત કેનેડામાં પ્લાન ઇન્ટરનેશનલ તરીકે થઈ. તેની શરૂઆત એક એનજીઓએ કરી હતી. બાદમાં એનજીઓએ યુનાઈટેડ નેશન્સને આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે દિવસ મનાવવા વિનંતી કરી.

ભારત

- ભારત આંતરરાષ્ટ્રીય ગર્લ ચાઈલ્ડ ડે અને નેશનલ ગર્લ ચાઈલ્ડ ડે બંનેની ઉજવણી કરે છે. રાષ્ટ્રીય ગર્લ ચાઈલ્ડ ડે દર વર્ષે 24 જાન્યુઆરીએ ઉજવવામાં આવે છે.

National Girl Child Day

- દેશમાં ઘટતા બાળ જાતિ ગુણોત્તર મુદ્દે જાગૃતિ લાવવા માટે ઉજવવામાં આવે છે. તેનો ઉદ્દેશ છોકરીના મૂલ્યાંકનમાં સકારાત્મક વાતાવરણ બનાવવાનો છે. તેની શરૂઆત 2008 માં થઈ હતી.

બેટી બચાઓ બેટી પઢાઓ

- ભારત સરકારે 2015માં આ યોજના શરૂ કરી હતી. તેનો ઉદ્દેશ દેશમાં દરેક છોકરીને શિક્ષણ આપવાનો છે. તે બાળ લિંગ ગુણોત્તર ઘટવાના મુદ્દાને પણ સંબોધે છે. આ યોજનાનો મુખ્ય ઉદ્દેશ છોકરીની સલામતી સુનિશ્ચિત કરવાનો છે.
- આ યોજના ત્રિ-મંત્રી પ્રયાસ છે. તેનો અમલ મહિલા અને બાળ વિકાસ મંત્રાલય, માનવ સંસાધન વિકાસ અને આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ મંત્રાલય દ્વારા કરવામાં આવે છે.

ઉત્તર પ્રદેશમાં રાષ્ટ્રવ્યાપી રિવરિંગ કાર્યક્રમ (Nationwide River Ranching Programme) શરૂ થયો

- કેન્દ્રીય મત્સ્યપાલન, પશુપાલન અને ડેરી ઉદ્યોગ મંત્રી પુરૂષોત્તમ રૂપાલાએ 8 ઓક્ટોબર, 2021 ના રોજ નદી પશુપાલન કાર્યક્રમ (River Ranching Programme) શરૂ કર્યો.
- આ કાર્યક્રમ ઉત્તર પ્રદેશના બ્રિજઘાટ, ગઢ મુક્તેશ્વર ખાતે શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો.
- ઉત્તર પ્રદેશની સાથે, અન્ય 4 રાજ્યો ઓરિસ્સા, ઉત્તરાખંડ, ત્રિપુરા અને છત્તીસગઢે 'રાષ્ટ્રીય નદી પશુપાલન કાર્યક્રમ' લોન્ચમાં ભાગ લીધો હતો.
- ઉત્તર પ્રદેશમાં, રાષ્ટ્રીય સ્તરે નદી પશુપાલન કાર્યક્રમની શરૂઆતમાં આશરે 500 લોકોએ ભાગ લીધો હતો.
- ઉત્તરાખંડના હરિદ્વાર જિલ્લામાં ગંગા નદીના ચંડી ઘાટ પર એક લાખ આંગળીઓ (એક પ્રકારની માછલી) ઉછેરવામાં આવી હતી.

Back to basics : નદી પશુપાલન કાર્યક્રમ (River Ranching Programme)

- પ્રધાનમંત્રી મત્સ્ય સંપદા યોજના (PMMSY) યોજના અંતર્ગત નદી પાલન કાર્યક્રમ જમીન અને પાણીના ઉત્પાદક રીતે વિસ્તૃત, ઠંડા, વૈવિધ્યીકરણ અને ઉપયોગ દ્વારા માછલી ઉત્પાદન અને ઉત્પાદકતા વધારવા માટે એક વિશેષ પ્રવૃત્તિ તરીકે શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો.

■ અમલીકરણ એજન્સી:

- નેશનલ ફિશરીઝ ડેવલપમેન્ટ બોર્ડ, હૈદરાબાદ PMMSYના કેન્દ્રીય ઘટક હેઠળ નોડલ એજન્સી છે. આ બોર્ડને 'મત્સ્યપાલન મંત્રાલય' દ્વારા નિયુક્ત કરવામાં આવ્યું છે.

■ પ્રોગ્રામ આવશ્યકતા:

- જેમ જેમ માનવ વસ્તી વધી રહી છે, ઉચ્ચ ગુણવત્તાની પ્રોટીનની જરૂરિયાત અને માછલીની માંગ ધીમે ધીમે વધી રહી છે. આમ, આર્થિક અને પર્યાવરણીય રીતે જવાબદાર રીતે માછીમારી સંસાધનોના ટકાઉ ઉપયોગ અને સંરક્ષણને પ્રોત્સાહન આપવા માટે, નદી પશુપાલન કાર્યક્રમ શરૂ કરવામાં આવ્યો. આ કાર્યક્રમ ટકાઉ મત્સ્યઉદ્યોગ, જૈવવિવિધતાના સંરક્ષણ, ઇકોસિસ્ટમ સેવાઓનું મૂલ્યાંકન, નિવાસસ્થાનના ઘટાડાને ઘટાડવામાં અને સામાજિક-આર્થિક લાભો વધારવામાં મદદ કરશે.

અર્થશાસ્ત્રમાં નોબેલ પુરસ્કાર 2021 (Nobel Prize in Economics)ની જાહેરાત કરી

- આ વખતે ત્રણ અર્થશાસ્ત્રી ડેવિડ કાર્ડ, જોશુઆ ઍગ્રિસ્ટ અને ગુઈડો ઇમ્બેન્સને અર્થશાસ્ત્ર 2021માં નોબેલ પુરસ્કાર (Nobel Prize in Economics) એનાયત કરવામાં આવ્યો છે.
- ડેવિડ કાર્ડ એક અમેરિકન કેનેડિયન, જોશુઆ ઍગ્રિસ્ટ ઇઝરાયલી-અમેરિકન અને ડય-અમેરિકન અર્થશાસ્ત્રી ગિડો ઇમ્બેન્સને આ વખતે અર્થશાસ્ત્રનું નોબેલ પુરસ્કાર શ્રમ બજારની સમજ અને 'કુદરતી પ્રયોગો' માટે આપવામાં આવ્યું છે.
- અડધો એવોર્ડ ડેવિડ કાર્ડ (કેલિફોર્નિયા યુનિવર્સિટી, બર્કલેના પ્રોફેસર) ને 'શ્રમ અર્થશાસ્ત્રમાં તેમના પ્રયોગમૂલક યોગદાન માટે' ગયો. ડેવિડ કાર્ડનું કામ ન્યૂનતમ વેતન, ઇમિગ્રેશન અને શિક્ષણની શ્રમ બજારની અસરો પર કેન્દ્રિત છે.
- ઈનામનો બીજો અડધો ભાગ જોશુઆ ઍગ્રિસ્ટ (મેસેચ્યુસેટ્સ ઇન્સ્ટિટ્યુટ ઓફ ટેકનોલોજી (MIT)ના પ્રોફેસર) અને સ્ટેનફોર્ડના પ્રોફેસર ગુઈડો ઇમ્બેન્સને 'કારણભૂત સંબંધોના વિશ્લેષણમાં તેમના પદ્ધતિસરના યોગદાન માટે' આપવામાં આવ્યો હતો.

અર્થશાસ્ત્રમાં નોબેલ પુરસ્કાર (Nobel Prize in Economics)

- અર્થશાસ્ત્રમાં નોબેલ પુરસ્કાર (Nobel Prize in Economics) સૌપ્રથમ 1969માં આપવામાં આવ્યો હતો. આ એવોર્ડ Royal Swedish Academy of Sciences દ્વારા આપવામાં આવે છે. 1969માં, જાન ટીનબર્ગન અને રાગનાર ફિશ એવોર્ડના પ્રથમ વિજેતા હતા. આ એવોર્ડનું સત્તાવાર નામ Sveriges Riksbank Prize in Economic Sciences in Memory of Alfred Nobel છે.

સુનીલ છેત્રીએ 77મા ગોલ સાથે પેલેની બરાબરી કરી

- સુનીલ છેત્રીએ 10 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ 83મી મિનિટની સ્ટ્રાઈકમાં પોતાનો 77મો આંતરરાષ્ટ્રીય ગોલ ફટકારીને દિગ્ગજ ફૂટબોલર પેલેની બરાબરી કરી હતી.
- આ સ્ટ્રાઈક દરમિયાન છેત્રીના 77 મા ગોલની મદદથી ભારતે નેપાળને 1-0થી હરાવ્યું.
- આ ગોલએ તેમની ટીમને SAFF ચેમ્પિયનશિપમાં નાબૂદીના આરેથી પણ બચાવી હતી.

- છેત્રીએ ભારત માટે તેની 123મી મેચમાં આ સિદ્ધિ મેળવી હતી.
- તે હવે સંયુક્ત આરબ અમીરાતના અલી મબખૌત સાથે સંયુક્ત રીતે સક્રિય ફૂટબોલરોમાં સૌથી વધુ સ્કોર બનાવનારાઓની યાદીમાં ત્રીજા સ્થાને છે.
- તે 112 ગોલ સાથે ક્રિસ્ટિયાનો રોનાલ્ડો અને 79 ગોલ સાથે લિયોનલ મેસ્સીથી પાછળ છે.

SAFF ચેમ્પિયનશિપ 2021

- સાત વખતની ચેમ્પિયન ભારત હવે ત્રણ મેચમાંથી પાંચ પોઈન્ટ સાથે 'પાંચ-ટીમના ટેબલમાં' ત્રીજા સ્થાને છે. ભારત ત્રણ મેચમાં છ પોઈન્ટ સાથે માલદીવ અને ત્રણ મેચમાં છ પોઈન્ટ સાથે નેપાળથી નીચે છે. ફાઈનલમાં સ્થાન મેળવવા માટે ભારતે હજુ યજમાન માલદીવ સામે અંતિમ રાઉન્ડ-રોબિન લીગ મેચ જીતવાની જરૂર છે.

Back to basics : સાઉથ એશિયન ફૂટબોલ ફેડરેશન ચેમ્પિયનશિપ (SAFF Championship)

- SAFF ચેમ્પિયનશિપ અગાઉ 'દક્ષિણ એશિયન સંગઠન પ્રાદેશિક સહકાર ગોલ્ડ કપ' તરીકે જાણીતી હતી. ચેમ્પિયનશિપ પુરૂષોની રાષ્ટ્રીય ફૂટબોલ ટીમોની આંતરરાષ્ટ્રીય સંગઠન ફૂટબોલ સ્પર્ધા છે. તે સાઉથ એશિયન ફૂટબોલ ફેડરેશન (SAFF) દ્વારા સંચાલિત છે. તમામ સાત ટીમો બાંગ્લાદેશ, ભારત, ભૂતાન, નેપાળ, માલદીવ, પાકિસ્તાન અને શ્રીલંકા આ ટુર્નામેન્ટમાં ભાગ લેવા માટે પાત્ર છે. આ ટુર્નામેન્ટનું આયોજન દર બે વર્ષે કરવામાં આવે છે. 2005માં SAFFમાં જોડાવા માટે અફઘાનિસ્તાન તાજેતરનો દેશ છે. જો કે, અફઘાનિસ્તાને 2015માં સંગઠન છોડી દીધું અને સેન્ટ્રલ એશિયન ફૂટબોલ એસોસિએશન (CAFA) ના સ્થાપક સભ્ય બન્યા.

10 ઓક્ટોબર: વિશ્વ માનસિક આરોગ્ય દિવસ (World Mental Health Day)

- 10 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ સમગ્ર વિશ્વમાં વિશ્વ માનસિક આરોગ્ય દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવી હતી, જેનો ઉદ્દેશ માનસિક સ્વાસ્થ્યના મુદ્દાઓ પર જાગૃતિ લાવવાનો હતો.
- આ દિવસ માનસિક સ્વાસ્થ્ય અને સુખાકારી સંબંધિત પહેલ પર ટેકો મેળવવા માટે મનાવવામાં આવે છે.
- આ વર્ષે, વિશ્વ માનસિક સ્વાસ્થ્ય વધુ મહત્વનું છે કારણ કે કોવિડ-19 એ લોકોના માનસિક સ્વાસ્થ્ય પર મોટી અસર કરી છે.

વર્લ્ડ હેલ્થ એસેમ્બલી

- મે 2021માં વર્લ્ડ હેલ્થ એસેમ્બલી દરમિયાન, વિશ્વભરની સરકારોએ તમામ સ્તરે ગુણવત્તાયુક્ત માનસિક આરોગ્ય સેવાઓ વધારવાની જરૂરિયાત પર ભાર મૂક્યો હતો. કેટલાક દેશોએ તેમની વસ્તીને માનસિક આરોગ્ય સંભાળ પૂરી પાડવા માટે નવી રીતો શોધી છે.

Back to basics : વિશ્વ માનસિક આરોગ્ય દિવસ (World Mental Health Day)

- વિશ્વ માનસિક આરોગ્ય દિવસ વૈશ્વિક માનસિક સ્વાસ્થ્ય જાગૃતિ, શિક્ષણ અને સામાજિક કલંક સામે હિમાયત માટે આંતરરાષ્ટ્રીય દિવસ છે. વર્લ્ડ ફેડરેશન ફોર મેન્ટલ હેલ્થના ઉપક્રમે આ દિવસ સૌપ્રથમ વર્ષ 1992માં ઉજવવામાં આવ્યો હતો. ફેડરેશન 150થી વધુ દેશોના સભ્યો સાથે વૈશ્વિક માનસિક આરોગ્ય સંસ્થા છે.

ગ્રેડેડ રિસ્પોન્સ એક્શન પ્લાન (GRAP)

- તાજેતરમાં, એર ક્વોલિટી મેનેજમેન્ટ કમિશન (CAQM) એ માહિતી આપી છે કે 48 કલાક દરમિયાન હવાની ગુણવત્તા વધુ દૂષિત અને નિર્ધારિત સ્તરથી ઉપર હોય તો ગ્રેડેડ રિસ્પોન્સ એક્શન પ્લાન (GRAP)ની 'ખૂબ જ નબળી' અને 'ગંભીર' કેટેગરી હેઠળ આવરી લેવામાં આવેલા પગલાં લાગુ પડશે.

Back to basics : ગ્રેડેડ રિસ્પોન્સ એક્શન પ્લાન (GRAP)**પરિચય:**

- દિલ્હીના NCTમાં હવાની ગુણવત્તા અંગે એમસી મહેતા વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા (2016)ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના આદેશ મુજબ વિવિધ એર ક્વોલિટી ઇન્ડેક્સ (AQI) હેઠળ અમલીકરણ માટે ગ્રેડેડ રિસ્પોન્સ એક્શન પ્લાન તૈયાર કરવામાં આવ્યો છે. આને મુખ્ય કેટેગરીમાં વર્ગીકૃત કરવામાં આવે છે, એટલે કે, ગરીબ, ખૂબ જ ગરીબ અને ગંભીર કેટેગરીમાં, એટલે કે.
- તેમાં 'ગંભીર+ અથવા કટોકટી'ની નવી કેટેગરી ઉમેરવામાં આવી છે.
- આ યોજનાને પર્યાવરણ, વન અને આબોહવા પરિવર્તન મંત્રાલય દ્વારા 2017માં સૂચિત કરવામાં આવી હતી.
- હવાની નબળી ગુણવત્તાના કિસ્સામાં લેવામાં આવનાર પગલાંને સંસ્થાગત બનાવ્યા.
- આ યોજના પ્રકૃતિમાં વૃદ્ધિશીલ છે, તેથી જ્યારે હવાની ગુણવત્તા 'ગરીબ' થી 'ખૂબ ગરીબ' તરફ આગળ વધે છે, ત્યારે બંને કેટેગરી હેઠળ સૂચિબદ્ધ પગલાંનું પાલન કરવું જોઈએ.

- આ PM10 અને PM2.5 સ્તરને 'મધ્યમ' રાષ્ટ્રીય AQI કેટેગરીથી આગળ વધતા અટકાવે છે.

અમલીકરણ

- 2020 સુધીમાં, સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા નિયુક્ત પર્યાવરણ પ્રદૂષણ (નિવારણ અને નિયંત્રણ) સત્તામંડળ (EPCA)એ રાજ્યોને GRAP પગલાં લાગુ કરવાનો આદેશ આપ્યો હતો.
- વર્ષ 2020માં EPCA નું વિસર્જન કરવામાં આવ્યું હતું અને તેની જગ્યાએ એર ક્વોલિટી મેનેજમેન્ટ કમિશન (CAQM) લેવામાં આવ્યું હતું.
- CAQM એ દિલ્હી, પંજાબ, હરિયાણા, રાજસ્થાન અને ઉત્તર પ્રદેશમાં હવાની ગુણવત્તા સુધારવા માટેના વિવિધ પ્રયાસોના સંકલન અને દેખરેખ માટેનું વૈધાનિક તંત્ર છે, જે અંતર્ગત ઉપચારાત્મક અભિગમ સાથે છે.

શ્રેણી	એમ્બિયન્ટ પાર્ટિક્યુલેટ મેટર (PM)	ધોરણ
સરેરાશ કરતા ખરાબ	PM 2.5, 61-120 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ PM 10, 101-350 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	થર્મલ પાવર પ્લાન્ટ્સમાં પ્રદૂષણ નિયંત્રણ નિયમોનો અમલ. રસ્તાઓ પર મશીન દ્વારા સફાઈ. ફટાકડા પર કડક પ્રતિબંધ. કચરો સળગાવવા પર પ્રતિબંધ.
ખૂબ જ ખરાબ	PM 2.5, 121-250 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ PM 10, 351-430 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	ડીઝલ જનરેટર સેટનો ઉપયોગ બંધ કરવો. બસ અને મેટ્રો સેવાઓમાં વધારો અને મેટ્રો સેવાઓની આવૃત્તિમાં વધારો. હોટલો અને ખુલ્લી રેસ્ટોરાં માં કોલસા/લાકડાનો ઉપયોગ બંધ કરવો.

શ્રેણી	એમ્બિયન્ટ પાર્ટિક્યુલેટ મેટર (PM)	ધોરણ
ગંભીર	PM 2.5, 250થી વધુ $\mu\text{g}/\text{ઘન મીટર}$ PM 10, 430 $\mu\text{g}/\text{ઘન મીટર}$ થી વધુ.	રસ્તાની સતત યાંત્રિક સફાઈ અને પાણીનો છંટકાવ. ઈંટના ભટ્ટા, ગરમ મિશ્રણ છોડ, પથ્થરના કશર બંધ કરવા. બદરપુર પાવર પ્લાન્ટ બંધ. વિવિધ દરે જાહેર પરિવહનને પ્રોત્સાહન આપવું.
ગંભીર+ અથવા કટોકટી	PM 2.5, 300 $\mu\text{g}/\text{ઘન મીટર}$ પ્લસ PM 10, 500 $\mu\text{g}/\text{ઘન મીટર}$ થી વધુ (48 કલાક અથવા તેથી વધુ સમય માટે સ્થિર સ્થિતિ)	દિલ્હીમાં ટ્રકોનો પ્રવેશ બંધ થયો (આવશ્યક ચીજવસ્તુઓ સિવાય). બાંધકામનું કામ બંધ થઈ ગયું. ખાનગી વાહનો માટે ઓડ/ઈઠ વન યોજનાની રજૂઆત. શાળાઓ બંધ કરવી.

અન્ય પગલાં

- પર્યાવરણ સંરક્ષણ ફી (EPC): 2016માં સુપ્રીમ કોર્ટે દિલ્હી અને NCRમાં 2000cc અને તેથી વધુની ડીઝલ કારના વેચાણ પર 1 ટકાની EPC લાગુ કરી હતી.
- પર્યાવરણ વળતર ફી (ECC): 2015માં સુપ્રીમ કોર્ટે દિલ્હીમાં પ્રવેશતા ટ્રકો પર ECC લાગુ કરી હતી.

ડ્રાફ્ટ EPR નોટિફિકેશન: પ્લાસ્ટિક પેકેજિંગ વેસ્ટ

- તાજેતરમાં કેન્દ્રીય પર્યાવરણ મંત્રાલયે પ્લાસ્ટિક વેસ્ટ મેનેજમેન્ટ રૂલ્સ, 2016 હેઠળ વિસ્તૃત ઉત્પાદક જવાબદારી (Extended Producer Responsibility-EPR)ના નિયમન માટે ડ્રાફ્ટ નોટિફિકેશન બહાર પાડ્યું છે.
- આ ડ્રાફ્ટમાં ભારતમાં પ્લાસ્ટિક પેકેજિંગ કચરો ઉત્પન્ન કરનારા ઉત્પાદકો, આયાતકારો અને બ્રાન્ડ માલિકો દ્વારા સંચાલિત કરવામાં આવનાર કચરાના જથ્થાને સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યો છે.
- અગાઉ મંત્રાલયે પ્લાસ્ટિક વેસ્ટ મેનેજમેન્ટ સુધારા નિયમો, 2021ની સૂચના આપી હતી. આ નિયમનનો ઉદ્દેશ 2022 સુધીમાં 'ઓછી ઉપયોગિતા અને ઉચ્ચ કચરા ક્ષમતા' સાથે વિશિષ્ટ સિંગલ-યુઝ પ્લાસ્ટિક આઈટમ્સને મર્યાદિત કરવાનો છે.

ઉત્પાદક ઓર્ડર

- તે પ્લાસ્ટિક પેકેજિંગ સામગ્રીના ઉત્પાદકો માટે 2024 સુધીમાં ઉત્પાદિત તમામ ઉત્પાદનો એકત્રિત કરવાનું ફરજિયાત બનાવે છે અને ખાતરી કરે છે કે લઘુત્તમ ટકાવારી રિસાયકલ કરવામાં આવે છે તેમજ પછીના પુરવઠામાં તેનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.
- પ્લાસ્ટિકના ઉત્પાદકોને કેન્દ્રીકૃત વેબસાઈટ મારફતે સરકારને જાહેરાત કરવાની ફરજ પડશે કે તેઓ વાર્ષિક કેટલું પ્લાસ્ટિક ઉત્પન્ન કરે છે.

EPR પ્રમાણપત્ર

- તેણે એવી સિસ્ટમ પણ સ્પષ્ટ કરી છે જેના દ્વારા પ્લાસ્ટિક પેકેજિંગના ઉત્પાદકો અને વપરાશકર્તાઓ પ્રમાણપત્રો એકત્રિત કરી શકે છે – તેને EPR સર્ટિફિકેટ કહેવામાં આવે છે અને તેઓ તેના દ્વારા વેપાર કરી શકે છે.
- EPRનો અર્થ એ છે કે ઉત્પાદનના પર્યાવરણને અનુકૂળ સંચાલન (પ્લાસ્ટિક પેકેજિંગ) માટે ઉત્પાદકની જવાબદારી તે ઉત્પાદનના ઉપયોગના સમયગાળા સુધી રહેશે.
- પ્રમાણપત્રો સંસ્થાઓની અંદરની ખામીઓને દૂર કરવાની તેમની જવાબદારી કરતા રિસાયકલ કરેલી સામગ્રીનો વધુ ઉપયોગ કરતી સંસ્થાઓની મદદ લેશે.

ઉત્પાદનના સમયગાળામાં સમાધાન

- પ્લાસ્ટિકનો માત્ર એક ભાગ કે જેને રિસાયકલ કરી શકાતો નથી, જેમ કે બહુસ્તરીય બહુ-ભૌતિક પ્લાસ્ટિક માર્ગ બાંધકામ, કચરો થી ઉજા, તેલ અને સિમેન્ટના ભટ્ટાનો કચરો વગેરે.
- કેન્દ્રીય પ્રદૂષણ નિયંત્રણ બોર્ડ (CPCB) દ્વારા નિર્ધારિત પદ્ધતિઓને જ તેમના નિકાલ માટે મંજૂરી આપવામાં આવશે.

Back to basics : પ્લાસ્ટિક પેકેજિંગનું વર્ગીકરણ

- સખત પ્લાસ્ટિક:
 - આમાં પ્લાસ્ટિક ઉત્પાદનોનો સમાવેશ થાય છે જેનો નિકાલ કરવામાં આવે ત્યારે સરળતાથી નાશ પામતો નથી, ઘણી મોટી અને ભારે વસ્તુઓ જેમ કે લોન ખુરશીઓ, ડોલ, ટોડલર રમકડાં વગેરે.
- ફ્લેક્સિબલ પ્લાસ્ટિક:
 - તેમાં સિંગલ લેયર અથવા મલ્ટિલેયર (વિવિધ પ્રકારના પ્લાસ્ટિક સાથે એકથી વધુ સ્તર), પ્લાસ્ટિકની ચાદરો અને પ્લાસ્ટિકની ચાદરોથી બનેલું કવર, કેરી બેગ (કમ્પોસ્ટેબલ

પ્લાસ્ટિકથી બનેલી કેરી બેગ સહિત), પ્લાસ્ટિકના પાઉચ અથવા પાઉચનું પેકેજિંગ શામેલ છે.

■ મલ્ટિલેવલ પ્લાસ્ટિક પેકેજિંગ:

- આમાં પ્લાસ્ટિકનો સમાવેશ થાય છે જેમાં પ્લાસ્ટિકનું ઓછામાં ઓછું એક સ્તર અને પ્લાસ્ટિક સિવાય સામગ્રીનું ઓછામાં ઓછું એક સ્તર હોય છે.

લક્ષ્ય

■ કંપનીઓ દ્વારા પ્લાસ્ટિક કચરાના એકત્રિત/સંગ્રહ માટે લક્ષ્ય:

- 2021-22માં લક્ષ્યાંકના 35 ટકા.
- 2022-23 સુધીમાં લક્ષ્યાંકના 70 ટકા.
- 2024 સુધીમાં લક્ષ્યાંકના 100 ટકા.
- 2024માં તેમના હાર્ડ પ્લાસ્ટિક (કેટેગરી 1)ના ઓછામાં ઓછા 50 ટકા પ્લાસ્ટિકને તેમની કેટેગરી 2 અને 3 હેઠળ 30 ટકા પ્લાસ્ટિક રિસાયકલ કરવું પડશે.
- આમ, દર વર્ષે એક પછી એક ઊંચા લક્ષ્યાંકો પ્રદર્શિત કરવામાં આવશે અને 2026-27 પછી તેમની કેટેગરી 1ના 80 ટકા અને અન્ય બે કેટેગરીના 60 ટકા ને રિસાયકલ કરવાની જરૂર પડશે.
- પેકેજિંગ સામગ્રીનો ઉપયોગ કરવા તેમજ તેમની આયાત કરતી કંપનીઓ માટે, ઓછા ફેરફાર સાથે સમાન લક્ષ્યો છે.

■ EPR પ્રમાણપત્રો ખરીદવું:

- જો સંસ્થાઓ તેમની જવાબદારીઓ પૂરી કરવામાં અસમર્થ હોય, તો તેમને 'કેસ-બાય-કેસ ધોરણે' પ્રમાણપત્રો ખરીદવાની મંજૂરી આપવામાં આવશે.
- સેન્ટ્રલ પોલ્યુશન કન્ટ્રોલ બોર્ડ (CPCB) કેન્દ્રીકૃત ઓનલાઈન પોર્ટલ પર આવા એક્સચેન્જ માટે એક મિકેનિઝમ વિકસાવશે.

■ પાલન ન કરવું:

- જોકે, અનુપાલન ન કરવા માટે પરંપરાગત દંડ લાદવામાં આવશે નહીં. તેના બદલે પર્યાવરણીય વળતર ચૂકવવું પડશે, જોકે નિયમોમાં વળતર કેટલું હશે તે સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યું નથી.

■ ફાઇન:

- જે સંસ્થાઓ તેમના લક્ષ્યોને પૂર્ણ કરતી નથી અથવા તેમના વાર્ષિક લક્ષ્યોને પૂર્ણ કરવા માટે પૂરતી કેડિટ ખરીદતી નથી તેમને દંડ આપવો પડશે.
- જો તેઓ ત્રણ વર્ષમાં તેમના લક્ષ્યોને પૂર્ણ કરશે, તો તેમને 40% રિફંડ મળશે, નહીં તો પૈસા જપ્ત કરવામાં આવશે.
- આ રીતે એકત્રિત કરવામાં આવેલી રકમ એસ્કો એકાઉન્ટ (Escrow Account)માં મૂકવામાં આવશે અને તેનો ઉપયોગ પ્લાસ્ટિક પેકેજિંગ કચરાના સંગ્રહ અને રિસાયકલિંગ/નિકાલમાં કરી શકાય છે જેમાંથી પર્યાવરણીય વળતર મળ્યું છે.

■ પ્લાસ્ટિક પર પ્રતિબંધ :

- જુલાઈ 2022 થી પ્લાસ્ટિક ઉત્પાદનોની શ્રેણીના ઉત્પાદન પર પ્રતિબંધ મૂકવામાં આવશે. આ યાદીમાં પ્લાસ્ટિકની લાકડીઓ વાળા ઈયરબડ્સ, ફુગ્ગાઓ માટે પ્લાસ્ટિકની લાકડીઓ, પ્લાસ્ટિકના પ્રવજ, કેન્ડી સ્ટીક્સ વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.

એલેક્ઝાન્ડર શેલેનબર્ગને ઓસ્ટ્રિયાના નવા ચાન્સેલર તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા

- સેબેસ્ટિયન કુર્ઝ (Sebastian Kurz)ના રાજીનામા બાદ એલેક્ઝાન્ડર શેલેનબર્ગ (Alexander Schellenberg) 11 ઓક્ટોબર, 2021 ના રોજ ઓસ્ટ્રિયાના ચાન્સેલર તરીકે ચૂંટાયા હતા.
- ભ્રષ્ટાચાર કોભાંડમાં સંડોવણીને કારણે સેબેસ્ટિયન કુર્ઝ રાજીનામું આપ્યું.
- એલેક્ઝાન્ડર ઉપરાંત, માર્કલ લિનહાર્ડ વિદેશ મંત્રીની ભૂમિકા માટે જોડાયા. તેઓ ફાન્સમાં ભૂતપૂર્વ રાજદૂત હતા.
- બંને વ્યક્તિઓની નિમણૂકે ઓસ્ટ્રિયન સરકાર, ઓસ્ટ્રિયન પીપલ્સ પાર્ટી અને ગ્રીન પાર્ટી ગઠબંધનમાં કટોકટીનો અંત લાવવામાં મદદ કરી.

Back to basics : એલેક્ઝાન્ડર શેલેનબર્ગ

- તે ઓસ્ટ્રિયન રાજદ્વારી, ન્યાયશાસ્ત્રી અને ઓસ્ટ્રિયન પીપલ્સ પાર્ટીના રાજકારણી છે. તેઓ હાલમાં ઓસ્ટ્રિયાના ચાન્સેલર તરીકે સેવા આપી રહ્યા છે. બીજી કુર્ઝ સરકારમાં, તેમણે વિદેશ બાબતોના મંત્રી તરીકે સેવા આપી હતી. તે શેલેનબર્ગ પરિવારનો સભ્ય છે. તે યુરોપ કોલેજમાંથી સ્નાતક છે. તેઓ કારકિર્દી રાજદ્વારી હતા અને વિદેશ મંત્રી બન્યા ત્યારે સેબેસ્ટિયન કુર્ઝના સલાહકાર બન્યા હતા.

રજનીશ કુમાર ભારતપે(BharatPe)ના પ્રમુખ બન્યા

- ભારતીય સ્ટેટ બેંકના ભૂતપૂર્વ ચીફ રજનીશ કુમાર ભારતપેના બોર્ડમાં ચેરમેન તરીકે જોડાયા છે.
- રજનીશ કુમાર કંપનીની ટૂંકા ગાળાની અને લાંબા ગાળાની વ્યૂહરચના નક્કી કરવામાં સામેલ થશે.
- તે બોર્ડના અન્ય સભ્યો અને મુખ્ય અનુભવ અધિકારી સાથે ચાવીરૂપ નિયમનકારી અને વ્યવસાયિક પહેલ પર નજીકથી કામ કરશે.
- BharatPe-Centrum Capitalને રિઝર્વ બેન્ક ઓફ ઈન્ડિયા (RBI) તરફથી એક નાની ફાઇનાન્સ બેન્ક સ્થાપવા માટે સૈદ્ધાંતિક મંજૂરી મળી છે, જે પંજાબ મહારાષ્ટ્ર બેંકનો કબજો લેશે.

BharatPe ના ચેરમેન તરીકે સેવા

- BharatPe ના ચેરમેન તરીકે, રજનીશ કુમાર વ્યાપારની કામગીરી તેમજ કોર્પોરેટ ગવર્નન્સની બાબતો પર BharatPe ના મેનેજમેન્ટને સલાહ અને પરામર્શ આપશે.

ચેરમેન તરીકેનો કાર્યકાળ

- રજનીશ કુમારે ઓક્ટોબર 2020માં ભારતના સૌથી મોટા ધિરાણકર્તા SBIના ચેરમેન તરીકેનો કાર્યકાળ પૂરો કર્યો. હાલમાં, તે આંધ્ર પ્રદેશ સરકારના સલાહકાર (સંસાધન ઉછેર) તરીકે કામ કરી રહ્યા છે. તેઓ HSBC બેંક, L&T ઇન્ફોટેક અને એશિયામાં સ્વતંત્ર બિન-કાર્યકારી નિયામક તરીકે પણ સેવા આપે છે.

મેનેજિંગ ડિરેક્ટર તરીકેનો કાર્યકાળ

- રજનીશ કુમારે નેશનલ બેન્કિંગ ગ્રુપના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર અને સ્ટેટ બેન્ક ઓફ ઇન્ડિયાના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર (કમ્પ્લાયન્સ એન્ડ રિસ્ક) તરીકે પણ સેવા આપી છે. તેમણે સ્ટેટ બેન્ક ઓફ ઇન્ડિયાના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર અને ચીફ એક્ઝિક્યુટિવ ઓફિસર તરીકે કેપિટલ માર્કેટ્સ લિમિટેડનું નેતૃત્વ પણ કર્યું હતું.

નાગરિક ઉડ્ડયન મંત્રીએ અકાસા એરને ભારતમાં સંચાલન કરવાની મંજૂરી આપી

- નાગરિક ઉડ્ડયન મંત્રાલયે ભારતમાં તેની કામગીરી માટે 'અકાસા એર' (Akasa Air) નામની નવી એરલાઇનને નો ઓબ્જેક્શન સર્ટિફિકેટ (NoC) આપ્યું છે.
- અકાસા એરને રાકેશ જુનજુનવાલા અને જેટ એરવેઝના ભૂતપૂર્વ CEO વિનય દુબેનું સમર્થન છે.
- નવી એરલાઇન 2022ના મધ્ય સુધીમાં કામગીરી શરૂ કરવાનું લક્ષ્ય ધરાવે છે.
- એરલાઇન આગામી ચાર વર્ષમાં 70 વિમાનોનું સંચાલન કરવાની યોજના ધરાવે છે.

અકાસા એરલાઇન (Akasa Air)

- અકાસા એરલાઇન રાકેશ જુનજુનવાલા દ્વારા શરૂ કરવામાં આવી રહેલી અલ્ટ્રા-લો-કોસ્ટ કેરિયર સર્વિસ (ULCC) છે. તેઓ કંપનીમાં 40% હિસ્સો ધરાવે છે. તેમાં વિમાન દુબે, જેટ એરવેઝના ભૂતપૂર્વ CEO અને ઇન્ડિગોના ભૂતપૂર્વ ચેરમેન આદિત્ય ઘોષ જેવા ઉડ્ડયન ઉદ્યોગના દિગ્ગજોને પણ સામેલ કર્યા છે. વિનય દુબે અકાસા કંપનીના CEO છે જ્યારે આદિત્ય ઘોષ જુનજુનવાલાના નોમિની તરીકે સેવા આપે તેવી અપેક્ષા છે.

ULCC મોડેલ

- ULCC એટલે 'અલ્ટ્રા-લો-કોસ્ટ કેરિયર્સ'. (ultra-low-cost carriers) આ એરલાઇન બિઝનેસ મોડેલ હેઠળ, કંપની ઇન્ડિગો અને સ્પાઈસ જેટ જેવી સામાન્ય બજેટ એરલાઇન્સની તુલનામાં ઓપરેટિંગ ખર્ચ ઓછો રાખવા પર

ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે. લો-કોસ્ટ કેરિયર (LCC) મોડેલમાં, એરલાઇન્સ કેટલીક સુવિધાઓને બાકાત રાખે છે જે સામાન્ય રીતે સીટ સિલેક્શન, ફૂડ એન્ડ બેવેરેજસ વગેરે જેવા સંપૂર્ણ સેવા એરલાઇન અનુભવ સાથે સંકળાયેલી હોય છે.

ઈરાને વેલાયત નામની વાર્ષિક હવાઈ સંરક્ષણ ક્વાયત શરૂ કરી

- ઈરાને 12 ઓક્ટોબર, 2021 ના રોજ તેના વિશાળ કેંદ્રિય રણમાં બે દિવસની હવાઈ સંરક્ષણ ક્વાયત શરૂ કરી.
- સેના અને અર્ધલશ્કરી ક્રાંતિકારી ગાર્ડ બંને પહેલેથી જ વેલાયત નામની વાર્ષિક ક્વાયતમાં ભાગ લઈ રહ્યા હતા.
- હવે, એલિટ હવાઈ દળ, હવાઈ સંરક્ષણ એકમો પણ ક્વાયતમાં ભાગ લેશે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- અગાઉ ઓક્ટોબરમાં, ઈરાને અઝરબૈજાન સાથે તેની સરહદ નજીક એક ક્વાયત હાથ ધરી હતી.
- આ લશ્કરી ક્વાયત હાથ ધરવામાં આવી હતી એ પહેલા અઝરબૈજાન અને ઈઝરાયેલે તાજેતરના મહિનાઓમાં તેમના લશ્કરી જોડાણને મજબૂત બનાવ્યું છે. નાગોર્નો-કારાબાખ ક્ષેત્રમાં આર્મેનિયા સાથેના સંઘર્ષમાં અઝરબૈજાનને મદદ કરવા ઈઝરાયેલે હાઈટેક ડ્રોન પૂરા પાડ્યા હતા.

2015 પરમાણુ કરાર

- ઈરાનના જૂના 2015 ના કરારને પુનઃજીવિત કરવા માટે વિયેનામાં જૂન 2021 થી વાતચીત અટકી પડી છે. તેની પુનઃસ્થાપના માટે કોઈ તારીખ નક્કી કરવામાં આવી નથી. 2015 ના પરમાણુ કરાર હેઠળ, ઈરાને આર્થિક પ્રતિબંધો હટાવવાના બદલામાં યુરેનિયમનું સંવર્ધન નોંધપાત્ર રીતે મર્યાદિત કર્યું. 2018 માં, યુએસના ભૂતપૂર્વ રાષ્ટ્રપતિ ડોનાલ્ડ ટ્રમ્પે 2015 ના કરારમાંથી યુ.એસ.ને હટાવી લીધું. આનાથી સમગ્ર મધ્ય પૂર્વમાં તણાવ વધ્યો અને પરિણામે હુમલાની ઘટનાઓ બની.

12 ઓક્ટોબર: વિશ્વ સંધિવા દિવસ

- દર વર્ષે 12 ઓક્ટોબરના રોજ જાગૃતિ લાવવા માટે વિશ્વ સંધિવા દિવસ મનાવવામાં આવે છે જેથી સંયુક્ત રોગો કે જે પીડા અને જડતાનું કારણ બને છે.
- યુરોપિયન એલાયન્સ ઓફ એસોસિએશન્સ ફોર રૂમેટોલોજી (EULAR) અનુસાર, સંધિવાના વિવિધ પ્રકારો છે અને અંદાજિત 100 મિલિયન લોકોનું નિદાન થયું નથી.

સંધિવાના દર્દીઓએ કસરત કરવી જોઈએ?

- સંધિવાના ઘણા દર્દીઓ તીવ્ર સાંધાના દુખાવાને કારણે કસરત કરવા માટે બહુ ઉત્સાહી નથી. પરંતુ નિષ્ક્રિય જીવન અને વ્યાયામના અભાવને કારણે, સાંધાના રોગો વધુ ખરાબ થાય છે. પરંતુ તેમને પીડા ઘટાડવા અને તંદુરસ્ત વજન જાળવવા માટે મધ્યમ કસરત કરવી જોઈએ.

આ રોગથી કોણ પીડાય છે?

- જોકે સંધિવા સામાન્ય રીતે વૃદ્ધાવસ્થા સાથે સંકળાયેલ છે. પરંતુ યુવાનો સાંધાના રોગો માટે પણ સંવેદનશીલ હોય છે. સંયુક્ત રોગની સ્થિતિ બાળકોમાં જુવેનાઇલ ઇડિયોપેથિક આર્થરાઇટિસ (JIA) તરીકે ઓળખાય છે.

સૈનિક સ્કૂલ સોસાયટી સાથે 100 શાળાઓના જોડાણને મંત્રીમંડળે મંજૂરી આપી

- કેન્દ્રીય મંત્રીમંડળે સૈનિક સ્કૂલ સોસાયટી સાથે 100 સરકારી ક્ષેત્ર તેમજ ખાનગી ક્ષેત્રની શાળાઓને જોડાણ માટે મંજૂરી આપી દીધી છે.
- પ્રધાનમંત્રી નરેન્દ્ર મોદીની અધ્યક્ષતામાં કેન્દ્રીય મંત્રીમંડળે 12 ઓક્ટોબર, 2021 ના રોજ આ પ્રસ્તાવને મંજૂરી આપી હતી.
- આ મંજૂરી મુજબ, સંરક્ષણ મંત્રાલયની સૈનિક શાળાઓ સોસાયટી હેઠળ સંલગ્ન સૈનિક શાળાઓ શરૂ કરવામાં આવશે.

સંગઠનનો પ્રથમ તબક્કો

- પ્રથમ તબક્કામાં સરકારે પ્રસ્તાવ મૂક્યો છે કે રાજ્યો, NGO અને ખાનગી ભાગીદારોમાંથી 100 સંલગ્ન ભાગીદારો બનાવવામાં આવશે.

રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ

- આ શાળાઓ શિક્ષણની રાષ્ટ્રીય નીતિ અનુસાર જોડાયેલી હતી. સરકારે મૂલ્ય આધારિત શિક્ષણ પર વધુ ધ્યાન આપવાનું પણ નક્કી કર્યું છે જે બાળકોને ભારતની સમૃદ્ધ સંસ્કૃતિ અને વારસામાં ગૌરવ વિકસાવવામાં મદદ કરશે. તે તેમની વચ્ચે શિસ્ત, ચારિત્ર્ય, રાષ્ટ્રીય ફરજની ભાવના અને દેશભક્તિ સાથે અસરકારક નેતૃત્વ પણ વિકસાવશે.

સૈનિક શાળાઓમાં બાળકોનો પ્રવેશ

- શૈક્ષણિક વર્ષ 2022-2023 થી શરૂ કરીને, આવી 100 સંલગ્ન શાળાઓમાં આશરે 5000 વિદ્યાર્થીઓ વર્ગ 6 માં પ્રવેશ મેળવશે. હાલમાં, હાલની 33 સૈનિક શાળાઓમાં 6 માં વર્ગમાં આશરે ત્રણ હજાર વિદ્યાર્થીઓની પ્રવેશ ક્ષમતા છે.

Back to basics : લશ્કરી શાળા

- સૈનિક શાળાઓ ભારતભરની શાળાઓની એક વ્યવસ્થા છે, જે સૈન્ય શાળાઓ સોસાયટી દ્વારા સ્થાપિત અને સંચાલિત છે, જે સંરક્ષણ મંત્રાલય (MoD) હેઠળ છે. આ શાળાઓની કલ્પના વર્ષ 1961 માં વી.કે. કૃષ્ણ મેનને કરેલી.

દ્યુનિશિયાના રાષ્ટ્રપતિએ નવી સરકારનું અનાવરણ કર્યું

- દ્યુનિશિયાના રાષ્ટ્રપતિ કૈસ સૈયદે 11 ઓક્ટોબર, 2021 ના રોજ નવી સરકારનું અનાવરણ કર્યું.
- રાષ્ટ્રપતિએ એ પણ કોઈ સંકેત આપ્યો નથી કે તેઓ જુલાઈ 2021 માં પ્રાપ્ત કરેલી મોટાભાગની શક્તિઓનો સંપૂર્ણ નિયંત્રણ ક્યારે છોડી દેશે.
- તેમણે આર્થિક આપત્તિને ટાળવા માટે નાણાકીય બચાવ પેકેજ માટે જરૂરી સુધારાઓ શરૂ કરવા માટે કોઈ સંકેત આપ્યા ન હતા.

રાષ્ટ્રપતિ સૈયદની શક્તિ

- સૈયદે એક્ઝિક્યુટિવ ઓથોરિટી જપ્ત કરીને અને ચૂંટાયેલી સંસદને સ્થગિત કરીને દ્યુનિશિયામાં 2011 ની ક્રાંતિના લોકશાહી લાભ પર શંકા કરી છે. તેમણે સામાન્ય બંધારણીય વ્યવસ્થાને પુનઃસ્થાપિત કરવા માટે કોઈ સ્પષ્ટ કાર્યક્રમ આપ્યો ન હતો. તેમણે 2014 ના બંધારણમાં સુધારો કરવા અને તેને લોકમતમાં મૂકવા માટે સમિતિની નિમણૂક કરવા માટે પોતાની જાતને સત્તા આપી.

દ્યુનિશિયામાં ચિંતા

- સરકારની નિમણૂકમાં વિલંબથી બચાવ પેકેજ પર આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાં ભંડોળ (IMF) સાથે વાતચીત અટકીને દ્યુનિશિયાને નાણાકીય સહાયની તાત્કાલિક જરૂરિયાત વધી છે. કેન્દ્રીય બેંકના ગવર્નરે આર્થિક પરિણામોની ચેતવણી પણ આપી છે.

કોવિડ: WHO એ ઇમ્યુનોકોમ્પ્રિમાઇઝ્ડ માટે ત્રીજી માત્રા સૂચવી

- વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઇઝેશન (WHO) એ ‘ઇમ્યુનાઇઝેશન પર નિષ્ણાતોના વ્યૂહાત્મક સલાહકાર જૂથ (SAGE)’ ની ચાર દિવસીય બેઠક બાદ ઇમ્યુનોકોમ્પ્રિમાઇઝ્ડના ત્રીજા ડોઝની ભલામણ કરી છે. આ મામલે અંતિમ અહેવાલ ડિસેમ્બરમાં જારી કરવામાં આવશે.

- > SAGE મુજબ, મધ્યમ અને ગંભીર રસીકરણ ધરાવતી વ્યક્તિઓને WHO દ્વારા માન્ય તમામ રસીઓની વધારાની માત્રા આપવી જોઈએ.
- > આ ભલામણ એટલા માટે કરવામાં આવી હતી કારણ કે આ વ્યક્તિઓ પ્રમાણભૂત પ્રાથમિક રસી શ્રેણી પછી રસીકરણનો પ્રતિભાવ આપે તેવી શક્યતા ઓછી હોય છે. તેઓ ગંભીર COVID-19 માંદગીના ઉચ્ચ જોખમમાં પણ છે.
- > SAGE એ પણ ભલામણ કરે છે કે 60 વર્ષ અને તેથી વધુ ઉંમરના લોકો જે સિનોવાક અને સિનોફાર્મા રસીઓ મેળવી રહ્યા છે તેમને ત્રીજો ડોઝ મળવો જોઈએ. જો કે, પુરવઠા અને એક્સેસના આધારે અન્ય રસીઓના ઉપયોગને પણ ધ્યાનમાં લઈ શકાય છે.
- > SAGE એ 'ભારત બાયોટેક' દ્વારા વિકસિત રસીની પણ સમીક્ષા કરી અને WHO તેના કટોકટીના ઉપયોગની મંજૂરી આપે તે પછી નીતિની ભલામણ જારી કરશે.

WHO દ્વારા વૈશ્વિક રસી વ્યૂહરચના

- > WHO એ વૈશ્વિક રસીની વ્યૂહરચનાની જાહેરાત પણ કરી છે કે વિશ્વભરમાં દરેકને રસીની પહોંચ છે તેની ખાતરી કરીને COVID-19 રોગચાળાને સમાપ્ત કરવા. આ વ્યૂહરચના 2021 ના અંત સુધીમાં દેશભરમાં 40% લોકોને અને 2022 સુધીમાં 70% લોકોને રસી આપવાની માંગ કરે છે. તે રસીકરણ માટે ત્રણ-પગલાંનો અભિગમ પૂરો પાડે છે. આ વ્યૂહરચના હેઠળ, વૃદ્ધ લોકો, તમામ ઉંમરના ઉચ્ચ જોખમ ધરાવતા જૂથો અને આરોગ્ય સંભાળ કામદારો ત્યારબાદ પુખ્ત અને પછી કિશોરોને પ્રાધાન્ય આપવામાં આવશે.

મેલેરિયા રસી

- > SAGE એ મેલેરિયા પર WHO સલાહકાર જૂથ સાથે વિશ્વની પ્રથમ મેલેરિયા રસી માટેના પુરાવાઓની સમીક્ષા કરી. તેમણે મેલેરિયાના મધ્યમથી ઉચ્ચ ટ્રાન્સમિશનવાળા વિસ્તારોમાં RTS, S/AS01 રસીના ઉપયોગની ભલામણ કરી.

સિલિકોસિસ

- > ભારતમાં ખાણો, બાંધકામના કામો અને ફેક્ટરીઓમાં કામ કરતા અસંખ્ય કામદારો ધૂળના સંપર્કમાં આવવાને કારણે ધીમે ધીમે મૃત્યુ તરફ આગળ વધી રહ્યા છે. તેને સિલિકોસિસ (Silicosis) તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.
- > ધૂળના સંપર્કમાં આવવાને કારણે સિલિકોસિસને વ્યવસાયિક રોગ અથવા જોખમ તરીકે વર્ણવી શકાય છે. તે અસાધ્ય છે અને કાયમી વિકલાંગતાનું કારણ બની શકે છે.

- > જો કે, ઉપલબ્ધ નિયંત્રણ પગલાં અને તકનીકી દ્વારા તેને સંપૂર્ણપણે અટકાવી શકાય છે.

Back to basics : સિલિકોસિસ વિશે

- > સિલિકોસિસ સામાન્ય રીતે ખોદકામ, બાંધકામ અને બિલ્ડિંગ ઉદ્યોગોમાં કામ કરતા લોકોમાં હોય છે.
- > સિલિકા (SiO₂/સિલિકોન ડાયોક્સાઈડ) એ રેતી, ખડક અને ક્વાર્ટ્ઝમાં વિપુલ પ્રમાણમાં જોવા મળતું સ્ફટિક/ઘાતુ જેવું ખનિજ છે.
- > તે શ્વાસ દ્વારા સિલિકાના નાના કણોને લાંબા સમય સુધી શ્વાસ માં લેવાથી ફેફસાનો રોગ છે, જેના સામાન્ય લક્ષણોમાં શ્વાસ લેવામાં મુશ્કેલી, ઉધરસ, તાવ અને વાદળી ત્વચાનો રંગ શામેલ છે.
- > તે વિશ્વમાં સૌથી પ્રચલિત વ્યવસાયિક આરોગ્ય રોગોમાં નો એક છે. ઔદ્યોગિક અને બિન-ઔદ્યોગિક સ્ત્રોતોમાંથી ઉદભવતી સિલિકા ધૂળના જોખમની અસર બિન-વાણિજ્યિક વિસ્તારોની વસ્તી પર પણ જોવા મળે છે.
- > મોટી માત્રામાં મુક્ત સિલિકાના સંપર્કમાં આવવાની કાળજી લઈ શકાતી નથી કારણ કે સિલિકા ગંધહીન, ઉત્તેજક નથી અને તેની તાત્કાલિક આરોગ્ય અસરો નથી, પરંતુ લાંબા સમય સુધી તેના સંપર્કમાં આવવાથી ન્યુમોકોનિઓસિસ, ફેફસાનું કેન્સર, પલ્મોનરી ટ્યુબરક્યુલોસિસ અને ફેફસાના અન્ય રોગો ને લગતા રોગો થાય છે.
- > ન્યુમોકોનિઓસિસ (Pneumoconiosis) એ ફેફસાને લગતા રોગોનું એક જૂથ છે જે અમુક પ્રકારના ધૂળના કણોમાં શ્વાસ લેવાથી થાય છે અને ફેફસાને નુકસાન પહોંચાડે છે.
- > તેના નિદાનની દ્રષ્ટિએ સૌથી મોટો પડકાર એ છે કે દર્દી કયો રોગ (Tuberculosis) અથવા સિલિકોસિસથી પીડાઈ રહ્યો છે કે કેમ તે શોધવું મુશ્કેલ બની જાય છે.
- > જૂથ બનાવવા માટે એકત્રિત કરવામાં આવતી ગ્રંથિઓને છાતીના એક્સ-રે દ્વારા ઓળખવામાં 20 વર્ષ સુધીનો સમય લાગી શકે છે અને પીડિતા ઘણા વર્ષોથી સિલિકાના સંપર્કમાં રહ્યા પછી જ લક્ષણો દેખાય છે.
- > સામાન્ય રીતે, સિલિકોટિક ગાંઠો મક્કમ, અવિભાજ્ય, ગોળ ઘા હોય છે જેમાં કાળા રંગદ્રવ્યની ચલ માત્રા હોય છે.
- > નોડ્યુલ્સ શ્વસન બ્રોન્ક્યોલ્સ (Bronchioles) અને નાની પલ્મોનરી (Pulmonary) ધમનીઓની આસપાસ હોય છે.
- > ભારતમાં બાંધકામ અને ખાણ કામ કરતા કામદારોમાં ગુજરાત, રાજસ્થાન, પુડુચેરી, હરિયાણા, ઉત્તર પ્રદેશ, બિહાર, છત્તીસગઢ, ઝારખંડ, ઓડિશા અને પશ્ચિમ બંગાળ માં સિલિકોસિસની અસર વધુ જોવા મળી છે.

સરકારે લીધેલા પગલાં

- **કાનૂની સુરક્ષા:**
 - સિલિકોસિસને ખાણ અધિનિયમ (Mines Act), 1952 અને ફેક્ટરી અધિનિયમ, 1948 હેઠળ સૂચિત રોગ તરીકે સામેલ કરવામાં આવ્યો છે.
 - વધુમાં, ફેક્ટરીઝ એક્ટ, 1948માં હવાદાર કાર્યકારી વાતાવરણ, ધૂળની સુરક્ષા, ભીડઘટાડવા અને મૂળભૂત વ્યવસાયિક આરોગ્ય સંભાળની જોગવાઈ ફરજિયાત છે.
- **સિલિકોસિસ પોર્ટલ:**
 - સામાજિક ન્યાય અને સશક્તિકરણ વિભાગ દ્વારા 'સિલિકોસિસ પોર્ટલ' શરૂ કરવામાં આવ્યું છે.
- **સ્વ-નોંધણી:**
 - જિલ્લા સ્તરના ન્યુમોકોનિયોસિસ બોર્ડ મારફતે, આ કામદાર સ્વ-નોંધણી અને નિદાનની સિસ્ટમ છે જેના આધારે જિલ્લા ખનિજ ફાઉન્ડેશન ટ્રસ્ટ (DMFT) ફંડમાંથી વળતર ચૂકવવામાં આવે છે, જેમાં ખાણ માલિકો ફાળો આપે છે.
- **બિઝનેસ સિક્યોરિટી, હેલ્થ એન્ડ વર્કપ્લેસ સ્ટેટસ કોડ 2020 (OSHC):**
 - આ સંહિતા તમામ નોકરીદાતાઓ માટે સરકાર દ્વારા નિર્ધારિત યોગ્ય વાર્ષિક આરોગ્ય તપાસ મફત માં આપવાનું ફરજિયાત બનાવે છે.

સંબંધિત પડકારો

- **સૂચનાનો અભાવ:**
 - ખાણ કામ ક્ષેત્ર દ્વારા સિલિકોસિસ સંબંધિત સૂચનાના અભાવને કારણે સિલિકોસિસ મોટે ભાગે ક્ષય રોગ તરીકે નિદાન થાય છે.
- **અમાનવીય ચક્ર:**
 - હાલની સિસ્ટમ ખાણ કામના ક્ષેત્રમાં કામદારોનો ઉપયોગ કરવા અને ઓછા વળતર સાથે સક્ષમ કામદારો સાથે સ્થાપિત કરવા માટે બનાવવામાં આવી છે.
- **OSHC કોડમાં ખામીઓ:**
 - આ સંહિતા ખાણમાં વૈકલ્પિક રોજગાર અને તબીબી રીતે અયોગ્ય જણાતા કર્મચારી માટે વિકલાંગતા ભથ્થા/એકમુશ્ત વળતરના કોઈ પુનર્વસન અથવા ચૂકવણી માટે ખાણ માલિક પર કોઈ જવાબદારી મૂકતી નથી.
- **ભંડોળનો ઓછો ઉપયોગ:**
 - ફંડ્સ ઓફ ડિસ્ટ્રિક્ટ મિનરલ ફાઉન્ડેશન ટ્રસ્ટ (DMFT)નો ઓછો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે અને સંપૂર્ણપણે એડહોક રીતે ખર્ચ કરવામાં આવે છે.

આગળનો રસ્તો

- **રાજસ્થાન મોડેલ:**
 - રાજસ્થાનમાં દેશમાં ખનિજ ઉત્પાદનમાં 17 ટકાથી વધુનું યોગદાન છે જે ટોચના ભાગીદારોમાંનું એક છે અને નાગરિક સમાજની સક્રિયતાનો લાંબો ઇતિહાસ ધરાવે છે.
 - આ બાબતની નોંધ લઈને રાજસ્થાન 2015માં સિલિકોસિસને 'મહામારી' તરીકે સૂચિત કરવાનું પ્રથમ રાજ્ય બન્યું હતું.
 - વધુમાં 2019માં તેણે ઔપચારિક ન્યુમોકોનિયોસિસ નીતિની જાહેરાત કરી હતી, જેનો અત્યાર સુધી માત્ર હરિયાણા દ્વારા જ અમલ કરવામાં આવ્યો હતો.
 - આ મોડેલ અન્ય ખનિજ ઉત્પાદક રાજ્યો દ્વારા પણ અમલમાં મૂકી શકાય છે.
- **OSHCનો યોગ્ય અમલ:**
 - OSHWC કોડ હેઠળ, રાજ્ય દ્વારા નિયમોએ સુનિશ્ચિત કરવું જોઈએ કે સંસ્થાઓમાં તમામ કામદારોની આરોગ્ય તપાસ તેમની ઉંમરને ધ્યાનમાં લીધા વિના કરવામાં આવે.
 - સ્થાનિક ઉત્પાદકોને પ્રોત્સાહન આપવું: સ્થાનિક ઉત્પાદકોને ઓછી કિંમતની ધૂળ દબાવવા અને ભીના ડ્રિલિંગ મિકેનિઝમ વિકસાવવા પ્રોત્સાહિત કરવા જોઈએ જેના માટે કાં તો સબસિડી આપી શકાય અથવા ખાણ માલિકોને મફતમાં આપી શકાય.

વૈશ્વિક આબોહવા જોખમ સૂચકાંક 2021

- તાજેતરમાં આંતરરાષ્ટ્રીય પર્યાવરણીય થિંક ટેન્ક જર્મનવોયે વૈશ્વિક આબોહવા જોખમ સૂચકાંક 2021 (Global Climate Risk Index 2021) બહાર પાડ્યો હતો.
- આ ઇન્ડેક્સની આ 16મી આવૃત્તિ છે. તે દર વર્ષે પ્રકાશિત થાય છે.
- બોન અને બર્લિન (જર્મની)માં જર્મનવોય એક સ્વતંત્ર વિકાસ અને પર્યાવરણીય સંસ્થા છે જે ટકાઉ વૈશ્વિક વિકાસ માટે કામ કરી રહી છે.

Back to basics : સૂચકાંક વિશે

- આ સૂચકાંકમાં હવામાન સંબંધિત ઘટનાઓ (વાવાઝોડા, પૂર, ગરમીની લહેર વગેરે)ની અસરોથી દેશ અને પ્રદેશ કેટલી હદે પ્રભાવિત થયા છે તે વિશ્લેષણ કરવામાં આવ્યું છે.
- તે જીવલેણ માનવ અસરો અને સીધા આર્થિક નુકસાન બંનેનું વિશ્લેષણ કરે છે.
- તે વર્ષ 2019 માટે ઉપલબ્ધ નવીનતમ ડેટા અને 2000-2019ના દાયકાના ડેટાનું વિશ્લેષણ કરે છે.
- 2021ના સૂચકાંકમાં યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ ડેટા શામેલ નથી.
- ક્લાઈમેટ રિસ્ક ઇન્ડેક્સ સ્પષ્ટ પણે સૂચવે છે કે કોઈપણ ખંડ અથવા કોઈપણ પ્રદેશમાં વધતા આબોહવા પરિવર્તનના પરિણામોને હવે અવગણી શકાય નહીં.

- > હવામાનની આત્યંતિક ઘટનાઓ સૌથી ગરીબ દેશોને વધુ અસર કરે છે કારણ કે તેઓ ખાસ કરીને જોખમની હાનિકારક અસરો પ્રત્યે સંવેદનશીલ હોય છે, તેમની રોગપ્રતિકારક શક્તિ ઓછી હોય છે અને પુનર્નિર્માણ અને પુનઃપ્રાપ્તિ માટે વધુ સમયની જરૂર પડી શકે છે.
- > ઉચ્ચ આવક વાળા દેશોને પણ આબોહવા પરિવર્તનની ગંભીર અસર થઈ રહી છે.

વર્ષ 2021ના મુખ્ય તારણો

- > મોઝામ્બિક, ઝિમ્બાબ્વે અને બહામાસ 2019માં સૌથી વધુ અસરગ્રસ્ત દેશો હતા.
- > પ્યુર્ટો રિકો, મ્યાનમાર અને હૈતી 2000થી 2019ના સમયગાળા માટે ટોચ પર છે.
- > વાવાઝોડું અને તેમની સીધી અસર-વરસાદ, પૂર અને ભૂસ્ખલન એ 2019માં નુકસાન અને નુકસાનના મુખ્ય કારણો હતા.
- > 2019માં ઉષ્ણકટિબંધીય ચક્રવાતથી સૌથી વધુ અસરગ્રસ્ત દસ દેશોમાંથી છ ને અસર થઈ હતી. તાજેતરની તકનીકો સૂચવે છે કે વૈશ્વિક સરેરાશ તાપમાનના દરેક દસમા ભાગસાથે ગંભીર ઉષ્ણકટિબંધીય ચક્રવાતની સંખ્યામાં વધારો થશે.
- > 2019માં અત્યંત મોસમી ઘટનાઓની માત્રાત્મક અસરોથી સૌથી વધુ અસર પામેલા દસમાંથી આઠ દેશો નીચાથી ઓછી મધ્યમ આવક ધરાવતા જૂથો સુધીના છે. તેમાંથી અડધા સૌથી ઓછા વિકસિત દેશો છે.

ભારતની સ્થિતિ

- > ભારતે ગયા વર્ષની તુલનામાં તેના રેન્કિંગમાં સુધારો કર્યો છે. ગ્લોબલ ફ્લાઈમેટ રિસ્ક ઈન્ડેક્સ-2021માં ભારત 7મા ક્રમે છે, જ્યારે ગ્લોબલ ફ્લાઈમેટ રિસ્ક ઈન્ડેક્સ-2020માં ભારત 5મા ક્રમે હતું.
- > ભારતીય યોમાસું 2019ના સામાન્ય સમયગાળા કરતાં એક મહિના સુધી ચાલુ રહ્યું હતું, જેના કારણે વધારાના વરસાદને કારણે ઘણી મુશ્કેલી ઊભી થઈ હતી. આ સમયગાળા દરમિયાન વરસાદ સામાન્ય કરતાં 110 ટકા વધારે હતો, જે 1994 પછીનો સૌથી વધુ વરસાદ હતો.
- > વધુ વરસાદને કારણે આવેલા પૂરમાં લગભગ 1800 લોકો માર્યા ગયા હતા અને લગભગ 1.8 મિલિયન લોકોની હિજરત કરવાની ફરજ પડી હતી.
- > કુલ મળીને, યોમાસાની તીવ્ર સિઝનથી 11.8 મિલિયન લોકો પ્રભાવિત થયા હતા અને અંદાજિત 10 અબજ ડોલરનું આર્થિક નુકસાન થયું હતું.
- > ભારતમાં કુલ 8 ઉષ્ણકટિબંધીય ચક્રવાત ત્રાટક્યા હતા, જેમાંથી સૌથી ખરાબ ચક્રવાત ફાની (મે 2019)ને કારણે થયું હતું.

- > ભારતમાં હિમાલયના હિમનદીઓ, દરિયાકિનારાઓ અને રણને ગ્લોબલ વોર્મિંગની ગંભીર અસર થઈ છે.
- > આ અહેવાલમાં ભારતમાં ઉનાળાના મોજાની સંખ્યામાં વધારો, ચક્રવાતની તીવ્રતા અને આવૃત્તિમાં વધારો અને હિમનદીઓ પીગળવાનો દર વધારવાનો પણ નિર્દેશ કરવામાં આવ્યો છે.

સૂચનો

- > વૈશ્વિક કોવિડ-19 રોગચાળાએ એ હકીકતને પુનરાવર્તિત કરી છે કે જોખમ અને નબળાઈ બંને પ્રણાલીગત અને એકબીજા સાથે જોડાયેલા છે. તેથી, નબળા લોકોને વિવિધ જોખમો (આબોહવા, ભૂભૌતિક, આર્થિક અથવા આરોગ્ય સંબંધિત) થી બચાવવું મહત્વપૂર્ણ છે.
- > કોવિડ-19 રોગચાળાને કારણે 2020માં આંતરરાષ્ટ્રીય આબોહવા નીતિની પ્રક્રિયા ખોરવાઈ ગયા બાદ 2021 અને 2022માં લાંબા ગાળાની પ્રગતિ અને અનુકૂલન માટે પૂરતો નાણાકીય ટેકો મળવાની સંભાવના છે.
- > પ્રક્રિયાને અસરકારક બનાવવા માટે નીચેના પગલાં લેવાની જરૂર છે:
- > ભવિષ્યના નુકસાન અને નુકસાનના સંદર્ભમાં નબળા દેશોને ટેકો આપવાનો નિર્ણય સતત ધોરણે નક્કી કરવાનો છે.
- > આ આવશ્યકતાઓને પહોંચી વળવા માટે નાણાકીય સંસાધનો પૂરા પાડવા માટે જરૂરી પગલાં લેવા.
- > જળવાયુ પરિવર્તનના અનુકૂલન માટેના પગલાંના અમલીકરણને મજબૂત બનાવવું.
- > સંભવિત નુકસાનને રોકવા અથવા ઘટાડવા માટે અસરકારક આબોહવા પરિવર્તન શમન અને અનુકૂલન પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવું.

ડ્રાફ્ટ પ્રાદેશિક યોજના 2041: NCR

- > નેશનલ કેપિટલ રિજન પ્લાનિંગ બોર્ડ (NCRPB)એ તાજેતરમાં ડ્રાફ્ટ રિજનલ પ્લાન -2041ને મંજૂરી આપી છે, જેના કારણે નેશનલ કેપિટલ રિજન (NCR)ના વિસ્તરણમાં ઘટાડો થવાની ધારણા છે.
- > NCRના સંતુલિત વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવા અને અવ્યવસ્થિત વિકાસટાળવા માટે 1985માં નેશનલ કેપિટલ ટેરિટરી પ્લાનિંગ બોર્ડ (NCRPB)ની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી.

Back to basics : પરિચય

- નવી મર્યાદા:
- > આ વિસ્તારનું ભૌગોલિક કદ રાજઘાટ (દિલ્હી)થી 100 કિમી દૂર સુધીના અવકાશનો એક આંતરિક વર્તુળાકાર વિસ્તાર હશે. 100 કિ.મી. અવકાશનું ક્ષેત્રફળ મુખ્ય ક્ષેત્ર તરીકે વિકસાવી શકાય છે.

- NCR એ 1985માં દિલ્હી અને તેની આસપાસ સંકલિત શહેરી વિકાસ માટે કલ્પિત ક્ષેત્ર છે.
- 100 કિ.મી. એક્સપ્રેસ વે/નેશનલ હાઈવે/સ્ટેટ હાઈવે/રિજનલ રેપિડ ટ્રાન્ઝિટ સિસ્ટમને તમામ સૂચિત શહેરો/નગરો અને હાલની NCR સરહદ સાથે જોડવા માટે બંને બાજુ એક કિ.મી.ના કોરિડોરનો સમાવેશ કરવામાં આવશે.
- હાલમાં NCRમાં ઉત્તર પ્રદેશ, હરિયાણા અને રાજસ્થાન અને સમગ્ર દિલ્હી વિસ્તારના 24 જિલ્લાઓનો સમાવેશ થાય છે, જે 55,083 ચોરસ કિલોમીટરના વિસ્તારમાં ફેલાયેલા છે.
- કુદરતી સંરક્ષણ વિસ્તારના નામે ફેરફારો:
 - પ્રાદેશિક યોજના-2021માં શરૂ કરવામાં આવેલા કુદરતી સંરક્ષણ ક્ષેત્રનું નામ આગામી પ્રાદેશિક યોજના-2041માં 'કુદરતી વિસ્તાર'માં બનાવવામાં આવશે.
- મજબૂત સ્થિતિ:
 - રાજ્યોને એ નક્કી કરવાનો અધિકાર હશે કે NCRની મર્યાદામાં આંશિક રીતે આવતા તહસીલો ત્યાં જ રહેશે કે નહીં.
- સ્લમ ફ્રી NCR:
 - ડ્રાફ્ટ રિજનલ પ્લાન 2041 (DRP 2041): આ યોજના ભવિષ્યની ઝૂંપડપટ્ટી મુક્ત NCR માટે એર એમ્બ્યુલન્સ સુવિધા અને હેલિટેક્સી, રોડ, રેલ અને આંતરિક જળમાર્ગો મારફતે હાઈ સ્પીડ કનેક્ટિવિટીનો માર્ગ મોકળો કરશે.
- વધુ સારી રેલ કનેક્ટિવિટી:
 - આ યોજનામાં NCRની નજીકની સરહદથી દિલ્હી સુધી 30 મિનિટની માસ ટ્રાન્ઝિટ રેલ સિસ્ટમ (MTRS)ની શક્યતા વધારવાનો પ્રસ્તાવ છે.

પ્રયાસની અસરો

- તેના અમલ સાથે હરિયાણાના પાણીપત અને ઉત્તર પ્રદેશના મુઝફ્ફરનગરના કેટલાક ભાગોને NCRના નવા નકશામાંથી દૂર કરવામાં આવશે.
- તેનો ઉદ્દેશ એક કોમ્પેક્ટ વિસ્તાર બનાવવાનો છે જેથી વિકાસનું વધુ સારી રીતે આયોજન કરી શકાય.
- આનાથી ગ્રામીણ વિસ્તારોને ફાયદો થશે કારણ કે રાજ્ય સરકારો તેમના વિકાસ માટે વધુ સારી યોજના બનાવી શકશે.

તેમાં સામેલ મુદ્દાઓ

- હાલમાં NCRનો વિસ્તાર લગભગ 150-175 કિલોમીટરનો વિસ્તાર આવરી લે છે, જે દિલ્હી-NCRના ઘણા અંતરિયાળ ગામોને આવરી લે છે, પરંતુ પ્રાદેશિક યોજના 2041 મુજબ આ વિસ્તાર 100 કિમી સુધી મર્યાદિત રહેશે.
- આ વિસ્તારમાં પાણી, સ્વચ્છતા અને અન્ય સુવિધાઓ જેવી મૂળભૂત સેવાઓની પહોંચનો અભાવ.

- અન્ય મુદ્દાઓમાં મિલકતોની માન્યતા, સાંકડા રસ્તાઓ, ભીડ, વાણિજ્યિક અને રહેણાંક ઉપયોગ પર સંઘર્ષ, પીવાના પાણીની ગુણવત્તા અને પાણી ભરાવા વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.
- આગ, ભૂકંપ વગેરે જેવી આપત્તિઓ પ્રત્યે નબળાઈ અને જોખમ.
- DDA, દિલ્હી જલ બોર્ડ, પૂર અને સિંચાઈ વિભાગ અને વિવિધ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનો વચ્ચે સંકલનનો અભાવ.

આગળનો રસ્તો

- એજન્સીઓની બહુવિધતાના પડકારનો સામનો સરકાર દ્વારા કરવાની જરૂર છે. આ એજન્સીઓ વચ્ચે સંકલન અને સહકાર વધારશે.
- જળસંસ્થાઓ અને ગટરોની સફાઈ માટેની યોજનાઓનો કડક અમલ થવો જોઈએ, જે વર્ષોથી દિલ્હીની એજન્સીઓ માટે પડકારજનક છે. યમુના નદીમાં કચરો ફેંકવા પર પણ કડક નિયંત્રણ રાખવાની જરૂર છે.

ભારત WHO ને રાષ્ટ્રીય રસીકરણ યોજના અને લક્ષ્યો રજૂ કરશે

- ભારત તેની કોવિડ-19 રસીકરણ યોજના અને લક્ષ્યો વિશ્વ આરોગ્ય સંગઠન (WHO) ને સુપરત કરશે.
- ભારત એક અપડેટ કરેલ રાષ્ટ્રીય રસીકરણ માર્ગ અને યોજનાઓ રજૂ કરશે જે રોકાણને માર્ગદર્શન આપવા માટે ડોઝની જરૂરિયાતોને વ્યાખ્યાયિત કરે છે.
- સરકાર દ્વારા રસીઓનું ઉત્પાદન અને વિતરણ માર્ગદર્શક રોકાણની જરૂર છે.
- WHO ના 'Strategy to Achieve Global Covid-19 Vaccination by mid-2022' હેઠળ નાણાકીય કાર્યક્રમ અને સંસાધનોની વિગતો WHO સાથે શેર કરવામાં આવશે. આ વ્યૂહરચના WHO દ્વારા ઓક્ટોબર, 2021 માં શરૂ કરવામાં આવી હતી.

ભારતનું લક્ષ્ય

- ભારત સરકારે અગાઉ પ્રકાશિત કર્યું હતું કે ડિસેમ્બર 2021 સુધીમાં તેની સમગ્ર પુખ્ત વસ્તીને રસી આપવામાં આવશે. બીજી તરફ, WHO એ દેશોને 2021ના અંત સુધીમાં તેમની 40% વસ્તી અને 2022ના મધ્ય સુધીમાં 70% રસીકરણના લક્ષ્યને પૂર્ણ કરવા હાકલ કરી છે.

રસીકરણમાં ભારતની પ્રગતિ

- રસીકરણનું લક્ષ્ય હાંસલ કરવામાં ભારતની પ્રગતિ ખૂબ ઝડપથી આગળ વધી રહી છે અને ભારતમાં કોવિડ-19 રસીના ઉત્પાદકો માંગ પૂરી કરી રહ્યા છે. ભારત તમામ ભારતીયોના સંપૂર્ણ કવરેજની વ્યૂહરચના સાથે કામ કરી રહ્યા છે.

WHO નું લક્ષ્ય

- WHO ના લક્ષ્ય અનુસાર, દેશોએ સપ્ટેમ્બર 2021 સુધીમાં 10% વસ્તીને રસી આપવી જરૂરી હતી. જો કે, 56 દેશો (આફ્રિકા અને પશ્ચિમ એશિયામાં બહુમતી) આ લક્ષ્યને પૂર્ણ કરવામાં અસમર્થ હતા. આમ, WHO એ દેશોને તેમની રાષ્ટ્રીય રસીકરણની વ્યૂહરચનાઓ, નીતિઓ સુધારવા અને હાલની, સંશોધિત તેમજ નવી રસીઓની અસરને મહત્તમ કરવા જણાવ્યું છે. વિશ્વની 70% વસ્તીને રસી આપવા માટે લગભગ 11 અબજ રસી ડોઝની જરૂર છે. પરંતુ, સપ્ટેમ્બરના અંત સુધીમાં, વિશ્વભરમાં આશરે 6 અબજ ડોઝ આપવામાં આવ્યા હતા.

હેનલી પાસપોર્ટ ઇન્ડેક્સ (Henley Passport Index) 2021

- હેનલી પાસપોર્ટ ઇન્ડેક્સ 2021 તાજેતરમાં બહાર પાડવામાં આવ્યો હતો જેમાં 2020 ના ઇન્ડેક્સની સરખામણીમાં ભારતનો ક્રમ 6 સ્થાન ઘટી ગયો છે.
- હેનલી પાસપોર્ટ ઇન્ડેક્સ વિશ્વના સૌથી વધુ મુસાફરી-મૈત્રીપૂર્ણ પાસપોર્ટની યાદી આપે છે.
- આ વર્ષે ભારત 90મા સ્થાને છે.
- સૂચકાંક એવા સમયે બહાર પાડવામાં આવ્યો છે જ્યારે દેશો 2020માં આંતરરાષ્ટ્રીય મુલાકાતીઓ માટે મુસાફરીના નિયમો હળવા કરી રહ્યા છે, COVID-19 રોગચાળો શરૂ થયાના બે વર્ષ પછી.

આ ઇન્ડેક્સ દેશોને કેવી રીતે ક્રમ આપે છે?

- હેનલી પાસપોર્ટ ઇન્ડેક્સ દેશો માટે પાસપોર્ટને ક્રમાંકિત કરે છે જ્યાં તેમના ધારકો અગાઉથી વિઝા મેળવ્યા વિના મુલાકાત લઈ શકે છે. ઇન્ટરનેશનલ એર ટ્રાન્સપોર્ટ એસોસિએશન (IATA) દ્વારા આપવામાં આવેલા ડેટાનું વિશ્લેષણ કરીને રેન્કિંગ નક્કી કરવામાં આવે છે.

દેશોની રેન્કિંગ

- આ વર્ષે જાપાન અને સિંગાપોર આ યાદીમાં ટોચ પર છે કારણ કે તેમના પાસપોર્ટ ધારકોને 192 દેશોમાં વિઝા મુક્ત મુસાફરીની મંજૂરી છે.

- જાપાને સતત ત્રીજા વર્ષે ટોચનું સ્થાન મેળવ્યું છે.
- દક્ષિણ કોરિયા અને જર્મની બીજા સ્થાને હતા.
- અફઘાનિસ્તાન, સીરિયા, ઈરાક, યમન અને પાકિસ્તાન સૌથી ઓછા શક્તિશાળી દેશોમાં છે.

ભારતનો ક્રમ

- 2020માં ભારત 84મા ક્રમે હતું પરંતુ 2021માં તેનું સ્થાન ઘટીને 90માં થઈ ગયું છે. ભારતીય પાસપોર્ટ ધારકોને 58 દેશોમાં વિઝા મુક્ત મુસાફરી કરવાની મંજૂરી છે. ભારત આ ક્રમ તાજિકિસ્તાન અને બુર્કિના ફાસો સાથે વહેંચે છે.

આ અહેવાલ કોણ તૈયાર કરે છે?

- હેનલી પાસપોર્ટ ઇન્ડેક્સ લંડન સ્થિત હેનલી એન્ડ પાર્ટનર્સ દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવ્યો છે, જે વૈશ્વિક નાગરિકતા અને રેસીડેન્સી સલાહકાર કંપની છે. તેમાં 199 પાસપોર્ટ અને 227 રેસિડેન્સી નો સમાવેશ થાય છે.

દિલ્હી સરકારે 'દેશ કે મેન્ટર' (Desh ke Mentors) કાર્યક્રમ શરૂ કર્યો

- દિલ્હી સરકારે 11 ઓક્ટોબર, 2021 ના રોજ પોતાનો 'દેશ કે મેન્ટર' કાર્યક્રમ શરૂ કર્યો. આ કાર્યક્રમ દિલ્હીની તમામ શાળાઓમાં લાગુ કરવામાં આવશે.
- આ કાર્યક્રમ વિદ્યાર્થીઓને યુવા માર્ગદર્શક પ્રદાન કરવાના હેતુથી શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો.
- યુવા માર્ગદર્શકો IX થી XII ના વિદ્યાર્થીઓને તેમના ઉચ્ચ શિક્ષણ સાથે કારકિર્દીના માર્ગમાં નેવિગેટ કરવા માટે માર્ગદર્શન આપશે.
- આ માર્ગદર્શક કાર્યક્રમ 18 થી 35 વર્ષની વયના લોકોને પણ માર્ગદર્શન આપશે. તેઓ દિલ્હી ટેકનોલોજીકલ યુનિવર્સિટીની ટીમ દ્વારા બનાવવામાં આવેલી એપની મદદથી માર્ગદર્શન મેળવવા માટે સાઈન અપ કરી શકે છે. તેઓ પરસ્પર હિતના આધારે વિદ્યાર્થીઓ સાથે જોડાશે.

પ્રોગ્રામ અવધિ

- 'દેશ કે મેન્ટર કાર્યક્રમ' ઓછામાં ઓછા બે મહિના માટે ઉપલબ્ધ રહેશે. તે વૈકલ્પિક રીતે વધારાના ચાર મહિના સુધી ચાલુ રાખી શકે છે. એક માર્ગદર્શક 2 થી 5 વિદ્યાર્થીઓને માર્ગદર્શન આપશે.

કાર્યક્રમનું માર્ગદર્શન કોણ આપી શકે?

- ભારતના કોઈપણ ભાગમાંથી માર્ગદર્શક બાળકોને માર્ગદર્શન આપવા માટે કાર્યક્રમમાં નોંધણી કરાવી શકે છે. આ માટે દિલ્હી સરકારે એક એપ વિકસાવી છે.

કાર્યક્રમનું મહત્વ

- આ કાર્યક્રમ બાળકોને તેમના સપનાનો ન્યાય કર્યા વગર અને તેમના પર થોપ્યા વગર માર્ગદર્શકોની મદદથી વધુ સારા નિર્ણયો લેવામાં મદદ કરશે. માર્ગદર્શકો મદદ, માર્ગદર્શન અને વિચારો આપશે જ્યારે બાળકની જવાબદારી મહેનત અને સ્માર્ટ બનાવવાની અને સતત પ્રયત્ન અને પ્રતિભા બનાવવાની રહેશે.

કોવેક્સિન (Covaxin) 2-18 વર્ષના બાળકોમાં કટોકટીના ઉપયોગ માટે મંજૂર

- કોવિડ -19 પર વિષય નિષ્ણાત સમિતિએ 2-18 વર્ષનાં બાળકો માટે ભારત બાયોટેકની કોવેક્સિન રસીના 'તાત્કાલિક ઉપયોગ' ને મંજૂરી આપી છે.
- હૈદરાબાદ સ્થિત ભારત બાયોટેક દ્વારા સપ્ટેમ્બર મહિનામાં 18 વર્ષથી ઓછી ઉંમરના બાળકો પર કોવેક્સિન રસીના ફેઝ-2 અને ફેઝ-3 ટ્રાયલ હાથ ધરવામાં આવ્યા હતા.
- ટ્રાયલ ડેટા ઓક્ટોબર 2021માં ડ્રગ્સ એન્ડ કંટ્રોલર જનરલ ઓફ ઇન્ડિયા (DCGI) ને સુપરત કરવામાં આવ્યો હતો.
- AIIMSના પ્રોફેસરના જણાવ્યા અનુસાર, તાજેતરની ટ્રાયલ દર્શાવે છે કે ભારતની સ્વદેશી COVID-19 રસીની સલામતી અને રોગપ્રતિકારકતા લગભગ 2-18 વર્ષના બાળકોમાં સમાન છે, કારણ કે તે 18 વર્ષથી વધુ વયના પુખ્ત વયના લોકોમાં છે.
- બાળકોને ત્રણ જૂથોમાં વહેંચીને ટ્રાયલ હાથ ધરવામાં આવી હતી. પ્રથમ જૂથ 12-18 વર્ષની વયે હતું, બીજું જૂથ 6-12 વર્ષની વયે હતું જ્યારે ત્રીજું જૂથ 2-6 વર્ષની વયે હતું.

Back to basics : Covaxin

- Covaxinનું કોડનામ BBV152 છે. તે નિષ્ક્રિય વાયરસ આધારિત COVID-19 રસી છે. તેને ભારત બાયોટેક દ્વારા ઇન્ડિયન કાઉન્સિલ ઓફ મેડિકલ રિસર્ચ (ICMR) ના સહયોગથી વિકસાવવામાં આવી હતી. ભારત બાયોટેકે અહેવાલ આપ્યો છે કે કોવેક્સિન એસિમટોમેટિક કેસો સામે 64% અસરકારક છે, લક્ષણોના કેસો સામે 78% અસરકારક, ગંભીર ચેપ સામે 93% અસરકારક છે જ્યારે કોરોનાવાયરસના ડેલ્ટા વેરિએન્ટ સામે 65% અસરકારક છે.

પૂર્વ IAS અમિત ખરેને પીએમ મોદીના સલાહકાર તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા

- ભૂતપૂર્વ ઉચ્ચ શિક્ષણ સચિવ, અમિત ખરેને 12 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ વડાપ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીના સલાહકાર તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા છે.

- અમિત ખરે સપ્ટેમ્બર 2021માં IAS ના પદ પરથી નિવૃત્ત થયા.
- તેઓ ઝારખંડ કેડરના 1985 બેચના નિવૃત્ત IAS અધિકારી છે.
- તેમને કોન્ટ્રાક્ટના આધારે પ્રધાનમંત્રીના સલાહકાર તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા છે.

પ્રધાનમંત્રીના સલાહકાર

- મંત્રીઓની પરિષદની નિમણૂક સમિતિની મંજૂરી બાદ ખરેનો નિમણૂક આદેશ જારી કરવામાં આવ્યો હતો. પ્રધાનમંત્રી કાર્યાલયમાં સલાહકાર તરીકે, તેઓ કેન્દ્ર સરકારના સચિવના હોદ્દા અને પગાર ધોરણ ધરાવે છે. તેમની નિમણૂક કરારના ધોરણે કરવામાં આવી છે, શરૂઆતમાં બે વર્ષના સમયગાળા માટે અથવા આગળના આદેશ સુધી, જે પણ પહેલા હોય.

પૃષ્ઠભૂમિ

- ઉચ્ચ શિક્ષણ સચિવ તરીકે સેવા આપતી વખતે ખરેએ નવી રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ (NEP)ને આકાર આપવામાં મદદ કરી. તેમણે IIM અમદાવાદમાંથી MBAની ડિગ્રી મેળવી છે. ખરેએ ડિસેમ્બર 2019માં ઉચ્ચ શિક્ષણ સચિવનો કાર્યભાર સંભાળ્યો હતો. મે 2018 અને ડિસેમ્બર 2019ની વચ્ચે, તેમણે માહિતી અને પ્રસારણ મંત્રાલયના સચિવ તરીકે સેવા આપી. તેમણે 'ઇન્ફોર્મેશન ટેકનોલોજી (મધ્યવર્તી માર્ગદર્શિકા અને ડિજિટલ મીડિયા આચાર સંહિતા) નિયમો, 2021' જારી કરવામાં પણ મહત્વની ભૂમિકા ભજવી હતી. તેમણે રાંચી યુનિવર્સિટીના કુલપતિ અને ઝારખંડના કમિશનર તરીકે પણ સેવા આપી છે. તેમણે સેન્ટ સ્ટીફન્સ કોલેજમાંથી BSc (ભૌતિકશાસ્ત્ર)ની ડિગ્રી મેળવી છે.

14 ઓક્ટોબર: આંતરરાષ્ટ્રીય ઇ-વેસ્ટ દિવસ (International E-Waste Day)

- 14 ઓક્ટોબરના રોજ આંતરરાષ્ટ્રીય ઇ-વેસ્ટ દિવસ મનાવવામાં આવે છે. આ દિવસ Waste Electrical and Electronic Forum (WEEF) દ્વારા 2018થી ઉજવવામાં આવી રહ્યો છે.
- યુનાઈટેડ નેશન્સ અનુસાર, છેલ્લા પાંચ વર્ષમાં ઉત્પન્ન થયેલા ઇ-વેસ્ટની માત્રામાં 21%નો વધારો થયો છે. સંયુક્ત રાષ્ટ્ર પણ કહે છે કે 53.6 મિલિયન ટન ઇ-વેસ્ટ વિશ્વભરમાં પેદા થાય છે. આમાંથી, માત્ર 17.4% એકત્રિત અને રિસાયકલ કરવામાં આવે છે. એવો અંદાજ પણ છે કે 2030 સુધીમાં 74 મિલિયન ટન ઇ-વેસ્ટ પેદા થશે.
- ટેકનોલોજીમાં ઝડપી પ્રગતિ, શહેરીકરણ પ્રક્રિયા અને આર્થિક વિકાસ એ ઇ-કચરામાં ઝડપી વૃદ્ધિના મુખ્ય કારણો છે.

મહત્વ

- દિવસ રિસાયક્લિંગ અને ઈ-વેસ્ટ ઘટાડવાના મહત્વ પર ભાર મૂકે છે. આ દિવસની ઉજવણી કરવી અને ઈ-કચરાના જોખમો વિશે જાગૃતિ લાવવી મહત્વપૂર્ણ છે કારણ કે માત્ર 78 દેશોમાં સાફ ઈ-વેસ્ટ મેનેજમેન્ટ છે. વિશ્વની માત્ર 71% વસ્તી ઈ-કચરાના કાયદા દ્વારા આવરી લેવામાં આવી છે.

ભારત

- ભારતે 2019માં 3.2 મિલિયન ટન ઈ-કચરો પેદા કર્યો. સેન્ટ્રલ પોલ્યુશન કંટ્રોલ બોર્ડે 312 ઈ-વેસ્ટ રિસાયકલર્સની નોંધણી કરી છે. 2016માં, પર્યાવરણ, વન અને આબોહવા પરિવર્તન મંત્રાલયે ઈ-વેસ્ટ મેનેજમેન્ટ રૂલ્સ, 2016ની સૂચના આપી હતી. તે વિસ્તૃત ઉત્પાદક જવાબદારી લાગુ કરે છે.
- ભારતમાં પેદા થતા ઈ-વેસ્ટમાં 38 ટકા હિસ્સો ચીનનો છે. ભારતમાં ઉત્પન્ન થતા ઈ-વેસ્ટમાં છેલ્લા ત્રણ વર્ષમાં 43% નો વધારો થયો છે.

WEEE ફોરમ

- 2002 ઓસ્ટ્રિયા, નેધરલેન્ડ્સ, બેલ્જિયમ, નોર્વે, સ્વિટ્ઝર્લેન્ડ અને સ્વીડન નામના 6 દેશોની સંસ્થાઓ દ્વારા 2002માં તેની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી.
- ઇલેક્ટ્રોનિક ઉપકરણોના જોખમો:
- ઇલેક્ટ્રોનિક સાધનોમાં કેડમિયમ, લીડ અને બેરિલિયમ જેવા જોખમી ધાતુના દૂષકો હોય છે. પ્લાસ્ટિક ઈ-વેસ્ટમાં 30% હિસ્સો ધરાવે છે. તમામ ઇલેક્ટ્રોનિક ઉપકરણોમાં લીડ સૌથી હાનિકારક તત્વ છે.

દરિયાઈ કવાયત 'મલાબાર' નો બીજો તબક્કો શરૂ થયો

- રોયલ ઓસ્ટ્રેલિયન નેવી (RAN), જાપાન મેરીટાઈમ સેલ્ફ ડિફેન્સ ફોર્સ (JMSDF) અને યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ નેવી (USN) સાથે ભારતીય નૌકાદળ "એક્સરસાઈઝ મલાબાર" નામની બહુપક્ષીય દરિયાઈ કવાયતના બીજા તબક્કામાં ભાગ લઈ રહી છે.
- 12 ઓક્ટોબરથી 15 ઓક્ટોબર 2021 સુધી બંગાળની ખાડીમાં મલાબાર કવાયત હાથ ધરવામાં આવી છે.
- આ મલાબાર પ્રેક્ટિસનો બીજો તબક્કો છે. આ સહભાગી દેશો વચ્ચે સુમેળ સંકલન (synergic coordination) ઉભું કરશે અને આંતર-કાર્યક્ષમતા પણ વધારશે.
- આ કવાયતનો પ્રથમ તબક્કો ફિલિપાઈન્સ સમુદ્રમાં 26-29 ઓગસ્ટ 2021 દરમિયાન હાથ ધરવામાં આવ્યો હતો.

- આ કવાયત અદ્યતન સપાટી અને એન્ટિ-સબમરીન વોરફેર એક્સરસાઈઝ, હથિયાર ફાયરિંગ અને સીમેનશીપ ડેવલપમેન્ટ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે.

નૌકા જહાજો

- આ દરિયાઈ કવાયતમાં, INS રણવિજય, INS સતપુરા તેમજ ભારતીય નૌકાદળના P8I લોંગ રેન્જ મેરીટાઈમ પેટ્રોલ એરક્રાફ્ટ ભાગ લેશે.

માલાબાર કવાયતનો બીજો તબક્કો

- આ કવાયતનો બીજો તબક્કો પ્રથમ તબક્કા કરતાં મોટો હશે. આ તબક્કામાં અમેરિકાએ નિમિત્ત-વર્ગ સુપર એરક્રાફ્ટ કેરિયર તૈનાત કર્યું છે.
- અમેરિકાનું પ્રતિનિધિત્વ USA લેક ચેમ્પલેન, બે ડિસ્ટ્રોયર અને USA સ્ટોકડેલ કરશે. તે વિમાનવાહક જહાજ USS કાર્લ વિન્સનને પણ તૈનાત કરશે.
- જાપાનીઝ નેવીનું પ્રતિનિધિત્વ જે.એસ. કાગા અને માર્ગદર્શિત મિસાઈલ વિનાશક મુરાસામે ઉપરાંત, તેમના SH60K હેલિકોપ્ટર પણ આવું કરશે.
- રોયલ ઓસ્ટ્રેલિયન નેવી આ કવાયતમાં HMAS Ballarat અને HMAS Sirius ને તૈનાત કરશે.

માલાબાર કવાયત

- માલાબાર કવાયત વર્ષ 1992માં ભારત અને અમેરિકા વચ્ચે વાર્ષિક દ્વિપક્ષીય નૌકા કવાયત તરીકે શરૂ થઈ હતી.

ભારતના પ્લાસ્ટિક વેસ્ટ રિસાયક્લિંગ લક્ષ્ય

- કેન્દ્રીય પર્યાવરણ મંત્રાલયે 'પ્લાસ્ટિક વેસ્ટ મેનેજમેન્ટ રૂલ્સ 2016' હેઠળ વિસ્તૃત ઉત્પાદક જવાબદારી (Extended Producer Responsibility -EPR) ને નિયંત્રિત કરવા માટે ડ્રાફ્ટ નોટિફિકેશન બહાર પાડ્યું છે.
- ડ્રાફ્ટ પૂરો પાડે છે કે સમગ્ર ભારતમાં પ્લાસ્ટિક પેકેજિંગ કચરો પેદા કરતા ઉત્પાદકો, બ્રાન્ડ માલિકો અને આયાતકારો દ્વારા કચરાના જથ્થાનું સંચાલન કરવું પડશે.
- જ્યારે ડ્રાફ્ટ નોટિફિકેશન પસાર થશે, તે તરત જ અમલમાં આવશે.

Back to basics : વિસ્તૃત ઉત્પાદક જવાબદારી (Extended Producer Responsibility -EPR)

- EPR એટલે ઉત્પાદનના જીવનના અંત સુધી અને પ્લાસ્ટિક પેકેજિંગ માટે પર્યાવરણને અનુકૂળ વ્યવસ્થાપન માટે ઉત્પાદકની જવાબદારી. લોકો અને હિસ્સેદારો ડ્રાફ્ટ પર વાંધા અથવા સૂચનો 60 દિવસની અંદર પર્યાવરણ મંત્રાલયને સુપરત કરી શકે છે.

પ્લાસ્ટિક પેકેજિંગની ત્રણ શ્રેણીઓ

- EPR પ્લાસ્ટિક પેકેજિંગની નીચેની શ્રેણીઓને આવરી લે છે:
- કઠોર પ્લાસ્ટિક પેકેજિંગ
- સિંગલ લેયર અથવા મલ્ટિલેયર ફ્લેક્સિબલ પ્લાસ્ટિક પેકેજિંગ
- પ્લાસ્ટિક શીટ, કેરી બેગ, પ્લાસ્ટિક પાઉચ
- મલ્ટિલેયર પ્લાસ્ટિક પેકેજિંગ.

ડ્રાફ્ટની અન્ય જોગવાઈઓ

- આ મુસદ્દા અનુસાર, 2021-22માં, પ્લાસ્ટિક પેકેજિંગ કચરાના ઉત્પાદકોએ મેટ્રિક ટનમાં 'Q1' કચરાના 35% નું સંચાલન કરવું જરૂરી છે.
- 2022-23માં ઉત્પાદકોનું EPR લક્ષ્ય વધીને 70% થશે, જ્યારે 2023-24 પછી તે 100% થશે.
- સમાન EPR લક્ષ્યો આયાતકારો અને બ્રાન્ડ માલિકો માટે લાગુ પડશે.

13 ઓક્ટોબર: આપત્તિ જોખમ ઘટાડવાનો આંતરરાષ્ટ્રીય દિવસ (International Day for Disaster Risk Reduction)

- દર વર્ષે 13 ઓક્ટોબરે વૈશ્વિક સ્તરે આપત્તિ જોખમ ઘટાડવાનો આંતરરાષ્ટ્રીય દિવસ મનાવવામાં આવે છે.
- ઉદ્દેશ:
- જોખમ જાગૃતિ અને આપત્તિ ઘટાડાની વૈશ્વિક સંસ્કૃતિને પ્રોત્સાહન આપવાના હેતુથી આ દિવસ મનાવવામાં આવે છે. તે લોકોનો સામનો કરી રહેલા જોખમોમાં લગામના મહત્વ વિશે જાગૃતિ લાવી રહી છે.
- 2021 આવૃત્તિ:
- આપત્તિ જોખમ ઘટાડવા માટેનો આંતરરાષ્ટ્રીય દિવસ આપત્તિ જોખમ અને જીવન, આરોગ્ય અને આજીવિકાને નુકસાન ઘટાડવામાં થયેલી પ્રગતિને સ્વીકારવાની તક પૂરી પાડે છે.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- આપત્તિ જોખમ ઘટાડવાનો આંતરરાષ્ટ્રીય દિવસ સૌપ્રથમ વર્ષ 1989માં મનાવવામાં આવ્યો હતો, જ્યારે સંયુક્ત રાષ્ટ્ર મહાસભા (UNGA) એ આપત્તિ ઘટાડવા અને જોખમ-જાગૃતિની વૈશ્વિક સંસ્કૃતિને પ્રોત્સાહન આપવા માટે એક દિવસની હાકલ કરી હતી. 2015માં સેન્ડાઈ (જાપાન)માં યોજાયેલી આપત્તિ જોખમ ઘટાડા પર સંયુક્ત રાષ્ટ્રની ત્રીજી વિશ્વ પરિષદમાં, આંતરરાષ્ટ્રીય સમુદાયને યાદ અપાવવામાં આવ્યું હતું કે આપત્તિઓ સ્થાનિક સ્તરે સૌથી વધુ નુકસાન પહોંચાડે છે, જેમાં જાનહાનિ અને સામાજિક અને આર્થિક કારણ ઉથલપાથલ થાય છે.

આપત્તિ જોખમ ઘટાડવું:

- યુનાઈટેડ નેશન્સ ઓફિસ ફોર ડિઝાસ્ટર રિસ્ક રિડક્શન (United Nations Office for Disaster Risk Reduction – UNDRR) વિશ્વભરમાં જોખમ પરિસ્થિતિઓની તપાસ માટે દર બે વર્ષે વિચારકો, નિષ્ણાતો, પ્રેક્ટિશનરો અને નવીનતાઓ સાથે કામ કરે છે.

ભારત Renewable Energy (RE) Country Attractiveness Indexમાં ત્રીજા ક્રમે

- અર્ન્સ્ટ એન્ડ યંગ (EY) રિન્યુએબલ એનર્જી કન્ટ્રી આકર્ષણ ઇન્ડેક્સ (Renewable Energy (RE) Country Attractiveness Index) તાજેતરમાં પ્રકાશિત થયો હતો જેમાં ભારતને ત્રીજા સ્થાને રાખવામાં આવ્યું છે.
- Renewable Energy (RE) Country Attractiveness Index વિશ્વના ટોચના 40 દેશોને તેમની જમાવટની તકો અને નવીનીકરણીય ઊર્જાના આકર્ષણના સંબંધમાં સ્થાન આપે છે.
- આ ઇન્ડેક્સમાં ભારતે પોતાનું ત્રીજું સ્થાન જાળવી રાખ્યું છે જ્યારે અમેરિકાએ ટોચનું સ્થાન જાળવી રાખ્યું છે.
- ચીન બીજા ક્રમે છે.
- આ અહેવાલ મુજબ, નવીનીકરણીય ઊર્જા ઉત્પાદનમાં ઝડપી વૃદ્ધિ માટે શરતો યોગ્ય છે. મોટો પડકાર ગ્રીડનું અપૂરતું રોકાણ હશે.
- આ અનુક્રમણિકા અનુસાર, કોર્પોરેટ પાવર ખરીદી કરારો સ્વચ્છ ઊર્જા વૃદ્ધિના મુખ્ય પરિબળો હતા કારણ કે પર્યાવરણીય, સામાજિક અને શાસનનાં પગલાં કંપનીઓ અને રોકાણકારો માટે ટોચનો એજન્ડા બની રહ્યા છે.

PPA ઇન્ડેક્સમાં ભારતનો ક્રમ

- ટોચના 30 વીજ ખરીદી કરાર (Power Purchase Agreement (PPA) બજારોમાં ભારત છઠ્ઠા ક્રમે છે. PPA અનુક્રમણિકા નવીનીકરણીય ઊર્જા ખરીદીના આકર્ષણ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.

ભારતનું નવીનીકરણીય ઊર્જા બજાર

- ભારતમાં નવીનીકરણીય ઊર્જા બજારની સ્થિતિ, જેમાં નીતિગત નિર્ણયો, રોકાણો અને ટેકનોલોજી સુધારાઓનો સમાવેશ થાય છે, તે સ્વ-ટકાઉ પુરવઠા સાંકળો પર કેન્દ્રિત છે. તે ભારતની સ્વચ્છ ઊર્જા સંક્રમણને નવી ઉંચાઈઓ પર લઈ ગયું છે.

કેન્દ્રીય ગૃહ મંત્રાલયે ગોરખાઓ અને પશ્ચિમ બંગાળ સાથે ત્રિપક્ષીય વાટાઘાટો શરૂ કરી

- 12 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ કેન્દ્રીય ગૃહ મંત્રાલયે દાર્જિલિંગ ટેકરીઓ, તરાઈ અને ડુઅર્સ પ્રદેશ તેમજ પશ્ચિમ બંગાળ સરકારના 'ગોરખા પ્રતિનિધિઓ' સાથે ત્રિપક્ષીય વાટાઘાટો શરૂ કરી.
- ઉત્તર બંગાળ ક્ષેત્રમાં લાંબા સમયથી રાજ્યની માંગને ઉકેલવા માટે ત્રિપક્ષીય વાટાઘાટો શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- ગૃહમંત્રી અમિત શાહ અને દાર્જિલિંગના સાંસદ રાજુ બિષ્ટની આગેવાનીમાં એક ગોરખા પ્રતિનિધિ મંડળની અધ્યક્ષતામાં મંત્રણા કરવામાં આવી હતી.
- આ બેઠક દરમિયાન અધિકારીઓએ ગોરખાઓ અને પ્રદેશને લગતા ઘણા મુદ્દાઓ પર ચર્ચા કરી.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- આ મુદ્દે છેલ્લી બેઠક ઓક્ટોબર, 2021માં થઈ હતી જ્યારે ગોરખા નેતાઓનું પ્રતિનિધિમંડળ તત્કાલીન ગૃહ રાજ્યમંત્રી જી. કિશન રેડ્ડીને મળવા આવ્યા હતા.

પ્રતિનિધિમંડળની માંગ

- ગોરખાલેન્ડ પ્રતિનિધિમંડળે 11 ગોરખા પેટા સમુદાયોને અલગ ગોરખાલેન્ડ રાજ્ય અને અનુસૂચિત જનજાતિનો દરજ્જો આપવાની માંગ ઉઠાવી છે. ગોરખાલેન્ડ ટેરિટોરિયલ એડમિનિસ્ટ્રેશન (GTA) નો મુદ્દો ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો, જેમાં પ્રતિનિધિમંડળે જણાવ્યું હતું કે તેઓ GTA પર ચર્ચા નહીં કરે કારણ કે 2011માં ભારત સરકાર, પશ્ચિમ બંગાળ સરકાર અને ગોરખા જનમુક્તિ મોરચા વચ્ચે થયેલા હસ્તાક્ષર, પશ્ચિમ બંગાળે તેને ફગાવી દીધો હતો.

શું છે ગોરખાલેન્ડ મુદ્દો?

- ગોરખાલેન્ડમાં પશ્ચિમ બંગાળના દાર્જિલિંગ, કુર્સેઓંગ, કાલિમપોંગ અને અન્ય પહાડી જિલ્લાઓના નેપાળી ભાષી લોકોનો સમાવેશ થાય છે. આ પ્રદેશોના લોકો પશ્ચિમ બંગાળના બંગાળી સમુદાય સાથે સાંસ્કૃતિક, નૈતિક અને ભાષાકીય તફાવતો ધરાવે છે. એક અલગ વહીવટી ક્ષેત્ર તરીકે દાર્જિલિંગની માંગ પ્રથમ વર્ષ 1907માં રજૂ કરવામાં આવી હતી. જો કે, 'ગોરખાલેન્ડ' શબ્દનો ઉપયોગ 1980ના દાયકા દરમિયાન સુભાષ ધિસિંગે કર્યો હતો. સુભાષ ધિસિંગ ગોરખા નેશનલ લિબરેશન ફ્રન્ટ (GNLF)ના સ્થાપક હતા.

ગોરખાલેન્ડ આંદોલન

- આ એક ચળવળ છે જે મુખ્યત્વે પશ્ચિમ બંગાળની દાર્જિલિંગ ટેકરીઓ પર કેન્દ્રિત છે, અને એક અલગ ગોરખાલેન્ડ રાજ્ય બનાવવાની માંગ કરે છે.

BSFના અધિકારક્ષેત્રનું વિસ્તરણ

- તાજેતરમાં ગૃહ મંત્રાલયે આસામ, પશ્ચિમ બંગાળ અને પંજાબમાં આંતરરાષ્ટ્રીય સરહદથી 50 કિમી દૂર જપ્તી, શોધ અને ધરપકડ માટે સરહદ સુરક્ષાદળ(BSF)ના અધિકારક્ષેત્રને વિસ્તૃત કરવા માટે એક જાહેરનામું બહાર પાડ્યું છે.

આદેશના સંદર્ભમાં

- આ જાહેરનામામાં BSF એક્ટ, 1968 હેઠળ 2014ના આદેશનું સ્થાન લેશે, જેમાં મણિપુર, મિઝોરમ, ત્રિપુરા, નાગાલેન્ડ અને મેઘાલયનો પણ સમાવેશ થાય છે.
- તેમાં ખાસ કરીને બે નવનિર્મિત કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો – જમ્મુ –કાશ્મીર અને લદાખનો પણ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.
- BSF જે ઉલ્લંઘનમાં શોધખોળ અને જપ્તીની કાર્યવાહી કરી શકે છે તેમાં ડ્રગ્સની હેરાફેરી, અન્ય પ્રતિબંધિત માલની દાણચોરી, વિદેશીઓનો ગેરકાયદેસર પ્રવેશ અને અન્ય કોઈ કેન્દ્રીય કાયદા હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.
- કોઈ શંકાસ્પદ વ્યક્તિની અટકાયત કર્યા પછી અથવા નિર્ધારિત વિસ્તારની અંદર માલ કબજે કર્યા પછી, BSF ફક્ત 'પ્રાથમિક તપાસ' કરી શકે છે અને શંકાસ્પદ વ્યક્તિને 24 કલાકની અંદર સ્થાનિક પોલીસને સોંપવો જરૂરી છે.
- BSF પાસે શંકાસ્પદ લોકો સામે કેસ ચલાવવાની સત્તા નથી.

સંબંધિત મુદ્દાઓ

- જાહેર વ્યવસ્થા વિરૂદ્ધ રાજ્યની સુરક્ષા:
- જાહેર શાંતિ અને સુરક્ષાનું પ્રતીક જાહેર વ્યવસ્થા જાળવવી એ મુખ્યત્વે રાજ્ય સરકારની જવાબદારી છે (પ્રવેશ-1, રાજ્ય સૂચિ).
- જો કે, જ્યારે કોઈ ગંભીર જાહેર અવ્યવસ્થા હોય, જે રાજ્ય અથવા દેશની સલામતી અથવા સલામતી માટે ખતરો ઉભો કરે છે, ત્યારે પરિસ્થિતિ કેન્દ્ર સરકાર માટે પણ ચિંતાનો વિષય બને છે (યુનિયન લિસ્ટની એન્ટ્રી 1). (સંઘની સૂચિની એન્ટ્રી 1)
- સંઘવાદની ભાવનાને હળવી કરવી:
- રાજ્ય સરકારની સંમતિ મેળવ્યા વિના બહાર પાડવામાં આવેલી આ સૂચના રાજ્યોની સત્તાઓ પર અતિક્રમણ કરવા જેવું છે.
- પંજાબ સરકારનું કહેવું છે કે આ જાહેરનામું સુરક્ષા અથવા વિકાસની આડમાં રાજ્ય સરકારની સત્તાઓ પર અતિક્રમણ છે.

■ BSFની કામગીરી પર અસર:

- આંતરિક વિસ્તારોમાં સુરક્ષા જાળવવી BSFના કાર્યક્ષેત્રમાં આવતી નથી, પરંતુ તેની પ્રાથમિક જવાબદારી આંતરરાષ્ટ્રીય સરહદની સુરક્ષાની છે, જે કિસ્સામાં આ જાહેરનામું પ્રાથમિક જવાબદારી નિભાવવામાં BSFની કાર્યક્ષમતાને નબળી પાડશે.

રાજ્યોમાં સશસ્ત્ર દળોની તૈનાતી અંગે બંધારણીય દષ્ટિકોણ

- કેન્દ્ર કલમ 355 હેઠળ રાજ્યને 'બાહ્ય આક્રમણ અને આંતરિક અશાંતિ' થી બચાવવા માટે તેના દળો તૈનાત કરી શકે છે, જ્યારે સંબંધિત રાજ્ય કેન્દ્ર પાસેથી સહાય માંગતું નથી અને કેન્દ્રીય દળોને તૈનાત કરવામાં અચકાય છે.
- સંઘના સશસ્ત્ર દળોની તૈનાતીના સંદર્ભમાં કોઈ રાજ્યના વિરોધના કિસ્સામાં, કેન્દ્ર દ્વારા સૌ પ્રથમ કલમ 355 હેઠળ સંબંધિત રાજ્યને નિર્દેશો જારી કરવામાં આવે છે.
- કેન્દ્ર સરકારની દિશાનું પાલન ન થાય તો કેન્દ્ર કલમ 356 (રાષ્ટ્રપતિ શાસન) હેઠળ આગળની કાર્યવાહી કરી શકે છે.

સરહદ સુરક્ષા દળ

- ભારત-પાકિસ્તાન યુદ્ધ બાદ 1965માં BSFની રચના કરવામાં આવી હતી.
- તે ગૃહ મંત્રાલય (MHA)ના વહીવટી નિયંત્રણ હેઠળના ભારતના સાત કેન્દ્રીય સશસ્ત્ર પોલીસ દળોમાંનું એક છે.
- અન્ય કેન્દ્રીય સશસ્ત્ર પોલીસ દળો છે: આસામ રાઈફલ્સ (AR), ઈન્ડો-તિબેટબોર્ડર પોલીસ (ITBP), સેન્ટ્રલ ઈન્સ્ટ્રીયલ સિક્યોરિટી ફોર્સ (CISF), સેન્ટ્રલ રિઝર્વ પોલીસ ફોર્સ (CRPF), નેશનલ સિક્યોરિટી ગાર્ડ (NSG) અને સાશાસ્ત્ર સીમા બાલ (SSB)
- પાકિસ્તાન અને બાંગ્લાદેશની સરહદો પર 2.65 લાખ સૈનિકો તૈનાત છે.
- તે ભારતીય સેના સાથે ભારત-પાકિસ્તાન આંતરરાષ્ટ્રીય સરહદ, ભારત-બાંગ્લાદેશ આંતરરાષ્ટ્રીય સરહદ, નિયંત્રણ રેખા (LOC) અને નક્સલ વિરોધી કામગીરીમાં તૈનાત છે.
- તેમાં એર વિંગ, મરીન વિંગ, આર્ટિલરી રેજિમેન્ટ અને કમાન્ડો યુનિટ છે.
- BSF અરબી સમુદ્રમાં સર કીક અને બંગાળની ખાડીમાં સુંદરવન ડેલ્ટા જેવી ભૌગોલિક પરિસ્થિતિઓમાં પણ સુરક્ષા પ્રદાન કરી રહ્યું છે.
- કાયદો અને વ્યવસ્થા જાળવવામાં અને રાજ્ય વહીવટીતંત્રને શાંતિપૂર્ણ ચૂંટણી યોજવામાં મદદ કરવામાં BSFની મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા છે.
- જરૂર પડે તો માનવ જીવન બચાવવા માટે BSF કુદરતી આપત્તિઓ દરમિયાન સુરક્ષા પણ પ્રદાન કરે છે.

- તે દર વર્ષે તેના પ્રશિક્ષિત માનવબળની મોટી ટુકડી મોકલીને યુએન શાંતિ જાળવણી મિશનમાં સમર્પિત સેવાઓનું યોગદાન આપે છે.
- આને ભારતીય પ્રદેશોની સંરક્ષણની પ્રથમ લાઈન કહેવામાં આવે છે.

આગળનો રસ્તો

■ રાજ્યની સંમતિ ઇચ્છનીય છે:

- ભારતના પડોશમાં સુરક્ષાની સ્થિતિને જોતાં કેન્દ્રીય સશસ્ત્ર દળો અને રાજ્યના પોલીસ અધિકારીઓ વચ્ચેના હાલના સંબંધોમાં કોઈ ફેરફારની જરૂર નથી.
- જો કે, એ ઇચ્છનીય છે કે રાજ્યોમાં તેના સશસ્ત્ર દળોને તૈનાત કરતી વખતે કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા શક્ય હોય ત્યાં રાજ્ય સરકારની સલાહ લેવી જોઈએ.

■ રાજ્ય આત્મનિર્ભર બની રહ્યું છે:

- દરેક રાજ્ય સરકાર તેની સશસ્ત્ર પોલીસને મજબૂત કરવા માટે કેન્દ્ર સરકાર સાથે પરામર્શ કરીને ટૂંકા ગાળાની અને લાંબા ગાળાની વ્યવસ્થા કરી શકે છે.
- તેનો ઉદ્દેશ સશસ્ત્ર પોલીસને મોટા ભાગે આત્મનિર્ભર બનાવવાનો છે જેથી કેન્દ્રીય સશસ્ત્ર દળોની મદદ માત્ર ગંભીર ખલેલના કિસ્સામાં જ લેવામાં આવે.

■ પ્રાદેશિક વ્યવસ્થા:

- પડોશી રાજ્યોના જૂથમાં સર્વસંમતિથી જરૂર પડે તો એકબીજાની સશસ્ત્ર પોલીસનો ઉપયોગ કરવાની કાયમી વ્યવસ્થા હોઈ શકે છે.
- ઝોનલ કાઉન્સિલ આવી સિસ્ટમ ઘડવા માટે એક પ્રદેશની અંદર રાજ્યોની સંમતિ મેળવવા માટે શ્રેષ્ઠ પ્લેટફોર્મ હશે.

■ પોલીસ સુધારાઓ:

- વિવિધ સમિતિઓ અને નિર્ણયો દ્વારા ભલામણ કરાયેલા પોલીસ સુધારાઓને પૂર્ણ કરવાનો આ યોગ્ય સમય છે.

ગ્લોબલ હંગર ઇન્ડેક્સ 2021

- ગ્લોબલ હંગર ઇન્ડેક્સ (GHI) 2021માં ભારત 116 દેશોમાં 101મા ક્રમે રહ્યું છે. ભારત 2020માં 94મા ક્રમે હતું.

Back to basics : ગ્લોબલ ભૂખમરા સૂચકાંક વિશે

■ વાર્ષિક અહેવાલ:

- કન્સર્ન વર્લ્ડવાઈડ અને વેલ્થંગરહિલ્ડ દ્વારા સંયુક્ત પણે પ્રકાશિત.
- તે સૌ પ્રથમ 2006માં રજૂ કરવામાં આવી હતી. તે દર વર્ષે ઓક્ટોબરમાં રિલીઝ થાય છે. તેનું 2021નું સંસ્કરણ GHIની 16મી આવૃત્તિનો સંદર્ભ આપે છે.

■ ઉદ્દેશો:

- > વૈશ્વિક, પ્રાદેશિક અને દેશના સ્તરે ભૂખને વ્યાપક પણે માપવી અને ટ્રેક કરવી.
- > ગણતરી: તેની ગણતરી ચાર સૂચકાંકોના આધારે કરવામાં આવે છે:

■ અન્ડરન્યુટ્રિશન:

- > અપૂરતી કેલરી સેવન ધરાવતી વસ્તી.

■ યાદલ વેસ્ટિંગ:

- > પાંચ વર્ષથી ઓછી વયના બાળકોનો હિસ્સો જેઓ તેમની ઊંચાઈની દ્રષ્ટિએ ઓછું વજન ધરાવે છે તે તીવ્ર કુપોષણ સૂચવે છે.

■ યાદલ સ્ટેટિંગ:

- > પાંચ વર્ષથી ઓછી વયના બાળકોનો હિસ્સો જે ઓછું વજન ધરાવે છે તે કુપોષણનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે.

■ બાળ મૃત્યુદર:

- > પાંચ વર્ષથી ઓછી વયના બાળકોનો મૃત્યુદર.

■ સ્કોરિંગ:

- > ચાર સૂચકાંકોના મૂલ્યોના આધારે, GHI 100 પોઈન્ટસ્કેલ પર ભૂખ નક્કી કરે છે જ્યાં 0 શ્રેષ્ઠ સંભવિત સ્કોર (શૂન્ય ભૂખ) છે અને 100 ને સૌથી ખરાબ માનવામાં આવે છે.
- > ગંભીરતાના આધારે દરેક દેશના GHI સ્કોરને નીચાથી અત્યંત ખતરનાક વર્ગીકૃત કરવામાં આવે છે.

■ માહિતી સંગ્રહ:

- > ખાદ્ય અને કૃષિ સંસ્થા દ્વારા અન્ડરન્યુટ્રિશન ડેટા પૂરા પાડવામાં આવે છે અને બાળ મૃત્યુદરનો ડેટા યુનાઈટેડ નેશન્સ ઈન્ટર એજન્સી ગ્રુપ ફોર ચાઈલ્ડ મોર્ટાલિટી એસ્ટીમેશન (UN IGME) પાસેથી મેળવવામાં આવે છે.
- > બાળકોના વેસ્ટિંગ અને સ્ટેટિંગ અંગેના ડેટા યુનિસેફ, વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઈઝેશન (WHO) અને વર્લ્ડ બેંકના સંયુક્ત ડેટાબેઝમાંથી લેવામાં આવ્યા છે.

વૈશ્વિક દશ્ય

- > ભૂખ નિવારણ કાર્યક્રમની કામગીરી બહુ સારી હોવાનું જણાયું નથી.
- > હાલના GHI અંદાજોના આધારે સમગ્ર વિશ્વ, ખાસ કરીને 47 દેશો, 2030 સુધીમાં ભૂખનું નીચું સ્તર હાંસલ કરવામાં નિષ્ફળ જશે.

ખાદ્ય સુરક્ષાની અસ્થિરતા

- > વધતો સંઘર્ષ, વૈશ્વિક આબોહવા પરિવર્તનની મોસમની ચરમસીમા અને કોવિડ-19 મહામારી સાથે સંકળાયેલા આર્થિક અને આરોગ્ય પડકારો ભૂખમરણનું સ્તર વધારી રહ્યા છે.

- > દાયકાઓના ઘટાડા બાદ કુપોષણનો વૈશ્વિક ફેલાવો (ગ્લોબલ હંગર ઈન્ડેક્સનો ઘટક) વધી રહ્યો છે.
- > આ ફેરફાર ભૂખના અન્ય પગલાંની નિષ્ફળતાનું મુખ્ય સૂચક હોઈ શકે છે.
- > પ્રદેશો, દેશો અને સમુદાયો વચ્ચે વ્યાપક અસમાનતા છે જે ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યો (SDG) 'કોઈને પાછળ ન છોડવું' ને પ્રતિકૂળ અસર કરશે.
- > આફ્રિકા, ખાસ કરીને સબ-સહારન અને દક્ષિણ એશિયા, ભૂખમરણનું ઉચ્ચતમ સ્તર ધરાવતા વિસ્તારો છે. બંને વિસ્તારોમાં ભૂખનું સ્તર નિર્ણાયક છે.

ભારતીય દશ્ય

- > 2000થી ભારતે આ ક્ષેત્રમાં નોંધપાત્ર પ્રગતિ કરી છે, પરંતુ બાળ પોષણ હજી પણ ચિંતાનું મુખ્ય ક્ષેત્ર છે.
- > 20માં ભારતનો GHI સ્કોર 27.5 હતો જે 2021માં વધીને 38.8 થયો છે. GHIનો આ સ્કોર ગંભીર સ્તરનો માનવામાં આવે છે.
- > વસ્તીમાં કુપોષિત લોકોનું પ્રમાણ અને પાંચ વર્ષથી ઓછી વયના બાળકોનો મૃત્યુદર હવે પ્રમાણમાં નીચા સ્તરે છે.
- > ભારતમાં ચાઈલ્ડ સ્ટેટિંગમાં નોંધપાત્ર ઘટાડો જોવા મળ્યો છે – જે 1998-1999માં 54.2 ટકા હતો જે 2016-2018માં 34.7 ટકા હતો પરંતુ આ ક્ષેત્રમાં ઘણું કરવાનું બાકી છે.
- > ભારતના GHI સ્કોરમાં 17.3 ટકા ચાઈલ્ડ વેસ્ટિંગ લેવલ હતું જે અન્ય દેશોની તુલનામાં ઘણું પછાત છે, ભારતનો સ્કોર 1998-1999ના 17.1 ટકા કરતાં થોડો વધારે છે.
- > આ સ્કોરના આધારે ભારત સૌથી નીચા 15 દેશોમાં સ્થાન ધરાવે છે.
- > ભારતના મોટાભાગના પડોશી દેશો ભારત કરતાં પાછળ છે. પાકિસ્તાન-92, નેપાળ અને બાંગ્લાદેશ-76 અને શ્રીલંકા 65મા ક્રમે.

ભારતનો પક્ષ

- > મહિલા અને બાળ વિકાસ મંત્રાલયે અહેવાલની ટીકા કરી છે અને દાવો કર્યો છે કે FAO દ્વારા ઉપયોગમાં લેવામાં આવતી પદ્ધતિ અવૈજ્ઞાનિક છે.
- > સરકારના જણાવ્યા અનુસાર ગ્લોબલ હંગર ઈન્ડેક્સ રિપોર્ટ 2021 અને 'ધ સ્ટેટ ઓફ ફૂડ સિક્યુરિટી એન્ડ ન્યુટ્રિશન ઈન ધ વર્લ્ડ 2021' પર FAOના અહેવાલમાં નીચેના તથ્યોની સંપૂર્ણ અવગણના કરવામાં આવી છે:
- > આ અહેવાલનું મૂલ્યાંકન 'ચાર આધારો' પર કરવામાં આવ્યું છે, ટેલિફોન દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલા સર્વેક્ષણમાં કોઈ શારીરિક નથી.

- ઓછા પોષણના વૈજ્ઞાનિક માપન માટે વજન અને ઊંચાઈ માપનની જરૂર પડે છે, જ્યારે ટેલિફોનિક સર્વેક્ષણો દરમિયાન વિસંગતતાઓ જોવા મળી હતી.
- આ અહેવાલમાં પ્રધાનમંત્રી ગરીબ કલ્યાણ અન્ન યોજના (PMGKY) અને સ્વનિર્ભર ભારત યોજના જેવા કોવિડ સમયગાળા દરમિયાન ખાદ્ય સુરક્ષા સુનિશ્ચિત કરવાના સરકારના મોટા પાયે પ્રયાસોની અવગણના કરવામાં આવી છે.

ભારત દ્વારા લેવામાં આવેલી પહેલ

■ ઘટ રાષ્ટ્ર ઇન્ડિયા મૂવમેન્ટ:

- ફૂડ સેફ્ટી એન્ડ સ્ટાન્ડર્ડ ઓથોરિટી ઓફ ઇન્ડિયા (FSSAI) દ્વારા નાગરિકોને ખોરાકમાં યોગ્ય ખાદ્ય ચીજોનો સમાવેશ કરવા માટે પ્રેરિત કરવા માટે આયોજિત આઉટરીચ પ્રવૃત્તિ.

■ પોષણ અભિયાન:

- મહિલા અને બાળ વિકાસ મંત્રાલય દ્વારા 2018માં શરૂ કરવામાં આવેલા આ અભિયાનનો ઉદ્દેશ સ્ટેટિંગ, અન્ડરન્યુટ્રિશન, એનિમિયા (નાના બાળકો, મહિલાઓ અને કિશોર છોકરીઓમાં) ઘટાડવાનો છે.

■ પ્રધાનમંત્રી માતૃ વંદના યોજના:

- આ મહિલા અને બાળ વિકાસ મંત્રાલય દ્વારા અમલમાં મૂકવામાં આવેલી કેન્દ્ર પ્રાયોજિત યોજના છે, જે દેશના તમામ જિલ્લાઓમાં 1 જાન્યુઆરી, 2017થી અમલમાં મૂકવામાં આવેલા પ્રસૂતિ લાભ કાર્યક્રમ છે.

■ ખાદ્ય ફોર્ટિફિકેશન:

- ચોખા, દૂધ અને મીઠું વગેરે જેવા મુખ્ય ખોરાકમાં આયર્ન, આયોડિન, ઝિંક, વિટામિન A અને D જેવા મુખ્ય વિટામિન્સ અને ખનિજોનો સમાવેશ કરવા માટે ખોરાકનું કિલ્લેબંધી અથવા ખોરાક સંવર્ધન મુખ્ય ઘટકો છે.

■ રાષ્ટ્રીય ખાદ્ય સુરક્ષા અધિનિયમ, 2013:

- તે લક્ષિત જાહેર વિતરણ પ્રણાલી હેઠળ 75% ગ્રામીણ વસ્તી અને 50% શહેરી વસ્તીને સબસિડી યુક્ત અનાજ મેળવવાનો અધિકાર આપે છે.

■ મિશન ઇન્દ્રધનુષ:

- તે 2 વર્ષથી ઓછી ઉંમરના બાળકો અને ગર્ભવતી મહિલાઓને 12 રસી-નિવારક રોગો (VPD) સામે રસીકરણ માટે લક્ષ્ય બનાવે છે.

■ સંકલિત બાળ વિકાસ સેવાઓ (ICDS) યોજના:

- 2 ઓક્ટોબર, 1975ના રોજ શરૂ કરવામાં આવેલી 6 સેવાઓ (પૂરક પોષણ, શાળા પૂર્વેનું બિનઔપચારિક શિક્ષણ, પોષણ અને આરોગ્ય શિક્ષણ, રસીકરણ, આરોગ્ય તપાસ અને રેફરલ સેવાઓ) પેકેજ, 0-6 વર્ષની વય જૂથના બાળકો, ગર્ભવતી મહિલાઓ અને સ્તનપાન કરાવતી માતાઓને ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવે છે.

AIIMS એ 'હેલ્થી સ્માઈલ' મોબાઈલ એપ લોન્ચ કરી

- બાળકોમાં મૌખિક સ્વચ્છતા (oral hygiene) જાળવવા અંગે જાગૃતિ લાવવા માટે એઈમ્સ દ્વારા દ્વિભાષી મોબાઈલ એપ્લિકેશન 'હેલ્થી સ્માઈલ' (Healthy Smile) શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- આ એપ AIIMS ઇન્ટ્રામ્યુરલ રિસર્ચ ગ્રાન્ટની મદદથી બાળરોગ અને નિવારક દંત ચિકિત્સા વિભાગની પહેલ છે.
- આ પહેલ બાળપણથી જ બાળકોમાં મૌખિક સ્વચ્છતા જાળવવા અંગે જાગૃતિ ફેલાવવાના હેતુથી શરૂ કરવામાં આવી છે.
- તે તેમને દિવસમાં બે વાર સારી રીતે બ્રશ કરવા માટે પણ પ્રેરિત કરશે.
- આ એપ ઘરની સંભાળના સરળ ઉપાયો દ્વારા ડેન્ટલ કેરીઝને કેવી રીતે નિયંત્રણમાં રાખી શકે તે વિશે માહિતી આપશે.

એપ્લિકેશન સુવિધાઓ

- એપ્લિકેશનમાં બાળકોના તમામ વય જૂથો માટે નિવારક ડેન્ટલ કેર ટિપ્સ, બાળકો માટે અનુકૂળ રંગબેરંગી પેનલ, પ્રેરક ગીતો, સગર્ભાવસ્થા દરમિયાન વારંવાર પૂછાતા પ્રશ્નો અને મૌખિક સંભાળની ટીપ્સ સાથે બે મિનિટના મ્યુઝિકલ બ્રશિંગ ટાઈમરનો સમાવેશ થાય છે.

આ એપ શા માટે લોન્ચ કરવામાં આવી ?

- ભારતની 40-50% બાળકોની વસ્તીમાં ડેન્ટલ કેરીઝ પ્રચલિત હોવાનું જાણવા મળ્યા બાદ આ એપ લોન્ચ કરવામાં આવી હતી.

ચીન અને રશિયા દ્વારા 'સંયુક્ત સમુદ્ર 2021 નૌકા ક્વાયટ'નું આયોજન

- ચીન અને રશિયા જાપાનના સમુદ્રમાં 'સંયુક્ત સમુદ્ર 2021 નેવલ એક્સરસાઈઝ' (Joint Sea 2021 Naval Exercise) નામની સંયુક્ત નૌકા ક્વાયટ કરી રહ્યા છે.
- આ સંયુક્ત નૌસેના ક્વાયટ 14 ઓક્ટોબર, 2021થી શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- તે રશિયા અને ચીન વચ્ચે વધતા રાજકીય અને લશ્કરી ગોઠવણીના તાજેતરના સંકેતને પ્રકાશિત કરે છે.
- જાપાનના સમુદ્રમાં રશિયાના પીટર ધ ગ્રેટ ગલ્ફમાં આ ક્વાયટ શરૂ થઈ. તે 17 ઓક્ટોબર 2021 સુધી ચાલશે.

પ્રવૃત્તિઓ

- આ સંયુક્ત નૌકા કવાયતમાં સંચાર, સંયુક્ત દાવપેચ અને ફાયરિંગ, હવા-વિરોધી અને સબમરીન વિરોધી કામગીરી, સંયુક્ત દાવપેચ અને દરિયાઈ લક્ષ્યો પર ફાયરિંગનો સમાવેશ થશે.

વ્યવહારમાં ચીન

- વિદેશમાં કવાયતમાં પ્રથમ વખત, ચીનને સબમરીન વિરોધી યુદ્ધ વિમાનો અને 10,000 ટનથી વધુના વિનાશક દ્વારા રજૂ કરવામાં આવશે. ટાઈપ 055 લાર્જ ડિસ્ટ્રોયર નાંચાંગ, ટાઈપ 054A ફિગેટ્સ બિન્જોઉ અને લિયુજોઉ, ટાઈપ 052D ડિસ્ટ્રોયર કનમિંગ, ટાઈપ 903A કોમ્પ્રિહેન્સિવ સપ્લાય શિપ ડોંગપિંગુ, શિપ બોર્ન હેલિકોપ્ટર અને ફિક્સડ વિંગ એન્ટી સબમરીન વોરફેર જેવા યુદ્ધ જહાજો દ્વારા પણ ચીનનું પ્રતિનિધિત્વ કરવામાં આવશે. બીજી બાજુ, રશિયાનું પ્રતિનિધિત્વ સબમરીન વિરોધી જહાજો, વિમાન અને યુદ્ધ જહાજો દ્વારા કરવામાં આવશે.

ચીન-રશિયા સહયોગ

- વૈશ્વિક બાબતોમાં અમેરિકાના વર્ચસ્વનો વિરોધ કરવા માટે ચીન અને રશિયા સંયુક્ત કવાયત કરી રહ્યા છે. બંને દેશો અફઘાનિસ્તાનમાં વોશિંગ્ટનની વિદેશ નીતિના કડવા ટીકાકાર રહ્યા છે. ચીન સામાન્ય રીતે ઈરાન જેવી બાબતોમાં રશિયાની લીડને અનુસરે છે. તે તાઈવાન, દક્ષિણ ચીન સાગર અને ભારત-પ્રશાંત સંબંધોમાં તેના મહત્ત્વના હિતોનું રક્ષણ કરવા માટે વધુને વધુ અવાજવાળું બન્યું છે. ચીને ઓસ્ટ્રેલિયા માટે અમેરિકન ટેકનોલોજીથી બનેલી આઠ પરમાણુ શક્તિ ધરાવતી સબમરીન ખરીદવા માટેના સોદાની પણ સખત ટીકા કરી છે.

ભારત અને અમેરિકા વચ્ચે 'યુદ્ધ અભ્યાસ 2021' (Yudh Abhyas 2021) નામની કવાયત શરૂ થઈ

- ભારત અને અમેરિકા વચ્ચે દ્વિપક્ષીય લશ્કરી સહકારને વધુ ગાઢ બનાવવા 15 ઓક્ટોબર, 2021 થી અલાસ્કામાં 15 દિવસની મેગા લશ્કરી કવાયત શરૂ થઈ.
- વર્ષ 2021 કવાયત 'યુદ્ધ અભ્યાસ' ની 17મી આવૃત્તિને ચિહ્નિત કરશે.
- આ કવાયત અલાસ્કામાં સંયુક્ત આધાર એલ્મેન્ડોઈ રિયાર્ડસન ખાતે હાથ ધરવામાં આવી રહી છે.
- તે 15 ઓક્ટોબરથી શરૂ થશે અને 29 ઓક્ટોબરે સમાપ્ત થશે.

ભારતીય ટીમ

- આ કવાયતમાં, ભારતીય ટુકડી ભારતીય સેનાના પાયદળ બટાલિયન જૂથના 350 કર્મચારીઓનો સમાવેશ કરશે.
- પૃષ્ઠભૂમિ:
- આ કવાયતની અગાઉની (16મી) આવૃત્તિ ફેબ્રુઆરી 2021માં બિકાનેરની મહાજન ફિલ્ડ ફાયરિંગ રેન્જમાં થઈ હતી.

અભ્યાસનું મહત્વ

- આ કવાયત યુદ્ધ અભ્યાસ બંને દેશો વચ્ચે લશ્કરી સહકાર વધારવાની દિશામાં એક પગલું છે. ભારત અને અમેરિકાની સેનાઓ વચ્ચે સમજણ, સહકાર અને ક્રિયાપ્રતિક્રિયા વધારવાના હેતુથી આ કરવામાં આવ્યું છે. તે ઠંડી આબોહવાની સ્થિતિમાં સંયુક્ત હથિયારોના દાવપેચ પર પણ ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે. આ કવાયતનો પ્રાથમિક ઉદ્દેશ વ્યૂહાત્મક સ્તરની કસરતો વહેંચવાનો અને એકબીજા પાસેથી શ્રેષ્ઠ પ્રયાસો શીખવાનો છે.

મુખ્ય સંરક્ષણ ભાગીદાર

- અમેરિકાએ જૂન 2016માં ભારતને મુખ્ય સંરક્ષણ ભાગીદાર તરીકે નિયુક્ત કર્યું હતું. બંને દેશોએ વર્ષોમાં મહત્વપૂર્ણ સંરક્ષણ અને સુરક્ષા કરારો પર હસ્તાક્ષર કર્યા, જેમ કે 2016માં લોજિસ્ટિક્સ એક્સચેન્જ મેમોરેન્ડમ ઓફ એગ્રીમેન્ટ (LEMOA).
- LEMOA બંને દેશોની સેનાઓને સમારકામ અને પુરવઠાની ભરપાઈ માટે એકબીજાના પાયાનો ઉપયોગ કરવાની મંજૂરી આપે છે અને ઉંડો સહકાર પૂરો પાડે છે.
- દેશોએ વર્ષ 2018માં COMCASA (Communications Compatibility and Security Agreement) પર પણ હસ્તાક્ષર કર્યા હતા. COMCASA બે સેનાઓ વચ્ચે આંતર-કાર્યક્ષમતા પૂરી પાડે છે તેમજ યુ.એસ. તરફથી હાઈ-એન્ડ ટેકનોલોજીના વેચાણની જોગવાઈ કરે છે.
- તેઓએ દ્વિપક્ષીય સંરક્ષણ સંબંધોને વધુ વેગ આપવા માટે ઓક્ટોબર 2020માં BECA (Basic Exchange and Cooperation Agreement) કરાર પર હસ્તાક્ષર કર્યા. તે બંને દેશો વચ્ચે ઉચ્ચતમ લશ્કરી ટેકનોલોજી, લોજિસ્ટિક્સ અને ભૂસ્તરીય નકશાની વહેંચણી પૂરી પાડે છે.

ભારત પાયલોટ પ્રોજેક્ટ તરીકે 1000 મેગાવોટની બેટરી એનર્જી સ્ટોરેજ સિસ્ટમ (BESS) શરૂ કરશે

- કેન્દ્ર સરકારે પાયલોટ 1000 મેગાવોટની બેટરી એનર્જી સ્ટોરેજ સિસ્ટમ (Battery Energy Storage System – BESS) પ્રોજેક્ટની સ્થાપના માટે એક્સપ્રેશન ઓફ ઇન્ટરેસ્ટ (Expression of Interest) ને આમંત્રણ આપવા માટે તેની મંજૂરી આપી દીધી છે.
- આ પાયલોટ પ્રોજેક્ટ નવી અને નવીનીકરણીય ઊર્જા મંત્રાલય અને ઊર્જા મંત્રાલયનો સંયુક્ત પ્રયાસ છે.
- બંને મંત્રાલયો ભારતમાં એનર્જી સ્ટોરેજ સિસ્ટમ્સ ગોઠવવા માટે રોડ મેપ આપવા માટે કામ કરી રહ્યા છે.

BESS પ્રોજેક્ટ કેમ શરૂ કરવામાં આવી રહ્યો છે?

- બેટરી એનર્જી સ્ટોરેજ સિસ્ટમ (BESS) ની સ્થાપના 2030 સુધીમાં નવા અને નવીનીકરણીય ઊર્જા મંત્રાલય દ્વારા 450 GW નવીનીકરણીય ઊર્જા લક્ષ્યને પ્રાપ્ત કરવાના મહત્વાકાંક્ષી લક્ષ્યને ટેકો આપવા માટે કરવામાં આવશે.

BESS કોણ ખરીદશે?

- સોલર એનર્જી કોર્પોરેશન ઓફ ઇન્ડિયા (SECI) એ 1000 મેગાવોટ બેસની ખરીદી માટે એક્સપ્રેશન ઓફ ઇન્ટરેસ્ટ માંગ્યું છે. આ RFS બિડિંગ ડોક્યુમેન્ટ અને BESSની પ્રાપ્તિ અને ઉપયોગ માટે વ્યાપક માર્ગદર્શિકાના ડ્રાફ્ટ સાથે પ્રકાશિત કરવામાં આવશે.

અંતિમ RFS દસ્તાવેજ

- વિવિધ હિસ્સેદારોના સૂચનો અને પ્રતિસાદના આધારે, અંતિમ RFS દસ્તાવેજ નવેમ્બર, 2021માં બહાર પાડવામાં આવશે. RFS દસ્તાવેજ સાથે, BESSની ખરીદી અને ઉપયોગ માટે અંતિમ વ્યાપક માર્ગદર્શિકા જનરેશન, ટ્રાન્સમિશન અને ડિસ્ટ્રીબ્યુશન એસેસના ભાગરૂપે જારી કરવામાં આવશે.

ઉર્જા સંગ્રહ સિસ્ટમોનો ઉપયોગ

- મંત્રાલયના જણાવ્યા અનુસાર, ભારત નવીનીકરણીય ઊર્જા હેઠળ ઊર્જા સંગ્રહ વ્યવસ્થાનો ઉપયોગ કરવાની યોજના ધરાવે છે. ટ્રાન્સમિશન સિસ્ટમનો મહત્તમ ઉપયોગ કરવા અને ગ્રીડની સ્થિરતાને મજબૂત કરવા માટે ઊર્જા સંગ્રહ વ્યવસ્થાનો ઉપયોગ ગ્રીડ તત્વ તરીકે કરવામાં આવશે. આ ટ્રાન્સમિશન ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરના વિસ્તરણમાં રોકાણ બચાવવામાં મદદ કરશે.

ડો.એ.પી.જે. અબ્દુલ કલામ પ્રેરણા સ્થાનનું ઉદ્ઘાટન કર્યું

- ડો.એ.પી.જે. અબ્દુલ કલામ પ્રેરણા સ્થાનનું ઉદ્ઘાટન 15 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ નેવલ સાયન્સ એન્ડ ટેકનોલોજી લેબોરેટરી (NSTL), વિશાખાપટ્ટનમ ખાતે કરવામાં આવ્યું હતું.
- આ 'પ્રેરણા સ્થાન'નું ઉદ્ઘાટન ભારતરત્ન ડો.એ.પી.જે. અબ્દુલ કલામ 90મી જન્મ જયંતી તેમજ દિલ્હીમાં આઝાદી કા અમૃત મહોત્સવ 'ની ઉજવણી તરીકે કરાયું.
- DRDOના ડિરેક્ટર જનરલ (નેવલ સિસ્ટમ્સ એન્ડ મટિરિયલ્સ) ડો.સમીર વી.કામતે પણ આ પ્રસંગે ડો.કલામની પ્રતિમાનું અનાવરણ કર્યું હતું.
- વરૂણાસ્ટ્ર, ટોરપિડો એડવાન્સ લાઈટ (TAL) અને મરીચ ડીકોય જેવા NSTL ઉત્પાદનો પણ આ પ્રસંગે પ્રદર્શિત કરવામાં આવી રહ્યા છે.

NSTL

- NSTL સંરક્ષણ સંશોધન અને વિકાસ સંગઠન (DRDO) હેઠળ કાર્યરત અગ્રણી નૌકા સંશોધન પ્રયોગશાળા છે. તે વિશાખાપટ્ટનમમાં સ્થિત છે. NSTLનું મુખ્ય કાર્ય અંડરવોટર હથિયારો અને સંબંધિત સિસ્ટમોનું સંશોધન અને વિકાસ છે. NSTLના વર્તમાન ડિરેક્ટર ડો. વાય. શ્રીનિવાસ રાવ છે.

Back to basics : અબુલ પાકિર જૈનુલાબ્દીન (APJ)

અબ્દુલ કલામ

- તેઓ ભારતીય એરોસ્પેસ વૈજ્ઞાનિક હતા અને 2002થી 2007 સુધી ભારતના 11માં રાષ્ટ્રપતિ તરીકે પણ સેવા આપી હતી. તેમનો જન્મ અને ઉછેર તમિલનાડુના રામેશ્વરમમાં થયો હતો. તેમણે ભૌતિકશાસ્ત્ર અને એરોસ્પેસ એન્જિનિયરિંગનો અભ્યાસ કર્યો. તેમણે DRDO અને ઇન્ડિયન સ્પેસ રિસર્ચ ઓર્ગનાઈઝેશન (ISRO)માં વૈજ્ઞાનિક અને વિજ્ઞાન સંચાલક તરીકે પોતાના ચાર વર્ષ સમર્પિત કર્યા. તેઓ ભારતમાં લશ્કરી મિસાઈલ વિકાસ પ્રયાસો અને નાગરિક અવકાશ કાર્યક્રમમાં સામેલ હતા. તેથી જ તેઓ ભારતના મિસાઈલ મેન તરીકે ઓળખાય છે. તેમણે 1998માં ભારત દ્વારા પોખરણ –2 પરમાણુ પરીક્ષણોમાં મુખ્ય સંસ્થાકીય, તકનીકી ભૂમિકા ભજવી હતી.

બાબાડોસમાં પ્રથમ વખત રાષ્ટ્રપતિ ચૂંટાયા

- બાબાડોસ નામના કેરેબિયન ટાપુએ પ્રજાસત્તાક બનવાના પ્રયાસમાં તેના પ્રથમ રાષ્ટ્રપતિની પસંદગી કરી છે.
- પ્રજાસત્તાક બનવાની તૈયારીમાં આ એક મહત્વપૂર્ણ પગલું છે.
- આ પગલું બ્રિટનની રાષ્ટ્રી એલિઝાબેથ-II ને બાબાડોસના વડા પદેથી પણ દૂર કરશે.
- સાન્દ્રા મેસન, જે ટાપુના વર્તમાન ગવર્નર-જનરલ છે, તેઓ 30 નવેમ્બર, 2021 ના રોજ રાષ્ટ્રપતિ તરીકે શપથ લેશે.
- 30 નવેમ્બરે બાબાડોસની બ્રિટનથી સ્વતંત્રતાની 55મી વર્ષગાંઠ છે.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- સાન્દ્રા મેસને સપ્ટેમ્બર 2020માં બ્રિટન સાથેના સંબંધ તોડવાની જાહેરાત કરતા કહ્યું હતું કે, વસાહતી ભૂતકાળને સંપૂર્ણપણે છોડી દેવાનો સમય આવી ગયો છે.

રાષ્ટ્ર પર અંગ્રેજોનું નિયંત્રણ

- વર્ષ 1625માં બાબાડોસ પર અંગ્રેજોનો કબજો હતો. બ્રિટિશ રિવાજો પ્રત્યેની વફાદારીને કારણે તેને ક્યારેક 'લિટલ ઈંગ્લેન્ડ' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

■ બાબાડોસ:

- બાબાડોસ એક ટાપુ રાષ્ટ્ર છે જે વેસ્ટ ઈન્ડિઝના લેસર એન્ટિલ્સમાં સ્થિત છે, જે કેરેબિયન ટાપુઓના સૌથી પૂર્વમાં છે. આ દેશની લંબાઈ 34 કિલોમીટર અને પહોળાઈ 23 કિલોમીટર છે. તે 432 ચોરસ કિમી વિસ્તારને આવરી લે છે. તેનું સૌથી મોટું શહેર બ્રિજટાઉન છે, જે તેની રાજધાની પણ છે.

પ્રવાસન સ્થળ

- આ ટાપુ દેશ પ્રમાણમાં સમૃદ્ધ અને લોકપ્રિય પ્રવાસન સ્થળ છે. COVID-19 રોગચાળા પહેલા, દર વર્ષે એક લાખથી વધુ પ્રવાસીઓ તેના સુંદર દરિયાકિનારા અને સ્ફટિકીય પાણીની મુલાકાત લેતા હતા.

નીતિ આયોગ AIM એ ડિજિટલ-બુક 'Innovations for You' લોન્ચ કર્યું

- નીતિ આયોગના અટલ ઇનોવેશન મિશન (AIM) એ વિવિધ ડોમેન્સમાં અટલ ઇનોવેશન મિશન હેઠળ સ્થાપિત સ્ટાર્ટ-અપની સફળતાની વાર્તાઓ દર્શાવવા માટે "Innovations for You" નામનું એક નવું ડિજિટલ-બુક લોન્ચ કર્યું.

પુસ્તકની પ્રથમ આવૃત્તિ

- આ પુસ્તકની પ્રથમ આવૃત્તિ આરોગ્ય સંભાળમાં નવીનતાઓ પર કેન્દ્રિત છે.
- તે 45 સ્ટાર્ટ-અપ્સનું પ્રદર્શન કરે છે જેણે નવા, નવીન ઉત્પાદનો, સેવાઓ અને ઉકેલો બનાવવા માટે કામ કર્યું છે.
- આ સેવાઓ અને ઉકેલો આરોગ્ય સંભાળ ક્ષેત્રમાં ટકાઉ ભવિષ્ય માટે માર્ગ મોકળો કરશે.
- ડિજિટલ-બુક શ્રેણીમાં અન્ય ક્ષેત્રોને ટૂંક સમયમાં આવરી લેવામાં આવશે.

નીતિ આયોગનું ડિજિટલ બુક

- આ ડિજિટલ-બુક 45 હેલ્થ ટેક સ્ટાર્ટ-અપ્સનું સંકલન છે. આ સ્ટાર્ટ-અપ્સ દેશભરના અટલ ઇન્ક્યુબેશન સેન્ટર્સમાં ઉછેરવામાં આવ્યા છે.
- આ સ્ટાર્ટ-અપ્સ AI, IoT, ICT અને અન્ય જેવી ટેક્નોલોજીનો લાભ લઈ રહ્યા છે જેથી નવજાત શિશુ અને બાળ સંભાળ, માનસિક સ્વાસ્થ્ય, દાંતની સંભાળ, એનિમિયા અને માનવ જીવનની દેખરેખ જેવી સ્વાસ્થ્ય સમસ્યાઓના સામાજિક રીતે સંબંધિત ઉકેલો પૂરા પાડવામાં આવે છે.

મહત્વ

- આ પુસ્તક બતાવશે કે યુવા ભારત કેવી રીતે ધીમે ધીમે અને સતત વિશ્વ સ્તરના નેતા બનવા તરફ આગળ વધી રહ્યું છે.

Back to basics : અટલ ઇનોવેશન મિશન

- ભારતમાં નવીનતા અને ઉદ્યોગસાહસિકતા સંસ્કૃતિને પ્રોત્સાહન આપવાના ઉદ્દેશ સાથે શરૂ કરવામાં આવેલ નીતિ આયોગની આ એક મુખ્ય પહેલ છે. આ મિશન ભારતના ઇનોવેશન ઇકોસિસ્ટમમાં ક્રાંતિ લાવવા માટે છત્ર માળખું બનાવવાના હેતુથી શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું.

સક્ષમ કેન્દ્ર: DAY-NRLM

- તાજેતરમાં આઝાદીના અમૃત મહોત્સવના ભાગરૂપે 13 રાજ્યોના 77 જિલ્લાઓમાં કુલ 152 નાણાકીય સાક્ષરતા અને સેવા વિતરણ કેન્દ્રો (સક્ષમ કેન્દ્રો)નો પ્રારંભ કરવામાં આવ્યો હતો.
- આ કેન્દ્રો ગ્રામીણ વિકાસ મંત્રાલયના દીનદયાળ અંત્યોદય યોજના (રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ આજીવિકા મિશન (DAY-NRLM) હેઠળ શરૂ કરવામાં આવ્યા હતા.

સક્રિય કેન્દ્ર

- > સેન્ટર ફોર ફાઈનાન્સિયલ સાક્ષરતા એન્ડ સર્વિસ ડિલિવરી (CLF & SDG) ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં સ્વસહાય જૂથો (SHG)ની મૂળભૂત નાણાકીય જરૂરિયાતો માટે વન સ્ટોપ સોલ્યુશન/સિંગલ વિન્ડો સિસ્ટમ તરીકે કામ કરશે.

ઉદ્દેશ:

- > નાણાકીય સાક્ષરતા પૂરી પાડવી અને SHG સભ્યો અને ગ્રામીણ ગરીબોને નાણાકીય સેવાઓ (બચત, લોન, વીમો, પેન્શન વગેરે) વહેંચવાની સુવિધા આપવી.

વ્યવસ્થાપન:

- > આ કેન્દ્રોનું સંચાલન SHG નેટવર્ક દ્વારા તાલીમ પામેલા સામુદાયિક સંસાધન વ્યક્તિઓ (CRP)ની મદદથી કરવામાં આવશે.

સક્રિય થયેલ એપ્લિકેશનો:

- > "સક્ષમ" નામની મોબાઈલ અને વેબ આધારિત એપ્લિકેશન પણ વિકસાવવામાં આવી છે.
- > તેનો ઉપયોગ કેન્દ્રના સામુદાયિક સંસાધન વ્યક્તિઓ દ્વારા દરેક SHG અને ગામ માટે વિવિધ નાણાકીય સેવાઓનો ઉપયોગ કરવા, મોટા અંતરોને ઓળખવા અને તે મુજબ તાલીમ આપવા અને જરૂરી નાણાકીય સેવાઓ પ્રદાન કરવા માટે કરવામાં આવશે.

Back to basics : દીનદયાળ અંત્યોદય યોજના - રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ આજીવિકા મિશન**પરિચય:**

- > તે જૂન 2011માં ગ્રામીણ વિકાસ મંત્રાલય દ્વારા શરૂ કરવામાં આવેલ કેન્દ્ર પ્રાયોજિત કાર્યક્રમ છે.

લક્ષ્ય:

- > આ યોજનાનો ઉદ્દેશ કૌશલ્ય વિકાસ અને દેશના ગ્રામીણ ગરીબ પરિવારો માટે નાણાકીય સેવાઓની વધુ સારી પહોંચ દ્વારા આજીવિકાની તકો વધારીને ગ્રામીણ ગરીબી ઘટાડવાનો છે.

પ્રક્રિયા:

- > આમાં સમુદાય વ્યાવસાયિકો મારફતે સમુદાય સંસ્થાઓ સાથે મળીને સ્વ-સહાયના ઉદ્દેશો પૂરા કરવા માટે કામ કરવું શામેલ છે જે DAY-NRLMની એક અનોખી દરખાસ્ત છે.
- > આ યોજનાઓમાં સેલ્ફ હેલ્પ ગ્રુપ્સ (SHGs)માં દરેક ગ્રામીણ ગરીબ પરિવારની મહિલા સભ્ય, તાલીમ અને ક્ષમતા નિર્માણ, તેમની સૂક્ષ્મ આજીવિકા યોજનાઓને સરળ બનાવવી અને તેમને સ્વ સહાય સંસ્થાઓ અને બેંકોના નાણાકીય સંસાધનોની સુલભતા મારફતે અન્ય સુવિધાઓ ઉપરાંત સાર્વત્રિક સામાજિક ભાગીદારી મારફતે આજીવિકા યોજનાઓનો અમલ કરવા સક્ષમ બનાવવાનો સમાવેશ થાય છે.

અમલીકરણ:

- > રાષ્ટ્રીય, રાજ્ય, જિલ્લા અને બ્લોક સ્તરે સમર્પિત અમલીકરણ સહાયક એકમો સાથે સ્પેશિયલ પર્પઝ વ્હીકલ્સ (સ્વાયત્ત રાજ્ય સોસાયટી) દ્વારા તેને મિશન મોડમાં અમલમાં મૂકવામાં આવ્યો છે, જે દરેક ગ્રામીણ ગરીબ પરિવારને સતત અને લાંબા ગાળાનો ટેકો પૂરો પાડવા માટે વ્યાવસાયિક માનવ સંસાધનોનો ઉપયોગ કરે છે.

પરિણામ:

- > આ મિશનને સેલ્ફ હેલ્પ ગ્રુપ્સ મારફતે કેડિટ સેવાઓના અંતિમ બિંદુ સુધી પહોંચ સુધારવામાં નોંધપાત્ર સફળતા મેળવી છે.
- > ડિપોઝિટ, કેડિટ, રેમિટન્સ, વૃદ્ધાવસ્થા પેન્શન અને શિષ્યવૃત્તિનું વિતરણ, મનરેગા વેતનની ચુકવણી અને વીમા અને પેન્શન યોજનાઓ હેઠળ નોંધણી સહિત છેલ્લા બિંદુ સુધી નાણાકીય સેવાઓ પૂરી પાડવા માટે લગભગ 1,518 SHG સભ્યોને બેંકિંગ કોરસ્પોન્ડન્ટ એજન્ટ્સ (BCAs) તરીકે પોસ્ટ કરવામાં આવ્યા છે.
- > કૃષિ-ઈકોલોજિકલ પદ્ધતિઓને પ્રોત્સાહન આપવા માટે, જે મહિલા ખેડૂતોની આવકમાં વધારો કરે છે અને તેમના ઈનપુટ ખર્ચ અને જોખમને ઘટાડે છે, DAY-NRLM મહિલા ખેડૂત સશક્તિકરણ પ્રોજેક્ટ (MKSP)નો અમલ કરી રહ્યું છે.
- > તેની બિન-કૃષિ આજીવિકા વ્યૂહરચનાના ભાગરૂપે, DAY-NRLM સ્ટાર્ટઅપ વિલેજ એન્ટરપ્રિન્યોરશિપ પ્રોગ્રામ (SVEP) અને આજીવિકા ગ્રામીણ એક્સપ્રેસ યોજના (AGEY)નો અમલ કરી રહ્યું છે.
- > SVEPનો ઉદ્દેશ સ્થાનિક ઉદ્યોગોની સ્થાપના માટે ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં ઉદ્યોગસાહસિકોને ટેકો આપવાનો છે.
- > AGEY ઓગસ્ટ 2017માં શરૂ કરવામાં આવી હતી, જે અંતરિયાળ ગ્રામીણ વિસ્તારોને જોડવા માટે સલામત, સસ્તી અને સમુદાય દેખરેખ વાળી ગ્રામીણ પરિવહન સેવાઓ પૂરી પાડે છે.
- > DAY-NRLMની બીજી પેટા યોજના દીનદયાળ ઉપાધ્યાય ગ્રામીણ કૌશલ યોજના (DDUGKY) છે. DDUGKYનો ઉદ્દેશ ગ્રામીણ યુવાનોને પ્લેસમેન્ટ કુશળતા પ્રદાન કરવાનો અને અર્થતંત્રના પ્રમાણમાં ઊંચા પગારવાળા રોજગાર ક્ષેત્રોમાં જાળવી રાખવાનો છે.
- > આ મિશન ગ્રામીણ સ્વરોજગાર સંસ્થાઓ (RSETI)ને 31 બેંકો અને રાજ્ય સરકારોની ભાગીદારીમાં વળતરાત્મક સ્વરોજગાર અપનાવવા માટે કૌશલ્ય પ્રદાન કરવા માટે ટેકો આપી રહ્યું છે.

23 ઓક્ટોબર: આંતરરાષ્ટ્રીય હિમ ચિત્તા દિવસ (International Snow Leopard Day)

- દર વર્ષે 23 ઓક્ટોબરે International Snow Leopard Day ઉજવવામાં આવે છે. તેને વર્લ્ડ સ્નો લેપર્ડ ડે પણ કહેવામાં આવે છે. 2014માં પ્રથમ આંતરરાષ્ટ્રીય સ્નો ચિત્તો દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવી હતી.
- હિમ ચિત્તાના સંરક્ષણ અંગે જાગૃતિ લાવવા માટે આંતરરાષ્ટ્રીય સ્નો લેપર્ડ ડે ઉજવવામાં આવે છે. 2015ને સ્નો ચિત્તાના આંતરરાષ્ટ્રીય વર્ષ તરીકે જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું.

Back to basics : વૈશ્વિક સ્નો ચિત્તો અને ઇકોસિસ્ટમ પ્રોગ્રામ (Global Snow Leopard and Ecosystem Programme)

- તેની શરૂઆત કિર્ગિસ્તાનની સરકાર દ્વારા કરવામાં આવી હતી. ભારત આ કાર્યક્રમમાં સહી કરનાર છે. આ કાર્યક્રમ પર હસ્તાક્ષર કરનારા અન્ય દેશોમાં ચીન, ઉઝબેકિસ્તાન, રશિયા, તાજિકિસ્તાન, મંગોલિયા, કઝાકિસ્તાન, ભૂતાન, અફઘાનિસ્તાન અને પાકિસ્તાન છે. આ તમામ દેશો સ્નો લેપર્ડ રેન્જમાં છે. આ દેશોએ બિશેક ઘોષણાપત્ર પર પણ હસ્તાક્ષર કર્યા હતા.

સ્નો લેપર્ડ લેન્ડસ્કેપ શું?

- સ્નો લેપર્ડ લેન્ડસ્કેપ એક એવો વિસ્તાર છે જ્યાં લઘુત્તમ 100 સંવર્ધન-વયના બરફ ચિત્તો શિકારની વસ્તી માટે પૂરતા આધાર સાથે છે.

ભારતમાં સ્નો લેપર્ડ

- ભારતમાં, હિમ ચિત્તો સિક્કિમ, અરુણાચલ પ્રદેશ, હિમાચલ પ્રદેશ, જમ્મુ અને કાશ્મીર અને પૂર્વ હિમાલયના પ્રદેશોમાં ફેલાયેલા છે.

ભારતમાં સ્નો લેપર્ડ સર્વે

- ભારતમાં સૌપ્રથમ હિમ ચિત્તા સર્વે 2019માં હાથ ધરવામાં આવ્યો હતો. વૈશ્વિક હિમ ચિત્તાની વસ્તીમાં ભારતનો હિસ્સો 10% છે.

સંરક્ષણ

- સ્નો લેપર્ડની IUCN સ્થિતિ 'સંવેદનશીલ' છે. તે 2017માં 'સંકટગ્રસ્ત' થી 'સંવેદનશીલ'માં બદલાઈ ગયું હતું. તે વન્યજીવન (સંરક્ષણ) અધિનિયમ, 1972 ની સૂચિ I માં સૂચિબદ્ધ છે. CITES હેઠળ, તે પરિશિષ્ટ I માં સૂચિબદ્ધ છે.

પ્રોજેક્ટ સ્નો લેપર્ડ

- પ્રોજેક્ટ સ્નો લેપર્ડ 2009માં શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો. આ પ્રોજેક્ટ એવા રાજ્યોમાં શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો જ્યાં સ્નો લેપર્ડની વસ્તી જોવા મળે છે. તેઓ અરુણાચલ પ્રદેશ, જમ્મુ અને કાશ્મીર, સિક્કિમ, ઉત્તરાખંડ અને હિમાચલ પ્રદેશ છે.

ભારત અને યુનાઇટેડ કિંગડમ કૉકણ શક્તિ કવાયતનું આયોજન કરશે

- યુનાઇટેડ કિંગડમ અને ભારત 'કૉકણ શક્તિ' નામની સૌથી મોટી સંયુક્ત લશ્કરી કવાયત શરૂ કરવા જઈ રહ્યા છે.
- આ કવાયતમાં બ્રિટનનું કેરિયર સ્ટ્રાઈક ગ્રુપ પશ્ચિમ હિંદ મહાસાગરમાં ફરી પ્રવેશ કરશે.
- કેરિયર સ્ટ્રાઈક ગ્રુપની જમાવટ યુકે માટે મહત્વની છે કારણ કે શીત યુદ્ધના અંત પછી તે સૌથી મોટી જમાવટ છે.
- ભારતીય દરિયાઈ અવકાશમાં કેરિયર સ્ટ્રાઈક ગ્રુપની એન્ટ્રી
- કેરિયર સ્ટ્રાઈક ગ્રુપ 21 ઓક્ટોબરે ભારતીય જળસીમામાં પ્રવેશ કરશે, જ્યારે એક જહાજ મુંબઈ બંદરમાં પ્રવેશ કરશે. તે એન્કરેજમાં રહેશે અને કેટલાક આમંત્રિત મહેમાનોને બોર્ડમાં લેવામાં આવશે. યુકે વિદેશ સેક્રેટરી એલિઝાબેથ ટ્રસ મુંબઈમાં હશે જેમાં દરિયાઈ પ્રોપલ્શન ટેકનોલોજી સહિતના વિવિધ વિષયો પર વરિષ્ઠ સ્તરની ચર્ચાઓ થશે જે યુકે ભારતીય નૌકાદળને વેચવા આતુર છે.

કૉકણ શક્તિ

- કૉકણ શક્તિ એ ભારત અને યુનાઇટેડ કિંગડમ વચ્ચેની પ્રથમ ત્રિ-સેવા કવાયત છે.

અજય વોરિયર

- અજય વોરિયર એ બંને દેશો વચ્ચેની સેનાની કવાયત છે. તે ઉત્તરાખંડમાં ચાલી રહ્યું છે જેમાં લગભગ 120 બ્રિટિશ સૈનિકો ભાગ લઈ રહ્યા છે.

પરમ્બીકુલમ ટાઇગર કન્ઝર્વેશન ફાઉન્ડેશન અર્થ ગાર્ડિયન એવોર્ડ જીત્યો

- પરમ્બીકુલમ ટાઇગર કન્ઝર્વેશન ફાઉન્ડેશન (PaTCoF) એ 'અર્થ ગાર્ડિયન એવોર્ડ' જીત્યો છે, જેની સ્થાપના નેટવેસ્ટ ગ્રુપ દ્વારા કરવામાં આવી હતી.
- PatCoF એ વન વિભાગ હેઠળની બિન-લાભકારી સંસ્થા છે જે પરમ્બીકુલમ ટાઇગર રિઝર્વમાં વાઘ અને જૈવવિવિધતાના સંરક્ષણની સુવિધા આપે છે.

અર્થ ગાર્ડિયન એવોર્ડ

- નેટવેસ્ટ ગ્રુપ ઈન્ડિયા દ્વારા આ પુરસ્કારોની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી. તેઓ એવી પહેલનો એક ભાગ છે જે ભારતમાં જૈવવિવિધતાનું સંરક્ષણ કરીને આબોહવા પરિવર્તનને ઘટાડવા માટે કામ કરતી વ્યક્તિઓ અને સંસ્થાઓના પ્રયાસોને સન્માનિત કરે છે.

Back to basics : પરમ્બીકુલમ ટાઈગર રિઝર્વ

- પરમ્બીકુલમ ટાઈગર રિઝર્વમાં અગાઉનું પરમ્બીકુલમ વન્યજીવ અભયારણ્ય પણ સામેલ છે, જે 391 ચોરસ કિલોમીટરના વિસ્તારમાં ફેલાયેલું છે. તે કેરળના પલક્કડ જિલ્લામાં એક સંરક્ષિત વિસ્તાર છે. તેની સ્થાપના 1973માં થઈ હતી. અભયારણ્ય અન્નામલાઈ ટેકરીઓ અને નેલ્લીયમપથી ટેકરીઓ વચ્ચેની ટેકરીઓના સંગમમાં આવેલું છે. પરમ્બીકુલમ વન્યજીવ અભયારણ્યને 2010માં પરમ્બીકુલમ ટાઈગર રિઝર્વનો ભાગ જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો.
- પરમ્બીકુલમ વન્યજીવ અભયારણ્ય હાલમાં યુનેસ્કોની વર્લ્ડ હેરિટેજ કમિટી દ્વારા વર્લ્ડ હેરિટેજ સાઈટ તરીકે પસંદગી માટે વિચારણા હેઠળ છે.
- આ અભયારણ્ય સ્વદેશી લોકોની ચાર જુદી જુદી જાતિઓનું ઘર છે, જેમ કે માલસર, કાદર, માલા માલસર અને મુદુવર. આ લોકો 6 વસાહતોમાં સ્થાયી થયા છે. આ આદિવાસી વસાહતોના લોકો ટ્રેક અને સફારી માટે માર્ગદર્શક તરીકે કામ કરે છે. તેમને અનેક ઈકો-ટૂરિઝમ પહેલ દ્વારા રોજગારી પૂરી પાડવામાં આવે છે.

21 ઓક્ટોબર: પોલીસ સ્મૃતિ દિવસ

- ભારતમાં દર વર્ષે 21 ઓક્ટોબરના રોજ રાષ્ટ્રીય સ્મૃતિ સ્મારક દિવસ ઉજવવામાં આવે છે. આ દિવસ 1959માં ચીની ગોળીબારમાં માર્યા ગયેલા દસ પોલીસકર્મીઓના બલિદાનને સમર્પિત છે.
- 21 ઓક્ટોબર 1959ના રોજ ચીની સૈનિકોએ લદ્દાખમાં 20 ભારતીય સૈનિકો પર ગ્રેનેડ ફેંક્યા અને ગોળીબાર કર્યો. તેમાં થી 10 બહાદુર પોલીસ જવાનો શહીદ થયા હતા, જ્યારે 7 અન્ય તે ઘટનામાં ઘાયલ થયા હતા. એક મહિના પછી, 28 નવેમ્બર, 1959ના રોજ ચીની સૈનિકો દ્વારા પોલીસકર્મીઓના મૃતદેહ ભારતને સોંપવામાં આવ્યા. પૂર્વીય લદ્દાખમાં હોટ સ્પ્રિંગ્સમાં પોલીસના સંપૂર્ણ સન્માન સાથે તેમના અંતિમ સંસ્કાર કરવામાં આવ્યા હતા. ત્યારથી, 21 ઓક્ટોબરને 'પોલીસ સ્મૃતિ દિવસ' તરીકે મનાવવામાં આવે છે.

પોલીસ મેમોરિયલ ડે પરેડ

- પોલીસ મેમોરિયલ યાણક્યપુરી ખાતે વર્ષ 2012 થી રાષ્ટ્રીય સ્તરની પોલીસ સ્મૃતિ દિવસ પરેડનું આયોજન કરવામાં આવે છે.

મહત્વ

- કોવિડ-19 રોગચાળા પછી આ દિવસ વધુ મહત્વનો બની ગયો છે. 2020 માં ભારતમાં કોવિડ-19 ફાટી નીકળ્યો ત્યારથી, ભારતીય પોલીસ અધિકારીઓ આરોગ્ય અધિકારીઓ સાથે આગળની લાઈન પર છે. ઘણા પોલીસ અધિકારીઓએ તેમની ફરજ બજાવતી વખતે જીવ ગુમાવ્યો હતો.

Back to basics : નેશનલ પોલીસ મ્યુઝિયમ

- 15 ઓક્ટોબર, 2018 ના રોજ દિલ્હીમાં વડાપ્રધાન નરેન્દ્ર મોદી દ્વારા રાષ્ટ્રીય પોલીસ સંગ્રહાલયનું ઉદ્ઘાટન કરવામાં આવ્યું હતું. તે સેન્ટ્રલ આર્મ્ડ પોલીસ ફોર્સિસ (CAPF) અને ઈન્ટેલિજન્સ બ્યુરો (IB) દ્વારા નિયંત્રિત છે. આ સંગ્રહાલય ભારતમાં કેન્દ્રીય અને રાજ્ય પોલીસ દળોના ઇતિહાસ, ગણવેશ અને ગિયરનું પ્રદર્શન કરે છે.

ભારતીય રેલ્વે સ્ટેશન વિકાસ નિગમનું વિસર્જન કરવામાં આવશે

- નાણાં મંત્રાલયના મુખ્ય આર્થિક સલાહકાર સંજીવ સાન્યાલની ભલામણના આધારે ભારતીય રેલવેએ 'ભારતીય રેલવે સ્ટેશન વિકાસ નિગમ' ના વિસર્જનનો આદેશ આપ્યો છે.
- આ પગલું અનેક સંસ્થાઓને બંધ કરીને અથવા મર્જ કરીને રેલવે સંસ્થાઓના તર્કસંગતીકરણને અનુરૂપ છે.
- રેલવે બોર્ડ IRSDCને બંધ કરવા માટે તમામ જરૂરી પ્રક્રિયાગત ઔપચારિકતાઓ શરૂ કરવાનો આદેશ આપ્યો છે.
- પ્રોજેક્ટ્સ સાથે સંબંધિત તમામ દસ્તાવેજો તેમજ IRSDC દ્વારા સંચાલિત સ્ટેશનો સંબંધિત ઝોનલ રેલવેને સોંપવામાં આવશે.
- આ પગલા સાથે, IRSDC રેલ્વે મંત્રાલય હેઠળની બીજી સંસ્થા છે જે બંધ કરવામાં આવશે. અગાઉ, 7 સપ્ટેમ્બર, 2021 ના રોજ ભારતીય રેલવેએ વૈકલ્પિક ઈંધણ માટે ભારતીય રેલવે સંગઠન (IROAF) બંધ કરી દીધું હતું.

ઈન્ડિયન રેલવે સ્ટેશન ડેવલપમેન્ટ કોર્પોરેશન લિમિટેડ**(IRSDC)**

- IRSDC એક ખાસ હેતુનું વાહન હતું જે રેલ જમીન વિકાસ સત્તામંડળ, RITES અને IRCON નું સંયુક્ત સાહસ છે. ભારતીય રેલવેની ત્રણેય કંપનીઓ રેલવે મંત્રાલયની

માલિકીની છે. તેની રચના 12મી એપ્રિલ, 2012ના રોજ કરવામાં આવી હતી. 18 ઓક્ટોબર, 2021 ના રોજ રેલવે બોર્ડ રેલવે સંસ્થાઓને તર્કસંગત બનાવવા માટે IRSDC બંધ કરવાની જાહેરાત કરી હતી. ભારતના રેલ્વે સ્ટેશનોને વિશ્વ કક્ષાના 24X7 હબમાં પરિવર્તિત કરવાના ભારતીય રેલ્વેના મિશનમાં આ મુખ્ય હતું.

ભારતીય રેલવે: 2030 સુધીમાં નેટ-ઝીરો ઉત્સર્જક

- તાજેતરમાં ભારતીય રેલવેએ એવી શક્યતા વ્યક્ત કરી છે કે તે 2030 સુધીમાં વિશ્વનો પ્રથમ નેટ-ઝીરો કાર્બન ઉત્સર્જક બની શકે છે.
- આ માટે ભારતીય રેલવે નવીનીકરણીય ઊર્જા સ્ત્રોતોમાં વધારો કરવાથી માંડીને તેના ટ્રેક્શન નેટવર્કને વિદ્યુતીકરણ અને તેના ઊર્જા વપરાશમાં ઘટાડો કરવા સુધીનો બહુ-આયામી અભિગમ અપનાવી રહી છે.

Back to basics : પરિચય

- ભારતીય રેલવે:**
 - કદની દ્રષ્ટિએ તે વિશ્વનું ચોથું સૌથી મોટું રેલવે નેટવર્ક છે. તે દેશના સૌથી મોટા વીજ ગ્રાહકોમાંનો એક છે.
- પેસેન્જર સર્વિસીસ:**
 - લગભગ 67,956 કિમીના અંતરને આવરી લેતી 13,000 ટ્રેનો મારફતે ઉપખંડમાં દરરોજ 24 મિલિયન મુસાફરો મુસાફરી કરે છે.
- માલપરિવહન સર્વિસીસ:**
 - દરરોજ 3.3 મિલિયન ટન માલ પરિવહન થાય છે જેમાં મોટી માત્રામાં બળતણની જરૂર પડે છે.
- કુલ ઉત્સર્જનમાં યોગદાન:**
 - ભારતનું પરિવહન ક્ષેત્ર દેશના ગ્રીનહાઉસ ગેસ ઉત્સર્જનમાં 12 ટકા ફાળો આપે છે, જેમાં રેલવેનો હિસ્સો લગભગ 4 ટકા છે.
- ઉત્સર્જનમાં ઘટાડો થવાની સંભાવના:**
 - ભારતીય રેલવે 2030 સુધીમાં માલપરિવહનના સત્તાવાર લક્ષ્યાંકને હાલના 33 ટકાથી વધારીને 50 ટકા કરી શકે છે.
 - માલભાડાને રેલમાં ખસેડીને અને ટ્રકોના ઉપયોગને અનુકૂળ કરીને ભારત સામાન્ય ટ્રેડિંગ દૃશ્યની તુલનામાં 2050 સુધીમાં લોજિસ્ટિક્સ ખર્ચને GDPના 14 ટકાથી ઘટાડીને 10 ટકા કરી શકે છે અને CO2 ઉત્સર્જનમાં 70 ટકાનો ઘટાડો કરી શકે છે.

ભારતીય રેલવે દ્વારા લેવામાં આવેલાં પગલાં

- માલભાડાના જથ્થામાં વધારો:**
 - ભારતીય રેલવેએ પરિવહનમાંથી કુલ ઉત્સર્જન ઘટાડવા માટે 2015માં માલવાહક માલનું પ્રમાણ લગભગ 35 ટકાથી વધારીને 2030 સુધીમાં 45 ટકા કરી દીધું છે.
- સંપૂર્ણ વિદ્યુતીકરણ:**
 - નાણાકીય વર્ષ 2024 સુધીમાં ભારતીય રેલવેના સંપૂર્ણ વિદ્યુતીકરણને લક્ષ્ય બનાવવામાં આવ્યું છે. ત્યારબાદ તે વિશ્વની સૌથી મોટી 100 ટકા ઇલેક્ટ્રિફાઇડ રેલ પરિવહન પ્રણાલી હશે.
- સૌર ઊર્જાનો ઉપયોગ:**
 - ટ્રેક્શન લોડ અને નોન-ટ્રેક્શન લોડ બંને માટે 20 ગીગાવોટ (GW) સૌર ઊર્જા સ્થાપિત કરવાની યોજના છે.
 - જુલાઈ 2020માં તેમણે મધ્યપ્રદેશના બીના ખાતે 1.7 મેગાવોટનો સોલાર પાવર પ્લાન્ટ બનાવ્યો હતો. રેલવે ઓવરહેડ લાઈન્સને સીધી પાવર આપનારા વિશ્વનો આ પહેલો સોલાર પાવર પ્લાન્ટ છે, જે લોકોમોટિવ ટ્રેક્શન પાવરનું પ્રસારણ કરે છે.
 - હરિયાણાના દીવાના ખાતે 2.5 મેગાવોટનો સોલાર પ્રોજેક્ટ.
 - મિલાઈ (છત્તીસગઢ)માં ત્રીજા 50 મેગાવોટના પાયલોટ પ્રોજેક્ટનું કામ શરૂ થઈ ગયું છે.
 - સાહિબાબાદ રેલવે સ્ટેશન પર પ્લેટફોર્મ આશ્રય સ્થાન તરીકે 16 કિલોવોટનો સોલાર પાવર પ્લાન્ટ સ્થાપિત કરવામાં આવ્યો છે.
 - રેલવે મંત્રાલયે 960થી વધુ સ્ટેશનો પર સોલર પેનલ સ્થાપિત કરી છે અને રેલવે સ્ટેશનની ઊર્જાની જરૂરિયાતોને પહોંચી વળવા માટે સૌર ઊર્જાનો ઉપયોગ કરવામાં આવી રહ્યો છે.
- ખાનગી ક્ષેત્રની ભાગીદારી:**
 - મંત્રાલયે રેલવે ચુકવણીમાં ડિફોલ્ટના કિસ્સામાં Letter of Credit ની જોગવાઈઓનો સમાવેશ કર્યો છે અને સૌર ઊર્જા ઉત્પાદકો માટે મોડેલ હરાજી દસ્તાવેજોની વિલંબિત ચુકવણીની જોગવાઈ પણ કરી છે.
 - તેનો ઉદ્દેશ ખાનગી ક્ષેત્રને પ્રોજેક્ટમાં ભાગ લેવા માટે પ્રોત્સાહિત કરવાનો છે.

પડકારો

- ઓપન એક્સેસ માટેનો ઓબ્જેક્શન સર્ટિફિકેટ:**
 - પશ્ચિમ બંગાળ, તમિલનાડુ, છત્તીસગઢ, ઓડિશા, આંધ્રપ્રદેશ, કેરળ અને તેલંગાણામાં નિયમનકારી પડકારોને કારણે રેલવેમાં વીજળીના પ્રવાહ માટે નો ઓબ્જેક્શન સર્ટિફિકેટ (NoC) શરૂ થયું નથી. જોકે રેલવે તેને ચલાવવા માટે તમામ પ્રયાસો કરી રહી છે.

- જો આ રાજ્યોમાં ઓપન એક્સેસ દ્વારા વીજ ખરીદીને મંજૂરી આપવામાં આવે તો સૌર પરિનિયોજન (Solar Deployment)માં વધારો થઈ શકે છે.

■ વીલિંગ અને બેકિંગ જોગવાઈઓ:

- જો રાજ્યો વીલિંગ અને બેકિંગ વ્યવસ્થા પૂરી પાડશે તો સૌર ક્ષમતાની સંપૂર્ણ તૈનાતી વધુ વ્યવહારુ બનશે.

■ સૌર ખરીદીની જવાબદારી અને બિન-સૌર ખરીદી જવાબદારીનું મર્જર:

- સૌર અને બિન-સૌર જવાબદારીઓનું એકત્રીકરણ રેલવેને તેની નવીનીકરણીય ઊર્જા ખરીદીની જવાબદારીઓ પૂર્ણ કરવાની મંજૂરી આપશે.

■ અનિયંત્રિત નેટ મીટરિંગ નિયમો:

- રૂફટોપ સોલાર પ્રોજેક્ટ્સ માટે અનિયંત્રિત નેટ મીટરિંગ રેલવે સોલાર પ્લાન્ટ્સની તૈનાતીને ઝડપી બનાવશે.

■ શુદ્ધ શૂન્ય ઉત્સર્જન/નેટ જીરો ઉત્સર્જન (NZE):

- 'શુદ્ધ શૂન્ય ઉત્સર્જન' એટલે ઉત્પાદિત ગ્રીનહાઉસ ગેસઉત્સર્જન અને વાતાવરણમાંથી કાઢવામાં આવેલા ગ્રીનહાઉસ ગેસઉત્સર્જન વચ્ચે એકંદર સંતુલન સ્થાપિત કરવું.
- સૌ પ્રથમ, એન્થ્રોપોજેનિક ઉત્સર્જન (જેમ કે અશ્મિભૂત બળતણવાળા વાહનો અને ફેક્ટરીઓ) શક્ય તેટલું શૂન્યની નજીક લાવવું જોઈએ.
- બીજું, બાકી રહેલા કોઈપણ GHGsને કાર્બન શોષીને સંતુલિત કરવું જોઈએ (દા.ત. જંગલોને પુનઃસ્થાપિત કરીને).

વૈશ્વિક દૃશ્ય

- 20 દેશો અને પ્રદેશોએ જૂન 2020 સુધીમાં શુદ્ધ શૂન્ય લક્ષ્યાંકો અપનાવ્યા છે.
- ભૂતાન પહેલેથી જ કાર્બન નેગેટિવ દેશ છે, એટલે કે, તે CO2ના ઉત્સર્જન કરતાં વધુ શોષી લે છે.

ભારતીય દૃશ્ય

- ભારતનું માથાદીઠ CO2 ઉત્સર્જન, જે 2015માં 1.8 ટન હતું, તે યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સના એક નવમા ભાગ અને વૈશ્વિક સરેરાશના લગભગ એક તૃતીયાંશ (માથાદીઠ 4.8 ટન) બરાબર છે.
- જોકે એકંદરે ભારત હવે ચીન અને અમેરિકા બાદ CO2નું ત્રીજું સૌથી મોટું ઉત્સર્જક છે.
- સૌથી વધુ ઉત્સર્જન વિસ્તારો:
- ઊર્જા > ઉદ્યોગ > વનીકરણ > પરિવહન > કૃષિ > ભવન

ભારતમાં કોવિડ-19 રસીકરણનો આંકડો 100 કરોડને પાર

- ભારતમાં અત્યાર સુધીમાં 100 કરોડથી વધુ લોકોને કોવિડ-19 રસીના ડોઝ આપવામાં આવ્યા છે.

રસીકરણ માટે કેવી રીતે નોંધણી કરવી?

- કો-વિન પોર્ટલ (<https://www.cowin.gov.in>) અને આરોગ્ય સેતુ એપ પર કોવિડ-19 રસીકરણ માટે નોંધણી કરાવી શકાય છે. નોંધણી કર્યા પછી, વ્યક્તિએ રસીનું સ્થાન અને સમય પસંદ કરવો પડશે.

Back to basics : ભારતમાં વપરાતી રસીઓ

■ કોવેક્સિન:

- COVAXIN એ ભારત બાયોટેક દ્વારા ઉત્પાદિત સરકારી સહાયિત રસી છે. તેની અસરકારકતા દર 81% છે. COVAXIN રસીના ત્રીજા તબક્કાના ટ્રાયલ્સમાં 27,000 થી વધુ સહભાગીઓએ ભાગ લીધો છે. COVAXIN બે ડોઝમાં આપવામાં આવે છે. ડોઝ વચ્ચેનો સમય અંતરાલ ચાર અઠવાડિયા છે. કોવેક્સિન મૃત કોવિડ-19 વાયરસમાં થી તૈયાર કરવામાં આવ્યું હતું.

■ કોવિશિલ્ડ:

- કોવિશિલ્ડ રસી એસ્ટ્રાઝેનેકા દ્વારા બનાવવામાં આવે છે. સ્થાનિક રીતે, કોવિશિલ્ડ સીરમનું ઉત્પાદન ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ઈન્ડિયા દ્વારા કરવામાં આવે છે. તે ચિમ્પાન્ઝી એડેનોવાયરસ નામના સામાન્ય ઠંડા વાયરસના નબળા સંસ્કરણમાંથી બનાવવામાં આવ્યું હતું. કોવિડ -19 વાયરસ જેવો દેખાવા માટે વાયરસમાં ફેરફાર કરવામાં આવ્યો છે. તે બે ડોઝમાં લાગુ પડે છે.

■ સ્પુટનિક વી:

- તે મોસ્કોમાં ગમલાય રિસર્ચ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ એપિડેમિઓલોજી એન્ડ માઈક્રોબાયોલોજી દ્વારા વિકસાવવામાં આવી હતી.
- તે બે ડોઝની રસી છે. જો કે, તાજેતરમાં રશિયામાં સ્પુટનિક V ની એક ડોઝ રસી બનાવવામાં આવી છે. તેને સ્પુટનિક લાઈટ સિંગલ ડોઝ કહેવામાં આવે છે. ભારત માત્ર ડબલ ડોઝ સ્પુટનિક વીનો ઉપયોગ કરી રહ્યું છે.
- જ્યાં COVISHIELD એ નબળા સામાન્ય એડિનોવાયરસમાંથી બનાવવામાં આવ્યું છે જે ચિમ્પાન્ઝીને અસર કરે છે, સ્પુટનિક V વિવિધ માનવ એડિનોવાયરસનો ઉપયોગ કરીને બનાવવામાં આવ્યું છે.

ગીતા ગોપીનાથે IMFમાંથી રાજીનામું આપવાનો નિર્ણય કર્યો

- આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય ભંડોળ (IMF) ના સંશોધન વિભાગના મુખ્ય અર્થશાસ્ત્રી અને નિયામક ગીતા ગોપીનાથે જાન્યુઆરી 2022 માં IMF છોડવાનો નિર્ણય કર્યો છે.
- તેણી નોકરી છોડીને પ્રતિષ્ઠિત હાર્વર્ડ યુનિવર્સિટીમાં પરત ફરશે.
- ભારતીય-અમેરિકન અર્થશાસ્ત્રી જાન્યુઆરી 2019માં IMFમાં તેના મુખ્ય અર્થશાસ્ત્રી તરીકે જોડાયા હતા.
- જ્યારે તે IMFમાં જોડાઈ ત્યારે તે હાર્વર્ડ યુનિવર્સિટીમાં આંતરરાષ્ટ્રીય અભ્યાસ અને અર્થશાસ્ત્રના જહોન ઝ્વાન્સ્ટ્રા પ્રોફેસર તરીકે કામ કરતી હતી.
- તે IMF ની પ્રથમ મહિલા મુખ્ય અર્થશાસ્ત્રી છે.
- ગીતા ગોપીનાથનો જન્મ ડિસેમ્બર 1971 માં મલયાલી માતાપિતાના ઘરે થયો હતો. તેણે પોતાનું સ્કૂલિંગ કોલકાતામાં કર્યું. તેમણે લેડી શ્રી રામ કોલેજ ઓફ કોમર્સ, દિલ્હીમાંથી ગ્રેજ્યુએશન પૂર્ણ કર્યું. તેણે દિલ્હી સ્કૂલ ઓફ ઈકોનોમિક્સ અને વોશિંગ્ટન યુનિવર્સિટીમાંથી માસ્ટર્સ કર્યું છે. ત્યારબાદ તેમણે 2001માં પ્રિન્સટન યુનિવર્સિટીમાંથી અર્થશાસ્ત્રમાં Ph.D પૂર્ણ કર્યું. વર્ષ 2001 માં, તે શિકાગો યુનિવર્સિટીમાં સહાયક પ્રોફેસર તરીકે જોડાયા અને 2005 માં હાર્વર્ડ ગયો. વર્ષ 2010 માં, તે ત્યાં કાર્યકારી પ્રોફેસર બન્યા. હાર્વર્ડમાં અર્થશાસ્ત્ર વિભાગમાં કાર્યકારી પ્રોફેસર બનનાર તે માત્ર ત્રીજી મહિલા છે. નોબેલ પુરસ્કાર વિજેતા અમર્ત્ય સેન પછી હાર્વર્ડમાં આ પદ સંભાળનાર તે પ્રથમ ભારતીય પણ છે.

"Gen-Next Democratic Network" પહેલ

- 'જનરલ-નેક્સ્ટ ડેમોક્રેટિક નેટવર્ક' નામની નવી પહેલ હેઠળ, ભારત 35 વર્ષથી ઓછી ઉંમરના યુવા નેતાઓને હોસ્ટ કરવા જઈ રહ્યું છે.
- આ ઇવેન્ટ નવેમ્બર, 2021 માં યોજાશે.
- તેનું આયોજન ઈન્ડિયન કાઉન્સિલ ફોર કલ્ચરલ રિલેશન્સ (ICCR) દ્વારા કરવામાં આવ્યું છે.
- ICCR વિદેશ મંત્રાલય હેઠળ કાર્યરત એક સ્વાયત્ત સંસ્થા છે. તે બાહ્ય સાંસ્કૃતિક સંબંધોને લગતી ભારતની નીતિઓ સાથે સંબંધિત છે.
- 75 અલગ અલગ લોકશાહીમાંથી યુવા નેતાઓને આમંત્રિત કરવામાં આવશે.
- આ યુવા નેતાઓને શાસક પક્ષ, વિપક્ષી દળો અને અન્ય મોટા પક્ષો તરફથી આમંત્રણ આપવામાં આવશે.

- આ કાર્યક્રમમાં ભાગ લેવા માટે વિવિધ જૂથોમાં 5-7 નેતાઓ આમંત્રિત કરવામાં આવશે.

ઉદઘાટન બેચ

- ઉદઘાટન બેચમાં બાંગ્લાદેશ, ચિલી, શ્રીલંકા, ઈન્ડોનેશિયા, જાપાન અને ઝામ્બિયા જેવા દેશોના નેતાઓ સામેલ થશે. આ માળખામાં દક્ષિણપૂર્વ એશિયા અને આફ્રિકા જેવા પ્રદેશો અને બંડોનું પ્રતિનિધિત્વ કરતા દેશોનો સમાવેશ થાય છે. લોકસભા સ્પીકર ઓમ બિરલા કાર્યક્રમનું ઉદઘાટન કરશે. આ ઇવેન્ટ 25 નવેમ્બરથી શરૂ થશે.

બેઠકનો હેતુ

- આ ઇવેન્ટ દ્વારા, આયોજકો 75 લોકશાહીના નેતાઓની આગામી પેઢી સાથે સંબંધો બનાવવાનો પ્રયાસ કરી રહ્યા છે. આ લોકો તેમના સંબંધિત દેશોના ભાવિ નેતાઓ બનશે. આ તેમને આ ઇવેન્ટ દ્વારા ભારતમાં સમૃદ્ધ લોકશાહી સંસ્કૃતિનો વ્યાપક ખ્યાલ આપશે. તેઓ ICCR સાથે ઓછામાં ઓછા એક રાજ્યમાં પણ જશે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- આ પહેલ એ પ્રકાશમાં શરૂ કરવામાં આવી છે કે ભારત લોકશાહીના ભૂ-રાજકારણમાં અગ્રણી ભૂમિકા ભજવી રહ્યું છે.

UIDAI 'આધાર હેકાથોન 2021' નું આયોજન કરશે

- યુનિક આઈડેન્ટિફિકેશન ઓથોરિટી ઓફ ઈન્ડિયા (UIDAI) 28 ઓક્ટોબર, 2021થી 'આધાર હેકાથોન 2021' યોજવા જઈ રહી છે.

Back to basics : આધાર હેકાથોન

- આધાર હેકાથોન ઈન્ફોર્મેશન ટેકનોલોજીના ક્ષેત્રમાં યુવા સંશોધકોને ઓળખશે.
- ઇવેન્ટ 28 ઓક્ટોબરથી શરૂ થશે અને 31 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ સમાપ્ત થશે.
- આ હેકાથોન યુવા નવીનતાઓ માટે આયોજિત કરવામાં આવશે જેઓ હજુ પણ વિવિધ એન્જિનિયરિંગ સંસ્થાઓમાં છે અને વાસ્તવિક દુનિયામાં પગ મૂકવા માંગે છે.
- આધાર ટીમ દ્વારા આયોજિત આ પ્રથમ ઇવેન્ટ હશે.

■ થીમ:

- આધાર હેકાથોન 2021 બે થીમ પર આધારિત છે:
 - Enrolment and Update: આ થીમ મુખ્યત્વે કેટલાક વાસ્તવિક જીવન પડકારોને આવરી લે છે જેનો રહેવાસીઓ તેમના સરનામાંને અપડેટ કરતી વખતે સામનો કરે છે.

- > **Identity and Authentication:** આ થીમ હેઠળ, UIDAI આધાર નંબર અથવા કોઈપણ વસ્તી વિષયક માહિતી શેર કર્યા વિના ઓળખ સાબિત કરવા માટે નવીન ઉકેલો શોધી રહી છે. તે ફેસ ઓથેન્ટિકેશન API થી સંબંધિત નવીન એપ્લિકેશનોની પણ શોધ કરી રહી છે.
- > આ પડકારોને ઉકેલવા માટે, UIDAI નવીન તકનીકી ઉકેલો દ્વારા તમામ એન્જિનિયરિંગ કોલેજો સુધી પહોંચી રહ્યું છે.
- **કેવી રીતે નોંધણી કરવી:**
 - > તમે "hackathon.uidai.gov.in" વેબસાઈટની મુલાકાત લઈને આ હેકાથોન માટે નોંધણી કરાવી શકો છો.
- **ઘનામની રકમ અને અન્ય લાભો:**
 - > UIDAI ઇનામની રકમ અને અન્ય આકર્ષક લાભો દ્વારા દરેક થીમ હેઠળ વિજેતાઓને પુરસ્કાર પણ આપશે.
 - > યુનિક આઈડેન્ટિફિકેશન ઓથોરિટી ઓફ ઇન્ડિયા (UIDAI)
 - > UIDAI એક વૈધાનિક સત્તા છે જેની સ્થાપના 12 જુલાઈ, 2016ના રોજ આધાર અધિનિયમ, 2016 ની જોગવાઈઓ હેઠળ કરવામાં આવી હતી. તેની સ્થાપના ઇલેક્ટ્રોનિક્સ અને ઇન્ફર્મેશન ટેકનોલોજી મંત્રાલય હેઠળ કરવામાં આવી હતી. તે ભારતના તમામ રહેવાસીઓને 'આધાર' નામનો અનન્ય ઓળખ નંબર આપવા માટે બનાવવામાં આવ્યો હતો.

ડી-એમોનિયમફોસ્ફેટની ઉપમ

- > રાજસ્થાન, પંજાબ, હરિયાણા અને કર્ણાટક સહિતના અનેક રાજ્યોના ખેડૂતોને રવિ સિઝન પહેલા મુખ્યત્વે ડી-એમોનિયમ ફોસ્ફેટ (DAP)ના ખાતરની તીવ્ર અછતનો સામનો કરવો પડી રહ્યો છે.
- > અગાઉ સરકારે ડી-એમોનિયમફોસ્ફેટ (DAP) ખાતર પરની સબસિડી વધારીને 140 ટકા કરી દીધી હતી.

Back to basics : DAP વિશે

- > યુરિયા પછી DAP ભારતમાં સૌથી વધુ ઉપયોગમાં લેવાતા બીજા ખાતર છે.
- > સામાન્ય રીતે ખેડૂતો વાવણી પહેલાં કે વાવણીની શરૂઆતમાં જ આ ખાતરનો ઉપયોગ કરે છે, કારણ કે તેમાં ફોસ્ફરસ (P) નું પ્રમાણ વધારે હોય છે જે મૂળના વિકાસમાં મદદ કરે છે.
- > DAPમાં 46 ટકા ફોસ્ફરસ, 18 ટકા નાઈટ્રોજન હોય છે જે ખેડૂતો માટે ફોસ્ફરસનો પસંદગીનો સ્ત્રોત છે.
- > તે યુરિયા જેવું જ છે, જે તેમનું પ્રિય નાઈટ્રોજનયુક્ત ખાતર છે જેમાં 46% નાઈટ્રોજન હોય છે.

ઉપખર્જ કારણ

- **વૈશ્વિક પુરવઠામાં વિક્ષેપ:**
 - > રોગચાળાને કારણે વૈશ્વિક પુરવઠા અને લોજિસ્ટિક્સ ચેઇનમાં વિક્ષેપને કારણે વૈશ્વિક ખાતરના ભાવમાં વધારો થયો છે.
 - > વૈશ્વિક ભાવમાં વધારાને પરિણામે ભારતે તેની આયાતમાં ઘટાડો કર્યો છે, જેના કારણે દેશમાં ખાતરનો સ્ટોક વધુ ઘટ્યો છે.
- **કાચા માલના ભાવમાં વધારો:**
 - > ખાતરના વધતા વૈશ્વિક ભાવો તેમજ ફોસ્ફરિક એસિડ, એમોનિયા અને સલ્ફર જેવા ઇનપુટને ધ્યાનમાં રાખીને સરકાર દ્વારા પૂરા પાડવામાં આવતા સબસિડીવાળા ખાતરો ખેડૂતોને ઉપલબ્ધ થાય તો જ આયાત વ્યવહાર રહેશે.
- **કંપનીઓને નિશ્ચિત સબસિડી:**
 - > ખાતર કંપનીઓના જણાવ્યા અનુસાર કેન્દ્ર દ્વારા આપવામાં આવતી સબસિડીનો નિશ્ચિત દર તુલનાત્મક રીતે ખૂબ ઓછો છે.
 - > તેથી, તેઓએ પુરવઠાને અસર કરતા DAPના ઉત્પાદનમાં ઘટાડો કર્યો છે.
- **ઘટાડાની અસરો:**
 - > આ રાજ્યોમાં રવિ પાકની વાવણીમાં અવરોધ પેદા કરી શકે છે જે મોટા ભાગે જમીનના ભેજ અને જળાશયોમાં પાણીની ઉપલબ્ધતા પર નિર્ભર છે.
 - > વાવણીની ઋતુમાં ખાતરનો પૂરતો જથ્થો ન મળે તો ઉત્પાદન લક્ષ્યાંક પર પણ અસર પડી શકે છે.

આગળનો રસ્તો

- > સરકારે ખાતરી કરવી જોઈએ કે સામગ્રી બંદરોથી વપરાશ કેન્દ્રોમાં ઝડપથી પરિવહન કરવામાં આવે. ખેડૂતોને પૂરતો સ્ટોક આપવાની ખાતરી આપવામાં આવે તો અસ્થિરતાની સ્થિતિનો અંત આવશે.
- > ખેડૂતોને DAPને બદલે યુરિયા-સિંગલ સુપર ફોસ્ફેટના મિશ્રણનો ઉપયોગ કરવાની સલાહ આપવામાં આવી શકે છે.

નીતિ આયોગે ભારતનો ભૂસ્તરીય ઉર્જા નકશો (Geospatial Energy Map of India) લોન્ચ કર્યો

- > સરકારી થિંક ટેન્ક નીતિ આયોગે 18 ઓક્ટોબર, 2021 ના રોજ ભારતનો ભૂસ્તર ઉર્જા નકશો (Geospatial Energy Map of India) લોન્ચ કર્યો.
- > ભારતનો આ ભૌગોલિક ઉર્જા નકશો તેલ અને ગેસના કુવાઓ, પેટ્રોલિયમ રિફાઈનરીઓ, પરંપરાગત પાવર પ્લાન્ટ્સ, કોલસાના ક્ષેત્રો અને કોલસાના બ્લોક્સ જેવા તમામ ઉર્જા સંસાધનોનું સાકલ્યવાદી ચિત્ર આપે છે.

ભારતના GIS આધારિત ઉર્જા નકશાનો ઉપયોગ

- > ભારતમાં ઉર્જા ક્ષેત્રના પરસ્પર નિર્ભરતા (interdependence) અને મોટા ભૌગોલિક વિતરણને જોતા ઉર્જા સંપત્તિનું GIS મેપિંગ વાસ્તવિક સમય અને સંકલિત આયોજનની ખાતરી કરવામાં મદદરૂપ થશે.
- > ઉર્જા બજારોમાં કાર્યક્ષમતા હાંસલ કરવાની અપાર સંભાવના છે.
- > ઉર્જા સંપત્તિના આવા મેપિંગ તમામ સંબંધિત હિસ્સેદારોને મદદરૂપ થશે.
- > આ નીતિ બનાવવાની પ્રક્રિયાને ઝડપી બનાવવામાં પણ મદદ કરશે.

આ નકશો કોણે વિકસાવ્યો છે?

- > નીતિ આયોગ દ્વારા ઈન્ડિયન સ્પેસ રિસર્ચ ઓર્ગેનાઈઝેશન (ISRO)ના સહયોગથી ભારતનો ભૂસ્તરીય ઉર્જા નકશો લોન્ચ કરવામાં આવ્યો છે. ભારત સરકારના ઉર્જા મંત્રાલયે પણ આ પ્લેટફોર્મ વિકસાવવામાં પોતાનો સહયોગ આપ્યો છે.

GIS નકશાનું મહત્વ

- > GIS નકશો ભારતના તમામ ઉર્જા સંસાધનોનું સાકલ્યવાદી ચિત્ર આપશે, જેનો ઉપયોગ પરંપરાગત પાવર પ્લાન્ટ્સ, પેટ્રોલિયમ રિફાઈનરીઓ, તેલ અને ગેસ કુવાઓ, પેટ્રોલિયમ રિફાઈનરીઓ, કોલસા ક્ષેત્રો અને કોલસા બ્લોક્સ, નવીનીકરણીય ઉર્જા જેવા ઉર્જા સ્થાપનોની કલ્પના કરવા માટે થઈ શકે છે. સંસાધન સંભવિત અને મદદ કરશે.
- > આ નકશો ઉર્જાના તમામ પ્રાથમિક અને ગૌણ સ્ત્રોતો તેમજ તેમના પરિવહન/ટ્રાન્સમિશન નેટવર્કને ભારતમાં ઉર્જા ઉત્પાદન અને વિતરણનો વ્યાપક દૃષ્ટિકોણ પૂરો પાડવા માટે શોધી કાઢશે.

પહેલનો ઉદ્દેશ

- > આ મંચ અનેક સંસ્થાઓમાં ફેલાયેલા ઉર્જા ડેટાને એકીકૃત કરવાના ઉદ્દેશ્યથી શરૂ કરવામાં આવ્યું છે.

ભાસ્કરબડા: એક લૂની-સોલાર કેલેન્ડર

- > તાજેતરમાં આસામ સરકારે જાહેરાત કરી છે કે લૂની-સોલાર કેલેન્ડર-‘ભાસ્કરબડા’નો ઉપયોગ રાજ્યમાં સત્તાવાર કેલેન્ડર તરીકે કરવામાં આવશે.
- > શક કેલેન્ડર અને ગ્રેગોરીયન કેલેન્ડરનો ઉપયોગ હાલમાં આસામ સરકાર દ્વારા સત્તાવાર કેલેન્ડર તરીકે કરવામાં આવે છે.
- > જોકે હવે રાજ્યમાં ભાસ્કરબડા કેલેન્ડરનો ઉપયોગ કરવામાં આવશે.

Back to basics : પરિચય

- > ઉલ્લેખનીય છે કે ‘ભાસ્કરબડા’ કેલેન્ડરમાં યુગની શરૂઆત 7મી સદીના સ્થાનિક શાસક ભાસ્કર વર્માના આરોહણની હોવાનું મનાય છે.
- > તે ચંદ્ર અને સૌર બંને વર્ષો પર આધારિત છે.
- > તેની શરૂઆત ત્યારે થઈ જ્યારે ભાસ્કરવર્માને ‘કામરૂપ’ સામ્રાજ્યનો શાસક બનાવવામાં આવ્યો.
- > તેઓ ઉત્તર ભારતીય શાસક હર્ષવર્ધનના સમકાલીન અને રાજકીય સાથી હતા.
- > ‘ભાસ્કરબડા’ અને ગ્રેગોરીયન વચ્ચે 593 વર્ષનું અંતર છે.

કેલેન્ડરના પ્રકારો**■ સોલર/સૌર:**

- > તેમાં લગભગ 365 1/4 દિવસના મોસમી વર્ષ પર આધારિત કોઈપણ સિસ્ટમનો સમાવેશ થાય છે, કારણ કે સૂર્યની આસપાસ ચક્કર લગાવવામાં પૃથ્વીને સમાન સમય લાગે છે.

■ લૂનર:

- > કોઈપણ સિસ્ટમ જે ‘સાયનોડિક ચંદ્ર મહિના’ (એટલે કે, ચંદ્રના તબક્કાઓનું સંપૂર્ણ ચક્ર) પર આધારિત છે.

■ લૂની-સોલાર:

- > આ અંતર્ગત મહિનાઓ ચંદ્ર પર આધારિત છે, જ્યારે એક વર્ષ સૂર્ય પર આધારિત છે, તેનો ઉપયોગ સમગ્ર મધ્ય પૂર્વ અને ગ્રીસની પ્રારંભિક સંસ્કૃતિઓમાં કરવામાં આવ્યો હતો.

■ ભાસ્કરવર્મા (600-650) :

- > તેઓ વર્મા વંશ સાથે સંકળાયેલા હતા અને ‘કામરૂપ સામ્રાજ્ય’ના શાસક હતા.
- > કામરૂપ ભાસ્કરવર્માના શાસનમાં ભારતના સૌથી અદ્યતન રાજ્યોમાંનું એક હતું. કામરૂપ આસામનું પ્રથમ ઐતિહાસિક રાજ્ય હતું.
- > ભાસ્કરવર્માનું નામ ચીનના બૌદ્ધ યાત્રાળુ – જુઆનઝાંગના પ્રવાસોમાં જોવા મળે છે, જેમણે તેમના શાસન દરમિયાન કામરૂપની મુલાકાત લીધી હતી.
- > તેઓ બંગાળના પ્રથમ મુખ્ય શાસક (કર્ણસુવર્ણ) શશાંક સામે રાજા હર્ષવર્ધન સાથેના જોડાણ માટે જાણીતા છે.

ભારતમાં કેલેન્ડરનું વિતરણ**■ વિક્રમ સંવત (હિન્દુ ચંદ્ર કેલેન્ડર):**

- > તેને 57 BCમાં રજૂ કરવામાં આવી હતી, જ્યાં 57 BC એટલે શૂન્ય વર્ષ (Zero Year).
- > શક શાસકો પર વિજય મેળવવા માટે રાજા વિક્રમાદિત્ય દ્વારા રજૂ કરવામાં આવી હતી.
- > આ ચંદ્ર કેલેન્ડર છે કારણ કે તે ચંદ્રની ગતિ પર આધારિત છે.

- > આ હેઠળ, દર વર્ષે 12 મહિનામાં અને દર મહિને બે બાજુ ઓમાં વિભાજિત કરવામાં આવે છે.
- > ચંદ્રની અડધા ભાગની હાજરી (જેમાં ચંદ્ર દરરોજ વધતો દેખાય છે) શુક્લ પક્ષ (15 દિવસ) કહેવાય છે. તે અમાવસ્યાથી શરૂ થાય છે અને પૂર્ણિમા પર સમાપ્ત થાય છે.
- > જે 15 દિવસમાં ચંદ્રનું કદ ઓછું થઈ રહ્યું હોય તેવું લાગે છે તેને કૃષ્ણ પક્ષ કહેવામાં આવે છે. તે પૂર્ણિમાથી શરૂ થાય છે અને અમાવસ્યા પર સમાપ્ત થાય છે.
- > મહિનાની શરૂઆત કૃષ્ણ પક્ષથી થાય છે અને એક વર્ષમાં 354 દિવસ હોય છે.
- > તેથી, પાંચ વર્ષના ચક્રમાં, દરેક ત્રીજા અને પાંચમા વર્ષમાં 13 મહિના હોય છે (13મા મહિનાને વધુ સમૂહ કહેવામાં આવે છે).

■ શક સંવત (હિન્દુ સૌર કેલેન્ડર):

- > શક યુગનું શૂન્ય વર્ષ 78 ઇ.સ. છે.
- > કુશાનો પર વિજય મેળવવા માટે શક શાસકો દ્વારા તેની શરૂઆત કરવામાં આવી હતી.
- > તે એક સૌર કેલેન્ડર છે, તેની તારીખ નક્કી કરવાની સિસ્ટમ પૃથ્વી દ્વારા સૂર્યની આસપાસ ક્રાંતિ પૂર્ણ કરવામાં લેવામાં આવેલા સમય પર આધારિત છે, એટલે કે લગભગ 365 1/4 દિવસનું મોસમી વર્ષ.
- > તેને ભારત સરકારે 1957માં સત્તાવાર કેલેન્ડર તરીકે અપનાવ્યું હતું.
- > તેમાં દર વર્ષે 365 દિવસ હોય છે.

■ હિજરી કેલેન્ડર (ઇસ્લામિક ચંદ્ર કેલેન્ડર):

- > તેનું શૂન્ય વર્ષ 622 ઇ.સ. છે.
- > તે સૌ પ્રથમ સાઉદી અરેબિયામાં શરૂ થયું અને અનુસર્યું.
- > તેમાં એક વર્ષમાં 12 મહિના અથવા 354 દિવસનો સમાવેશ થાય છે.
- > તેના પહેલા મહિનાને મોહરમ કહેવામાં આવે છે.
- > હિજરી કેલેન્ડરના નવમા મહિનાને રમઝાન કહેવામાં આવે છે.
- > આ મહિના દરમિયાન, મુસ્લિમો આત્માના શુદ્ધિકરણ માટે ઉપવાસ કરે છે. નાસ્તાને શહેરી અને સાંજના ભોજનને ઈફતાર કહેવામાં આવે છે.

■ ગ્રેગોરીયન કેલેન્ડર (વૈજ્ઞાનિક સૌર કેલેન્ડર):

- > ગ્રેગોરીયન કેલેન્ડરનો ઉપયોગ નાગરિક કેલેન્ડર તરીકે થાય છે.
- > તેનો ઉપયોગ વર્ષ 1582માં શરૂ થયો હતો.
- > તેનું નામ પોપ ગ્રેગરી XIII ના નામ પરથી રાખવામાં આવ્યું છે, જેમણે કેલેન્ડર રજૂ કર્યું હતું.
- > તેણે અગાઉના જુલિયન કેલેન્ડરનું સ્થાન લીધું કારણ કે જુલિયન કેલેન્ડરમાં લીપ વર્ષ સંબંધિત ગણતરી સાચી નહોતી.
- > જુલિયનના કેલેન્ડરમાં 365.25 દિવસ હતા.

કુશીનગર આંતરરાષ્ટ્રીય હવાઈ મથક

- > ઉત્તર પ્રદેશનું કુશીનગર એરપોર્ટ એ નવીનતમ એરપોર્ટ છે જે ભારતના આંતરરાષ્ટ્રીય હવાઈ મથકોની સૂચિમાં ઉમેરવામાં આવ્યું છે. એવી અપેક્ષા છે કે આ એરપોર્ટ બૌદ્ધ યાત્રા માટે દક્ષિણ-પૂર્વ અને પૂર્વ એશિયાના દેશોના લોકોને સીમલેસ કનેક્ટિવિટી પ્રદાન કરશે.
- > કુશીનગર બૌદ્ધ સર્કિટનું કેન્દ્ર છે – જેમાં લુમ્બિની, સારનાથ, ગયા અને અન્ય તીર્થસ્થળોનો સમાવેશ થાય છે.

કુશીનગર એરપોર્ટ અને સાંસ્કૃતિક ફૂટનીતિ

- > કુશીનગર આંતરરાષ્ટ્રીય હવાઈ મથકનું ઉદઘાટન ભારત-શ્રીલંકા સંબંધોમાં એક સીમાચિહ્ન રૂપ બની રહેશે.
- > એરપોર્ટના ઉદઘાટન પ્રસંગે શ્રીલંકા ભારતના બે ભીંતચિત્રો (Mural Paintings)ના ફોટોગ્રાફ્સ રજૂ કરશે:
- > એક ભીંતચિત્રમાં સમ્રાટ અશોકના પુત્ર અરાહત ભિખ્ખુ મહિંદાને શ્રીલંકાના રાજા દેવનામપિઆતિસા (Devanampiyatissa)ને બુદ્ધનો સંદેશ પહોંચાડતા દર્શાવવામાં આવ્યા છે.
- > બીજા ભીંતચિત્રમાં સમ્રાટ અશોકની પુત્રી 'થેરી ભિક્ષુની' સંઘમિત્રા પવિત્ર બોધિ વૃક્ષના છોડ સાથે શ્રીલંકા પહોંચે છે (જે તેની નીચે બુદ્ધને જ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું હોવાનું માનવામાં આવે છે.)
- > બૌદ્ધ પરિપથ ભારતની વિદેશ નીતિમાં નરમ શક્તિના ઉપયોગને પ્રતિબિંબિત કરે છે.
- > બૌદ્ધ ફૂટનીતિ (Buddhist Diplomacy)ને ભારતે જે મહત્વ આપ્યું છે તે શ્રીલંકામાં ચીનના વધતા પ્રભાવનો સામનો કરવામાં અને લોકો વચ્ચે સંબંધો સુધારવામાં મદદ કરશે (ખાસ કરીને શ્રીલંકાના ગૃહયુદ્ધ પછીના સંદર્ભમાં).
- > તદુપરાંત, શાંતિપૂર્ણ સહઅસ્તિત્વ અને તેની વ્યાપક ઓલ-એશિયન હાજરી પર ભાર મૂકીને બૌદ્ધ ધર્મ પોતે જ સોફ્ટ-પાવર ડિપ્લોમસીને પ્રોત્સાહન આપે છે.

શ્રીલંકામાં બૌદ્ધ ધર્મનો ફેલાવો

- > શ્રીલંકામાં સૌ પ્રથમ મૌર્ય સમ્રાટ અશોક (ઇ.સ.પૂ. 273-232)ના શાસન દરમિયાન પૂર્વ ભારતમાંથી મોકલવામાં આવેલા મિશન દ્વારા બૌદ્ધ ધર્મનો પ્રચાર કરવામાં આવ્યો હતો.
- > શ્રીલંકાના મિશનના નેતા મહેન્દ્ર (મહિંદા)ને અશોકના પુત્ર તરીકે વર્ણવવામાં આવ્યા છે.

Back to basics : બૌદ્ધ પરિપથ વિશે

- > વર્ષ 2014-15માં પર્યટન મંત્રાલયે ઉચ્ચ પર્યટક ભાવ (High Tourist Value)ના સિદ્ધાંતો પર થીમ આધારિત પર્યટક સર્કિટ વિકસાવવાના હેતુથી સ્વદેશ દર્શન યોજના શરૂ કરી હતી.
- > બૌદ્ધ સર્કિટ/પરિપથ મંત્રાલયની યોજના હેઠળ વિકાસ માટે પસંદ કરવામાં આવેલી પંદર થીમ આધારિત સર્કિટ્સમાંની એક છે.
- > બૌદ્ધ સર્કિટ એ બુદ્ધના પગના નિશાનને અનુસરતો માર્ગ છે – નેપાળના લુમ્બિનીથી ઉત્તર પ્રદેશના કુશીનગર (જ્યાં તેમનું અવસાન થયું હતું) સુધી.
- > બૌદ્ધ યાત્રાળુઓ કુશીનગરને પવિત્ર સ્થળ માને છે, જે તેઓ માને છે કે ગૌતમ બુદ્ધે અહીં પોતાનો છેલ્લો ઉપદેશ આપ્યો હતો અને 'મહાપરિનિર્વાણ' અથવા મોક્ષ પ્રાપ્ત કર્યો હતો.
- > બૌદ્ધ ધર્મના 450 મિલિયન અનુયાયીઓ તેમજ ઇતિહાસ, સંસ્કૃતિ અથવા ધર્મમાં રસ ધરાવતા યાત્રાળુઓ માટે તે એક મહત્વપૂર્ણ તીર્થસ્થળ છે.
- > બૌદ્ધ સર્કિટમાં રોકાણ એ ભારત સરકાર, બિહાર અને ઉત્તર પ્રદેશની રાજ્ય સરકારો, ખાનગી ક્ષેત્ર, બૌદ્ધ મઠો અને સંપ્રદાયો અને વિશ્વ બેંક જૂથ વચ્ચે સૌપ્રથમ સહકારનું પરિણામ છે.

બૌદ્ધ સ્થળોને પ્રોત્સાહન આપવા માટે લેવામાં આવેલી**અન્ય પ્રગતિઓ**

- પ્રસાદ યોજના:
 - > પ્રસાદ (PRASHAD) યોજના હેઠળ માળખાગત વિકાસ માટે 30 પ્રોજેક્ટ હાથ ધરવામાં આવ્યા છે.
- આઇકોનિક પર્યટન સ્થળો:
 - > બોધ ગયા, અજંતા અને ઇલોરામાં બૌદ્ધ સ્થળોને આઇકોનિક પર્યટન સ્થળો (Iconic Tourist Sites) તરીકે વિકસાવવા માટે ઓળખવામાં આવ્યા છે.
- બૌદ્ધ પરિષદ:
 - > ભારતને બૌદ્ધ સ્થળ અને વિશ્વભરના મુખ્ય બજારો તરીકે પ્રોત્સાહન આપવાના ઉદ્દેશસાથે દર વૈકલ્પિક વર્ષે તેનું આયોજન કરવામાં આવે છે.
- ભાષાઓની વિવિધતા:
 - > ઉત્તર પ્રદેશમાં બૌદ્ધ સ્મારકોમાં સિંહલી (Sinhala) ભાષા (શ્રીલંકાની સત્તાવાર ભાષા)માં મધ્યપ્રદેશમાં ચાઇનીઝ અને સાંચી સ્મારકોમાં સાઇનબોર્ડ છે.
- બુદ્ધનો માર્ગ (Buddha Path):
 - > બુદ્ધનો જન્મ નેપાળના લુમ્બિનીમાં થયો હતો, 563 ઇ.સ.
 - > તેમણે ઉપદેશ આપ્યો કે વૈભવી અને તપસ્યા બંનેનો અતિરેક ટાળવો જોઈએ. તેઓ 'મધ્ય માર્ગ' (મધ્યમ માર્ગ) ના સમર્થક હતા.

- બુદ્ધના અષ્ટાંગ માર્ગ (બુદ્ધના અસાધારણ ઉપદેશો)માં નીચે મુજબનો સમાવેશ થાય છે:

- > સમ્યક દ્રષ્ટિ
- > સમ્યક સંકલ્પ
- > સમ્યક ભાષણ
- > સમ્યક કર્મન્ત
- > સમ્યક આજીવિકા
- > સમ્યક વ્યાયામ
- > સમ્યક સ્મૃતિ
- > સમ્યક સમાધિ
- > 'બુદ્ધનો માર્ગ' બૌદ્ધ વારસાના આઠ મહાન સ્થળો (જેને પાલી ભાષામાં અહમહાહનાની (Aṭṭhamahāṭhānāni) તરીકે ઓળખવામાં આવે છે) નો પણ ઉલ્લેખ કરે છે. તેમની પાસે છે:
 - > લુમ્બિની (નેપાળ)– બુદ્ધનો જન્મ.
 - > બોધ ગયા (બિહાર) – પ્રબુદ્ધતા.
 - > સારનાથ (વારાણસી, ઉત્તર પ્રદેશ)– પ્રથમ ઉપદેશ.
 - > કુશીનગર (ગોરખપુર, ઉત્તર પ્રદેશ)– બુદ્ધનું અવસાન થયું.
 - > રાજગીર (બિહાર)– જ્યાં ભગવાને એક પાગલ હાથીને વશ કર્યો.
 - > વૈશાલી (બિહાર)– જ્યાં એક વાંદરાએ તેને મધ આપ્યું.
 - > શ્રાવસ્તી (યુપી) – ભગવાને 1,000 પાંખડીઓ વાળા કમળ પર બેઠક લીધી અને પોતાની ઘણી પ્રતિકૃતિઓ બનાવી.
 - > સંકિસા (ફરૂખાબાદ, ઉત્તર પ્રદેશ) – એવું માનવામાં આવે છે કે ગૌતમ બુદ્ધ સ્વર્ગમાંથી પૃથ્વી પર આવ્યા હતા.

ગ્લોબલ ફૂડ સિક્યોરિટી ઇન્ડેક્સ 2021

- > ગ્લોબલ ફૂડ સિક્યોરિટી (GFS) ઇન્ડેક્સ 2021માં ભારત 113 દેશોની યાદીમાં 71મા ક્રમે છે.
- > આ પહેલા ગ્લોબલ હંગર ઇન્ડેક્સ (GHI) 2021માં ભારત 101મા ક્રમે હતું.

Back to basics : સૂચકાંક વિશે

- ઉત્ક્રાંતિ:
 - > GFS ઇન્ડેક્સની ડિઝાઇન અને ઉત્પાદન લંડન સ્થિત અર્થશાસ્ત્રી ઇમ્પેક્ટ દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું અને કોર્ટેવા એગ્રીસાયન્સ (Corteva Agriscience) દ્વારા પ્રાયોજિત કરવામાં આવ્યું હતું.
 - > 2021માં બહાર પાડવામાં આવેલા GFSI ઇન્ડેક્સની આ દસમી આવૃત્તિ છે. આ સૂચકાંક દર વર્ષે પ્રકાશિત થાય છે.

■ માપન:

- > તે નીચેના આધારે ખાદ્ય સુરક્ષાના મૂળભૂત પરિબલોને માપે છે:
- > સામર્થ્ય
- > ઉપલબ્ધતા
- > ગુણવત્તા અને સુરક્ષા
- > કુદરતી સંસાધનો અને લવચીકતા
- > તે 2030 સુધીમાં સંયુક્ત રાષ્ટ્રના ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યમાં શૂન્ય ભૂખ તરફ પ્રગતિને વેગ આપવા માટે પ્રણાલીગત ગાબડાં અને આવશ્યક કાર્યો તરફ ધ્યાન દોરવા માટે આવક અને આર્થિક અસમાનતા સહિત 58 અનન્ય ખાદ્ય સુરક્ષા સૂચકાંકોનું મૂલ્યાંકન કરે છે.

અહેવાલના મુખ્ય પરિણામો (ભારત અને વિશ્વ)

■ ટોચના ક્રમાંકિત દેશો:

- > આયર્લેન્ડ, ઓસ્ટ્રેલિયા, યુકે, ફિનલેન્ડ, સ્વિટ્ઝર્લેન્ડ, નેધરલેન્ડ્સ, કેનેડા, જાપાન, ફ્રાન્સ અને યુએસએ 77.8 અને 80 પોઈન્ટની રેન્જમાં એકંદર GFS સ્કોર સાથે ઈન્ડેક્સમાં ટોચનું સ્થાન મેળવ્યું છે.

■ ભારતનું સ્થાન:

- > ઓવરઓલ પોઝિશન: ભારત 113 દેશના GFS ઈન્ડેક્સ 2021માં 57.2 પોઈન્ટના ઓવરઓલ સ્કોર સાથે 71મા ક્રમે છે.
- > પડોશી દેશો સાથે તુલના: આ ઈન્ડેક્સમાં ભારતનું પ્રદર્શન પાકિસ્તાન (75મું), શ્રીલંકા (77મું), નેપાળ (79મું સ્થાન) અને બાંગ્લાદેશ (84મું સ્થાન) કરતાં વધુ સારું છે પરંતુ તે ચીન (34મું સ્થાન) કરતાં પાછળ છે.
- > જોકે, છેલ્લા 10 વર્ષમાં એકંદર ખાદ્ય સુરક્ષા સ્કોરમાં ભારતનો પ્રગતિશીલ વિકાસ પાકિસ્તાન, નેપાળ અને બાંગ્લાદેશ કરતાં ઓછો રહ્યો છે.
- > ભારતનો સ્કોર 2021માં માત્ર 2.7 પોઈન્ટ વધીને 57.2 થયો હતો, જે 2012માં 54.5 હતો, જે પાકિસ્તાન (2021માં 54.7 અને 2012માં 45.7) કરતાં 9 પોઈન્ટ વધારે હતો.
- > પાકિસ્તાને ફૂડ એફોર્ટિબિલિટી કેટેગરીમાં ભારત કરતાં વધુ સારો સ્કોર કર્યો હતો, જ્યારે શ્રીલંકા આ કેટેગરીમાં પહેલેથી જ વધુ સારી સ્થિતિમાં છે. ભારતે બાકીના 3 પોઈન્ટ પર પાકિસ્તાન, નેપાળ, બાંગ્લાદેશ અને શ્રીલંકા કરતાં વધુ સારો સ્કોર કર્યો છે.

ચિંતાઓ

- > 2030 સુધીમાં ઝીરો હંગરનો દરજ્જો હાંસલ કરવાના ટકાઉ વિકાસના લક્ષ્યાંક તરફ સાત વર્ષની પ્રગતિ બાદ વૈશ્વિક ખાદ્ય સુરક્ષામાં સતત બીજા વર્ષે ઘટાડો થયો છે.

- > છેલ્લા દસ વર્ષમાં દેશોએ ખાદ્ય અસલામતી દૂર કરવાની દિશામાં સંપૂર્ણ પ્રગતિ કરી છે, ત્યારે ખાદ્ય પ્રણાલી આર્થિક, આબોહવા અને ભૂરાજકીય પ્રવૃત્તિઓ પ્રત્યે સંવેદનશીલ છે.

સૂચનો

- > ભૂખ અને કુપોષણને દૂર કરવા અને બધા માટે ખાદ્ય સુરક્ષા સુનિશ્ચિત કરવા માટે સ્થાનિક, રાષ્ટ્રીય અને વૈશ્વિક સ્તરે કાર્યવાહી કરવી આવશ્યક છે.
- > વર્તમાન અને ઉભરતા ભવિષ્યના આ પડકારોનો સામનો કરવા માટે ખાદ્ય સુરક્ષામાં રોકાણ તેમજ આબોહવા ને અનુકૂળ પાક ઉપજમાં નવીનતાથી માંડીને સૌથી નબળાને મદદ કરવા માટે યોજનાઓમાં રોકાણ કરવાનું ચાલુ રાખવું જરૂરી છે.

સરકાર દ્વારા લેવામાં આવેલી પહેલ

- > ઈટ રાઈટ ઈન્ડિયા મુવમેન્ટ
- > પોષણ અભિયાન
- > ફૂડ ફોર્ટીફિકેશન
- > રાષ્ટ્રીય ખાદ્ય સુરક્ષા અધિનિયમ, 2013
- > સંકલિત બાળ વિકાસ સેવાઓ (ICDS) યોજના
- > નેશનલ ઈનોવેશન ઓન કલાઈમેટ રેજિલીયંસ એગ્રીકલ્ચર (NICRA)

પ્રધાનમંત્રીનો 60 પોઈન્ટ એક્શન પ્લાન

- > તાજેતરમાં કેન્દ્ર સરકારે 60 પોઈન્ટ એક્શન પ્લાનની વ્યાપક તૈયારી કરી છે.
- > એક્શન પ્લાન ચોક્કસ મંત્રાલયો અને વિભાગો પર કેન્દ્રિત છે, પરંતુ ઊંડાણપૂર્વકનું વિશ્લેષણ દર્શાવે છે કે તેમાં સામાન્ય રીતે ત્રણ કેટેગરીનો સમાવેશ થાય છે – શાસન માટે આઈટી અને ટેકનોલોજીનો લાભ લેવો, વ્યવસાયિક વાતાવરણમાં સુધારો કરવો અને નાગરિક સેવાઓને અપગ્રેડ કરવી.
- શાસન માટે આઈટી અને ટેકનોલોજીનો લાભ લેવો:
- > ઈલેક્ટ્રોનિક્સ અને માહિતી ટેકનોલોજી મંત્રાલયે વંચિત વિદ્યાર્થીઓ માટે શિષ્યવૃત્તિના વિતરણને સુવ્યવસ્થિત કરવાથી સ્વદેશી ટેબ્લેટ અને લેપટોપ વિકસાવીને ડિજિટલ વિભાજનના અંતરને ભરવા માટે અનેક કુશળ પગલાં લીધા છે.
- > 'માતૃભૂમિ' નામનો કેન્દ્રીય ડેટાબેઝ 2023 સુધીમાં તમામ જમીન રેકૉર્ડના ડિજિટલાઈઝેશન અને ઈ-કોર્ટ સિસ્ટમ સાથે સંકલનના વિષય/અધિકારને લગતા મુદ્દાઓ પર પારદર્શિતાને પ્રોત્સાહન આપશે.

- ટેકનોલોજી દ્વારા નાગરિકતાને જન્મ પ્રમાણપત્ર સાથે જોડી શકાય છે અને મુખ્ય પ્રવાહમાં લાવી શકાય છે.
- **વ્યવસાયિક વાતાવરણમાં સુધારો:**
 - આમાં કેટલીક પરવાનગીઓને સંપૂર્ણ પણે સમાપ્ત કરવી, 10 ક્ષેત્રોમાં વ્યવસાય શરૂ કરવાનો ખર્ચ ઘટાડવો અને તેને વિચેતનામ અને ઈન્ડોનેશિયાની સમકક્ષ બનાવવું અને તમામ સરકારી સેવાઓ માટે મંજૂરીઓની આપોઆપ સૂચના માટે સિંગલ પોઈન્ટ એક્સેસનો સમાવેશ થાય છે.
 - સમયસર જમીન સંપાદન અને વન મંજૂરી માટે રાજ્યોને પ્રોત્સાહિત કરવો, એક વ્યાપક પર્યાવરણ વ્યવસ્થાપન કાયદો જે આ ક્ષેત્રમાં વિવિધ કાયદાઓનો સમાવેશ કરે છે, ઉભરતા ક્ષેત્રો માટે સ્ટાર્ટઅપ્સ અને કૌશલ્ય કાર્યક્રમો માટે પરામર્શ પ્લેટફોર્મ પ્રદાન કરે છે.
 - ભૌગોલિક માહિતી પ્રણાલી (GIS) દેશના કુલ ઘરેલું ઉત્પાદન (GDP)માં વધારો કરવા માટે નિર્ણય લેવા માટે મેપિંગનો ઉપયોગ કરવો.
 - વેપાર સમજૂતીઓ પર વાટાઘાટો કરવી અને નોકરીઓ પર ભાર મૂકવો.
- **નાગરિક સેવાઓને અપગ્રેડ કરવી:**
 - ક્ષમતા નિર્માણ (મિશન કર્મચોગી)— કેન્દ્ર અને રાજ્યોમાં ઉચ્ચ નાગરિક સેવાઓ માટે નવીનતમ તકનીકી દ્વારા માળખાગત સુવિધાઓ, કુશળતાનો સંચાર અને ક્ષમતા નિર્માણના વિવિધ પાસાઓ પર અધિકારીઓની તાલીમ.
 - સરકારી પ્રક્રિયા રિ-એન્જિનિયરિંગ (GPR) મારફતે વિભાગોનું પુનર્ગઠન દર 10 વર્ષે, કામગીરી આધારિત કાર્ય, મંત્રાલયો અને વિભાગો માટે સ્પષ્ટ અને વિશિષ્ટ લક્ષ્યોને ધ્યાનમાં રાખીને, રાજ્યોના મુદ્દાઓ અને તેમની મર્યાદિત ક્ષમતાને ધ્યાનમાં લેવા માટે સંસ્થાકીય વ્યવસ્થાને ધ્યાનમાં રાખીને કરવું.
 - સેવાઓની એકંદર ગુણવત્તામાં સુધારો કરવાના હેતુથી સંસ્થા અથવા તેના સભ્યોની 'સમસ્યાઓ' અથવા 'જરૂરિયાતો' ને પહોંચી વળવા માટે GPRનો અમલ કરવો.
 - મુખ્ય માહિતી અધિકારીઓ (CIO) અને ચીફ ટેકનોલોજી ઓફિસર્સ (CTO)ની નિમણૂકમાં ડેટાનો કાર્યક્ષમ રીતે ઉપયોગ કરવામાં આવી રહ્યો નથી. તમામ સરકારી ડેટા તમામ મંત્રાલયો માટે સુલભ બનાવવા જોઈએ.

અન્ય એજન્ડાઓ

- નીતિ આયોગને પણ પાંચ વર્ષમાં ગરીબી નિવારણનું લક્ષ્ય નક્કી કરવા કહેવામાં આવ્યું છે.
- આવાસ અને શહેરી બાબતોના મંત્રાલયે ઝૂંપડપટ્ટીના ફેલાવાને રોકવા માટે બાંધકામમાં રોકાયેલા સેવા કર્મચારીઓ માટે આવાસ સુવિધાઓની યોજના શરૂ કરવાની જરૂર છે.

- સામાજિક ન્યાય અને સશક્તિકરણ મંત્રાલય દ્વારા વિવિધ મંત્રાલયોની લાભાર્થી લક્ષી યોજનાઓને એકસાથે લાવવા માટે આધાર (Aadhaar)ના ઉપયોગ સાથે 'ફેમિલી ડેટાબેઝ ડિઝાઈન' વિકસાવવામાં આવી છે, જેને આધાર તરીકે પ્રોત્સાહન આપી શકાય છે.
- તે સંસ્કૃતિ અને પર્યટન મંત્રાલયોને 100-200 પ્રતિષ્ઠિત/આઈકોનિક માળખાઓ અને સ્થળોની ઓળખ અને વિકાસ કરવા નિર્દેશ આપે છે.
- સિંગાપોરમાં સ્થાપિત આવા કેન્દ્રોમાંથી પ્રેરણા લઈને ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં જાહેર ખાનગી ભાગીદારી (PPP) દ્વારા 'સેન્ટર્સ ઓફ એક્સેલન્સ' સ્થાપિત કરી શકાય છે.

કેરળ ઓનલાઈન પ્લેટફોર્મ પર કુદુમ્બશ્રી પ્રોડક્ટ્સ વેચશે

- કેરળ સરકાર કુદુમ્બશ્રી સહિત 'માઈક્રો, સ્મોલ એન્ડ મીડિયમ પ્રોડક્શન યુનિટ્સ' દ્વારા ઉત્પાદિત ઉત્પાદનોના માર્કેટિંગ અને વિતરણ માટે ઓનલાઈન પ્લેટફોર્મ શરૂ કરવાની યોજના ધરાવે છે.
- રાજ્યના ઉદ્યોગ પ્રધાન પી. રાજીવના જણાવ્યા અનુસાર, કેરળ સરકારે આ અંગે પ્રાથમિક સ્તરે વાતચીત શરૂ કરી દીધી છે.
- 18 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ 'રાજ્ય કક્ષાની બીજ મૂડી નાણાકીય સહાય યોજના' નું ઉદ્ઘાટન કરતી વખતે આ યોજનાની જાહેરાત કરવામાં આવી હતી.
- **રાજ્ય કક્ષાની બીજ મૂડી નાણાકીય સહાય યોજના:**
 - આ યોજના હેઠળ, સ્વ-સહાય જૂથોને સહાય પૂરી પાડવામાં આવશે.
 - આ યોજના "Pradhan Mantri Formalisation of Micro food processing Enterprises (PMFME)" પ્રોજેક્ટના ભાગ રૂપે શરૂ કરવામાં આવી હતી.

PMFME પ્રોજેક્ટ

- ફૂડ પ્રોસેસિંગ ઉદ્યોગોને પ્રોત્સાહન આપવા માટે કેન્દ્ર સરકારે રાજ્ય સરકારો સાથે મળીને PMFME યોજના શરૂ કરી હતી. આ યોજના નાના ફૂડ પ્રોસેસિંગ સાહસોને તકનીકી, નાણાકીય અને વ્યવસાયિક સહાય પૂરી પાડવા માગે છે.

સ્વ સહાય જૂથ મદદ

- PMFME યોજના અંતર્ગત, સેલ્ફ હેલ્પ ગ્રુપના સભ્યોને મશીન ખરીદવા માટે રૂપિયા 40,000 સુધીની પ્રારંભિક મૂડી આપવામાં આવશે.
- ફૂડ પ્રોસેસિંગ ઉદ્યોગ સાથે સંકળાયેલા SHGના સભ્યોને ક્રેડિટ લિંક્ડ કેપિટલ સબસિડીનો 35% મળશે.

Back to basics : એક જિલ્લો એક ઉત્પાદન (One District One Product)

- દરેક જિલ્લામાંથી એક ઉત્પાદનને ઓળખવા અને તેના વેચાણને પ્રોત્સાહિત કરવા માટે આ યોજના શરૂ કરવામાં આવી હતી. આમાં સામાન્ય સવલતોનો ઉપયોગ કરીને કાચા માલ ખરીદવાનો સમાવેશ થાય છે જેથી તેઓ ઉત્પાદન માટે તેમના બજારને વિસ્તૃત કરી શકે. આ યોજના હેઠળ, ફૂડ પ્રોસેસિંગ મંત્રાલય ઉદ્યોગસાહસિકોને આ ઉત્પાદનો માટે લોજિસ્ટિક સપોર્ટ બનાવવા અને 'બ્રાન્ડ બિલ્ડિંગ' વિકસાવવામાં મદદ કરે છે.

અમિત રસ્તોગી રાષ્ટ્રીય સંશોધન વિકાસ નિગમના CMD બન્યા

- કોમોડોર અમિત રસ્તોગી (સેવાનિવૃત્ત), 34 વર્ષ સુધી ભારતીય નૌકાદળમાં સેવા આપ્યા બાદ, રાષ્ટ્રીય સંશોધન વિકાસ નિગમના ચેરમેન અને મેનેજિંગ ડિરેક્ટર તરીકેની જવાબદારી સંભાળી છે. તેમણે 18 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ ચાર્જ સંભાળ્યો.

અમિત રસ્તોગી કોણ છે ?

- તેમણે JNUમાંથી ઇલેક્ટ્રિકલ એન્જિનિયરિંગમાં સ્નાતકની ડિગ્રી મેળવી છે.
- તેઓ કોલેજ ઓફ ડિફેન્સ મેનેજમેન્ટ, સિકંદરાબાદ અને ડિફેન્સ સર્વિસીઝ સ્ટાફ કોલેજ વેલિંગ્ટનના ભૂતપૂર્વ વિદ્યાર્થી પણ છે.
- તેમણે ભારતીય નૌકાદળ, અત્યાધુનિક ટેકનોલોજી ઇન્ટેન્સિવ વોરફેર સિસ્ટમ્સમાં વિવિધ પોર્ટફોલિયો સંભાળ્યા છે અને મિસાઈલ સિસ્ટમ્સના ઇન્ડક્શનનો સમૃદ્ધ અનુભવ ધરાવે છે.
- તેમણે પાંચ વર્ષ સુધી સંરક્ષણ મંત્રાલયમાં સંકલિત મુખ્યાલયમાં ઇલેક્ટ્રિકલ એન્જિનિયરિંગના નિયામક તરીકે કામ કર્યું.

Back to basics : રાષ્ટ્રીય સંશોધન વિકાસ નિગમ (National Research Development Corporation -NRDC)

- NRDC બિન-વિભાગીય સરકારી સંસ્થા છે. તેની સ્થાપના બ્રિટિશ સરકારે જાહેર ક્ષેત્રમાંથી ખાનગી ક્ષેત્રમાં ટેકનોલોજી સ્થાનાંતરિત કરવા માટે કરી હતી. બીજા વિશ્વયુદ્ધ દરમિયાન સંરક્ષણ સંશોધન સંસ્થા દ્વારા વિકસાવવામાં આવેલી ઘણી પ્રોડક્ટ્સનો ઉપયોગ કરવા માટે સમયની કથિત જરૂરિયાતને પહોંચી વળવા માટે એટલીની શ્રમ સરકારે 1948માં આ સંસ્થાની સ્થાપના કરી હતી. તેની સ્થાપના બોર્ડ ઓફ ટ્રેડ

દ્વારા ઇન્વેન્શન ડેવલપમેન્ટ એક્ટ 1948 અનુસાર કરવામાં આવી હતી. લોર્ડ ગિફોર્ડ તેના પ્રથમ મેનેજિંગ ડિરેક્ટર હતા. વર્ષ 1981માં, NRDC ને નેશનલ બોર્ડ ઓફ એન્ટરપ્રાઇઝ (NEB)માં ભેળવીને બ્રિટિશ ટેકનોલોજી ગ્રુપ (BTG) ની રચના કરવામાં આવી હતી.

PMFBY: કાર્યકારી જૂથની સ્થાપના

- કેન્દ્ર સરકારે ખરીફ સીઝન 2022થી સંશોધિત પ્રધાનમંત્રી ફસલ વીમા યોજના (PMFBY) શરૂ કરવાના ઉદ્દેશ સાથે એક કાર્યકારી જૂથની રચના કરી છે.
- કાર્યકારી જૂથની રચના કેન્દ્રના અધિકારીઓ, જાહેર ક્ષેત્રની વીમા કંપનીઓના ઉચ્ચ અધિકારીઓ અને મુખ્ય પાક ઉત્પાદક રાજ્યોનો સમાવેશ કરીને કરવામાં આવી છે.
- આ કાર્યકારી જૂથ 'ટકાઉ, નાણાકીય અને ઓપરેશનલ મોડલ' સૂચવશે.

કાર્ય સમૂહનું કામ

- આ વર્કિંગ ગ્રુપ સરકાર પર સબસિડીનો બોજ ઘટાડવા તેમજ તર્કસંગત પ્રીમિયમ ભાવો પ્રાપ્ત કરવા માટે વીમા કંપનીઓની ટકાઉ ક્ષમતા પ્રાપ્ત કરવા વૈકલ્પિક મોડેલોની માંગને પહોંચી વળવાની અપેક્ષા રાખે છે. તે આગામી છ મહિનામાં તેનો રિપોર્ટ રજૂ કરશે.

યોજના હેઠળ પ્રીમિયમ

- આ યોજના હેઠળ ખેડૂતોએ રવિ પાક માટે વીમા રકમના 1.5% જ્યારે ખરીફ પાક માટે 2% પ્રીમિયમ નક્કી કરવું જરૂરી છે. PMFBY હેઠળ રોકડ પાક માટે તે 5% છે. બાકીનું પ્રીમિયમ કેન્દ્ર અને રાજ્યો વચ્ચે વહેંચાયેલું છે.

રાજ્યની માંગ

- કેટલાક રાજ્યોએ પ્રીમિયમ સબસિડીમાં તેમના હિસ્સાને 30% સુધી મર્યાદિત કરવાની માંગ કરી છે, જ્યારે કેટલાક રાજ્યો કેન્દ્રને સમગ્ર સબસિડી સહન કરવાની માંગ કરી રહ્યા છે.

કયા રાજ્યોએ આ યોજનામાંથી બહાર નીકળ્યા છે?

- ગુજરાત, તેલંગાણા, આંધ્ર પ્રદેશ, પશ્ચિમ બંગાળ, ઝારખંડ અને બિહાર અત્યાર સુધી આ યોજનામાંથી બહાર નીકળી ગયા છે. પંજાબે પાક વીમા યોજના લાગુ કરી નથી. બિહાર, આંધ્રપ્રદેશ અને પશ્ચિમ બંગાળે પોતાની યોજનાઓ શરૂ કરી છે, જે અંતર્ગત ખેડૂતો કોઈપણ પ્રીમિયમ ચૂકવતા નથી, જોકે પાક નિષ્ફળ જવાના કિસ્સામાં તેમને વળતરની ચોક્કસ રકમ મળે છે.

ઇન્ડિયન પ્રોજેક્ટ્સ ઇકો ઓસ્કાર એવોર્ડ જીત્યો

- ટાકાચર ઇનોવેશન (Takachar's Innovation), એક ભારતીય પ્રોજેક્ટ કે જે કૃષિ કચરાને ઇંધણમાં રિસાયકલ (recycle) કરે છે, તેણે પ્રિન્સ વિલિયમનું ઉદઘાટન 'અર્થશોટ પ્રાઇઝ' (Earthshot Prize) જીત્યું છે, જેને 'ઇકો ઓસ્કાર' (Eco Oscars) તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.
- ઇકો ઓસ્કાર જેઓ પૃથ્વીને બચાવવાનો પ્રયાસ કરી રહ્યા છે તેમનું સન્માન કરે છે.
- આ એવોર્ડનો ઉદ્દેશ વૈશ્વિક સ્તરે આબોહવાની કટોકટી વધતા નવીન સ્થાનિક ઉકેલોને ટેકો અને પ્રેરણા આપવાનો છે.

તકાચરની નવીનતા

- તકાચર ઇનોવેશનનું નેતૃત્વ વિદ્યુત મોહન કરી રહ્યા છે. આ ટેકનોલોજીને પાકના અવશેષોને વેચાણપાત્ર બાયો-પ્રોડક્ટમાં રૂપાંતરિત કરવા માટે તેની સસ્તી ટેકનોલોજી માટે માન્યતા આપવામાં આવી હતી. તેણે ધુમાડાના ઉત્સર્જનમાં 98% ઘટાડો કર્યો. વિદ્યુત મોહનને આ ટેકનોલોજી માટે 'ફ્લીન અવર એર કેટેગરી'માં એનાયત કરવામાં આવ્યો હતો. આ એવોર્ડ વિશ્વભરમાં એવોર્ડના પાંચ અન્ય વિજેતાઓમાંનો એક હતો.

ટેકનોલોજીનું મહત્વ

- વિશ્વમાં દર વર્ષે લગભગ 120 અબજ ડોલરનો કૃષિ કચરો પેદા થાય છે. જ્યારે ખેડૂતો વેચવામાં નિષ્ફળ જાય છે, ત્યારે તેઓ ઘણી વખત કચરો બાળી નાખે છે. કચરો બાળવાથી માનવ સ્વાસ્થ્ય તેમજ પર્યાવરણ માટે વિનાશક પરિણામો આવે છે. બર્નિંગ વાયુ પ્રદૂષણનું કારણ બને છે, જેણે કેટલાક વિસ્તારોમાં આયુષ્યમાં એક દાયકાનો ઘટાડો કર્યો છે. આમ, આ પડકારને ઘટાડવા માટે આ ટેકનોલોજી મહત્વની છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- આગામી 10 વર્ષ માટે, પૃથ્વી પર પર્યાવરણીય સમસ્યાઓ દૂર કરવા માટે કાર્યરત પાંચ પ્રોજેક્ટ્સમાંથી દરેકને અર્થશોટ £ 1 મિલિયન આપશે.

Back to basics : અર્થશોટ પુરસ્કાર (Earthshot Prize)

- એવોર્ડ દર વર્ષે પાંચ વિજેતાઓને આપવામાં આવે છે જેમના પ્રોજેક્ટ્સ પર્યાવરણને મદદ કરે છે. તે 2021થી 2030 સુધી વાર્ષિક ધોરણે આપવામાં આવશે. તે રોયલ ફાઉન્ડેશન દ્વારા આપવામાં આવે છે, જેનું મુખ્ય મથક લંડન, ઈંગ્લેન્ડમાં છે. આ એવોર્ડ પાંચ જુદી જુદી કેટેગરીમાં વહેંચવામાં આવે છે જે

યુનાઇટેડ નેશન્સ સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ ગોલ દ્વારા સપોર્ટેડ છે. આ એવોર્ડ વર્ષ 2020માં પ્રિન્સ વિલિયમ, ડ્યુક ઓફ કેમ્બ્રિજ અને ડેવિડ એટનબરો દ્વારા લોન્ચ કરવામાં આવ્યો હતો.

17 ઓક્ટોબર: આંતરરાષ્ટ્રીય ગરીબી નાબૂદી દિવસ (International Day for the Eradication of Poverty)

- ગરીબી નાબૂદી માટે આંતરરાષ્ટ્રીય દિવસ (International Day for the Eradication of Poverty) દર વર્ષે 17 ઓક્ટોબરના રોજ મનાવવામાં આવે છે.
- જે લોકો ગરીબીમાં જીવી રહ્યા છે તેમના પ્રયત્નો અને સંઘર્ષોને ઓળખવા અને સ્વીકારવા માટે આ દિવસ ઉજવવામાં આવે છે.

વિશ્વ બેંકનો અહેવાલ

- વર્લ્ડ બેંકના અહેવાલ મુજબ, 88 થી 115 મિલિયન લોકોને ગરીબીમાં ધકેલી દેવામાં આવ્યા છે. મોટાભાગના લોકો દક્ષિણ એશિયા અને પેટા સહારન પ્રદેશોના છે, જે COVID-19 રોગચાળા દરમિયાન ગરીબીમાં ધકેલાયા હતા.
- આ સંખ્યા 143 અને 163 મિલિયનની રેન્જમાં વધી શકે છે.
- આ આંકડા હાલના 1.3 અબજ લોકો ઉપરાંત છે જે રોગચાળા પહેલા જ ગરીબીમાં જીવી રહ્યા હતા.

Back to basics : દિવસનો ઇતિહાસ

- 17 ઓક્ટોબર, 1987ના રોજ ગરીબીને માનવાધિકારના ઉલ્લંઘન તરીકે જાહેર કરવામાં આવી હતી. આ દિવસે, વર્ષ 1948માં માનવ અધિકારોના સાર્વત્રિક ઘોષણાપત્ર પર પણ હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા. 22 ડિસેમ્બર 1992ના રોજ, સંયુક્ત રાષ્ટ્ર મહાસભાએ તેનો ઠરાવ 47/196 અપનાવ્યો અને 17 ઓક્ટોબરને 'ગરીબી નાબૂદી માટે આંતરરાષ્ટ્રીય દિવસ' તરીકે જાહેર કર્યો.

વિશ્વ ખાદ્ય દિવસ 2021

- 1945માં સંયુક્ત રાષ્ટ્ર (UN) ખાદ્ય અને કૃષિ સંગઠનના સ્થાપના દિવસની ઉજવણી માટે દર વર્ષે 16 ઓક્ટોબરે વિશ્વ ખાદ્ય દિવસ ઉજવવામાં આવે છે.
- FAO એ સંયુક્ત રાષ્ટ્રની એક વિશેષ એજન્સી છે જે ભૂખમરને સમાપ્ત કરવાના આંતરરાષ્ટ્રીય પ્રયાસોનું નેતૃત્વ કરે છે.
- 2021માં સંયુક્ત રાષ્ટ્રના મહાસચિવે ખાદ્ય ઉત્પાદન અને વપરાશમાં ફેરફાર કરવાના માર્ગો પર ચર્ચા કરવા માટે પ્રથમ ફૂડ સિસ્ટમ સમિટનું આયોજન કર્યું હતું.

Back to basics : વિશ્વ ખાદ્ય દિવસ વિશે

- > વૈશ્વિક સ્તરે ભૂખની સમસ્યાને દૂર કરવા માટે દર વર્ષે તેની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.
- > આ દિવસની ઉજવણી વર્લ્ડ ફૂડ પ્રોગ્રામ (જેને નોબેલ શાંતિ પુરસ્કાર 2020થી નવાજવામાં આવી હતી) અને કૃષિ વિકાસ માટે આંતરરાષ્ટ્રીય ભંડોળ જેવી સંસ્થાઓ દ્વારા પણ કરવામાં આવે છે.
- > તે ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્ય 2 (SDG 2) એટલે કે ઝીરો હંગર પર ભાર મૂકે છે.
- **આવશ્યકતા:**
 - > કોવિડ-19 રોગચાળાએ રેખાંકિત કર્યું છે કે ખાદ્ય સુરક્ષાની પરંપરાગત નીતિમાં તાત્કાલિક ફેરફાર કરવાની જરૂર છે.
 - > આ પ્રયાસ વધુ સુસંગત છે કારણ કે તે પહેલેથી જ આબોહવાની પરિવર્તનશીલતા અને આત્યંતિકતા જેવી સમસ્યાઓ તરફ દોરી ગયું છે.
 - > વિશ્વને ટકાઉ કૃષિ-ખાદ્ય પ્રણાલીઓની જરૂર છે જે 2050 સુધીમાં 10 અબજ લોકોને ખવડાવવા માટે સક્ષમ છે.

ભારતમાં FAOનું યોગદાન

- > તેણે છેલ્લા દાયકાઓમાં કુપોષણ સામેના ભારતના પ્રયાસોમાં નોંધપાત્ર યોગદાન આપ્યું છે અને તેના માર્ગમાં ઘણા અવરોધો છે.
- > પ્રારંભિક ગર્ભાવસ્થા, શિક્ષણ અને માહિતીનો અભાવ, પીવાના પાણીની અપૂરતી પહોંચ, સ્વચ્છતાનો અભાવ વગેરેને કારણે ભારત 2022 સુધીમાં 'કુપોષણ મુક્ત ભારત'ના ઈચ્છિત પરિણામો હાંસલ કરવામાં પાછળ છે, જેની કલ્પના રાષ્ટ્રીય પોષણ મિશન હેઠળ કરવામાં આવી છે.
- > FAOએ 2023ને મિલેટ્રસનું આંતરરાષ્ટ્રીય વર્ષ જાહેર કરવાના ભારતના પ્રસ્તાવને ટેકો આપ્યો હતો.
- > આ પગલાથી પૌષ્ટિક આહારના વપરાશને પ્રોત્સાહન મળશે, તેની ઉપલબ્ધતામાં વધારો થશે અને નાના અને મધ્યમ ખેડૂતોને ફાયદો થશે જેઓ મોટાભાગે તેમની જમીન પર બરછટ અનાજ ઉગાડે છે, જ્યાં પાણીની સમસ્યા છે અને જમીન ફળદ્રુપ નથી.

FAO હંગર ઇન્ડેક્સ અને ખેડૂત વિરોધ

- > ગ્લોબલ હંગર ઇન્ડેક્સ (GHI) 2021માં ભારત 101મા ક્રમે સરકી ગયું હતું.
- > જોકે ભારત સરકારે FAO દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાતા ચૂંટણી આધારિત મૂલ્યાંકન અને પદ્ધતિ પર સવાલ ઉઠાવ્યા છે.
- > ભારત આ પદ્ધતિને અવૈજ્ઞાનિક હોવાનો દાવો કરે છે.
- > બીજી તરફ, દેશના ખાદ્ય ઉત્પાદકો (ખેડૂતો) લગભગ એક વર્ષથી કૃષિ કાયદાઓનો વિરોધ કરી રહ્યા છે.

- > ખેડૂતો આ કાયદાઓને ખેડૂતો માટે પ્રતિકૂળ ગણાવી રહ્યા છે જે ભૂખ અને પોષણને પહોંચી વળવામાં ભારતના રેન્કિંગને વધુ અસર કરી શકે છે.

સંબંધિત ભારતીય પહેલો

- > સ્વચ્છ ભારત અભિયાન, જળ જીવન મિશન અને અન્ય પ્રયાસોની સાથે ઈટ રાઈટ ઈન્ડિયા અને ફિટ ઈન્ડિયા ચળવળ ભારતીયોના સ્વાસ્થ્યમાં સુધારો કરશે અને પર્યાવરણને સંતુલિત કરશે.
- > મહત્વપૂર્ણ સૂક્ષ્મ પોષક તત્વોની ઉણપ ધરાવતા પાકની સામાન્ય જાતોની ખામીઓને દૂર કરવા માટે પાકની 17 નવી બાયોફોર્ટિફાઈડ જાતોનો પ્રારંભ કરવો.
- > ઉદાહરણ: મેક 4028 ઘઉં, મધુબન ગાજર વગેરે.
- > ખાદ્ય સુરક્ષા અધિનિયમ, 2013ના અવકાશનું વિસ્તરણ અને અસરકારક અમલીકરણ.
- > APMC (કૃષિ ઉત્પાદન બજાર સમિતિ)માં સુધારો તેમને વધુ સ્પર્ધાત્મક બનાવવા માટેના કાયદાઓ.
- > ખેડૂતોને લઘુત્તમ ટેકાના ભાવ (MSP)ના રૂપમાં 1.5 ગણો ખર્ચ મળે તે સુનિશ્ચિત કરવા પગલાં લેવા જોઈએ, જે દેશની સરકારી ખરીદી તેમજ ખાદ્ય સુરક્ષા સુનિશ્ચિત કરવા માટે મહત્વપૂર્ણ છે.
- > ખેડૂત ઉત્પાદક સંગઠનો (FPO)ના મોટા નેટવર્કનો વિકાસ.
- > ભારતમાં અનાજના બગાડના મુદ્દાને પહોંચી વળવા માટે આવશ્યક ચીજવસ્તુઓ અધિનિયમ, 1955માં સુધારો.
- > સરકાર વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઈઝેશન (WHO)ના લક્ષ્યાંકના એક વર્ષ પહેલાં 2022 સુધીમાં ભારતને ટ્રાન્સ ફેટ ફ્રી બનાવવાનો પ્રયાસ કરી રહી છે, તેમજ ન્યૂ ઈન્ડિયા @75 (ભારતની સ્વતંત્રતાના 75 વર્ષ)ના અભિગમ સાથે તેનું સંતુલન જાળવવાનો પ્રયાસ કરી રહી છે.
- > ટ્રાન્સ ફેટ આંશિક રીતે હાઈડ્રોજન યુક્ત વનસ્પતિ તેલ (PHVO) (દા.ત. વનસ્પતિ, શોર્ટિંગ, માર્જરિન વગેરે) છે. રાંધેલા અને તળેલા ખોરાકમાં ખોરાકનો ઘટક હોય છે.
- > તે ભારતમાં બિન-ચેપી રોગોના વિકાસમાં મુખ્ય ફાળો આપે છે અને કાર્ડિયો-વેસ્ક્યુલર રોગો (CVD) માટે ચલ જોખમ પરિબળ પણ છે. કોવિડ-19 દરમિયાન CVD જોખમ પરિબળને દૂર કરવું ખાસ કરીને સુસંગત છે કારણ કે CVDથી પીડાતા લોકો મૃત્યુદરને અસર કરતી ગંભીર પરિસ્થિતિઓનું કારણ બને તેવી સંભાવના છે.

હિમાચલ પ્રદેશનો કિન્નોર 100% રસીકરણ કરનારો દેશનો પ્રથમ જિલ્લો બન્યો

- હિમાચલ પ્રદેશનો કિન્નોર જિલ્લો દેશનો પહેલો જિલ્લો બની ગયો છે જ્યાં 100% લાયક વસ્તીને કોરોના સામે રસી આપવામાં આવી છે, આ માહિતી રાજ્યના મુખ્યમંત્રી જય રામ ઠાકુરે શેર કરી છે. નોંધનીય છે કે હિમાચલ પ્રદેશને રાજ્યની કુલ વસ્તીના 100% (18+) રસી મળી છે, રાજ્યએ તમામ લાયક લોકોને કોરોનાનો પ્રથમ ડોઝ આપ્યો છે, આ પરાક્રમ કરનાર હિમાચલ પ્રદેશ દેશનું પ્રથમ રાજ્ય બન્યું છે.

Back to basics : કિન્નોર

- કિન્નોર હિમાચલ પ્રદેશનો એક જિલ્લો છે, તે 6401 ચોરસ કિલોમીટરમાં ફેલાયેલો છે. કિન્નોરની વસ્તી માત્ર 84,000 છે. તેનું મુખ્ય મથક રેકોંગ પીઓમાં આવેલું છે. કિન્નોરના કેટલાક પ્રખ્યાત પ્રવાસન સ્થળો નીચે મુજબ છે: સાંગલા ખીણ, કામરૂ, ચિત્રકુલ, ભવા ખીણ, રિકોંગ પીઓ, કલ્પા, હંગરંગ ખીણ, ચાંગો, રિબ્બા, લિપ્પા વગેરે.

રસીકરણ માટે નોંધણી કેવી રીતે કરવી ?

- કોવિડ-19 રસીકરણ માટે નોંધણી કો-વિન પોર્ટલ (<https://www.cowin.gov.in>) અને આરોગ્ય સેતુ એપ પર કરી શકાય છે. નોંધણી કર્યા પછી, વ્યક્તિએ રસીનું સ્થાન અને સમય પસંદ કરવો પડશે.

Back to basics : ભારતમાં વપરાતી રસી

- COVAXIN:**
 - COVAXIN એ ભારત બાયોટેક દ્વારા ઉત્પાદિત સરકારી સહાયિત રસી છે. તેની અસરકારકતા દર 81% છે. 27,000 થી વધુ સહભાગીઓએ COVAXIN રસીના ત્રીજા તબક્કામાં ભાગ લીધો છે. COVAXIN બે ડોઝમાં આપવામાં આવે છે. ડોઝ વચ્ચેનો સમય અંતરાલ ચાર અઠવાડિયા છે. કોવેક્સિન મૃત કોવિડ-19 વાયરસમાંથી તૈયાર કરવામાં આવ્યું હતું.
- COVISHIELD:**
 - COVISHIELD રસી એસ્ટ્રાઝેનેકા દ્વારા બનાવવામાં આવે છે. સ્થાનિક રીતે, COVISHIELD સીરમનું નિર્માણ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ઇન્ડિયા દ્વારા કરવામાં આવી રહ્યું છે. તે ચિમ્પાન્ઝી એડેનોવાયરસ નામના સામાન્ય ઠંડા વાયરસના નબળા સંસ્કરણમાંથી બનાવવામાં આવ્યો હતો. કોવિડ-19 વાયરસ જેવો દેખાવા માટે વાયરસમાં ફેરફાર કરવામાં આવ્યો છે. તે બે ડોઝમાં લાગુ પડે છે.

- સ્પુટનિક વી (Sputnik V):**
 - તે મોસ્કોમાં ગામલેયા રિસર્ચ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ એપિડેમિયોલોજી એન્ડ માઈક્રોબાયોલોજી (Gamleya Research Institute of Epidemiology and Microbiology) દ્વારા વિકસાવવામાં આવી હતી.
 - તે બે ડોઝની રસી છે. જો કે, તાજેતરમાં રશિયામાં સ્પુટનિક V ની એક ડોઝ રસી બનાવવામાં આવી છે. તેને સ્પુટનિક લાઈટ સિંગલ ડોઝ કહેવામાં આવે છે. ભારત માત્ર ડબલ ડોઝ સ્પુટનિક વીનો ઉપયોગ કરી રહ્યું છે.
 - જ્યારે કોવિશિલ્ડ નબળા સામાન્ય એડેનોવાયરસથી બનાવવામાં આવે છે જે ચિમ્પાન્ઝીને અસર કરે છે, સ્પુટનિક વી વિવિધ માનવ એડેનોવાયરસનો ઉપયોગ કરીને બનાવવામાં આવી છે.

16 ઓક્ટોબરના રોજ વિશ્વ ખાદ્ય દિવસ (World Food Day) મનાવવામાં આવ્યો

- વિશ્વ ખાદ્ય દિવસ (World Food Day) દર વર્ષે 16 ઓક્ટોબરના રોજ ઉજવવામાં આવે છે. 2021 76 મો વિશ્વ ખાદ્ય દિવસ ઉજવવામાં આવ્યો.
- થીમ: Safe food now for a healthy tomorrow

મહત્વ

- ઘણા દેશોમાં, ખાસ કરીને વિશ્વના અવિકસિત ભાગોમાં ભૂખ એક મોટી સમસ્યા છે. તેથી, આ સમસ્યાનો સામનો કરવા માટે જાગૃતિ જરૂરી છે. વિશ્વ ખાદ્ય દિવસ આ સમસ્યાને ઉકેલવામાં મદદ કરે છે.

Back to basics : વિશ્વ ખાદ્ય દિવસનો ઇતિહાસ

- ફૂડ એન્ડ એગ્રીકલ્ચર ઓર્ગેનાઈઝેશન (FAO)ના સભ્ય દેશો દ્વારા વિશ્વ ખાદ્ય દિવસની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી. તેની સ્થાપના નવેમ્બર 1979માં FAO ની 20મી પરિષદમાં કરવામાં આવી હતી. હંગેરીના ભૂતપૂર્વ કૃષિ અને ખાદ્ય મંત્રી ડો. પાલ રોમાનીના નેતૃત્વમાં પ્રતિનિધિમંડળે 20માં સત્રમાં મહત્વની ભૂમિકા ભજવી હતી અને વિશ્વભરમાં દિવસની ઉજવણીના વિચારની ભલામણ કરી હતી.

ઉદ્દેશ

- આ દિવસની ઉજવણીનો મુખ્ય ઉદ્દેશ એ સંદેશને પ્રોત્સાહન આપવાનો છે કે ખોરાક એ મૌલિક અને મૂળભૂત માનવ અધિકાર છે. તે કુપોષણ અને સ્થૂળતા વિશે પણ જાગૃતિ ફેલાવે છે.

ગુજરાત સરકાર આદિવાસી લોકોને અયોધ્યાની યાત્રા માટે 5000 ની આર્થિક સહાય

- ગુજરાત સરકારે અયોધ્યામાં શ્રી રામ જન્મભૂમિ યાત્રા માટે આદિવાસી સમુદાયના વ્યક્તિ દીઠ 5000 રૂપિયાની આર્થિક સહાય આપવાનો નિર્ણય કર્યો છે.
- આ જાહેરાત 'શબરી ધામ' ખાતે એક મેળાવડામાં કરવામાં આવી હતી જે ગુજરાતના ડાંગ જિલ્લાનું યાત્રાધામ છે. શબરી ધામ ભગવાન શ્રી રામ સાથે સંકળાયેલ છે.
- આ પ્રસંગે, નક્કી કરવામાં આવ્યું હતું કે દર વર્ષે રાજ્ય કક્ષાનો 'દશેરા મહોત્સવ' ભગવાન રામ સંબંધિત વિવિધ તીર્થ સ્થળોએ યોજવામાં આવશે.
- સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય બાદ નવેમ્બર 2019માં 'રામ જન્મભૂમિ તીર્થ ક્ષેત્ર ટ્રસ્ટ'ની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી. આ ટ્રસ્ટને અયોધ્યામાં ભગવાન રામ મંદિરના નિર્માણની જવાબદારી સોંપવામાં આવી છે.

Back to basics : રામજન્મભૂમિ તીર્થ ક્ષેત્ર ટ્રસ્ટ (Ram Janmabhoomi Teerth Kshetra Trust)

- ભારત સરકારે અયોધ્યામાં રામ મંદિરના નિર્માણ અને સંચાલન માટે 5 ફેબ્રુઆરી, 2020ના રોજ આ ટ્રસ્ટની સ્થાપના કરી હતી. આ ટ્રસ્ટમાં 15 ટ્રસ્ટીઓ છે.
- અયોધ્યામાં રામ મંદિર:
- આ મંદિર ઉત્તર પ્રદેશના અયોધ્યામાં રામ જન્મભૂમિ ખાતે બનાવવામાં આવી રહ્યું છે. તેનો શિલાન્યાસ સમારોહ વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીએ 5 ઓગસ્ટ, 2020 ના રોજ કર્યો હતો.
- મંદિરના અધ્યક્ષ દેવતા:
- રામ લલ્લા વિરાજમાન મંદિરના અધ્યક્ષ દેવતા છે. રામલલા ભગવાન રામનું શિશુ સ્વરૂપ છે.

કેમ્બ્રિયન પેટ્રોલ ક્વાયતમાં ભારતીય સેનાએ ગોલ્ડ મેડલ જીત્યો

- ભારતીય સેનાનું પ્રતિનિધિત્વ કરતી 5મી બટાલિયન-4 (5/4) ગોરખા રાઈફલ્સ (ફ્રન્ટિયર ફોર્સ)ની ટીમે યુનાઈટેડ કિંગડમમાં યોજાયેલી પ્રતિષ્ઠિત કેમ્બ્રિયન પેટ્રોલ ક્વાયતમાં ગોલ્ડ મેડલ જીત્યો.

Back to basics : કેમ્બ્રિયન પેટ્રોલ અભ્યાસ (Cambrian Patrol Exercise)

- આ ક્વાયત 13 ઓક્ટોબરથી 15 ઓક્ટોબર 2021 સુધી યુનાઈટેડ કિંગડમના બ્રેકોન, વેલ્સમાં યોજાઈ હતી.

- યુકે આર્મી દ્વારા કસરત કેમ્બ્રિયન પેટ્રોલનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું.
- તેને માનવીય સહનશક્તિ અને ટીમની ભાવનાની અંતિમ કસોટી માનવામાં આવે છે.
- તેને વિશ્વની સેનાઓમાં 'મિલિટરી પેટ્રોલિંગ ઓલિમ્પિક્સ' (Olympics of Military Patrolling) તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.
- ક્વાયતના છઠ્ઠા તબક્કા સુધી, ભાગ લેનાર 96 ટીમોમાંથી, માત્ર ત્રણને આ વર્ષે આંતરરાષ્ટ્રીય પેટ્રોલિંગને ગોલ્ડ મેડલ આપવામાં આવ્યા હતા.

ભારતીય સેનાની ટીમ

- ભારતીય સેનાની ટીમે આ ઇવેન્ટમાં ભાગ લીધો હતો અને કુલ 96 ટીમો સાથે સ્પર્ધા કરી હતી જેમાં 17 આંતરરાષ્ટ્રીય ટીમો ખાસ દળો અને વિશ્વના વિવિધ ભાગોમાંથી પ્રતિષ્ઠિત રેજિમેન્ટ્સનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે.

વિજેતાની પસંદગી કેવી રીતે કરવામાં આવી?

- આ ક્વાયત દરમિયાન, ટીમોને કઠોર ભૂપ્રદેશ અને ઠંડા હવામાનમાં તેમના પ્રદર્શનના સંબંધમાં મૂલ્યાંકન કરવામાં આવ્યું હતું. આ શરતોએ ટીમો માટે વિવિધ પડકારો રજૂ કર્યા.
- ભારતીય સેનાની ટીમને બ્રિટિશ આર્મીના જનરલ સ્ટાફના ચીફ જનરલ સર માર્ક કાર્લટન-સ્મિથે ગોલ્ડ મેડલ અર્પણ કર્યો હતો.

ઇ-વેસ્ટ ઉત્પાદન

- આંતરરાષ્ટ્રીય ઇ-વેસ્ટ ડે 14 ઓક્ટોબર, 2018એ ઉજવવામાં આવી રહ્યો છે.
- આ દિવસનો ઉદ્દેશ વિશ્વભરમાં દર વર્ષે ઉત્પન્ન થતા લાખો ટન ઇ-વેસ્ટ વિશે જાગૃતિ લાવવાનો છે, જેની પર્યાવરણ અને કુદરતી સંસાધનો પર નકારાત્મક અસર પડે છે.
- આ વર્ષની શરૂઆતમાં નેશનલ ગ્રીન ટ્રિબ્યુનલ (NGT) ની મુખ્ય ખંડપીઠે ઇ-વેસ્ટ (મેનેજમેન્ટ) નિયમો, 2016ના અમલીકરણ માટે નિર્દેશો જારી કર્યા હતા.

Back to basics : આંતરરાષ્ટ્રીય ઇ-વેસ્ટ ડે

- આ વર્ષનો આંતરરાષ્ટ્રીય ઇ-વેસ્ટ ડે ઇ-પ્રોડક્ટ વર્તુળાકારને વાસ્તવિક બનાવવામાં દરેકની મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકાને પ્રકાશિત કરે છે.
- સંયુક્ત રાષ્ટ્રના જણાવ્યા અનુસાર, 2021 સુધીમાં, પૃથ્વી પરના દરેક વ્યક્તિ સરેરાશ 7.6 કિલો ઇ-વેસ્ટ નું ઉત્પાદન કરશે, પરિણામે વૈશ્વિક સ્તરે વર્ષમાં કુલ 57.4 મિલિયન ટન ઇ-વેસ્ટ ઉત્પન્ન થશે.

- > જોખમી સંયોજનો અને મૂલ્યવાન સામગ્રીનું સંયોજન ધરાવતા આ ઇલેક્ટ્રોનિક કચરાના માત્ર 17.4 ટકા જ યોગ્ય રીતે એકત્રિત કરવામાં આવશે અને પ્રક્રિયા કરવામાં આવશે અને રિસાયકલ કરવામાં આવશે.

ઇ-વેસ્ટ

- > ઇ-વેસ્ટ એ ઇલેક્ટ્રોનિક કચરાનું સંક્ષિપ્ત નામ છે અને તેનો ઉપયોગ ચલણની બહાર ગયેલા જૂના ઇલેક્ટ્રોનિક ઉપકરણોનું વર્ણન કરવા માટે થાય છે. તેમાં તેમના ઘટકો, વપરાશપાત્ર અને ભાગોનો સમાવેશ થાય છે.
- તેને બે વ્યાપક કેટેગરી હેઠળ 21 પ્રકારોમાં વર્ગીકૃત કરવામાં આવ્યું છે:
 - > ઇ-ફોર્મેશન ટેકનોલોજી અને કોમ્યુનિકેશન ઇક્વિપમેન્ટ.
 - > કન્ઝ્યુમર ઇલેક્ટ્રિકલ એન્ડ ઇલેક્ટ્રોનિક્સ.
 - > ભારતમાં ઇ-વેસ્ટના સંચાલન માટેનો કાયદો 2011થી અમલમાં છે, જેમાં આદેશ આપવામાં આવ્યો છે કે ઇ-વેસ્ટ માત્ર અધિકૃત વિક્ષેપક અને રિસાયકલર્સ દ્વારા એકત્રિત કરવામાં આવે. આ માટે 2017માં ઇ-વેસ્ટ (મેનેજમેન્ટ) રૂલ્સ, 2016 લાગુ કરવામાં આવ્યા હતા.
 - > મધ્ય પ્રદેશના ભોપાલ ખાતે સ્થાનિક અને વાણિજ્યિક એકમોમાંથી કચરાના અલગીકરણ, પ્રોસેસિંગ અને નિકાલ માટે ભારતનું પ્રથમ ઇ-વેસ્ટ ક્લિનિક સ્થાપવામાં આવ્યું છે.
 - > મૂળભૂત રીતે બાસેલ કન્વેન્શન (1992)માં ઇ-વેસ્ટનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો ન હતો, પરંતુ બાદમાં 2006માં (COP8)માં ઇ-વેસ્ટના મુદ્દાઓ પર ધ્યાન આપવામાં આવ્યું હતું.
 - > નૈરોબી ઘોષણાપત્ર જોખમી કચરાના સરહદ પારની હિલચાલના નિયંત્રણ પર બાસેલ કન્વેન્શનના COP9માં અપનાવવામાં આવ્યું હતું. તેનો ઉદ્દેશ ઇલેક્ટ્રોનિક કચરાના પર્યાવરણને અનુકૂળ સંચાલન માટે નવીન ઉકેલો બનાવવાનો છે.

ઇ-વેસ્ટ ઉત્પાદન

- > આ વર્ષના વેસ્ટ ઇલેક્ટ્રિકલ અને ઇલેક્ટ્રોનિક ઉપકરણો (WEEE) કુલ આશરે 57.4 મિલિયન ટન (MT) હશે અને તે ચીનની ગ્રેટ વોલના વજન કરતાં વધુ હશે.
- > સેન્ટ્રલ પોલ્યુશન કન્ટ્રોલ બોર્ડ (CPCB)ના જણાવ્યા અનુસાર ભારતે 2019-20માં 10 લાખ ટનથી વધુ ઇ-વેસ્ટનું ઉત્પાદન કર્યું હતું, જે 2017-18ના 7 લાખ ટન કરતાં ઘણું વધારે છે. ઊલટું, ઇ-વેસ્ટ ડિસ્પોઝલ ક્ષમતા 2017-18 થી 7.82 લાખ ટનથી વધારવામાં આવી નથી.

ભારતમાં ઇ-વેસ્ટના સંચાલન સાથે સંબંધિત પડકારો

- લોકોની ઓછી ભાગીદારી:
 - > વપરાયેલા ઇલેક્ટ્રોનિક ઉપકરણોના રિસાયક્લિંગ ન કરવાનું એક મુખ્ય પરિબળ ગ્રાહકોની અનિચ્છા છે.
 - > જોકે, તાજેતરના વર્ષોમાં, વિશ્વભરના દેશો અસરકારક 'રાઈટ-ટુ-રિપેર' કાયદા પસાર કરવાનો પ્રયાસ કરી રહ્યા છે.
- બાળ મજૂરીની ભાગીદારી:
 - > ભારતમાં 10-14 વર્ષની વયજૂથના લગભગ 4.5 લાખ બાળ મજૂરો વિવિધ યાર્ડમાં વિવિધ ઇ-વેસ્ટ પ્રવૃત્તિઓ અને પૂરતા સલામતી અને સુરક્ષા પગલાં વિના રિસાયક્લિંગ વર્કશોપમાં રોકાયેલા છે.
- બિનઅસરકારક કાયદો:
 - > મોટાભાગની સ્ટેટ પોલ્યુશન કન્ટ્રોલ બોર્ડ (SPCB)/PCC વેબસાઈટ્સમાં કોઈ જાહેર માહિતીનો અભાવ છે.
- આરોગ્ય જોખમો:
 - > ઇ-વેસ્ટમાં 1,000થી વધુ ઝેરી પદાર્થો હોય છે જે જમીન અને ભૂગર્ભજળને દૂષિત કરે છે.
- પ્રોત્સાહન યોજનાઓનો અભાવ:
 - > અસંગઠિત ક્ષેત્ર માટે ઇ-કચરાના નિકાલ માટે કોઈ સ્પષ્ટ માર્ગદર્શિકા નથી.
 - > સાથે સાથે ઇ-વેસ્ટનું સંચાલન કરવા માટે ઔપચારિક માર્ગ અપનાવવા માટે આ કાર્યમાં સામેલ લોકોને આકર્ષવા માટે કોઈ પ્રોત્સાહનનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો નથી.
- ઇ-વેસ્ટ આયાત:
 - > 80 ટકા ઇ-વેસ્ટ વિકસિત દેશો દ્વારા ભારત, ચીન, ઘાના અને નાઈજીરિયા જેવા વિકાસશીલ દેશોમાં રિસાયક્લિંગ માટે મોકલવામાં આવે છે.
- તેમાં સામેલ અધિકારીઓની અનિચ્છા:
 - > નગરપાલિકાઓની બિન-ભાગીદારી સહિત ઇ-વેસ્ટ મેનેજમેન્ટ અને નિકાલ માટે જવાબદાર વિવિધ સત્તાવાળાઓ વચ્ચે સંકલનનો અભાવ.
- સુરક્ષા અસરો:
 - > કમ્પ્યુટરમાં ઘણી વાર સંવેદનશીલ વ્યક્તિગત માહિતી અને બેંક ખાતાની વિગતો વગેરે હોય છે, જે આવી માહિતી દૂર ન થાય તો છેતરપિંડીનો ભોગ બને છે.

આગળનો રસ્તો

- > ઇલેક્ટ્રોનિક કચરો એકત્રિત કરવા અને રિસાયક્લિંગ કરવાનું કામ હવે ભારતમાં અનેક સ્ટાર્ટઅપ્સ અને કંપનીઓ દ્વારા લેવામાં આવ્યું છે. આપણે વધુ સારી અમલીકરણ પદ્ધતિઓ અને સમાવેશ નીતિઓની જરૂર છે જે આગળ વધવા અને પર્યાવરણીય રિસાયક્લિંગ લક્ષ્યને પૂર્ણ કરવામાં અમને મદદ કરવા માટે અનૌપચારિક ક્ષેત્રને આવાસ અને માન્યતા પ્રદાન કરે છે.

- સાથે સાથે કલેક્શન રેટમાં સફળતાપૂર્વક વધારો કરવા માટે ગ્રાહકો સહિત દરેક ભાગીદારને સામેલ કરવાની જરૂર છે.

વન હેલ્થ કન્સોર્ટિયમ

- તાજેતરમાં બાયોટેકનોલોજી વિભાગે દેશનું પ્રથમ વન હેલ્થ કન્સોર્ટિયમ (One Health Consortium) શરૂ કર્યું છે.
- બાયોટેકનોલોજી વિભાગ વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી મંત્રાલય હેઠળ ભારત સરકારનો વિભાગ છે.

પરિચય

- 27 સંસ્થાઓ ધરાવતું આ કન્સોર્ટિયમ કોવિડ પછી ભારત દ્વારા શરૂ કરવામાં આવેલા સૌથી મોટા આરોગ્ય કાર્યક્રમોમાંનું એક છે.
- તેમાં ભારતમાં ઝૂનોટિક (Zoonotic) અને ટ્રાન્સબાઉન્ડ્રી (Transboundary) પેથોજેન્સના મહત્વપૂર્ણ બેક્ટેરિયલ, વાયરલ અને પરોપજીવી ચેપની દેખરેખની કલ્પના કરવામાં આવી છે.
- તે હાલના ફિલ્લિનિકલ પરીક્ષણોના ઉપયોગ અને ઉભરતા રોગોના ફેલાવાની દેખરેખ અને સમજ માટે વધારાની પદ્ધતિઓના વિકાસ પર પણ ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.

મહત્વ

- તે ભવિષ્યના રોગોથી થતા નુકસાનને ઘટાડવા માટે મનુષ્ય, પ્રાણીઓ અને વન્યપ્રાણીઓના સ્વાસ્થ્યને સમજવા માટે એક સર્વગ્રાહી અભિગમ પ્રદાન કરશે.

સંબંધિત સરકારી પગલાં

- 'વન હેલ્થ' પર રાષ્ટ્રીય નિષ્ણાત જૂથ:
- ભારત દ્વારા મે 2019માં બહુ-ક્ષેત્રીય, ટ્રાન્સડિસિપ્લિનરી સહયોગી જૂથ તરીકે 'વન હેલ્થ' પર રાષ્ટ્રીય નિષ્ણાત જૂથની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી.
- તાજેતરમાં, એપ્રિલ 2021માં, તેનો અહેવાલ આબોહવા સંવેદનશીલ રોગો અને જૂથ દ્વારા ઓળખવામાં આવેલા 'વન હેલ્થ' પર વિષય વિશિષ્ટ આરોગ્ય કાર્ય યોજનાઓને આવરી લેતો રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો.
- 2017માં મેલ ઘોષણાપત્ર (Male Declaration):
- ગ્રીન અને ફ્લાઈમેટ રેગ્યુલેટરી હેલ્થકેર સુવિધાઓના સંદર્ભમાં, ભારત 2017માં પુરૂષ ઘોષણાપત્ર પર હસ્તાક્ષર કરનાર બન્યું હતું અને આબોહવાની કોઈ પણ ઘટનાનો સામનો કરવા માટે આબોહવા-સ્થિતિસ્થાપક આરોગ્ય સુવિધાઓને પ્રોત્સાહન આપવા સંમત થયું હતું.

યુનિવર્સલ હેલ્થ કવરેજ (UHC)

- યુએન સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ ગોલ્સના SDG3માં જણાવ્યા મુજબ, આ લક્ષ્ય બધા માટે આરોગ્ય સંભાળની ગુણવત્તા માટે સૌથી મહત્વપૂર્ણ પ્રતિબદ્ધતાઓમાંનું એક છે.
- ભારતે SDG પ્રત્યેની પ્રતિબદ્ધતા તરફ એક પગલું આગળ વધ્યું હતું જ્યારે 2018માં દેશે UHC હાંસલ કરવા માટે રાષ્ટ્રીય આરોગ્ય સુરક્ષા યોજના આયુષ્માન ભારત શરૂ કરી હતી.

Back to basics : 'વન હેલ્થ'નો ખ્યાલ

- પરિચય:
- વન હેલ્થ એ એક અભિગમ છે જે માને છે કે માનવ આરોગ્ય પ્રાણીઓના સ્વાસ્થ્ય અને આપણી આસપાસના પર્યાવરણ સાથે ગાઢ રીતે સંકળાયેલું છે.
- વન હેલ્થનો સિદ્ધાંત સંયુક્ત રાષ્ટ્ર ખાદ્ય અને કૃષિ સંગઠન (Food and Agriculture Organization-FAO), વિશ્વ પશુ સ્વાસ્થ્ય સંગઠન (World Organisation for Animal Health- OIE) ના ત્રિપક્ષીય-પ્લસ એલાયન્સ વચ્ચે થયેલા કરાર હેઠળ એક પહેલ/બ્લુપ્રિન્ટ છે.
- તેનો ઉદ્દેશ માનવ આરોગ્ય, પ્રાણી આરોગ્ય, છોડ, માટી, પર્યાવરણ અને ઇકોસિસ્ટમ જેવા વિવિધ વિષયોના સંશોધન અને જ્ઞાનને વિવિધ સ્તરે વહેંચવા માટે પ્રોત્સાહિત કરવાનો છે, જે તમામ પ્રજાતિઓના સ્વાસ્થ્યને સુધારવા, સુરક્ષિત કરવા અને તેનું રક્ષણ કરવા માટે આવશ્યક છે.

■ વધતું મહત્વ:

- તાજેતરના વર્ષોમાં આ વધુ મહત્વપૂર્ણ બન્યું છે કારણ કે ઘણા પરિબળોએ લોકો, પ્રાણીઓ, છોડ અને આપણા પર્યાવરણ વચ્ચેની આંતરવ્યક્તિગત અસરને બદલી નાખી છે.

■ માનવ વિસ્તરણ:

- માનવ વસ્તી નવા ભૌગોલિક વિસ્તારોને વિકસાવી રહી છે અને વિસ્તૃત કરી રહી છે, જે પ્રાણીઓ અને તેમના પર્યાવરણ સાથે ગાઢ સંપર્કને કારણે પ્રાણીઓને મનુષ્યમાં રોગો ફેલાવવાનું જોખમ વધારી રહ્યું છે.
- મનુષ્યને અસર કરતા 65 ટકાથી વધુ ચેપી રોગો પ્રાણીઓ છે, જે ઝૂનોટિક રોગોના મૂળનો મુખ્ય સ્ત્રોત છે.

■ પર્યાવરણીય વિક્ષેપો:

- પર્યાવરણીય પરિસ્થિતિઓ અને રહેઠાણોમાં વિક્ષેપ રોગોને પ્રાણીઓ સુધી પહોંચાડવાની નવી તકો પ્રદાન કરી શકે છે.

■ આંતરરાષ્ટ્રીય મુસાફરી અને વેપાર:

- આંતરરાષ્ટ્રીય મુસાફરી અને વેપારથી લોકો, પ્રાણીઓ અને પ્રાણીઓના ઉત્પાદનોની અવરજવરમાં વધારો થયો છે, જેના કારણે સરહદો અને વિશ્વમાં રોગો ઝડપથી ફેલાય છે.

સત્યજીત રે લાઈફટાઈમ એચીવમેન્ટ એવોર્ડની જાહેરાત કરી

- 52મો ઈન્ટરનેશનલ ફિલ્મ ફેસ્ટિવલ ઓફ ઈન્ડિયા (IFFI) 20 નવેમ્બરથી 28 નવેમ્બર, 2021 દરમિયાન ગોવામાં યોજાશે, જેમાં હંગેરિયન ફિલ્મ નિર્માતા ઇસ્ટવાન ઝાબો (Istvan Szabo) અને હોલીવુડના આઈકન માર્ટિન સ્કોર્સેસ (Martin Scorsese)ને 'સત્યજીત રે લાઈફટાઈમ એચીવમેન્ટ એવોર્ડ' એનાયત કરવામાં આવશે.

ઇસ્ટવાન ઝાબો

- Istvan Szabo સૌથી નોંધપાત્ર હંગેરિયન ફિલ્મ નિર્માતા છે. તેઓ 1960ના દાયકાથી હંગેરિયન બોલતા વિશ્વની બહાર જાણીતા છે.
- તેમણે મેફિસ્ટો (1981) ફિલ્મથી તેની સૌથી મોટી આંતરરાષ્ટ્રીય સફળતા હાંસલ કરી. આ માટે તેમને બેસ્ટ ફોરેન લેંગ્વેજ ફિલ્મ કેટેગરીમાં ઓસ્કાર એવોર્ડ મળ્યો હતો.

માર્ટિન સ્કોર્સેસ

- તેઓ ફિલ્મ ઇતિહાસના મહાન અને પ્રભાવશાળી નિર્દેશકોમાંના એક છે. તેણે રોબર્ટ ડી નીરો સાથે નવ ફિલ્મોમાં ફિલ્મ નિર્માણનો ઇતિહાસ સ્થાપ્યો, જેમ કે જીવનચરિત્રાત્મક સ્પોર્ટ્સ ડ્રામા રેગિંગ બુલ (1980) અને મનોવૈજ્ઞાનિક થ્રિલર ટેક્સી ડ્રાઈવર (1976). તેઓ અભિનેતા લિયોનાર્ડો ડી કેપ્રિયો સાથેના તેમના સહયોગ માટે પણ જાણીતા છે. સ્કોર્સેસે લિયોનાર્ડોને પાંચ ફિલ્મોમાં દિગ્દર્શિત કરી હતી, જેમ કે, ગેંગ્સ ઓફ ન્યૂયોર્ક (2002), ધ એવિએટર (2004), ધ ડિપાર્ટ્ડ (2006), શટર આઈલેન્ડ (2010) અને ધ વુલ્ફ ઓફ વોલ સ્ટ્રીટ (2013).

ભારતનો 52 મો આંતરરાષ્ટ્રીય ફિલ્મ મહોત્સવ

- 52મો ઈન્ટરનેશનલ ફિલ્મ ફેસ્ટિવલ ઓફ ઈન્ડિયા ગોવામાં 20 નવેમ્બરથી 28 નવેમ્બર, 2021 દરમિયાન યોજાશે. તે સંકર સ્વરૂપમાં હાથ ધરવામાં આવશે. વર્ષ 2021માં, તેમની જન્મશતાબ્દી નિમિત્તે, ફિલ્મ ફેસ્ટિવલ નિર્દેશાલય તેમને 'સ્પેશિયલ રેટ્રોસ્પેક્ટિવ' દ્વારા શ્રદ્ધાંજલિ આપશે.

Back to basics : સત્યજીત રે

- તે એક ભારતીય ફિલ્મ નિર્દેશક, દસ્તાવેજી ફિલ્મ નિર્માતા, પટકથા લેખક, નિબંધકાર, લેખક, ચિત્રકાર, ગીતકાર, સામયિક સંપાદક, સુલેખનકાર અને સંગીતકાર હતા. તેઓ સર્વકાલીન મહાન ફિલ્મ નિર્માતાઓમાંના એક ગણાય છે.

ગોવાએ ODF અને દરેક ઘરને વીજળી આપવાનું લક્ષ્ય હાંસલ કર્યું

- માહિતી અને પ્રસારણ મંત્રી, અનુરાગ ઠાકુરે તાજેતરમાં ગોવાને અભિનંદન પાઠવ્યા હતા કારણ કે ગોવાએ દરેક ઘર માટે ODF અને વીજળી આપવાનું લક્ષ્ય હાંસલ કર્યું છે.
- "હર ઘર જલ મિશન" હેઠળ દરેક ઘરમાં નળનું પાણી પૂરું પાડતું ગોવા પણ પહેલું રાજ્ય બન્યું છે.
- આ ઉપરાંત, ગોવાએ ગરીબો અને જરૂરિયાતમંદોને મફત રાશન આપવાનું 100% લક્ષ્ય હાંસલ કર્યું છે.
- તેણે તમામ પાત્ર લોકોને COVID-19 રસીકરણનો પ્રથમ ડોઝ પણ આપ્યો છે.

ODF શું છે?

- મૂળ ODF પ્રોટોકોલ વર્ષ 2016માં બહાર પાડવામાં આવ્યો હતો. આ મુજબ, જો કોઈ પણ વ્યક્તિ દિવસના કોઈપણ સમયે ખુલ્લામાં શૌચ ન કરે તો શહેર અથવા વોર્ડને ODF શહેર અથવા વોર્ડ તરીકે સૂચિત કરવામાં આવે છે. સ્વચ્છ ભારત મિશન અંતર્ગત ODF ટેગ આપવામાં આવ્યું છે.

ODF+ શું છે?

- સ્વચ્છ ભારત મિશન—શહેરીના તબક્કા-1 હેઠળ ODF ટેગ પ્રાપ્ત કર્યા પછી શહેરો દ્વારા કરવામાં આવેલા કાર્યને વધારવા અને ટકાવી રાખવા માટે ઓગસ્ટ 2018માં ODF+ શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું. જે શહેરોને ઓછામાં ઓછું એક વખત ODF ટેગ આપવામાં આવ્યું હતું તે સ્વચ્છ ભારત મિશન—ODF+ સ્ટેટસ માટે પાત્ર છે. જો કોઈ વ્યક્તિ ખુલ્લામાં શૌચ કરતી કે પેશાબ કરતી જોવા ન મળે, તો શહેર અથવા વોર્ડ અથવા કાર્ય વિભાગને ODF+ જાહેર કરી શકાય છે. વધુ માં, આ ટેગ હાંસલ કરવા માટે, તમામ સમુદાય અને જાહેર શૌચાલયોને કાર્યરત અને સારી રીતે જાળવવાની જરૂર છે.

ODF++ શું છે?

- ODF++ ઓગસ્ટ 2018માં લોન્ચ કરવામાં આવ્યું હતું. તેઓ શહેર અથવા વોર્ડ અથવા વર્ક સર્કલ ટેગ મેળવવા માટે પાત્ર છે, જેમણે સ્વચ્છ ભારત મિશન—અર્બનના તબક્કા 1 હેઠળ ODF ટેગ મેળવ્યો છે. જો કે, ODF++ પ્રોટોકોલ એવી શરત ઉમેરે છે કે 'મળના કાઢવ/સેપ્ટેજ અને ગટરનું સલામત રીતે સંચાલન અને સારવાર થવી જોઈએ અને પાણીના સ્ત્રોતો, ગટરોમાં અથવા ખુલ્લા વિસ્તારોમાં કોઈ વિસર્જન અને/અથવા સારવાર ન કરાયેલ મળના કાઢવ/સેપ્ટેજને ડમ્પ કરવામાં આવશે નહીં.'

કોવિડને કારણે ભારતમાં આયુષ્ય (life expectancy)માં 2 વર્ષનો ઘટાડો થયો: અભ્યાસ

- ઈન્ટરનેશનલ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ફોર પોપ્યુલેશન સ્ટડીઝ (IIPS)ના વૈજ્ઞાનિકોના જણાવ્યા અનુસાર, COVID-19 રોગચાળાએ વિશ્વભરના લોકોના જીવનને અસર કરી છે.
- વૈજ્ઞાનિકોના જણાવ્યા અનુસાર, ભારતમાં, કોવિડ-19 રોગચાળાની અપેક્ષા (life expectancy)ને કારણે કોવિડ જીવન લગભગ બે વર્ષ ઘટ્યું છે.
- આ અહેવાલ પુરૂષો અને સ્ત્રીઓમાં જન્મ સમયે આયુષ્યમાં ઘટાડો દર્શાવે છે.
- વર્ષ 2019માં, જન્મ સમયે આયુષ્ય પુરૂષો માટે 69.5 વર્ષ અને સ્ત્રીઓ માટે 72 વર્ષ હતું. વર્ષ 2020માં, તે પુરૂષો માટે 67.5 વર્ષ અને સ્ત્રીઓ માટે 69.8 વર્ષ કરવામાં આવ્યું છે.
- આ અભ્યાસ અનુસાર, કોવિડ-19 ને કારણે સૌથી વધુ 39-69 વય જૂથના લોકો મૃત્યુ પામ્યા છે.
- વર્ષ 2020માં, 35-79 વય જૂથમાં સામાન્ય વર્ષ કરતાં COVID-19 ને કારણે વધુ મૃત્યુ જોવા મળ્યા હતા.

આયુષ્યની ગણતરી કેવી રીતે કરવામાં આવે છે?

- જન્મ સમયે આયુષ્યની ગણતરી નવજાત બાળકના અંદાજિત જીવનના વર્ષોની સરેરાશ સંખ્યાના આધારે કરવામાં આવે છે.

આયુષ્ય પર રોગચાળાની અસર

- IIPSના ડિરેક્ટર ડો. કે.એસ. જેમ્સના જણાવ્યા મુજબ, દર વખતે રોગચાળો આવે ત્યારે જન્મના આંકડા પર આયુષ્ય બદલાય છે. ઉદાહરણ તરીકે, આફ્રિકન દેશોમાં HIV-AIDS ના રોગચાળા પછી, આયુષ્ય ઘટી ગયું હતું, અને એકવાર રોગચાળો કાબૂમાં આવ્યા પછી, આયુષ્ય સામાન્ય થઈ ગયું.

હરિયાણાએ મફત શિક્ષણ યોજનાની જાહેરાત કરી

- હરિયાણાના મુખ્યમંત્રી મનોહર લાલ ખટ્ટરે રાજ્યમાં શિક્ષણનું સ્તર વધારવા માટે રાજ્યમાં મફત શિક્ષણ યોજનાની જાહેરાત કરી હતી.
- આ યોજના એવા લોકો માટે જાહેર કરવામાં આવી છે જેમની કુટુંબની આવક વાર્ષિક 1.80 લાખ રૂપિયાથી ઓછી છે.
- મુખ્યમંત્રીએ પંચકુલામાં આયોજિત એક સન્માન કાર્યક્રમ દરમિયાન સિવિલ સર્વિસીસ પરીક્ષા-2020 અને JEE એડવાન્સ પરીક્ષા-2021 પાસ કરનારા વિદ્યાર્થીઓ સાથે વાતચીત કરતી વખતે આ જાહેરાત કરી હતી.

- હરિયાણાના 'સુપર 100 પ્રોગ્રામ' હેઠળ આ જાહેરાત કરવામાં આવી હતી.

આયોજનનું મહત્વ

- આ યોજના દ્વારા, રાજ્ય સરકાર એ સુનિશ્ચિત કરવા માંગે છે કે ગરીબ પરિવારનો કોઈ પ્રતિભાશાળી વિદ્યાર્થી તેમના સપના પૂરા કરવાની તક ગુમાવે નહીં.

હરિયાણામાં નવી શિક્ષણ નીતિ 2020

- નવી શિક્ષણ નીતિ-2020 હેઠળ રાજ્યમાં આવી સંસ્થાઓની સ્થાપના કરવામાં આવી રહી છે, જેમાં કેજીથી અનુસ્નાતક સ્તર સુધીનું શિક્ષણ આપવામાં આવશે.
- પ્રારંભિક તબક્કામાં ચાર યુનિવર્સિટીમાં આ વ્યવસ્થા કરવામાં આવશે.
- કુરૂક્ષેત્ર યુનિવર્સિટીએ શૈક્ષણિક સત્ર 2021-22 માટે "KG થી PG સ્કીમ" હેઠળ પ્રવેશ લેવાની તૈયારી શરૂ કરી દીધી છે.

ડિજિટલ સુધારો

- સરકારની દરેક પાંખમાં હુમન ઈન્ટરફેસને બદલવા માટે સરકારે ડિજિટલ સુધારા પણ લાવ્યા છે.
- નવી શિક્ષણ નીતિ 2020 હેઠળ હરિયાણામાં ઓનલાઈન શિક્ષક ટ્રાન્સફર પોલિસી પણ શરૂ કરવામાં આવી છે.
- સિસ્ટમને પેપરલેસ, ફેસલેસ અને પારદર્શક બનાવવા માટે સરકાર અન્ય ઘણા સુધારાઓ પણ હાથ ધરી રહી છે.

Back to basics : રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ (NEP) 2020

- શિક્ષણ મંત્રાલય દ્વારા NEP 2020ની જાહેરાત 21મી સદીની જરૂરિયાતોને પહોંચી વળવા માટે ભારતીય શિક્ષણ પ્રણાલીમાં પરિવર્તન લાવવાના હેતુથી કરવામાં આવી હતી. તે પ્રાથમિક શાળાઓ સંબંધિત નબળા સાક્ષરતા અને સંખ્યાના પરિણામોમાં સુધારો કરવા, બહુવિધ શિસ્તબદ્ધ અભિગમ અપનાવવા અને મધ્યમ અને માધ્યમિક શાળાઓમાં ડ્રોપઆઉટ સ્તર ઘટાડવાનો પ્રયાસ કરે છે.

24 ઓક્ટોબર: સંયુક્ત રાષ્ટ્ર દિવસ (United Nations Day)

- 1948થી દર વર્ષે 24 ઓક્ટોબરે સંયુક્ત રાષ્ટ્ર દિવસ (United Nations Day) ઉજવવામાં આવે છે. આ દિવસ 1945માં સંયુક્ત રાષ્ટ્રના ચાર્ટરના અમલમાં પ્રવેશની વર્ષગાંઠ છે.

યુનાઈટેડ નેશન્સ ચાર્ટર શું છે?

- યુનાઈટેડ નેશન્સ ચાર્ટર એ યુનાઈટેડ નેશન્સનો સ્થાપક દસ્તાવેજ છે, જે વૈશ્વિક સમાનતા અને શાંતિ તરફ કામ કરે છે.

- સુરક્ષા પરિષદના પાંચ સ્થાયી સભ્યો સહિત તેના મોટાભાગના હસ્તાક્ષરો દ્વારા આ સ્થાપક દસ્તાવેજની બહાલી સાથે સંયુક્ત રાષ્ટ્રની સત્તાવાર રીતે સ્થાપના વર્ષ 1945માં થઈ હતી.

સંયુક્ત રાષ્ટ્રનો ઇતિહાસ

- ચીન, સોવિયેત યુનિયન, ફ્રાન્સ, યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ અને યુનાઈટેડ કિંગડમ તેમજ અન્ય હસ્તાક્ષરકર્તાઓ દ્વારા સંયુક્ત રાષ્ટ્રના ચાર્ટરને બહાલી આપ્યા બાદ, સંયુક્ત રાષ્ટ્રની સત્તાવાર રીતે 24 ઓક્ટોબર, 1945ના રોજ સ્થાપના કરવામાં આવી હતી. 'યુનાઈટેડ નેશન્સ' નામ યુએસ પ્રમુખ ફ્રેન્કલિન ડી. રૂઝવેલ્ટ દ્વારા બનાવવામાં આવ્યું હતું.

યુનાઈટેડ નેશન્સ ચાર્ટર પર ક્યારે હસ્તાક્ષર કરવામાં

આવ્યા હતા?

- સંયુક્ત રાષ્ટ્રના ચાર્ટર પર 26 દેશોના પ્રતિનિધિઓ દ્વારા 26 જૂન 1945ના રોજ હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા. પોલેન્ડ, જે સંમેલનમાં રજૂ થયું ન હતું, તેણે પછીના તબક્કે ચાર્ટર પર હસ્તાક્ષર કર્યા અને મૂળ 51 સભ્ય રાજ્યોમાંનું એક બન્યું.

ડ્રગ વ્યસન અને ભારત

- તાજેતરમાં સામાજિક ન્યાય અને સશક્તિકરણ મંત્રાલયે ભલામણ કરી છે કે 'નેશનલ ઈન્ડ ફોર ડ્રગ કન્ટ્રોલ'નો ઉપયોગ પોલીસિંગ પ્રવૃત્તિઓને બદલે વ્યસન મુક્તિ કાર્યક્રમો હાથ ધરવા માટે જ થવો જોઈએ.
- નાર્કોટિક ડ્રગ્સ એન્ડ સાયકોટ્રોપિક સબસ્ટન્સ (NDPS) એક્ટ, 1985માં વ્યાખ્યાયિત ડ્રગ્સના નાના જથ્થાને ગુનાહિત ઠેરવવાનો પ્રસ્તાવ પણ નાણાં મંત્રાલયના મહેસૂલ વિભાગને મોકલવામાં આવ્યો હતો.
- એકવાર મંજૂરી મળ્યા પછી, વ્યક્તિગત ઉપયોગ માટે ઓછી માત્રામાં ડ્રગ્સ સાથે પકડાયેલા વ્યક્તિઓ પર કાર્યવાહી કરવાને બદલે પુનર્વસન માટે નિર્દેશ આપવામાં આવશે અને જેલમાં મોકલવામાં આવશે.

Back to basics : ડ્રગ નિયંત્રણ માટે રાષ્ટ્રીય ભંડોળ

- આ ભંડોળની રચના નાર્કોટિક ડ્રગ્સ અને સાયકોટ્રોપિક પદાર્થો (NDPS) એક્ટ, 1985ની જોગવાઈ મુજબ કરવામાં આવી હતી, જેમાં 23 કરોડની રકમ સામેલ છે.
- NDPS એક્ટ હેઠળ જપ્ત કરવામાં આવેલી કોઈપણ મિલકતના વેચાણ, વ્યક્તિ અને સંસ્થા દ્વારા આપવામાં આવેલી ગ્રાન્ટ અને ભંડોળના રોકાણમાંથી થતી આવકનો ભંડોળમાં સમાવેશ કરવામાં આવશે.

- કાયદા અનુસાર, આ ભંડોળનો ઉપયોગ ગેરકાયદેસર ડ્રગ્સની હેરાફેરી, ડ્રગ પીડિતોના પુનર્વસન અને ડ્રગના દુરુપયોગને રોકવા માટે કરવામાં આવશે.

ભારતમાં ડ્રગની લત

- ભારતના યુવાનોમાં વ્યસન ઝડપથી ફેલાઈ રહ્યું છે.
- ભારત વિશ્વના બે સૌથી મોટા અફીણ ઉત્પાદક પ્રદેશો (એક બાજુ ગોલ્ડન ટ્રાયેંગલ અને બીજી બાજુ ગોલ્ડન કેસન્ટ) વચ્ચે સ્થિત છે.
- 'ગોલ્ડન ટ્રાયેંગલ' ક્ષેત્રમાં થાઈલેન્ડ, મ્યાનમાર, વિયેતનામ અને લાઓસનો સમાવેશ થાય છે.
- 'ગોલ્ડન કેસન્ટ' ક્ષેત્રમાં પાકિસ્તાન, અફઘાનિસ્તાન અને ઈરાનનો સમાવેશ થાય છે.
- વર્લ્ડ ડ્રગ રિપોર્ટ 2021 અનુસાર, પ્રિસ્ક્રિપ્શન દવાઓ અને તેમના ઘટકોને ઝડપથી ભારતમાં મનોરંજનના સાધનોમાં રૂપાંતરિત કરવામાં આવી રહ્યા છે (વિશ્વમાં જેનરિક દવાઓનું સૌથી મોટું ઉત્પાદક).
- ભારત 2011-2020માં વિશ્લેષણ કરવામાં આવેલા 19 મુખ્ય ડાર્કનેટ (બ્લેક માર્કેટ) બજારોમાં વેચાતી દવાઓના શિપમેન્ટ સાથે પણ જોડાયેલું છે.
- નેશનલ ક્રાઈમ રેકૉર્ડ બ્યૂરોના ક્રાઈમ ઈન ઈન્ડિયા-2020ના અહેવાલ મુજબ NDPS એક્ટ હેઠળ કુલ 59,806 કેસ નોંધાયા હતા.
- સામાજિક ન્યાય મંત્રાલય અને ઓલ ઈન્ડિયા ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ મેડિકલ સાયન્સિસ (AIIMS) દ્વારા 2019માં ડ્રગના દુરુપયોગના પ્રમાણ અંગે બહાર પાડવામાં આવેલા અહેવાલ મુજબ,
- ભારતમાં 3.1 કરોડ ગાંજાના વપરાશકર્તાઓ છે (જેમાંથી 25 લાખ આશ્રિત વપરાશકર્તાઓ હતા).
- ભારતમાં 2.3 કરોડ ઓપિઓઈડ વપરાશકર્તાઓ છે (જેમાંથી 28 લાખ આશ્રિત વપરાશકર્તાઓ હતા).

અન્ય સંબંધિત પહેલ

- નાર્કો-કોઓર્ડિનેશન સેન્ટર:
 - નાર્કો-કોઓર્ડિનેશન સેન્ટર (NCORD)ની સ્થાપના નવેમ્બર 2016માં કરવામાં આવી હતી અને 'નાર્કોટિક્સ કન્ટ્રોલ માટે રાજ્યોને નાણાકીય સહાય' યોજનાને પુનઃજીવિત કરવામાં આવી હતી.
- જપ્તી માહિતી વ્યવસ્થાપન પ્રણાલી:
 - નાર્કોટિક્સ કન્ટ્રોલ બ્યૂરોને નવું સોફ્ટવેર એટલે કે જપ્તી માહિતી વ્યવસ્થાપન સિસ્ટમ (SIMS) વિકસાવવા માટે ભંડોળ પૂરું પાડવામાં આવ્યું છે જે ડ્રગ ગુનાઓ અને ગુનેગારોનો સંપૂર્ણ ઓનલાઈન ડેટાબેઝ બનાવશે.

■ નેશનલ ડ્રગ એબ્યુઝ સર્વે:

- > સરકાર નેશનલ ડ્રગ ડિપેન્ડન્સી ટ્રીટમેન્ટ સેન્ટર, એઈમ્સની મદદથી સામાજિક ન્યાય અને સશક્તિકરણ મંત્રાલય મારફતે ભારતમાં ડ્રગના દુરુપયોગના વલણોને માપવા માટે રાષ્ટ્રીય ડ્રગ એબ્યુઝ સર્વે પણ હાથ ધરી રહી છે.

■ પ્રોજેક્ટ સનરાધન:

- > ભારતમાં ઉત્તર-પૂર્વના રાજ્યોમાં, ખાસ કરીને ડ્રગ ઈન્જેક્ટરોમાં વધતા HIVને પહોંચી વળવા માટે આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ મંત્રાલય દ્વારા 2016માં શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું.

■ NDPS એક્ટ:

- > તે વ્યક્તિને કોઈ પણ દવા અથવા મનોરોગ પદાર્થનું ઉત્પાદન, વેચાણ, ખરીદી, પરિવહન, સંગ્રહ અને/અથવા સેવન કરતા અટકાવે છે.
- > NDPS એક્ટમાં અત્યાર સુધીમાં ત્રણ વખત સુધારો કરવામાં આવ્યો છે – 1988, 2001 અને 2014માં.
- > આ કાયદો ભારતભરના તમામ ભારતીય નાગરિકો તેમજ ભારતની બહાર અને ભારતમાં નોંધાયેલા જહાજો અને વિમાનો પર કામ કરતા તમામ વ્યક્તિઓને લાગુ પડે છે.

■ ડ્રગ ફ્રી ઇન્ડિયા:

- > સરકારે 'ડ્રગ ફ્રી ઇન્ડિયા' અથવા ડ્રગ ફ્રી ઇન્ડિયા અભિયાન શરૂ કરવાની પણ જાહેરાત કરી છે જે સમુદાયની પહોંચી વળવા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.

ડ્રગના જોખમનો સામનો કરવા માટે આંતરરાષ્ટ્રીય સંધિઓ અને પરિષદો

- ભારત ડ્રગના દુરુપયોગના જોખમને દૂર કરવા માટે નીચેની આંતરરાષ્ટ્રીય સંધિઓ અને સંમેલનો પર હસ્તાક્ષર કરનાર છે:
 - > યુનાઈટેડ નેશન્સ (UN) કન્વેન્શન ઓન નાર્કોટિક ડ્રગ્સ (1961)
 - > યુનાઈટેડ નેશન્સ કોન્ફરન્સ ઓન સાયકોસોમેટિક સબસ્ટન્સ (1971)
 - > નાર્કોટિક ડ્રગ્સ અને સાયકોટ્રોપિક પદાર્થોમાં ગેરકાયદેસર તસ્કરી સામે સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સંમેલન (1988)
 - > યુનાઈટેડ નેશન્સ કન્વેન્શન અગેઈનસ્ટ ઈન્ટરનેશનલ ઓર્ગેનાઈઝ્ડ ક્રાઈમ (UNTOC) 2000

આગળનો રસ્તો

- > ડ્રગના દુરુપયોગ સાથે સંકળાયેલા કલંકને દૂર કરવા માટે, સમાજ સમજવાની જરૂર છે કે ડ્રગના વ્યસનીઓ ગુનેગાર નથી પરંતુ ભોગ બને છે.
- > કેટલીક દવાઓ કે જેમાં 50 ટકાથી વધુ આલ્કોહોલ અને ઓપિઓઈડ્સ શામેલ છે તેને સામાન્ય દવાઓ હેઠળ શામેલ કરવાની જરૂર છે. દેશમાં ડ્રગની સમસ્યાને રોકવા માટે પોલીસ અધિકારીઓ અને એક્સાઈઝ વિભાગને કડક કાર્યવાહીની જરૂર છે.

- > બિહારમાં દારૂબંધી જેવો રાજકીય નિર્ણય બીજો ઉપાય હોઈ શકે છે. જ્યારે લોકો આત્મનિયંત્રણ કરી શકતા નથી, ત્યારે રાજ્યને રાજ્યના નીતિનિર્દેશ સિદ્ધાંતો (કલમ 47) હેઠળ પગલાં લેવા પડે છે.
- > શિક્ષણના અભ્યાસક્રમમાં ડ્રગની લત, તેની અસરો અને વ્યસન મુક્તિ અંગેના પ્રકરણોનો પણ સમાવેશ થવો જોઈએ. યોગ્ય પરામર્શ એ બીજો વિકલ્પ છે.

ઉત્તર પ્રદેશમાં ઝિકા વાયરસનો પ્રથમ કેસ નોંધાયો

- > 24 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ, ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્યના કાનપુરમાં ઝિકા વાયરસનો પ્રથમ કેસ નોંધાયો હતો.

Back to basics : ઝિકા વાયરસ (Zika Virus)

- > ઝિકા વાયરસ ફ્લેવિવિરિડે વાયરસ પરિવારનો સભ્ય છે. તે દિવસના સક્રિય એડીસ મચ્છર સાથે પણ સંકળાયેલું છે. એ.ઈજિપ્ટી અને એ. Albopictus થી ફેલાય છે. તેનું નામ યુગાન્ડાના ઝિકા જંગલમાંથી લેવામાં આવ્યું છે, જ્યાં 1947માં વાયરસને પ્રથમ વખત અલગ કરવામાં આવ્યો હતો. ઝિકા વાયરસ ડેન્ગ્યુ, પીળો તાવ, જાપાનીઝ એન્સેફાલીટીસ અને વેસ્ટ નાઈલ વાયરસ જેવી જ જીનસ ધરાવે છે. 1950ના દાયકાથી, વાયરસ આફ્રિકાથી એશિયા સુધીના સાંકડા વિષુવવૃત્તીય પટ્ટામાં ફેલાયો છે. તે 2007થી પૂર્વ તરફ ફેલાવાનું શરૂ થયું. પરિણામે, તે 2015-2016માં રોગચાળો બની ગયો.

ઝિકા વાયરસ કેવી રીતે ફેલાય છે?

- > ઝિકા વાયરસ એડીસ મચ્છરની પ્રજાતિ દ્વારા ફેલાય છે. આ વાયરસ સમગ્ર રાજ્યમાં ઉચ્ચ ઘનતામાં જોવા મળે છે. એડીસ મચ્છર ડેન્ગ્યુના વાહક છે અને સ્થિર તાજા પાણીમાં પ્રજનન કરે છે.

વાયરસ ચેપની અસરો

- > આ વાયરસ જન્મજાત ખામીઓ (birth defects) અને ગ્યુલેન-બેરે સિન્ડ્રોમ (Guillain-Barre syndrome)ના વિકાસ સાથે જોડાયેલા છે, જેમાં વ્યક્તિની રોગપ્રતિકારક શક્તિ ચેતા પર હુમલો કરે છે. કેટલીકવાર, આ ચેપ એસિમ્પટમેટિક હોઈ શકે છે. આ વાયરસ ચેપ સગર્ભા સ્ત્રીઓમાં ગર્ભના વિકાસને ગંભીર રીતે નુકસાન પહોંચાડે છે અને જન્મજાત વિસંગતતાઓ તરફ દોરી જાય છે.

તેની સારવાર કેવી રીતે કરી શકાય?

- > ઝીકા વાયરસ માટે હાલમાં કોઈ રસી કે સારવાર નથી.

કેન્દ્ર સરકાર રાષ્ટ્રીય રોજગાર નીતિ (National Employment Policy) માટે એક પેનલ બનાવશે

- > કેન્દ્ર સરકાર રાષ્ટ્રીય રોજગાર નીતિ (National Employment Policy) માટે એક સમિતિની રચના કરવાની યોજના ધરાવે છે, જે ભારતમાં રોજગારની તકો સુધારવા માટે રોડમેપ તૈયાર કરવા માંગે છે.
- > આ સમિતિમાં શ્રમ મંત્રાલય અને અન્ય મંત્રાલયોના પ્રતિનિધિઓનો સમાવેશ કરવામાં આવશે.
- > તેમાં ઉદ્યોગ જગતના અગ્રણી લોકો પણ હાજરી આપશે.
- > તે ઉચ્ચ સત્તા ધરાવતી સમિતિ હશે જેના મંતવ્યો અને ભલામણો લેવામાં આવશે.

Back to basics : રાષ્ટ્રીય રોજગાર નીતિ (National Employment Policy)

- > રાષ્ટ્રીય રોજગાર નીતિ રોજગાર-સઘન ક્ષેત્રો તરફ રોકાણ આકર્ષીને, સક્ષમ વાતાવરણ ઊભું કરીને અને નીતિ દરમિયાનગીરીઓ દ્વારા નવા ઉદ્યોગોને આકર્ષીને રોજગાર સર્જન ક્ષમતામાં સુધારો કરવા માટે ક્ષેત્રવાર વ્યૂહરચના ઘડવા માંગે છે. તે પાંચ અખિલ ભારતીય શ્રમ સર્વેક્ષણો અને ઈ-શ્રમ પોર્ટલના ડેટા પર આધારિત હશે જેથી રોજગાર સર્જન માટે પુરાવા-આધારિત નીતિ નિર્માણની સુવિધા મળે. વિચાર-વિમર્શ બાદ તેને કેબિનેટની મંજૂરી માટે મોકલવામાં આવશે.

ઈ-શ્રમ પોર્ટલ

- > શ્રમ મંત્રાલયે 26 ઓગસ્ટ, 2021ના રોજ ઈ-શ્રમ પોર્ટલ લોન્ચ કર્યું હતું. પ્લેટફોર્મ અંદાજે 380 મિલિયન અનૌપચારિક અને અસંગઠિત કામદારો જેમ કે બાંધકામ કામદારો, શેરી વિકેતાઓ, ઘરેલું કામદારો, ગીગ અને પ્લેટફોર્મ કામદારો, કૃષિ અને સ્થળાંતર કામદારો અને અન્ય અસંગઠિત કામદારોની નોંધણી કરે છે. આ પોર્ટલ અસંગઠિત ક્ષેત્ર માટે નીતિઓના અમલીકરણને સરળ બનાવશે. આ પોર્ટલ સરકારી નીતિઓ પર દેખરેખ અને દેખરેખ રાખવામાં તેમજ લાભો લક્ષ્ય જૂથ સુધી પહોંચે તેની ખાતરી કરવામાં મદદ કરશે.

આબોહવા નબળાઈ સૂચકાંક

- > તાજેતરમાં નોન પ્રોફિટ પોલિસી રિસર્ચ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ, એનજી, એન્વાયર્નમેન્ટ એન્ડ વોટર કાઉન્સિલ (CEEW) દ્વારા ‘મેપિંગ ઇન્ડિયાઝ ફ્લાઈમેટ ઇન્વેબિલિટી – એ ડિસ્ટ્રિક્ટ-લેવલ એસેસમેન્ટ’ નામનો અહેવાલ બહાર પાડવામાં આવ્યો છે.
- > કાઉન્સિલે અહેવાલ તેમજ ચોક્કસ પ્રકારનો પ્રથમ આબોહવા નબળાઈ સૂચકાંક પણ શરૂ કર્યો છે.
- > આ સૂચકાંકમાં ભારતના 640 જિલ્લાઓનું વિશ્લેષણ કરવામાં આવ્યું હતું અને વિશ્લેષણના તારણોમાં જાણવા મળ્યું છે કે આમાંથી 463 જિલ્લાઓ અત્યંત પૂર, દુષ્કાળ અને ચક્રવાતથી પ્રભાવિત થયા છે.

■ અસરગ્રસ્ત રાજ્યો:

- > 27 ભારતીય રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો ગંભીર આબોહવાની ઘટનાઓથી પીડાઈ રહ્યા છે જ્યાં સ્થાનિક અર્થતંત્ર વિક્ષેપ અને સંવેદનશીલ સમુદાયોને વિસ્થાપિત કરવા જેવી ઘટનાઓથી પ્રભાવિત છે.
- > આસામ, આંધ્રપ્રદેશ, મહારાષ્ટ્ર, કર્ણાટક અને બિહાર જેવા રાજ્યો ભારતમાં પૂર, દુષ્કાળ અને ચક્રવાત જેવી ગંભીર આબોહવાની ઘટનાઓ માટે વધુ સંવેદનશીલ છે.

■ જળવાયુ પરિવર્તનની અસર:

- > 80 ટકાથી વધુ જિલ્લાઓને આબોહવાના જોખમો પ્રત્યે સંવેદનશીલ જિલ્લાઓ તરીકે વર્ગીકૃત કરવામાં આવ્યા છે.
- > દેશમાં 20માંથી 17 લોકો આબોહવાના જોખમોથી સંવેદનશીલ છે, જેમાંથી દર પાંચ ભારતીયો એવા વિસ્તારોમાં રહે છે જે અત્યંત સંવેદનશીલ છે.
- > આમાંના 45 ટકાથી વધુ જિલ્લાઓમાં ‘અસ્થિર લેન્ડસ્કેપ્સ અને તેમના માળખામાં ફેરફારો’ થયા છે.

■ અનુકૂળન ક્ષમતાનું નીચું સ્તર:

- > 60 ટકાથી વધુ ભારતીય જિલ્લાઓમાં હવામાનની ગંભીર ઘટનાઓને પહોંચી વળવા માટે અનુકૂળન ક્ષમતાનું મધ્યમથી નીચું સ્તર છે.

■ માનવબળતિય પ્રવૃત્તિઓની ભૂમિકા:

- > એન્થ્રોપોજેનિક પ્રવૃત્તિઓએ સંવેદનશીલ જિલ્લાઓને કુદરતી આપત્તિઓની અસરો માટે વધુ સંવેદનશીલ બનાવી દીધા છે. આ નીચેની પ્રવૃત્તિઓને કારણે છે:
- > કુદરતી અવરોધો તરીકે કામ કરતા વેટલેન્ડ્સ અને મેન્થ્રોવ્સનું ધોવાણ.
- > કુદરતી ઈકોસિસ્ટમનો ઘટાડો, વન આવરણમાં ઘટાડો, સંવેદનશીલ વિસ્તારમાં વધુ બાંધકામ.

■ આવનારી નાણાકીય કટોકટી:

- > વધતી જતી આવૃત્તિ અને ગંભીર આબોહવાની ઘટનાઓનો સામનો કરવા માટે ભારત જેવા વિકાસશીલ દેશમાં નાણાંની અછત છે.
- > આ ઘટનાઓથી દરિયાકાંઠાની નજીક આવાસ, પરિવહન માર્ગો અને ઉદ્યોગો જેવા માળખાગત સુવિધાઓને જોખમ થશે. અહેવાલમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે વધતા હવામાન ને લગતા નાણાકીય નુકસાન આગામી મોટા સંકટની સંભાવના દર્શાવે છે.

સૂચનો

■ વિકેન્દ્રિત યોજના:

- > ભારતના મોટાભાગના જિલ્લાઓ હવામાનની આત્યંતિક ઘટનાઓ પ્રત્યે અત્યંત સંવેદનશીલ હોવાથી જિલ્લાવાર આબોહવા કાર્ય યોજનાની જરૂર છે.
- > CEEWના અભ્યાસમાં એ પણ સૂચવવામાં આવ્યું છે કે ભારતના માત્ર 63 ટકા જિલ્લાઓમાં જિલ્લા આપત્તિ વ્યવસ્થાપન યોજના (District Disaster Management Plan- DDMP) છે.
- > નીતિ નિર્માતાઓ, ઉદ્યોગસાહસિકો અને નાગરિકોએ અસરકારક જોખમ-માહિતગાર નિર્ણયો લેવા માટે જિલ્લા સ્તરના વિશ્લેષણનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ.

■ નાણાં વ્યવસ્થા:

- > આબોહવાની કટોકટીને કારણે થયેલા ઝડપી નુકસાન અને નુકસાનને ધ્યાનમાં રાખીને ભારતે COP-26 (ફ્લાઈમેટ કોન્ફરન્સ)માં અનુકૂળન આધારિત આબોહવા કાર્યો માટે ફ્લાઈમેટ ફાઈનાન્સની માંગ કરવી જોઈએ.

■ COP-26 માં વિકસિત દેશો દ્વારા કરવામાં આવેલી પ્રતિબદ્ધતાઓ:

- > 2009થી US\$100 બિલિયનની સહાયના વચનને પરિપૂર્ણ કરીને અને આગામી દાયકામાં ફ્લાઈમેટ ફાઈનાન્સને ટેકો આપવા માટે પ્રતિબદ્ધ હોવાને કારણે વિશ્વાસ મેળવવો જોઈએ.
- > આ ઉપરાંત ભારતે વૈશ્વિક નોંધણી અનામત ભંડોળ બનાવવા માટે અન્ય દેશો સાથે સહકાર આપવો જોઈએ, જે આબોહવાકટોકટી સામે વીમા તરીકે કામ કરી શકે છે.

■ આબોહવાના જોખમની ઓળખ:

- > છેવટે ભારત માટે આબોહવા જોખમ એટલાસ વિકસાવવાથી નીતિ નિર્માતાઓને આત્યંતિક આબોહવાની ઘટનાઓથી પેદા થતા જોખમોને વધુ સારી રીતે ઓળખવામાં અને મૂલ્યાંકન કરવામાં મદદ મળશે.
- > ભૌતિક અને ઇકોસિસ્ટમના માળખાનું આબોહવા પ્રમાણપત્ર પણ રાષ્ટ્રીય આવશ્યકતા બની ગયું છે.

■ સંસ્થાકીય સેટઅપ:

- > ભારતે પર્યાવરણીય જોખમ મુક્ત મિશનનું સંકલન કરવા માટે એક નવું ફ્લાઈમેટ રિસ્ક કમિશનની રચના કરવી જોઈએ.
- > અદ્યતન ફ્લાઈમેટ ફાઈનાન્સ ભારતની આગેવાની હેઠળ ની વૈશ્વિક એજન્સીઓ જેમ કે Coalition for Disaster Resilient Infrastructure- CDRI ને મુખ્ય પ્રવાહની આબોહવા પ્રવૃત્તિઓ માટે પણ ટેકો આપી શકે છે.

જળવાયુ પરિવર્તનને લગતા અન્ય સૂચકાંકો

- > ફ્લાઈમેટ ચેન્જ પર્ફોમન્સ ઇન્ડેક્સ (જર્મનવોય, ન્યૂ ફ્લાઈમેટ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ અને ફ્લાઈમેટ એક્શન નેટવર્ક)
- > ગ્લોબલ ફ્લાઈમેટ રિસ્ક ઇન્ડેક્સ 2021 (જર્મનવોય)
- > પર્યાવરણીય કામગીરી સૂચકાંક (યેલ યુનિવર્સિટી અને કોલંબિયા યુનિવર્સિટી વર્લ્ડ ઇકોનોમિક ફોરમના સહયોગથી).
- > હંગર હોટસ્પોટ રિપોર્ટ (FAO અને WFP)
- > ચિલ્ડ્રન્સ ફ્લાઈમેટ રિસ્ક ઇન્ડેક્સ (યુનિસેફ)

ડ્રોન માટે ટ્રાફિક મેનેજમેન્ટ ફ્રેમવર્ક

- > તાજેતરમાં નાગરિક ઉડ્ડયન મંત્રાલયે ડ્રોન માટે ટ્રાફિક મેનેજમેન્ટ પોલિસી ફ્રેમવર્કને સૂચિત કર્યું છે. સાઈટ (BVLOS) ડ્રોન કામગીરીની વિઝ્યુઅલ લાઈનથી આગળ જવા માટેનું આ પ્રથમ પગલું ગણી શકાય.

ટ્રાફિક મેનેજમેન્ટ ફ્રેમવર્ક

- > નિયમોમાં સલામત કામગીરી સુનિશ્ચિત કરવા માટે ખાનગી, તૃતીય પક્ષ સેવા પ્રદાતાઓની કલ્પના કરવામાં આવી છે.
- > માળખા હેઠળ, 'માનવરહિત ટ્રાફિક મેનેજમેન્ટ સર્વિસ પ્રોવાઈડર્સ' (UTMPS) સાઉન્ડ કમ્યુનિકેશન સુઓ જેવી પરંપરાગત એર ટ્રાફિક મેનેજમેન્ટ (ATM) સિસ્ટમ્સને બદલે સ્વચાલિત, અલ્ગોરિધમ-સંચાલિત સોફ્ટવેર સેવાઓનું વિસ્તરણ કરશે.

■ નિયમનનો અવકાશ:

- > તમામ ડ્રોન (ગ્રીન ઝોનમાં કાર્યરત નેનો ડ્રોન સિવાય) નેટવર્ક મારફતે તેમની વાસ્તવિક સમયની સ્થિતિ શેર કરવાની જરૂર પડશે.
- > કાયદા અમલીકરણ અને સુરક્ષા એજન્સીઓને આ સંબંધિત માહિતીની એક્સેસ હશે.

■ UTMSPની જવાબદારી:

- > તેઓ મુખ્યત્વે દેશમાં 1,000 ફૂટથી નીચેના હવાઈ ક્ષેત્રમાં વિવિધ ડ્રોન અને માનવસંચાલિત વિમાનોથી એકબીજાને અલગ કરવા અને સુરક્ષિત કરવા માટે જવાબદાર રહેશે.

- UTMSPને પૂરક સેવા પ્રદાતાઓ (SSPs) દ્વારા સહાય કરવામાં આવશે જે માનવસંચાલિત વિમાનોના વિસ્તાર, હવામાન, સ્થાન પર ડેટા એકત્રિત કરશે અને વીમા, ડેટા એનાલિટિક્સ અને ડ્રોન ફ્લીટ મેનેજમેન્ટ જેવી સેવાઓ પ્રદાન કરશે.

■ રેગ્યુલેટરી ઓથોરિટી:

- ડિજિટલ સ્કાય પ્લેટફોર્મ સરકારી હિસ્સેદારો માટે ડ્રોન ઓપરેટરોને મંજૂરી આપવા અને મંજૂરી આપવા માટે ઈન્ટરફેસ રહેશે.
- ડિજિટલ સ્કાય પ્લેટફોર્મ ભારતમાં ડ્રોન સંબંધિત પ્રવૃત્તિઓ માટે એન્ડ-ટુ-એન્ડ ગવર્નન્સ પ્રદાન કરે છે.

■ નાણાકીય જોગવાઈઓ:

- આ નીતિ UTMSPને વપરાશકર્તાઓ પર સેવા ચાર્જ વસૂલવાની પણ મંજૂરી આપે છે, જેનો એક નાનો ભાગ એરપોર્ટ ઓથોરિટી ઓફ ઈન્ડિયા સાથે પણ શેર કરવામાં આવશે.

નિયમોનું મહત્વ

- ભારતે માનવરહિત વિમાનોનો ઉપયોગ કરીને માલની ડિલિવરી જેવા અદ્યતન ઉપયોગના કેસોને સક્ષમ કરવાની દિશામાં પગલાં લેવાનું શરૂ કર્યું છે અને માનવરહિત વિમાનોનો ઉપયોગ કરીને માનવ પરિવહનની સંભાવના પણ શોધી રહ્યું છે.

UDAN 4.1: શિલોંગ-ડિબ્રુગઢ રૂટ પર પ્રથમ સીધી ફ્લાઈટનું ઉદ્ઘાટન

- કેન્દ્રીય નાગરિક ઉડ્ડયન મંત્રી, જ્યોતિરાદિત્ય સિંઘિયાએ 26 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ શિલોંગ-ડિબ્રુગઢ સેક્ટર પર પ્રથમ સીધી ફ્લાઈટનું ઉદ્ઘાટન કર્યું હતું.
- આ ફ્લાઈટ પ્રાદેશિક કનેક્ટિવિટી સ્કીમ (RCS) ઉડે દેશ કા આમ નાગરિક (UDAN) હેઠળ ચલાવવામાં આવી હતી.
- સપ્ટેમ્બર 2021માં, શિલોંગ એરપોર્ટ પરથી 5000થી વધુ મુસાફરોએ મુસાફરી કરી.

શિલોંગ સાથે કનેક્ટિવિટી કેમ મહત્વપૂર્ણ છે?

- શિલોંગ વિશ્વની સૌથી ઊંચી અને ભીની જગ્યાઓમાંથી એક છે. આ માત્ર ભારત માટે જ નહીં પરંતુ સમગ્ર વિશ્વ માટે મહત્વપૂર્ણ છે. રોલિંગ હિલ્સ, સૌથી ઊંચા ધોધ, ગુફાઓ, સુંદર લેન્ડસ્કેપ્સ તેમજ તેની સમૃદ્ધ વારસો અને સંસ્કૃતિની હાજરીને કારણે તે હંમેશા પૂર્વના સ્કોટલેન્ડ તરીકે ઓળખાય છે. આ સ્થળ દુનિયાભરના પ્રવાસીઓને આકર્ષે છે. તેથી ત્યાં કનેક્ટિવિટી સુધારવાની જરૂર છે.

આ રૂટ પર કઈ એરલાઇન ઓપરેટ કરશે?

- UDAN 4 બિડિંગ પ્રક્રિયા દરમિયાન, IndiGo એ શિલોંગ-ડિબ્રુગઢ રૂટ માટે બિડ જીતી હતી. તે તેના 78 સીટર ATR 72 એરક્રાફ્ટને રૂટ પર તૈનાત કરશે. UDAN યોજના હેઠળ, લગભગ 389 રૂટ અને 62 એરપોર્ટ કાર્યરત થયા છે.

UDAN 4.1

- UDAN 4.1 યોજના 2020માં શરૂ કરવામાં આવી હતી. ભારતમાં દૂરસ્થ અને પ્રાદેશિક વિસ્તારોમાં કનેક્ટિવિટી વધારવા માટે આ તબક્કા હેઠળ 78 નવા રૂટને મંજૂરી આપવામાં આવી હતી. આ માર્ગ હેઠળ લક્ષદ્વીપના અગાટી, કાવારત્તી અને મિનિકોય ટાપુઓને જોડવાનું આયોજન હતું. તે નાના એરપોર્ટ, વિશિષ્ટ હેલિકોપ્ટર અને સી પ્લેન રૂટને જોડવા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.

Back to basics : ઉડાન યોજના

- ઉડે દેશ કા આમ નાગરિક (UDAN) વર્ષ 2016માં નાગરિક ઉડ્ડયન મંત્રાલય દ્વારા પ્રાદેશિક જોડાણ યોજના તરીકે શરૂ કરવામાં આવી હતી. તે એક નવીન યોજના છે જે પ્રાદેશિક ઉડ્ડયન બજારને વિકસાવવા માટે શરૂ કરવામાં આવી હતી.

ઓટ્ટો વિક્ટરલે (Otto Wichterle) કોણ છે?

- Google એ ચેક રસાયણશાસ્ત્રી ઓટ્ટો વિક્ટરલે, કોન્ટેક્ટ લેન્સના શોધકને તેમની 108મી જન્મજયંતિ પર સન્માનિત કર્યા. તેમણે વિશ્વભરના લાખો લોકોના જીવનમાં પરિવર્તન લાવવા માટે સોફ્ટ કોન્ટેક્ટ લેન્સની શોધ કરી હતી.

Back to basics : ઓટ્ટો વિક્ટરલે

- વિક્ટરલેનો જન્મ આ દિવસે 1913માં પ્રોસ્ટોજોવ, ચેક રિપબ્લિક (તે સમયે આસ્ટ્રિયા-હંગેરી)માં થયો હતો. પ્રોસ્ટોજોવમાં ઉચ્ચ શાળા પૂર્ણ કર્યા પછી, વિક્ટરલે તેમની કારકિર્દી માટે વિજ્ઞાન પસંદ કર્યું.
- તેમણે ચેક ટેકનિકલ યુનિવર્સિટીની કેમિકલ અને ટેકનિકલ ફેકલ્ટીમાં અભ્યાસ કરવાનું શરૂ કર્યું, પરંતુ તેમને ચિકિત્સામાં પણ રસ હતો. તેમણે 1936માં સ્નાતક થયા અને પછી 1936માં પ્રાગ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ કેમિકલ ટેકનોલોજી (ICT) માંથી કાર્બનિક રસાયણશાસ્ત્રમાં તેમની ડોક્ટરેટ પ્રાપ્ત કરી.
- શોધક અને સંશોધક તરીકેના તેમના અનુકરણીય કાર્યને કારણે, તેઓ 1993માં દેશની સ્થાપના પછી ચેક રિપબ્લિકની એકેડેમીના પ્રથમ પ્રમુખ તરીકે ચૂંટાયા હતા.

- > પાછળથી તેમની કારકિર્દીમાં, વર્ષ 1993માં તેમના નામ પર એક એસ્ટરોઇડ રાખવામાં આવ્યું હતું. આ ઉપરાંત, 1 સપ્ટેમ્બર, 2006ના રોજ ચેક રિપબ્લિકમાં ઓસ્ટ્રાવા (પોઝ્ના જિલ્લામાં)ની એક હાઈસ્કૂલનું નામ તેમના નામ પરથી રાખવામાં આવ્યું હતું.

ભારત-સ્વીડન ઇનોવેશન ડેની ઉજવણી કરી

- > ભારત અને સ્વીડન 26 ઓક્ટોબરે 8મો ઇનોવેશન ડે ઉજવ્યો. આ ઓનલાઈન ઇવેન્ટ દરમિયાન, તેમણે ક્લાઈમેટ ચેન્જના ઘણા પાસાઓ અને ગ્રીન ચેન્જ લાવવાના સંભવિત ઉકેલોની ચર્ચા કરી.
- > જળવાયુ પરિવર્તનના વિવિધ પાસાઓ પર ચર્ચા કરવા માટે એક દિવસીય કાર્યક્રમને 9 ભાગોમાં વહેંચવામાં આવ્યો હતો. બંને પક્ષોએ ગ્રીન ટ્રાન્ઝિશન શરૂ કરવાના સંભવિત ઉકેલોની પણ ચર્ચા કરી હતી.
- > આ સત્રમાં, તેઓએ ક્લાઈમેટ ફ્રેન્ડલી સોલ્યુશન્સ ઓફર કરવા માટે ડિજિટલ ટેકનોલોજી અને આર્ટિફિશિયલ ઇન્ટેલિજન્સનો ઉપયોગ કરવા માટે પણ વિચારોનું આદાન-પ્રદાન કર્યું.
- > આ ઓનલાઈન ઇવેન્ટનું આયોજન 'Accelerating India Sweden's Green Transition' થીમ હેઠળ કરવામાં આવ્યું હતું.
- > ઇન્ડિયા સ્વીડન ઇનોવેશન ડેનું આયોજન "ઇન્ડિયા અનલિમિટેડ" દ્વારા સ્વીડનમાં ભારતીય દૂતાવાસ, કન્ફેડરેશન ઓફ ઇન્ડિયન ઇન્ડસ્ટ્રી (CII) અને સ્વીડન-ઇન્ડિયા બિઝનેસ કાઉન્સિલના સહયોગથી કરવામાં આવ્યું હતું.

ભારત-સ્વીડન સંબંધો

- > ભારત અને સ્વીડન વચ્ચેના દ્વિપક્ષીય સંબંધો ઐતિહાસિક છે. સ્વીડન એવા દેશોમાંથી એક છે જેણે 1947માં યુનાઈટેડ કિંગડમથી ભારતની સ્વતંત્રતાને માન્યતા આપી હતી. બંને દેશોએ 1949માં તેમના ઔપચારિક રાજદ્વારી સંબંધો સ્થાપિત કર્યા. ભારતે સ્ટોકહોમમાં દૂતાવાસ સ્થાપ્યો છે. બીજી તરફ સ્વીડન નવી દિલ્હીમાં દૂતાવાસની સ્થાપના કરી. સ્વીડન કોલકાતા, ચેન્નાઈ અને મુંબઈમાં માનદ વાણિજ્ય દૂતાવાસની સ્થાપના પણ કરી છે.

67મો રાષ્ટ્રીય ફિલ્મ પુરસ્કાર (National Film Awards)

- > ઉપરાષ્ટ્રપતિ એમ. વેંકેયા નાયડુએ 25 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ 67મો રાષ્ટ્રીય ફિલ્મ પુરસ્કારો રજૂ કર્યા.

- > 51મો દાદાસાહેબ ફાળકે એવોર્ડ અભિનેતા રજનીકાંતને એનાયત કર્યો.
- > મનોજ બાજપેયી, કંગના રનૌત અને ધનુષને અભિનય સન્માનથી નવાજવામાં આવ્યા હતા.
- > શ્રેષ્ઠ ફીચર ફિલ્મનો એવોર્ડ પ્રિયદર્શનની મલયાલમ મહાકાવ્ય 'મરક્કર: લાયન ઓફ ધ અરબી સમુદ્ર'ને મળ્યો હતો.
- > સ્વર્ગસ્થ સુશાંત સિંહ રાજપૂત અભિનીત ફિલ્મ છિછોરે શ્રેષ્ઠ હિન્દી ફિલ્મનો એવોર્ડ જીત્યો હતો.

Back to basics : 67મો રાષ્ટ્રીય ફિલ્મ પુરસ્કાર

- > માર્ચ 2021માં 67મો રાષ્ટ્રીય ફિલ્મ પુરસ્કારોની જાહેરાત કરવામાં આવી હતી, જો કે, તેને વર્ષ 2019માં સિનેમામાં શ્રેષ્ઠ પુરસ્કાર આપવામાં આવ્યો હતો. COVID-19 રોગચાળાને કારણે પુરસ્કારો મોકૂફ રાખવામાં આવ્યા હતા.

રાષ્ટ્રીય ફિલ્મ પુરસ્કારો (National Film Awards)

- > તે ભારતમાં આયોજિત સૌથી પ્રખ્યાત ફિલ્મ એવોર્ડ સમારોહ છે. તેની સ્થાપના વર્ષ 1954માં કરવામાં આવી હતી. તે 1973થી ભારતીય પેનોરમા અને ઇન્ટરનેશનલ ફિલ્મ ફેસ્ટિવલ ઓફ ઇન્ડિયા સાથે ભારત સરકારના ફિલ્મ ફેસ્ટિવલ ડિરેક્ટોરેટ દ્વારા સંચાલિત કરવામાં આવે છે.

એન્ટ્રી કેવી રીતે પસંદ કરવામાં આવે છે?

- > વિજેતા પ્રવેશની પસંદગી કરવા માટે સરકાર દર વર્ષે રાષ્ટ્રીય પેનલની નિમણૂક કરે છે. એવોર્ડ સમારોહ નવી દિલ્હીમાં યોજવામાં આવે છે અને ભારતના રાષ્ટ્રપતિ દ્વારા વિજેતા એન્ટ્રીઓને ઈનામો આપવામાં આવે છે. તે પછી, નેશનલ ફિલ્મ ફેસ્ટિવલનું ઉદ્ઘાટન કરવામાં આવે છે જ્યાં પુરસ્કાર વિજેતા ફિલ્મો લોકોને બતાવવામાં આવે છે. પાછલા વર્ષમાં નિર્મિત ફિલ્મો માટે પુરસ્કારોની જાહેરાત કરવામાં આવે છે.

વિકલાંગતા: પડકાર અને અધિકારો

- > તાજેતરમાં નાગરિક ઉડ્ડયન મંત્રાલય દ્વારા એરપોર્ટ પર વિકલાંગ વ્યક્તિઓની પહોંચ સુનિશ્ચિત કરવા માટે ડ્રાફ્ટ ધોરણો જારી કરવામાં આવ્યા છે.
- > આ મુસદ્દો 'વિકલાંગતા વ્યક્તિઓના અધિકારો, 2017' ને અનુસરે છે, જે હેઠળ સામાજિક ન્યાય અને સશક્તિકરણ મંત્રાલયે વિકલાંગ વ્યક્તિઓ માટે એક્સેસ ધોરણો માટે સુમેળપૂર્ણ માર્ગદર્શિકા ઘડવાની જરૂર છે.
- > ડ્રાફ્ટમાં વિવિધ મૂળભૂત માળખાગત આવશ્યકતાઓની વિગતો આપવામાં આવી છે જે એરપોર્ટ વિકલાંગ વ્યક્તિઓની સુવિધા પૂરી પાડવી જોઈએ.

પરિચય

- > વિકલાંગતા એ એક ચોક્કસ મર્યાદામાં પ્રવૃત્તિ કરવામાં અસમર્થતા છે, જે મનુષ્ય માટે સામાન્ય માનવામાં આવે છે.
- > ભારત જેવા વિકાસશીલ દેશોમાં વિકલાંગતા એ એક મહત્વપૂર્ણ જાહેર આરોગ્ય સમસ્યા છે.
- > વિકલાંગતા વિશે લોકોમાં જાગૃતિ લાવવા માટે સંયુક્ત રાષ્ટ્ર દ્વારા 3 ડિસેમ્બરને 'વિશ્વ વિકલાંગતા દિવસ' તરીકે ચિહ્નિત કરવામાં આવ્યો છે.
- > ગયા વર્ષે ઓફિસ ફોર નેશનલ સ્ટેટિસ્ટિક્સ દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલા વિકલાંગતા અંગેના અહેવાલ મુજબ ભારતની લગભગ 2.2 ટકા વસ્તી કોઈક પ્રકારની શારીરિક અથવા માનસિક વિકલાંગતાથી પીડાય છે.

વિકલાંગ વ્યક્તિઓને લગતા મુદ્દાઓ

- **ભેદભાવ:**
 - > સતત ભેદભાવ તેમને શિક્ષણ, રોજગાર, આરોગ્ય સંભાળ અને અન્ય તકોની સમાન પહોંચથી વંચિત રાખે છે.
 - > ગેરમાન્યતાઓ અને વિકલાંગ વ્યક્તિઓ સાથે સંબંધિત અધિકારોની સમજના અભાવને કારણે તેમનું દૈનિક જીવન ખૂબ પડકારજનક બની જાય છે.
 - > વિકલાંગ મહિલાઓ અને છોકરીઓ જાતીય અને જાતીય હિંસાના અન્ય સ્વરૂપો પ્રત્યે ખૂબ સંવેદનશીલ હોય છે.
- **આરોગ્ય:**
 - > વિકલાંગતાના મોટાભાગના કેસોને અટકાવી શકાય છે, જેમાં જન્મ દરમિયાન તબીબી સમસ્યાઓ, માતાની સ્થિતિ, કુપોષણ, તેમજ અકસ્માતો અને ઈજાઓને કારણે ઉદભવતી વિકલાંગતાનો સમાવેશ થાય છે.
 - > જોકે, ભારત જાગૃતિનો અભાવ, સંભાળનો અભાવ અને વધુ સારી અને સુલભ તબીબી સુવિધાઓ જેવી સમસ્યાઓનો સામનો કરી રહ્યું છે. પુનર્વસન સેવાઓની પહોંચ, ઉપલબ્ધતા અને ઉપયોગનો પણ અભાવ છે.
- **શિક્ષણ:**
 - > ખાસ શાળાઓ, શાળાઓની પહોંચનો અભાવ, પ્રશિક્ષિત શિક્ષકોની ઉપલબ્ધતા અને શૈક્ષણિક સામગ્રી પણ વિકલાંગો માટે એક મોટી સમસ્યા છે.
- **રોજગાર:**
 - > ઘણા પુખ્ત વયના લોકો દિવ્યાંગોનું ઉત્પાદન કરવા સક્ષમ હોવા છતાં પુખ્ત વયના દિવ્યાંગોનો રોજગાર દર સામાન્ય વસ્તી કરતાં ઘણો ઓછો હોય છે.
- **અક્સેસ:**
 - > ઈમારતો, પરિવહન, સેવાઓની ભૌતિક પહોંચ હજી પણ એક મોટો પડકાર છે.

- **અપૂરતા ડેટા અને આંકડા:**
 - > સચોટ અને તુલનાત્મક ડેટા અને ડેટાનો અભાવ વિવિધ નીતિઓમાં વિકલાંગ વ્યક્તિઓના સમાવેશમાં અવરોધ પેદા કરે છે.
- **બંધારણીય જોગવાઈઓ:**
 - > રાજ્યની નીતિના નિર્દેશ સિદ્ધાંત હેઠળ અનુચ્છેદ 41માં જણાવાયું છે કે રાજ્ય તેની આર્થિક ક્ષમતા અને વિકાસની મર્યાદામાં કામ, શિક્ષણ અને બેરોજગારી, વૃદ્ધાવસ્થા, બીમારી અને અક્ષમતાના કિસ્સાઓમાં જાહેર સહાયના અધિકારનું રક્ષણ કરવા માટે અસરકારક જોગવાઈઓ કરશે.
 - > બંધારણના સાતમા સમયપત્રકની રાજ્ય સૂચિમાં 'વિકલાંગ અને બેરોજગાર વ્યક્તિઓને રાહત' વિષય સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યો છે.

સંબંધિત પહેલ

- > વિશિષ્ટ વિકલાંગતા ઓળખ (UDID) પોર્ટલ
- > સુગમ્ય ભારત અભિયાન
- > દીનદયાળ દિવ્યાંગ પુનર્વસન યોજના
- > એડીપ યોજના
- > દિવ્યાંગ વિદ્યાર્થીઓ માટે રાષ્ટ્રીય ફેલોશિપ

આગળનો રસ્તો

- > સુલભ અને દુર્લભ વચ્ચેના વધતા અંતરને દૂર કરવા માટે, આંતરરાષ્ટ્રીય સમુદાયે તમામ ક્ષેત્રોમાં પ્રવેશ સ્થાપિત કરીને આ અંતરને દૂર કરવું પડશે.
- > આવા પ્રયાસોમાં વિકલાંગ વ્યક્તિઓને સામેલ કરવા માટે શિક્ષણ અને જાગૃતિને પ્રોત્સાહન આપવા માટે લોકોને સામેલ કરવા; સુલભતા કાયદાઓ અને નિયમોનો અમલ; શારીરિક પહોંચ અને સાર્વત્રિક દરજ્જામાં સુધારો; આમાં અસંવાદિતા ઘટાડવી અને વ્યક્તિઓ અને સમુદાયો માટે વિકલાંગ વ્યક્તિઓ સાથે અર્થપૂર્ણ રીતે જોડાવા માટેના સાધનો વિકસાવવાનો સમાવેશ થાય છે.
- > છેવટે, આ ઉદ્દેશને હાંસલ કરવાનો એક મુખ્ય માર્ગ એ છે કે વિકલાંગ વ્યક્તિઓને નિર્ણય લેવા અને નીતિ ઘડવામાં સામેલ કરવામાં આવે અને તેમના જીવનને નિયંત્રિત કરતી બાબતોમાં પ્રતિનિધિત્વ સુનિશ્ચિત કરવું.

કાનો જિગોરો (Kano Jigoro) કોણ છે?

- > તાજેતરમાં ગૂગલે કાનો જિગોરોના સન્માનમાં ડૂડલ બનાવ્યું છે. કાનો જિગોરો એક જાપાની શૈક્ષણિક અને રમતવીર છે, જે જુડોના સ્થાપક તરીકે જાણીતા છે. જુડો એ જાપાનીઝ માર્શલ આર્ટ છે.

કાનો જીગોરો

- તેમના વ્યાવસાયિક જીવનમાં, કાનો એક શિક્ષક હતા. તેમણે 1898થી 1901 સુધી શિક્ષણ મંત્રાલય માટે પ્રાથમિક શિક્ષણ નિયામક તરીકે અને 1900થી 1920 સુધી ટોક્યો હાયર નોર્મલ સ્કૂલના પ્રમુખ તરીકે સેવા આપી હતી. જુડો અને કેન્ડો બનાવવામાં તેમની ભૂમિકા હતી.
- તેઓ ઈન્ટરનેશનલ ઓલિમ્પિક કમિટી (IOC)ના પ્રથમ એશિયન સભ્ય પણ હતા. તેમણે 1912 અને 1936 વચ્ચે યોજાયેલી મોટાભાગની ઓલિમ્પિક રમતોમાં સત્તાવાર રીતે જાપાનનું પ્રતિનિધિત્વ કર્યું હતું.
- તેમને ફર્સ્ટ ઓર્ડર ઓફ મેરિટ અને ગ્રાન્ડ ઓર્ડર ઓફ ધ રાઈઝિંગ સન અને ત્રીજી શાહી પદવી એનાયત કરવામાં આવી હતી. કાનોને 14 મે 1999ના રોજ ઈન્ટરનેશનલ જુડો ફેડરેશન (IJF) હોલ ઓફ ફેમના પ્રથમ સભ્ય તરીકે સામેલ કરવામાં આવ્યા હતા.

ભારતીય મૂળના નેતા અનિતા આનંદ કેનેડાના નવા સંરક્ષણ પ્રધાન બન્યા

- 26 ઓક્ટોબર 2021ના રોજ, કેનેડાના વડા પ્રધાન જસ્ટિન ટ્રુડો (Justin Trudeau)એ તેમના મંત્રીમંડળમાં ફેરફાર કર્યો. તેમણે ભારતીય-કેનેડિયન રાજકારણી અનિતા આનંદને કેનેડાના નવા સંરક્ષણ પ્રધાન તરીકે નિયુક્ત કર્યા છે.
- મધ્યવર્તી ચૂંટણીમાં લિબરલ પાર્ટી સત્તા પર પાછા ફર્યા બાદ વડા પ્રધાન જસ્ટિન ટ્રુડોએ તેમના મંત્રીમંડળમાં ફેરબદલ કર્યો.
- અનિતા આનંદ (54 વર્ષ) ભારતીય મૂળના હરજીત સજજનની જગ્યા લેશે.
- હરજીત સજજન લાંબા સમયથી સંરક્ષણ પ્રધાન છે જેમની લશ્કરી જાતીય ગેરવર્તણૂક કટોકટીનું સંચાલન કરવા બદલ ટીકા કરવામાં આવી હતી.

શા માટે અનિતા આનંદની નિમણૂક કરવામાં આવી?

- સંરક્ષણ ઉદ્યોગના નિષ્ણાતોના મતે અનિતા આનંદ આ પદ માટે પ્રબળ દાવેદાર છે. આ પગલું લશ્કરી જાતીય ગેરવર્તણૂકનો ભોગ બનેલા લોકો માટે મજબૂત સંકેત મોકલશે. સરકાર આ મુદ્દે મહત્વપૂર્ણ સુધારા લાગુ કરવા ગંભીર છે. તેઓ કોર્પોરેટ વકીલ તરીકે પણ મજબૂત પૃષ્ઠભૂમિ ધરાવે છે. તેમણે વ્યવસાયોના સંચાલનના નિયમો અને કાયદાઓને અનુરૂપ કોર્પોરેટ ગવર્નન્સ પર વ્યાપકપણે કામ કર્યું છે.

'સ્વસ્થ મહિલા, સ્વસ્થ ગોવા' પહેલ શરૂ કરી

- ગોવામાં YouWeCan Foundation દ્વારા 'સ્વસ્થ મહિલા, સ્વસ્થ ગોવા' પહેલ શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- આ પહેલ YouWeCan ફાઉન્ડેશન દ્વારા શરૂ કરવામાં આવી હતી જેનું સંચાલન આંતરરાષ્ટ્રીય ક્રિકેટ આઈકોન યુવરાજ સિંહ કરે છે.
- ફાઉન્ડેશને આ હેતુ માટે SBI ફાઉન્ડેશન અને ગોવા રાજ્ય સરકાર સાથે ભાગીદારી કરી છે.
- આ પહેલ હેઠળ, iBreast ઉપકરણોનો ઉપયોગ કરીને મફત સ્તન કેન્સર સ્ક્રીનીંગ કરવામાં આવશે.
- બે વર્ષમાં લગભગ 1 લાખ મહિલાઓનું સ્ક્રીનીંગ કરવામાં આવશે.
- આ પહેલ એ સુનિશ્ચિત કરશે કે ગોવામાં 50% પાત્ર મહિલા વસ્તીનું સ્ક્રીનીંગ કરવામાં આવે.

ભંડોળ

- 'સ્વસ્થ મહિલા, સ્વસ્થ ગોવા' પહેલને 'ઈન્ડિયન ઈન્સ્ટિટ્યૂટ આફ બેકિંગ એન્ડ ફાઈનાન્સ' તેમજ SBI ફાઉન્ડેશન દ્વારા ભંડોળ પૂરું પાડવામાં આવે છે. આ પહેલ હેઠળ તમામ પોઝિટિવ કેસ માટે મફત સારવાર આપવામાં આવશે. તેમની સારવાર માટે ગોવા સરકાર પણ સહયોગ આપશે.
- ગોવામાં 35 આરોગ્ય કેન્દ્રોમાં સ્તન કેન્સરની તપાસ કરવામાં આવશે. આ હેતુ માટે, 20 iBreast ઉપકરણો તૈનાત કરવામાં આવશે. ઉત્તર ગોવામાં 10 જ્યારે દક્ષિણ ગોવામાં 10 જવાનો તૈનાત કરવામાં આવશે.

iBreast Exam (iBE)

- આ પહેલ હેઠળ iBreast Examનો ઉપયોગ સ્ક્રીનીંગ માટે કરવામાં આવશે. તે બિન-આક્રમક, સંપૂર્ણપણે વાયરલેસ, હેન્ડ-હેલ્ડ, mHealth પોઈન્ટ-ઓફ-કેર સોલ્યુશન છે.

Back to basics : YouWeCan Foundation

- તે એક ભારતીય બિન-લાભકારી સંસ્થા છે, જેની સ્થાપના યુવરાજ સિંહ દ્વારા 2012માં કરવામાં આવી હતી. તે કેન્સર સામે લડવા માટે સમર્પિત છે. તે ચાર મુખ્ય ક્ષેત્રો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે જેમ કે કેન્સર જાગૃતિ, તેની શોધ, સારવાર સહાય અને સર્વાઈવરની સશક્તિકરણ.

પીએમ મોદી 16મી પૂર્વ એશિયા સમિટમાં વચ્ચુંઅલ રીતે ભાગ લેશે

- > વડાપ્રધાન નરેન્દ્ર મોદી 27 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ 16મી પૂર્વ એશિયા સમિટ (East Asia Summit) માં વચ્ચુંઅલ રીતે ભાગ લેશે.
- > તે 28 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ 18મી આસિયાન-ભારત સમિટમાં પણ ભાગ લેશે.
- > આ નવમી આસિયાન-ભારત સમિટ હશે જેમાં વડાપ્રધાન ભાગ લેશે.
- > તેમને આ સમિટમાં ભાગ લેવા માટે બ્રુનેઈના સુલતાન દ્વારા આમંત્રણ આપવામાં આવ્યું હતું.
- > આ સમિટ 'આસિયાન-ભારત વ્યૂહાત્મક ભાગીદારીની સ્થિતિની સમીક્ષા કરશે'.
- > આ સમિટમાં નેતાઓ વેપાર અને વાણિજ્ય, કનેક્ટિવિટી, શિક્ષણ, સંસ્કૃતિ અને કોવિડ-19 અને સ્વાસ્થ્ય જેવા મહત્વના ક્ષેત્રોમાં થયેલી પ્રગતિની પણ સમીક્ષા કરશે.
- પૂર્વ એશિયા સમિટ (East Asia Summit):
- > પૂર્વ એશિયા સમિટ એક પ્રાદેશિક મંચ છે, જેનું ઉદ્ઘાટન 2005માં થયું હતું.
- > આ સમિટ દર વર્ષે 16 દેશોના નેતાઓ દ્વારા આયોજિત કરવામાં આવે છે જે આસિયાન પ્લસ સિક્સ (ASEAN Plus Six) મિકેનિઝમ પર આધારિત પૂર્વ એશિયાઈ, દક્ષિણ એશિયાઈ, દક્ષિણપૂર્વ એશિયાઈ અને ઓસેનિયા પ્રદેશોનો ભાગ છે.
- > આ સમિટમાં આસિયાનના દસ સભ્યો, બ્રુનેઈ, ઈન્ડોનેશિયા, કંબોડિયા, મલેશિયા, લાઓસ, વિયેતનામ, થાઈલેન્ડ, મ્યાનમાર, ફિલિપાઈન્સ, સિંગાપોર સામેલ છે.
- > આ સમિટના અન્ય સભ્યો ભારત, જાપાન, ચીન, ઓસ્ટ્રેલિયા, રિપબ્લિક ઓફ કોરિયા, યુએસએ, ન્યુઝીલેન્ડ અને રશિયા છે.
- > ભારત પૂર્વ એશિયા સમિટનું સ્થાપક સભ્ય છે અને આ ફોરમની તાકાત અને કાર્યક્ષમતા વધારવા માટે પ્રતિબદ્ધ છે.

બેઠકનો કાર્યસૂચિ

- > ઈવેન્ટ દરમિયાન, નેતાઓ પ્રવાસન અને ગ્રીન રિકવરી અને માનસિક સ્વાસ્થ્ય દ્વારા આર્થિક પુનઃપ્રાપ્તિ પર ઘણી જાહેરાત કરે તેવી અપેક્ષા છે.
- > તેઓ સુરક્ષા, આતંકવાદ અને કોવિડ-19 જેવા મુદ્દાઓ પર પણ તેમના વિચારોનું આદાનપ્રદાન કરશે.

તકેદારી જાગૃતિ સપ્તાહ 2021 (Vigilance Awareness Week 2021): મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > સેન્ટ્રલ વિજિલન્સ કમિશન (CVC) 26 ઓક્ટોબરથી 1 નવેમ્બર 2021 સુધી 'તકેદારી જાગૃતિ સપ્તાહ 2021' મનાવી રહ્યું છે.
- > 31મી ઓક્ટોબરે સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલની જન્મજયંતિ નિમિત્તે તેમના સન્માનમાં એક જાગૃતિ અભિયાન ચલાવવામાં આવી રહ્યું છે.

સપ્તાહનો હેતુ

- > ભ્રષ્ટાચારના વધતા જતા જોખમ અને તેના પરિણામોની ચિંતાને ધ્યાનમાં રાખીને સપ્તાહની ઉજવણી કરવામાં આવી રહી છે.

સપ્તાહનું મહત્વ

- > આ સપ્તાહ મહત્વપૂર્ણ છે કારણ કે સામાજિક ઉત્થાન અને પરિવર્તન પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરી રહેલા વિકાસશીલ દેશોમાં તકેદારી અને જાગૃતિની વધતી જતી જરૂરિયાત છે.

સપ્તાહની થીમ

- > CVC આ અઠવાડિયે 'સ્વ-નિર્ભરતા અને અખંડિતતા' ની થીમ સાથે ઉજવણી કરી રહ્યું છે. તે દરેક નાગરિકને આત્મનિર્ભર બનાવવાના વિચારની આસપાસ ફરે છે. તે ભ્રષ્ટાચાર વિરોધી નિયમો અને નિયમનો વિશે તમામ હિસ્સેદારોમાં જાગૃકતા વધારીને રાષ્ટ્રની અખંડિતતાનું રક્ષણ કરવા માંગે છે જે સમાજમાં પ્રગતિશીલ પરિવર્તન તરફ દોરી જાય છે.

નાગરિકોની જવાબદારીઓ

- > એક નાગરિક તરીકે, આ થીમને અનુસરવાની અને આપણી સિસ્ટમમાં રહેલી ગેરરીતિઓને બહાર કાઢીને અને તેની જાણ કરીને આપણા રાષ્ટ્રની અખંડિતતા જાળવી રાખવાની આપણી જવાબદારી બને છે. અમારે ઈમેલ દ્વારા સેન્ટ્રલ વિજિલન્સ કમિશનને જાણ કરવી જોઈએ કારણ કે તે કેન્દ્ર સરકારના કર્મચારીઓ વિરૂદ્ધ ફરિયાદો નોંધે છે.

Back to basics : સેન્ટ્રલ વિજિલન્સ કમિશન (CVC)

- > CVC એ ભારત સરકારની સર્વોચ્ચ સંસ્થા છે, જેની સ્થાપના 1964માં સરકારી ભ્રષ્ટાચારને સંબોધવા માટે કરવામાં આવી હતી. તેને 2003માં સંસદના અધિનિયમ દ્વારા વૈધાનિક દરજ્જો આપવામાં આવ્યો હતો. તે એક સ્વાયત્ત સંસ્થા છે અને કોઈપણ વહીવટી સત્તાના નિયંત્રણથી મુક્ત છે.

PM મોદી G-20 લીડર્સ સમિટ-2021માં ભાગ લેશે

- > વડાપ્રધાન નરેન્દ્ર મોદી ઈટાલીમાં 30 ઓક્ટોબરથી શરૂ થનારી બે દિવસીય G-20 સમિટમાં ભાગ લેશે. આ પ્રસંગે, તેઓ અફઘાનિસ્તાનની પરિસ્થિતિનો સામનો કરવા અને આબોહવા પરિવર્તન અને કોવિડ-19 રોગચાળાના પડકારોને પહોંચી વળવા માટે સંયુક્ત વૈશ્વિક અભિગમ પર તેમના વિચારો વ્યક્ત કરી શકે છે.
- > વડાપ્રધાન 29 ઓક્ટોબરથી 2 નવેમ્બર દરમિયાન COP-26 વર્લ્ડ લીડર્સ સમિટ અને 16મી G-20 સમિટમાં ભાગ લેવા માટે રોમની મુલાકાતે રવાના થશે.
- > ઈટાલીના વડાપ્રધાન મારિયો ડ્રેગીના આમંત્રણને સ્વીકારીને પીએમ મોદી 30-31 ઓક્ટોબર દરમિયાન રોમમાં યોજાનારી 16મી G-20 સમિટમાં ભાગ લેશે.
- > ઈટાલી ડિસેમ્બર 2020 થી G-20 ની અધ્યક્ષતા કરી રહ્યું છે.

Back to basics : G-20

- > G-20 એ એક મુખ્ય વૈશ્વિક મંચ છે જે વિશ્વની મુખ્ય અર્થવ્યવસ્થાઓને એકસાથે લાવે છે.
- > આ જૂથના સભ્યો વિશ્વના GDPના 80% કરતા વધુ, વિશ્વની વસ્તીના 60% અને વૈશ્વિક વેપારમાં 75% હિસ્સો ધરાવે છે.
- > G-20 આંતરરાષ્ટ્રીય આર્થિક સહયોગ માટેનું મુખ્ય વૈશ્વિક મંચ બની ગયું છે.

રોમ સમિટ

- > G-20 સમિટમાં G-20 સભ્ય દેશો, યુરોપિયન યુનિયન અને અન્ય આમંત્રિત દેશો અને આંતરરાષ્ટ્રીય સંસ્થાઓના રાજ્ય અને સરકારના વડાઓ ભાગ લેશે.
- > G-20 નેતાઓ વિશ્વભરના અનેક મહત્વના પડકારો, જેમ કે આબોહવા પરિવર્તન, કોવિડ-19 રોગચાળો અને ગરીબી અને અસમાનતાને દૂર કરવા પર ચર્ચા કરશે.
- > તેઓ અફઘાનિસ્તાનની સ્થિતિ પર પણ ચર્ચા કરશે.

ભારત પાસેથી શું અપેક્ષા રાખવી?

- > વડાપ્રધાન મોદી વિશ્વ સામેના મોટા પડકારોનો સામનો કરવા માટે ભારતનું વિઝન રજૂ કરે તેવી અપેક્ષા છે.
- > તેઓ અફઘાનિસ્તાનની પરિસ્થિતિ અને કોવિડ-19 રોગચાળા અને આબોહવા પરિવર્તનનો સામનો કરવા માટે સંયુક્ત અભિગમ માટે હાકલ કરે તેવી પણ અપેક્ષા છે.
- > આ આઠમી G-20 સમિટ છે જેમાં પીએમ મોદી ભાગ લેશે.

સમિટની થીમ

- > રોમ સમિટ 'People, Planet, Prosperity' થીમ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે. તે COVID-19 રોગચાળામાંથી પુનઃપ્રાપ્તિ અને વિશ્વભરમાં આરોગ્ય શાસનને મજબૂત કરવાના ક્ષેત્રો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.

સંભવ રાષ્ટ્રીય સ્તરનો જાગૃતિ કાર્યક્રમ(SAMBHAV National Level Awareness Programme) 2021

- > સૂક્ષ્મ, લઘુ અને મધ્યમ ઉદ્યોગ મંત્રાલયે 27 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ નવી દિલ્હીમાં "સંભવ રાષ્ટ્રીય સ્તરની જાગૃતિ કાર્યક્રમ, 2021" (SAMBHAV National Level Awareness Programme) શરૂ કર્યો.
- > આ કાર્યક્રમની શરૂઆત સાથે, કેન્દ્રીય MSME મંત્રી નારાયણ રાણેએ યુવાનોને ઉદ્યોગસાહસિકતાને પ્રોત્સાહન આપવા માટે આહ્વાન કર્યું, જે ભારતના આર્થિક વિકાસ તરફ દોરી જશે.
- > મંત્રીના જણાવ્યા અનુસાર ઉભરતા ઉદ્યોગસાહસિકો દ્વારા વિકસિત નવી પ્રોડક્ટ્સ અને સેવાઓ સંબંધિત વ્યવસાયો અથવા ક્ષેત્રોને પ્રોત્સાહિત કરવા વ્યાપક અસર આપી શકે છે.

સંભવ રાષ્ટ્રીય કક્ષાનો જાગૃતિ કાર્યક્રમ(SAMBHAV National Level Awareness Programme)

- > MSME મંત્રાલય હેઠળ 'સમભાવ નેશનલ લેવલ અવેરનેસ પ્રોગ્રામ' નામનો જન આઉટરીચ પ્રોગ્રામ એક મહિના સુધી ચાલશે. આ પહેલ હેઠળ, ભારતભરની વિવિધ કોલેજો અથવા ITIના વિદ્યાર્થીઓને ઉદ્યોગસાહસિકતા અપનાવવા માટે પ્રોત્સાહિત કરવામાં આવશે. મંત્રાલયની લગભગ 130 પ્રાદેશિક કચેરીઓ વિદ્યાર્થીઓને પ્રોત્સાહિત કરવામાં મદદ કરશે. આ ઝુંબેશ દરમિયાન, કોલેજના વિદ્યાર્થીઓને MSME મંત્રાલય દ્વારા અમલમાં મુકવામાં આવેલી કેટલીક યોજનાઓથી વાકેફ કરવામાં આવશે. આ ઈવેન્ટ્સ ભારતની 1,300 કોલેજોમાં આયોજિત કરવામાં આવશે, જેમાં લગભગ 1,50,000 વિદ્યાર્થીઓ ભાગ લેશે.

Back to basics : સૂક્ષ્મ, લઘુ અને મધ્યમ ઉદ્યોગ મંત્રાલય (MSME)

- > MSME એ સર્વોચ્ચ એકિઝક્યુટિવ બોડી છે જે ભારતમાં સૂક્ષ્મ, લઘુ અને મધ્યમ ઉદ્યોગોને લગતા નિયમો, નિયમો અને કાયદાઓ ઘડે છે અને તેનું સંચાલન કરે છે. નારાયણ રાણે સૂક્ષ્મ, લઘુ અને મધ્યમ ઉદ્યોગ મંત્રી છે. લઘુ ઉદ્યોગ અને કૃષિ અને ગ્રામીણ ઉદ્યોગ મંત્રાલયની સ્થાપના ઓક્ટોબર 1999માં કરવામાં આવી હતી. પરંતુ તે વર્ષ 2001માં લઘુ ઉદ્યોગ મંત્રાલય અને કૃષિ અને ગ્રામીણ ઉદ્યોગ મંત્રાલયમાં વિભાજિત થઈ ગયું.

ચાર વર્ષના સંકલિત શિક્ષક શિક્ષણ કાર્યક્રમ (Integrated Teacher Education Programme) માટે જાહેરનામું બહાર પાડવામાં આવ્યું

- કેન્દ્ર સરકારે નવી શિક્ષણ નીતિ (New Education Policy- NEP) મુજબ ચાર વર્ષનો 'સંકલિત શિક્ષક શિક્ષણ કાર્યક્રમ' (Integrated Teacher Education Programme) જાહેર કર્યો છે.
- આ નવા નોટિફિકેશન સાથે B.Ed ના અભ્યાસક્રમને એકીકૃત કરવામાં આવશે. તે ચાર વર્ષના સમયગાળા માટે રહેશે.
- ચાર વર્ષની B.Ed ડિગ્રી મેળવનારા વિદ્યાર્થીઓને BA અને B.Ed અથવા BSc અને B.Ed અથવા B.Com અને B.Ed ની ડિગ્રી એકસાથે મળશે.
- અગાઉ આ વિદ્યાર્થીઓ પાંચ વર્ષમાં આ બે ડિગ્રી મેળવતા હતા. પરંતુ સંકલિત ડિગ્રી ચાર વર્ષમાં બંને ડિગ્રી પ્રદાન કરશે અને આમ, વિદ્યાર્થીઓ માટે એક વર્ષ બચાવશે.

આયોજનનું મહત્વ

- નવો સંકલિત અભ્યાસક્રમ શિક્ષકોને નવી શિક્ષણ નીતિ સાથે તાલમેલ રાખવા માટે તૈયાર કરવામાં મદદ કરશે. નવી શિક્ષણ નીતિએ અભ્યાસક્રમમાં ઘણા ફેરફારો કર્યા જેમ કે પ્રાદેશિક ભાષામાં શિક્ષણ, શાળાના બાળકોને કોડિંગ શીખવવું વગેરે. આમ, નવી સંકલિત ડિગ્રી શિક્ષકોને જરૂરિયાત મુજબ તૈયાર કરશે. આમાં નવો અભ્યાસક્રમ હશે. નવા B.Ed. અભ્યાસક્રમો 'ખાસ બાળકો'ના શિક્ષણમાં પણ નિપુણતા લાવશે.

સરકારનો ઉદ્દેશ્ય

- સરકારનો પ્રયેય 2030 સુધીમાં ચાર વર્ષનો એકીકૃત B.Ed બનાવવાનો છે, જે શિક્ષણ માટે જરૂરી ન્યૂનતમ ડિગ્રી છે. શિક્ષણ મંત્રાલયના નેજા હેઠળ કામ કરતી National Council for Teacher Education – NCTE એ આ કોર્સનો અભ્યાસક્રમ એક રીતે તૈયાર કર્યો છે. તે વિદ્યાર્થી-શિક્ષકને શિક્ષણમાં અને વિજ્ઞાન, ગણિત, ઇતિહાસ, કલા, અર્થશાસ્ત્ર અથવા વાણિજ્ય જેવા ચોક્કસ વિષયમાં ડિગ્રીને સક્ષમ કરે છે.

સંકલિત શિક્ષક શિક્ષણ કાર્યક્રમ (Integrated Teacher Education Programme -ITEP)

- ચાર વર્ષનું ITEP શૈક્ષણિક સત્ર 2022-23થી શરૂ થશે. આ કોર્સમાં પ્રવેશ National Testing Agency-NTA દ્વારા National Common Entrance Test-NCET દ્વારા કરવામાં આવશે. મલ્ટિ ડિસિપ્લિનરી સંસ્થાઓ કોર્સ ઓફર કરશે. શાળાના શિક્ષકો માટે આ લઘુત્તમ ડિગ્રી લાયકાત હશે.

સંરક્ષણ સંયુક્ત કાર્યકારી જૂથ: ભારત-ઇઝરાયલ

- તાજેતરમાં ભારત અને ઇઝરાયલ વચ્ચે દ્વિપક્ષીય સંરક્ષણ સહકાર (JWG) પર સંયુક્ત કાર્યકારી જૂથની 15મી બેઠક સહકારના નવા ક્ષેત્રોની ઓળખ માટે દસ વર્ષનો વ્યાપક રોડમેપ તૈયાર કરવા માટે ટાસ્ક ફોર્સની રચના કરવા સંમત થઈ છે.
- JWG બંને દેશોના સંરક્ષણ મંત્રાલયોની સર્વોચ્ચ સંસ્થા છે, જે 'દ્વિપક્ષીય સંરક્ષણ સહકારના તમામ પાસાઓની વ્યાપક સમીક્ષા અને માર્ગદર્શન'નો ઉદ્દેશ ધરાવે છે.
- સંરક્ષણ ઉદ્યોગ સહકાર પર પેટા કાર્યકારી જૂથ (SWG)ની સ્થાપના કરવાનો પણ નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો. SWGની રચનાનો મુખ્ય ઉદ્દેશ છે:
 - દ્વિપક્ષીય સંસાધનોનો કાર્યક્ષમ ઉપયોગ.
 - તકનીકોનો અસરકારક પ્રવાહ અને ઔદ્યોગિક ક્ષમતાઓની વહેંચણી.
 - એવું પણ નક્કી કરવામાં આવ્યું હતું કે સેવા સ્તરની સ્ટાફ વાટાઘાટો ચોક્કસ સમયમર્યાદામાં નક્કી થવી જોઈએ.

ભારત-ઇઝરાયલ સંરક્ષણ સહયોગ

- પૃષ્ઠભૂમિ:
 - બંને દેશો વચ્ચે વ્યૂહાત્મક સહકાર ની શરૂઆત 1962ના ભારત-ચીન યુદ્ધ દરમિયાન થઈ હતી.
 - 1965માં ઇઝરાયલે પાકિસ્તાન સામેના યુદ્ધમાં ભારતને M-58 160-mm મોર્ટાર દારૂગોળો પૂરો પાડ્યો હતો.
 - ઇઝરાયલ એવા કેટલાક દેશોમાંનો એક હતો જેણે 1998માં ભારતના પોખરણ પરમાણુ પરીક્ષણોની નિંદા ન કરવાનો નિર્ણય લીધો હતો.
 - પરમાણુ પરીક્ષણો પછી પ્રતિબંધો અને આંતરરાષ્ટ્રીય એકલતાની સ્થિતિમાં પણ તેણે ભારત સાથે પોતાનો શસ્ત્ર વેપાર ચાલુ રાખ્યો હતો.
- સંબંધિત રાષ્ટ્રીય હિતો:
 - ભારત અને ઇઝરાયલના મજબૂત દ્વિપક્ષીય સંબંધો બંને દેશોના રાષ્ટ્રીય હિતોથી પ્રેરિત છે.
 - ભારતના લશ્કરી આધુનિકીકરણના લાંબા સમયથી રાહ જોવાતી લક્ષ્ય.
 - તેના શસ્ત્ર ઉદ્યોગના વ્યાપારીકરણમાં ઇઝરાયલનો તુલનાત્મક ફાયદો.
- વિસ્તરણ:
 - ભારતને ઇઝરાયલના શસ્ત્રોના વેચાણ ઉપરાંત અવકાશ, આતંકવાદ અને સાયબર સુરક્ષા અને ગુપ્તચર વહેંચણી જેવા અન્ય ક્ષેત્રોનો સમાવેશ કરવા માટે સંરક્ષણ સહકારનો વ્યાપ વધારવામાં આવ્યો છે.

- > ભારત 2017માં 715 મિલિયન અમેરિકન ડોલરના વેચાણ સાથે ઇઝરાયલનો સૌથી મોટો શસ્ત્ર આયાતકાર હતો.
- > સ્ટોકહોમ ઇન્ટરનેશનલ પીસ રિસર્ચ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ (SIPRI)ના અહેવાલ મુજબ રશિયા અને અમેરિકા બાદ ઇઝરાયલ ભારતને સંરક્ષણ ચીજવસ્તુઓનો ત્રીજો સૌથી મોટો સપ્લાયર છે.

ભારત દ્વારા ઇઝરાયલથી આયાત કરવામાં આવતી સંરક્ષણ

તકનીકો

- માનવરહિત વિમાન (UAV):
 - > એક્સપ્લોરર: તે મોનિટરિંગ, ટાર્ગેટિંગ, આર્ટિલરી એડજસ્ટમેન્ટ અને ડેમેજ એસેસમેન્ટ માટે મલ્ટી મિશન સ્ટ્રેટેજિક માનવરહિત વિમાન (UAV) છે.
 - > હેમીઝ 900: અદાણી ડિફેન્સ અને એલિબટ સિસ્ટમ્સે ડિસેમ્બર 2018માં હૈદરાબાદમાં પ્રથમ ભારત-ઇઝરાયલ સંયુક્ત સાહસનું ઉદઘાટન કર્યું હતું.
 - > હેરોન (Heron): તે મધ્યમ ઊંચાઈની લાંબી UAV સિસ્ટમ છે જે મુખ્યત્વે વ્યૂહાત્મક હેતુઓ માટે બનાવવામાં આવી છે.
- એર ડિફેન્સ સિસ્ટમ:
 - > બરાક: ટૂંકા અંતરની એર ડિફેન્સ ઇન્ટરસેપ્ટર તરીકે જમીનથી હવામાં મિસાઈલ તૈનાત કરી શકાય છે. ભારતમાં બરાક (BARAK) સંસ્કરણને બરાક-8 (નોંકાદળના જહાજો માટે) તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

Back to basics : મિસાઈલ

- > સ્પાઈક: આ 4 કિ.મી. ચોથી પેઢીની એન્ટી ટેન્ક મિસાઈલો છે, જેની રેન્જ સુધીની છે, જેને ફાયર એન્ડ ફોરગેટ મોડમાં ચલાવી શકાય છે.
- > આ રાફેલ એડવાન્સ ડિફેન્સ સિસ્ટમ્સ ઇઝરાયલ દ્વારા બનાવવામાં આવે છે.
- ક્રિસ્ટલ ટેબલ:
 - > આ એર-ટુ-સર્ફેસ મિસાઈલ AGM-142A Popeyeનું ભારતીય સંસ્કરણ છે, જે ઇઝરાયલ સ્થિત રાફેલ અને યુએસ સ્થિત લોકહીડ માર્ટિન દ્વારા સંયુક્ત પણે વિકસાવવામાં આવ્યું છે.
- સેન્સર:
 - > સર્ચ ટ્રેક એન્ડ ગાઈડન્સ રડાર (STGR): ભારતે બરાક-8 SAM મિસાઈલો તૈનાત કરવા માટે STGR રડાર સુઓ-SAM INS કોલકાતા, INS શિવાલિક અને કમોર્ટા ફ્લાસ ફિગેટની આયાત કરી હતી.
 - > ફાલ્કન: આ એરબોર્ન વોર્નિંગ એન્ડ કન્ટ્રોલ સિસ્ટમ (AWACS)ને ભારતીય વાયુસેનાની 'આઈ ઇન ધ સ્કાય' (Eyes in the Skies) તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.

■ ભારત-ઇઝરાયલ સંરક્ષણ સહયોગનું મહત્વ:

- > પેટ્રોલિંગ અને ટેબરેબ: ઇઝરાયલથી આયાત કરાયેલા ઉપકરણો યુદ્ધ દરમિયાન સશસ્ત્ર દળોની સંચાલન ક્ષમતાને હળવી કરે છે.
- > ઉદાહરણ તરીકે, ભારત અને પાકિસ્તાન વચ્ચે બાલાકોટ હવાઈ હુમલા બાદ ખટાશમાં આવેલા તણાવને નિયંત્રિત કરવામાં મિસાઈલ સંરક્ષણ પ્રણાલીઓ અને દારૂગોળો મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવી હતી.
- > મેક ઇન ઇન્ડિયા: નિકાસ લક્ષી ઇઝરાયલ સંરક્ષણ ઉદ્યોગ અને સંયુક્ત સાહસોની સ્થાપના માટે તેની ખુલ્લાપણું સંરક્ષણમાં 'મેક ઇન ઇન્ડિયા' અને 'મેક વિથ ઇન્ડિયા' બંનેને પૂરક બનાવે છે.
- > વિશ્વસનીય સપ્લાયર્સ: ઇઝરાયલ હંમેશાં 'સપ્લાયરને પૂછવાનો કોઈ પ્રશ્ન નથી' રહ્યો છે, એટલે કે તે તેની વપરાશ મર્યાદાને લક્ષ્ય કર્યા વિના તેની સૌથી અદ્યતન તકનીકને પણ સ્થાનાંતરિત કરે છે.
- > 19ના કારગિલ યુદ્ધ દરમિયાન તેની વિશ્વસનીયતા મજબૂત થઈ હતી.

આગળનો રસ્તો

- ભારત-ઇઝરાયલ-યુએસ ત્રિબુજા:
 - > ભારત-પેસિફિક ક્ષેત્રમાં સત્તાનું સંતુલન જાળવવામાં અમેરિકા ભારત માટે મુખ્ય ભૂમિકા ભજવે છે, ત્યારે ભવિષ્યમાં વધુ તકનીકી સ્થાનાંતરિત થવાની સંભાવના છે.
 - > આ ટેકનોલોજીઓને ભારત અને અમેરિકા વચ્ચે વ્યૂહાત્મક સમજમાં સુધારા સાથે આર્મીના વિવિધ વિભાગોમાં લવચીક રીતે તૈનાત કરી શકાય છે.
- સંયુક્ત સાહસોમાં વધારો:
 - > સંયુક્ત સાહસો (Joint Ventures) અને સંયુક્ત સંશોધન અને વિકાસ સંશોધન(R&D)ના સંદર્ભમાં ભારત-ઇઝરાયલ સંરક્ષણ સહયોગ વધારવો જોઈએ જે ભારતની મુખ્ય વૈશ્વિક શક્તિ બનવાની મહત્વાકાંક્ષાને વાસ્તવિક આકાર આપવા માટે એક બળ ગુણાકાર બની શકે છે.
- તકનીકી કુશળતાનો ઉપયોગ:
 - > ભારત અને ઇઝરાયલ વ્યૂહાત્મક સહકારની અપાર સંભાવનાઓ સાથે આગળ વધવા માટે તૈયાર છે. શસ્ત્ર વેપાર આ દ્વિપક્ષીય જોડાણનો આધાર રહેશે કારણ કે બંને દેશો વ્યાપક સમન્વય ઈચ્છે છે.
 - > વધતી ભાગીદારીની તરફેણમાં વૈચારિક અને નેતૃત્વવિકાસ સાથે, ભારત માટે બીમાર સ્વદેશી સંરક્ષણ ઉદ્યોગને આધુનિક બનાવવા માટે ઇઝરાયલની તકનીકી કુશળતાનો ઉપયોગ કરવાનો સમય આવી ગયો છે.

મનરેગામાં ભંડોળનો અભાવ

- કેન્દ્રની ફલેગશિપ ગ્રામીણ રોજગાર યોજના (મનરેગા) નાણાકીય વર્ષના અડધા ભાગમાં બંધ કરી દેવામાં આવી છે. આનો અર્થ એ થયો કે જ્યાં સુધી રાજ્યો તેમના પોતાના ભંડોળ/ભંડોળનો ઉપયોગ નહીં કરે ત્યાં સુધી મનરેગા કામદારોની ચુકવણીમાં વિલંબ થશે તેમજ સામગ્રીની કિંમત પણ થશે.
- અગાઉ, સરકારે વિવિધ વસ્તી જૂથો માટે ભંડોળના નીચા સ્તરને સચોટ રીતે પ્રતિબિંબિત કરવા માટે આ ચાલુ નાણાકીય વર્ષ (2021-22)થી અમલમાં મૂકવામાં આવેલા SC, ST અને અન્ય લોકો માટે કેટેગરી પ્રમાણે પગાર ચુકવણી પ્રણાલી રજૂ કરી હતી.

મનરેગા યોજના

- મહાત્મા ગાંધી રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ રોજગાર ગેરંટી કાયદો, જે અગાઉ રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ રોજગાર ગેરંટી અધિનિયમ તરીકે ઓળખાતો હતો, ભારતમાં રોજગાર બનાવવા અને સામાજિક સુરક્ષા વધારવા માટે 2005માં પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.
- આ યોજના માંગ સંચાલિત વેતન રોજગાર યોજના છે જે ગ્રામીણ વિકાસ મંત્રાલય હેઠળ કામ કરે છે.
- ગ્રામીણ વિસ્તારના પરિવારના દરેક પુખ્ત સભ્ય કે જેમની પાસે જોબ કાર્ડ છે તે આ યોજના હેઠળ નોકરી માટે પાત્ર છે.
- આ યોજનામાં અકુશળ મેન્યુઅલ કામ માટે પુખ્ત સભ્ય સ્વયંસેવકોને નાણાકીય વર્ષમાં 100 દિવસની ખાતરીપૂર્વક રોજગારી પૂરી પાડવાની કલ્પના કરવામાં આવી છે.
- તેમાં 100 ટકા શહેરી વસ્તી ધરાવતા જિલ્લાઓ સિવાય ભારતના તમામ જિલ્લાઓને આવરી લેવામાં આવ્યા છે.
- દુષ્કાળ/કુદરતી આપત્તિના સૂચિત ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં વધારાના 50 દિવસની અકુશળ વેતન રોજગારની પણ જોગવાઈ છે.
- મનરેગાની કલમ 3(4) મુજબ રાજ્યો પોતાના ભંડોળમાંથી કાયદા હેઠળ ખાતરીપૂર્વકના સમયગાળાથી વધુ વધારાના દિવસોની રોજગારીની જોગવાઈ કરી શકે છે.

મનરેગા સાથે સંબંધિત મુદ્દાઓ

- નીચો વેતન દર:
 - હાલમાં, 21 મુખ્ય રાજ્યોમાંથી ઓછામાં ઓછા 17 નો મનરેગા વેતન દર કૃષિ માટે રાજ્યના લઘુત્તમ વેતન કરતા ઓછો છે. આ ઘટાડો લઘુત્તમ વેતનના 2-33 ટકાની મર્યાદામાં છે.

- નેશનલ સેમ્પલ સર્વે ઓફિસ (NSSO)ના 2017ના આંકડા દર્શાવે છે કે સામાન્ય કૃષિ મજૂરો માટે સરેરાશ દૈનિક વેતન પુરૂષો માટે 264.05 રૂપિયા અને મહિલાઓ માટે 205.32 રૂપિયા છે.
- નજીવા વેતન અથવા ઓછા વેતન દરને પરિણામે કામદારોમાં મનરેગા યોજનાઓમાં કામ કરવા માટે ઓછું વ્યાજ થયું છે, જેનાથી કોન્ટ્રાક્ટરો અને વચેટિયાઓને સ્થાનિક સ્તરે નિયંત્રણ રાખવાની તક મળશે.
- અપૂરતું ધિરાણ:
 - ભંડોળની અછતને કારણે રાજ્ય સરકારોને મનરેગા હેઠળ રોજગારની માંગને પહોંચી વળવામાં મુશ્કેલી પડે છે.
- વેતનની ચુકવણીમાં વિલંબ:
 - મોટાભાગના રાજ્યો મનરેગા દ્વારા આવશ્યકરીતે 15 દિવસની અંદર વેતન ચૂકવવામાં નિષ્ફળ ગયા છે. સાથે જ પગાર ચૂકવવામાં વિલંબ માટે કામદારોને વળતર ચૂકવવામાં આવતું નથી.
 - તેણે આ યોજનાને પુરવઠા આધારિત કાર્યક્રમમાં ફેરવી દીધી છે અને બાદમાં કામદારોએ તેના હેઠળ કામ કરવામાં ઓછો રસ લેવાનું શરૂ કર્યું છે.
 - 2016ના સુપ્રીમ કોર્ટના ચુકાદામાં મનરેગા હેઠળ બાકી વેતન ચુકવણીને 'રાજ્ય દ્વારા સ્પષ્ટ બંધારણીય ઉલ્લંઘન' અને 'બેરોજગારીનું આધુનિક સ્વરૂપ' તરીકે વર્ણવવામાં આવ્યું હતું.
- PRIની બિનઅસરકારક ભૂમિકા:
 - બહુ ઓછી સ્વાયત્તતાને કારણે ગ્રામ પંચાયતો આ કાયદાનો અસરકારક અને કાર્યક્ષમ રીતે અમલ કરી શકતી નથી.
- અધૂરા કાર્યોની સંખ્યા વધુ:
 - મનરેગા હેઠળના કામો પૂર્ણ થવામાં વિલંબ થયો છે અને પ્રોજેક્ટ્સનું નિરીક્ષણ અનિયમિત રહ્યું છે. સાથે જ મનરેગા હેઠળ કામ અને મિલકત નિર્માણની ગુણવત્તાનો મુદ્દો પણ એક મોટી સમસ્યા બની છે.
- જોબ કાર્ડ સર્જન:
 - નકલી જોબ કાર્ડ, બનાવટી નામોનો સમાવેશ, ગુમ થયેલી એન્ટ્રીઓ અને જોબ કાર્ડમાં એન્ટ્રી કરવામાં વિલંબ સાથે સંબંધિત અનેક મુદ્દાઓ છે.

આગળનો રસ્તો

- ખાતરીપૂર્વક રોજગાર પૂરો પાડવો:
 - સરકારે એ સુનિશ્ચિત કરવું જોઈએ કે માંગ હોવા છતાં રોજગાર પૂરો પાડવામાં આવે.
 - સરકારે યોજનાને વિસ્તૃત કરવા અને મૂલ્ય વર્ધન અને સમુદાય સંસાધનોમાં વધારો કરવા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવું જોઈએ.

- **યોજનાને મજબૂત બનાવવી:**
 - > વિવિધ સરકારી વિભાગો અને કામગીરીની ફાળવણી અને માપનની વ્યવસ્થા વચ્ચે વધુ સારા સંકલનની જરૂર છે.
 - > તે તાજેતરના વર્ષોમાં શ્રેષ્ઠ કલ્યાણ કારી યોજનાઓમાંની એક છે, તેણે ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં ગરીબોને મદદ કરી છે. જોકે, સરકારી અધિકારીઓએ કામને અવરોધ્યા વિના આ યોજનાને અમલમાં મૂકવાની પહેલ કરવી જોઈએ.
- **લિંગ વેતન તફાવત:**
 - > યુકવણીમાં કેટલીક વિસંગતતાઓ પણ દૂર કરવાની જરૂર છે. આ ક્ષેત્રની મહિલાઓ તેમના પુરૂષ સમકક્ષો કરતા સરેરાશ 22.24% ઓછી કમાણી કરે છે.

પ્રધાનમંત્રીએ ભારત-આસિયાન સ્ટાર્ટ-અપ ફેસ્ટિવલ (India-ASEAN Start-up Festival) નો પ્રસ્તાવ મૂક્યો

- > વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીએ 28 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ ભારત-આસિયાન સ્ટાર્ટ-અપ ફેસ્ટિવલનો પ્રસ્તાવ મૂક્યો હતો.
- > 18મી ભારત-આસિયાન સમિટમાં આસિયાન નેતાઓની વચ્ચે બેઠકમાં આ જાહેરાત કરવામાં આવી હતી.
- > આ પ્રસંગે, વડાપ્રધાને આસિયાન ઈન્ડિયા ફ્રી ટ્રેડ એગ્રીમેન્ટ (FTA) ની વહેલી સમીક્ષા કરવાનું પણ આહ્વાન કર્યું હતું.

FTA નું મહત્વ

- > FTA ની સમીક્ષા કરવા માટે ASEAN ની મંજૂરી ભારત માટે બિન-ટેરિફ અવરોધોની સમસ્યાને ઉકેલવા માટે મહત્વપૂર્ણ છે જે ભારતીય વ્યવસાયોનો સામનો કરે છે. FTAના અમલીકરણ પછી 2010થી આસિયાન ક્ષેત્ર સાથે ભારતની વેપાર ખાધ વધી છે. આમ, બ્લોકે વેપાર ખાધને દૂર કરવા માટે કેટલાક પગલાં લેવા જોઈએ.

ભારત-આસિયાન સ્ટાર્ટ-અપ ફેસ્ટિવલ

- > વર્ષ 2022માં ભારત અને ASEAN વચ્ચેના મિત્રતા વર્ષની ઉજવણીના ભાગ રૂપે ભારત-આસિયાન સ્ટાર્ટ-અપ ફેસ્ટિવલની જાહેરાત કરવામાં આવી હતી. કોવિડ-19 પછીની આર્થિક પુનઃપ્રાપ્તિમાં ટેકનોલોજી અને નવીનતાના મહત્વને રેખાંકિત કરતી આ જાહેરાત કરવામાં આવી હતી.

ભારત-આસિયાન સંબંધો (India-ASEAN Relations)

- > ASEAN સાથે ભારતના સંબંધો તેની વિદેશ નીતિનો મહત્વપૂર્ણ આધારસ્તંભ છે. આ સંબંધ એક્ટ ઈસ્ટ પોલિસીના પાયા તરીકે કામ કરે છે.

- > ભારત અને ASEAN એ આસિયાન સાથે 25 વર્ષની સંવાદ ભાગીદારી, 5 વર્ષની વ્યૂહાત્મક ભાગીદારી અને 15 વર્ષની શિખર સ્તરની વાટાઘાટો કરી છે.

આર્થિક સંબંધ:

- > ASEAN એ ભારતનો ચોથો સૌથી મોટો વેપારી ભાગીદાર છે. આસિયાન સાથેનો ભારતનો વેપાર ભારતના કુલ વેપારમાં 10.6% જેટલો છે. આસિયાનમાં ભારતની નિકાસ કુલ નિકાસમાં 11.28% છે.

ASEAN ઈન્ડિયા-બિઝનેસ કાઉન્સિલ (AIBC)

- > AIBC ની સ્થાપના 2003માં ભારત અને ASEANના અગ્રણી ખાનગી ક્ષેત્રના ખેલાડીઓને એકસાથે લાવવા માટે કરવામાં આવી હતી.

ઇલેક્ટ્રોનિક્સ અને ઈન્ફોર્મેશન ટેકનોલોજી મંત્રાલય 'Deep Dive Online Training Programme'નું આયોજન કરશે

- > ઈલેક્ટ્રોનિક્સ અને ઈન્ફોર્મેશન ટેકનોલોજી મંત્રાલય (MeitY) ભારતમાં સાયબર સુરક્ષા ઈકોસિસ્ટમને મજબૂત કરવાના ઉદ્દેશ્ય સાથે "Deep Dive Online Training Programme"નું આયોજન કરી રહ્યું છે.
- > તે એક અઠવાડિયાનો તાલીમ કાર્યક્રમ છે, જે મુખ્ય માહિતી સુરક્ષા અધિકારીઓ (CISOs) તેમજ કેન્દ્ર અને રાજ્ય સરકારોના ટેકનિકલ વડાઓ, વિભાગો અને સંગઠનો, વિવિધ મંત્રાલયો, બેંક સંગઠનો અને PSUsનું પ્રતિનિધિત્વ કરતા ફ્રન્ટ લાઇન IT કર્મચારીઓને તાલીમ આપશે. માટે આયોજન કરવામાં આવી રહ્યું છે.
- > આ કાર્યક્રમ 25 ઓક્ટોબરે શરૂ થયો હતો અને 30 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ સમાપ્ત થશે. આ ઇવેન્ટનો સમય નેશનલ સાયબર સિક્યુરિટી અવેરનેસ મહિનાની ઉજવણી સાથે એકરૂપ છે.

Deep Dive Online Training Programme

- > ડીપ ડાઇવ ઓનલાઇન ટ્રેનિંગ પ્રોગ્રામ સાયબર સુરક્ષા ભારત પહેલ (Cyber Surakshit Bharat Initiative) હેઠળ National e-Governance Division દ્વારા આયોજિત શ્રેણીબદ્ધ વર્કશોપનો એક ભાગ છે.
- > આ કાર્યક્રમ CISOs અને અન્ય સહભાગીઓને સમગ્ર વિશ્વમાં સાયબર પર્યાવરણની બદલાતી ગતિશીલતાની વધુ સારી સમજ સાથે પોતાને સજ્જ કરવામાં મદદ કરશે.

સાયબર સલામતી ભારત પહેલ (Cyber Surakshit**Bharat Initiative)**

- ઇલેક્ટ્રોનિક્સ અને ઈન્ફોર્મેશન ટેકનોલોજી મંત્રાલય (MeitY) દ્વારા જાન્યુઆરી 2018માં 'સાયબર સેફ ઈન્ડિયા ઈનિશિએટિવ' શરૂ કરવામાં આવી હતી. આ પ્રકારની પ્રથમ જાહેર-ખાનગી ભાગીદારી પહેલ છે. આ તાલીમ કાર્યક્રમના જ્ઞાન ભાગીદારો CERT-In, CDAC, STQC અને NIC છે.

WMO નજન બુલેટિન બહાર પાડ્યું

- વિશ્વ હવામાન સંસ્થા (WMO) એ તાજેતરમાં તેનું ગ્રીનહાઉસ ગેસ બુલેટિન બહાર પાડ્યું છે.
- આ બુલેટિન અનુસાર, ગ્રીનહાઉસ વાયુઓની વિપુલતા જે વાતાવરણમાં ગરમીને પકડે છે તે વર્ષ 2020માં ફરી એક નવા રેકોર્ડ પર પહોંચી ગઈ છે.
- આ વૃદ્ધિનો વાર્ષિક દર 2011-2020ની સરેરાશથી ઉપર હતો.
- આ રિપોર્ટ અનુસાર 2021માં પણ આ ટ્રેન્ડ ચાલુ રહ્યો છે.
- 2020માં કાર્બન ડાયોક્સાઇડ (CO₂) ની સાંદ્રતા વધીને 413.2 ભાગ પ્રતિ મિલિયન થઈ ગઈ. તે પૂર્વ-ઔદ્યોગિક સ્તરના 149% જેટલો હતો.
- મિથેન (CH₄) અને નાઈટ્રસ ઓક્સાઇડ (N₂O) 1750ના સ્તરોમાંથી 262% જેટલો હિસ્સો ધરાવે છે જ્યારે માનવ પ્રવૃત્તિઓ પૃથ્વીના કુદરતી સંતુલનને ખલેલ પહોંચાડવાનું શરૂ કરે છે.
- આ રિપોર્ટ અનુસાર, કોવિડ-19ના કારણે આર્થિક મંદીની ગ્રીનહાઉસ ગેસના સ્તર અને તેના વિકાસ દર પર કોઈ અસર થઈ નથી. જો કે, નવા ઉત્સર્જનમાં અસ્થાયી ઘટાડો થયો હતો.

ઉત્સર્જન અને વૈશ્વિક તાપમાન

- જ્યાં સુધી ઉત્સર્જન ચાલુ રહેશે ત્યાં સુધી વૈશ્વિક તાપમાન વધતું રહેશે. કારણ કે CO₂નું આયુષ્ય લાંબુ છે, વર્તમાન તાપમાનનું સ્તર કેટલાક દાયકાઓ સુધી ચાલુ રહેશે, ભલે ઉત્સર્જન ઝડપથી શૂન્યની નજીક ઘટી જાય. હાલમાં, માનવ પ્રવૃત્તિઓ દ્વારા ઉત્સર્જિત CO₂નો અડધો ભાગ વાતાવરણમાં રહે છે જ્યારે બાકીનો અડધો ભાગ જમીન અને સમુદ્રી ઈકોસિસ્ટમ દ્વારા શોષાય છે.

Back to basics : વિશ્વ હવામાન સંસ્થા (WMO)

- WMO એ સંયુક્ત રાષ્ટ્રની વિશિષ્ટ એજન્સી છે જે આબોહવા વિજ્ઞાન, જળવિજ્ઞાન, વાતાવરણીય વિજ્ઞાન અને ભૂ-ભૌતિકશાસ્ત્ર પર આંતરરાષ્ટ્રીય સહકારને પ્રોત્સાહન આપવા માટે જવાબદાર છે. તેની ઉત્પત્તિ 1873માં સ્થપાયેલી બિન-સરકારી સંસ્થા, આંતરરાષ્ટ્રીય હવામાન સંસ્થામાંથી છે.

રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા (PDNS) 2021 પર પુણે સંવાદ

- 6 મી નેશનલ સિક્યુરિટી પુણે સંવાદ (Pune Dialogue on National Security-PDNS) 2021 28 ઓક્ટોબર, 2021 પર ઉદ્ઘાટન કરવામાં આવ્યું.
- તે બે દિવસીય વર્ચ્યુઅલ કોન્ફરન્સ છે, જેમાં રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા સલાહકાર અજીત ડોભાલે ઉદ્ઘાટન સંબોધન કર્યું હતું.
- કોન્ફરન્સમાં વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઈઝેશનના મુખ્ય વૈજ્ઞાનિક ડૉ.સૌમ્યા સ્વામીનાથનનું મુખ્ય વક્તવ્ય પણ હશે.

કોન્ફરન્સ થીમ

- રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા 2021 પર પુણે સંવાદનું આયોજન 'આપત્તિ અને રોગચાળાના યુગમાં રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા તૈયારી' થીમ હેઠળ કરવામાં આવ્યું હતું.

બેઠકનો કાર્યસૂચિ

- આ મીટિંગ દરમિયાન, સહભાગીઓ ભારતની રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા પર આપત્તિઓ અને રોગચાળાની અસર વિશે ચર્ચા કરશે. તેઓ આપત્તિનો સામનો કરવા માટેની વ્યૂહરચના પણ સૂચવશે.
- આ કોન્ફરન્સ જનરલ એન.સી. વિજ (નિવૃત્ત), નીતિ આયોગના વાઈસ-ચેરમેન ડૉ. રાજીવ કુમાર, વાઈસ-ચેરમેન, નેશનલ ડિઝાસ્ટર મેનેજમેન્ટ ઓથોરિટી અને ભૂતપૂર્વ આર્મી ચીફ.
- તેઓ રાષ્ટ્રીય સુરક્ષાના ભાગ રૂપે આપત્તિના જોખમમાં ઘટાડા સાથે વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીની ભૂમિકા અને આવશ્યકતાઓની ચર્ચા કરશે.

PDNS

- PDNSનું આયોજન PIC દ્વારા Policy Perspectives Foundation (PPF), Centre for Advanced Strategic Studies (CASS) અને ચંદીગઢ, નવી દિલ્હીના ધ ટ્રિબ્યુન ટ્રસ્ટના સહયોગથી કરવામાં આવ્યું છે.

National Formulary of India (NFI) ની 6ઠી આવૃત્તિ લોન્ચ કરવામાં આવી હતી

- કેન્દ્રીય આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ મંત્રી મનસુખ માંડવિયાએ 25 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ National Formulary of India (NFI)ની 6ઠી આવૃત્તિ લોન્ચ કરી.

- > ભારતમાં દવાઓના તર્કસંગત ઉપયોગને પ્રોત્સાહન આપવા માટે ભારતીય ફાર્માકોપિયા કમિશન (Indian Pharmacopoeia Commission-IPC) દ્વારા NFI પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યું હતું.
- > આ પ્રસંગે બોલતા, આરોગ્ય મંત્રીએ નવી આવૃત્તિના સંકલન માટેના તમામ નિષ્ણાતો, ડોક્ટરો અને સંશોધકોના પ્રયાસોની પ્રશંસા કરી હતી.

National Formulary of India (NFI)

- > આરોગ્ય મંત્રીના જણાવ્યા મુજબ, NFI 2021 ફાર્માસિસ્ટ, ડોક્ટરો, દંત ચિકિત્સકો, નર્સો વગેરે જેવા તમામ આરોગ્ય વ્યવસાયિકો માટે માર્ગદર્શન દસ્તાવેજ તરીકે કાર્ય કરશે.
- > NFI દૈનિક ક્લિનિકલ પ્રેક્ટિસમાં પણ મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવશે.
- > તે ભારતમાં દવાઓના તર્કસંગત ઉપયોગને પ્રોત્સાહન આપવા માટે પ્રકાશિત કરવામાં આવે છે.
- > આ દસ્તાવેજ ચિકિત્સકો અને આરોગ્ય વ્યવસાયિકો માટે ફાયદાકારક રહેશે.

NFI 2021 નો સિદ્ધાંત

- > NFI 2021 ની 6ઠી આવૃત્તિ પ્રકરણો, પરિશિષ્ટો અને દવાના મોનોગ્રાફસને સુધારીને તૈયાર કરવામાં આવી છે જેમાં માહિતી "do not miss critical and do not overload"ના સિદ્ધાંતને અપનાવવામાં આવશે. ભારતમાં વિષય-વિશિષ્ટ નિષ્ણાતોનો સમાવેશ કરીને એનાલજેક્સ, એન્ટિપ્રાયરેટિક્સ અને એન્ટિ-ઇન્ફલેમેટરી ડ્રગ્સ, એન્ટાસિડ્સ અને અલ્સર, એન્ટિએપીલેપ્ટિક્સ, એન્ટિ-એલર્જિક્સ અને એનાફિલેક્સિસમાં વપરાતી દવાઓ, આસ્ટિયોપોરોસિસ ડ્રગ્સ વગેરે જેવા પ્રકરણોમાં સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો.

NFI 2021ની હાઇલાઇટ્સ

- > NFI 2021માં 34 થેરાપ્યુટિક કેટેગરીના પ્રકરણોનો સમાવેશ થાય છે.
- > તે આવશ્યક દવાઓની રાષ્ટ્રીય સૂચિ (National List of Essential Medicines (NLEM) અને રાષ્ટ્રીય આરોગ્ય કાર્યક્રમો સાથે સુસંગત છે.

ના રુકના है, ना झूकना है, अब खाखी रंग लगाना है

PSI
કોન્સ્ટેબલ

ફિઝિકલ પછીની
નવી બેચ શરૂ

ફી
ટ્રાયલ લેકર

Prelims
+
Mains ની
પરિણામલક્ષી તૈયારી

રજિસ્ટ્રેશન ફરજિયાત 93757-01110 / 93280-01110

ICE
INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

કાલાવડ રોડ, સિદ્ધપતી પેટ્રોલ પંપ સામે,
સ્વામિનારાયણ મંદિર પાસે,
રાજકોટ.

Offline
રાજકોટ

